

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVI

3
2024

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVI

Číslo 3/2024 vychází 10. 4. 2024

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

STANOVISKA	6
č. 1	
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. Cpjn 203/2023	7
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	16
č. 11	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2023, sp. zn. 5 Tdo 720/2023	17
č. 12	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 5 Tdo 1023/2022	39
č. 13	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 7 Tz 71/2023	51
č. 14	
Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 15 Tdo 513/2023	57
č. 15	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2023, sp. zn. 7 Tdo 258/2023	70
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	79
č. 24	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2023, sen. zn. 29 ICdo 23/2023	80
č. 25	
Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. 7. 2023, sp. zn. 74 Co 247/2022	88
č. 26	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2023, sp. zn. 20 Cdo 388/2023	93
č. 27	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2347/2022	98
č. 28	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2023, sp. zn. 25 Cdo 1999/2022	111
č. 29	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1398/2022	117
č. 30	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2023, sp. zn. 33 Cdo 2919/2022	125
č. 31	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. 25 Cdo 1152/2021	133
č. 32	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2023, sp. zn. 29 Cdo 1838/2022.....	144

č. 33

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2023, sen. zn. 29 ICdo 108/2022 156

č. 34

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sen. zn. 29 NSČR 35/2021..... 167

STANOVISKA

Č. 1

Nezjistí-li likvidátor jmenovaný soudem nebo jiným orgánem veřejné moci po provedení potřebného šetření žádný majetek právnické osoby, podá bez dalšího návrh na její výmaz z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 věty druhé z. v. r., nebrání-li tomu překážky uvedené v § 82 odst. 2 z. v. r., popř. probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim (srov. § 90 odst. 2 z. v. r. ve spojení s § 32 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim). Postup podle § 198 odst. 2 o. z. není v takovém případě zapotřebí.

Č. 1

Pro účely posouzení, zda hotové výdaje vzniklé likvidátorovi v souvislosti s postupem podle § 198 odst. 2 o. z. lze považovat za účelně vynaložené ve smyslu § 9 odst. 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, je nutné zabývat se tím, zda likvidátor mohl nejpozději v okamžiku, kdy uplynula lhůta „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu § 198 odst. 2 o. z., důvodně předpokládat, že nezjistí žádný majetek právnické osoby.

Likvidace právnické osoby (o. z.), Zápis do veřejného rejstříku

§ 82 zákona č. 304/2013 Sb., § 198 o. z.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. [Cpjn 203/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:CPJN.203.2023.1

Stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. Cpjn 203/2023, k otázce účelnosti výdajů vynaložených likvidátorem jmenovaným soudem nebo jiným orgánem veřejné moci v souvislosti se zveřejněním oznámení a výzvy podle § 198 odst. 2 o. z. v případě nemajetných právnických osob.

Nejvyšší soud, který je povolán v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], zjistil, že soudy nepostupují jednotně při posuzování účelnosti hotových výdajů vynaložených likvidátorem jmenovaným soudem nebo jiným orgánem veřejné moci v souvislosti se zveřejněním oznámení o vstupu právnické osoby do likvidace a výzvy pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky, ve smyslu § 198 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále též jen „o. z.“) v případě nemajetných právnických osob. Po vyhodnocení těchto rozhodnutí a na jejich základě zaujalo

občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy kolegia podle ustanovení § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích následující

stanovisko:

Nezjistí-li likvidátor jmenovaný soudem nebo jiným orgánem veřejné moci po provedení potřebného šetření žádný majetek právnické osoby, podá bez dalšího návrh na její výmaz z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 věty druhé z. v. r., nebrání-li tomu překážky uvedené v § 82 odst. 2 z. v. r., popř. probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim (srov. § 90 odst. 2 z. v. r. ve spojení s § 32 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim). Postup podle § 198 odst. 2 o. z. není v takovém případě zapotřebí.

Pro účely posouzení, zda hotové výdaje vzniklé likvidátorovi v souvislosti s postupem podle § 198 odst. 2 o. z. lze považovat za účelně vynaložené ve smyslu § 9 odst. 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, je nutné zabývat se tím, zda likvidátor mohl nejpozději v okamžiku, kdy uplynula lhůta „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu § 198 odst. 2 o. z., důvodně předpokládat, že nezjistí žádný majetek právnické osoby.

O d ů v o d n ě n í:

a) Podkladové materiály

1. Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci nepostupují jednotně, jde-li o posouzení účelnosti výdajů vynaložených likvidátorem jmenovaným soudem nebo jiným orgánem veřejné moci v souvislosti se zveřejněním oznámení a výzvy podle § 198 odst. 2 o. z. v případě nemajetných právnických osob.

2. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 2. 10. 2019, č. j. 7 Cmo 61/2019-35, uzavřel, že „výzvu dle § 198 odst. 2 o. z. je likvidátor povinen zveřejnit ... bez ohledu na stav majetnosti, resp. nemajetnosti, likvidované právnické osoby. Samozřejmou povinností likvidátora je komunikace s věřiteli právnické osoby, když účelem likvidace je vyrovnání dluhů likvidované právnické osoby, vypořádání jejího majetku a naložení s likvidačním zůstatkem (§ 187 odst. 1 o. z.).“ V usnesení ze dne 27. 6. 2002, č. j. 9 Cmo 23/2022-89, Vrchní soud v Praze uzavřel, že „účelem postupu podle § 198 odst. 2 o. z. je, aby byli vypořádáni nejenom věřitelé, o nichž má spolek, resp. jeho orgány, resp. likvidátor vědomost, leč i ti věřitelé, kteří jsou pro spolek, resp. likvidátora, tzv. neznámými (neviduje je, nejsou zaznamenáni v jeho účetnictví či v jiných jeho dokladech). Jde o obligatorní postup, který se uplatní pro všechny spolky zrušené s likvidací, a to bez ohledu na výši jejich majetku či dokonce i bez ohledu na to, zda majetek mají či nikoli, bez ohledu na existenci známých věřitelů (neznámí věřitelé jsou jimi právě proto, že o nich spolek ‚neví‘, tedy nefigurují v jeho ... účetnictví).“

3. Vrchní soud v Olomouci naopak v usneseních ze dne 5. 11. 2019, č. j. 8 Cmo 229/2019-68, ze dne 14. 1. 2020, č. j. 5 Cmo 11/2020-68, ze dne 1. 9. 2020, č. j. 5 Cmo 163/2020-44, ze dne 27. 4. 2021, č. j. 8 Cmo 65/2021-49, ze dne 18. 4. 2023, č. j. 8 Cmo 77/2023-59, a ze dne 14. 6. 2023, č. j. 5 Cmo 65/2023-38, uzavřel, že „základní povinností likvidátora po jmenování do funkce je ... co nejrychleji zjistit stav majetku likvidovaného subjektu. Pouze v případě zjištění, že likvidovaný subjekt vlastní majetek, z něhož by mohly být uspokojeny jeho případné dluhy, nebo je zde reálná možnost takový majetek získat uplatněním neplatnosti nebo neúčinnosti právních jednání likvidovaného subjektu, zveřejní likvidátor oznámení o vstupu do likvidace. Jen za tohoto stavu totiž může mít zveřejnění oznámení smysl, který mu zákon příkládá, tedy informovat věřitele o vstupu jejich dlužníka do likvidace a o místě, kam mohou adresovat přihlášky svých pohledávek. Povinnost zveřejnit oznámení, bez zbytečného odkladu dle § 198 odst. 2 o. z. nelze vykládat jako automatickou a okamžitou povinnost likvidátora po vstupu do likvidace bez ohledu na charakter likvidovaného subjektu, ale naopak je třeba zvažovat její účelnost z pohledu samotné likvidace.“ Vrchní soud v Olomouci v citovaných usneseních dospěl ke shodnému závěru, podle něhož zveřejnění oznámení podle § 198 odst. 2 o. z. je zcela nadbytečné, zjistí-li likvidátor nemajetnost právnické osoby, neboť „na průběh likvidace takové oznámení nemohlo mít žádný vliv“.

b) Rozhodná právní úprava

4. Podle § 169 o. z. po zrušení právnické osoby se vyžaduje její likvidace, ledaže celé její jmění nabývá právní nástupce, nebo stanoví-li zákon jinak (odstavec 1). Neplyne-li z právního jednání o zrušení právnické osoby, zda je rušena s likvidací nebo bez likvidace, platí, že je zrušena s likvidací (odstavec 2).

5. Podle § 173 o. z. zrušuje-li se právnická osoba při přeměně, zrušuje se bez likvidace dnem účinnosti přeměny (odstavec 1). Byl-li osvědčen úpadek právnické osoby, zrušuje se bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek je zcela nepostačující; do likvidace však vstoupí, objeví-li se po skončení insolvenčního řízení nějaký majetek (odstavec 2).

6. Podle § 187 o. z. účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona (odstavec 1). Právnická osoba vstupuje do likvidace dnem, kdy je zrušena nebo prohlášena za neplatnou. Vstoupí-li právnická osoba zapsaná ve veřejném rejstříku do likvidace, navrhne likvidátor bez zbytečného odkladu zápis vstupu do likvidace do veřejného rejstříku. Po dobu likvidace užívá právnická osoba svůj název s dodatkem „v likvidaci“ (odstavec 2).

7. Podle § 192 o. z. jmenoval-li likvidátora soud, poskytnou třetí osoby likvidátorovi součinnost ve stejném rozsahu, v jakém jsou povinny poskytnout ji insolvenčnímu správci.

8. Podle § 198 o. z. likvidátor oznámí vstup právnické osoby do likvidace všem známým věřitelům (odstavec 1). Likvidátor zveřejní bez zbytečného odkladu nejméně dvakrát za sebou alespoň s dvoutýdenním odstupem oznámení podle odstavce 1 společně s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce od druhého zveřejnění (odstavec 2).

9. Podle § 199 o. z. likvidátor sestaví ke dni vstupu právnické osoby do likvidace zahajovací rozvahu a soupis jmění právnické osoby (odstavec 1). Likvidátor vydá proti úhradě nákladů soupis jmění každému věřiteli, který o to požádá (odstavec 2).

10. Podle § 209 o. z. zjistí-li se neznámý majetek právnické osoby po jejím výmazu z veřejného rejstříku nebo objeví-li se jiný zájem hodný právní ochrany, soud na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, zruší výmaz právnické osoby, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Kdo vede veřejný rejstřík, do něho podle tohoto rozhodnutí zapíše obnovení právnické osoby, skutečnost, že je v likvidaci a údaje o likvidátorovi. Od obnovení se na právnickou osobu hledí, jako by nikdy nezanikla (odstavec 1). Byla-li právnická osoba obnovena vzhledem k zjištění neznámého majetku, obnoví se neuspokojené pohledávky jejích věřitelů (odstavec 2).

11. Podle § 9 odst. 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, (dále též jen „nařízení č. 351/2013 Sb.“) likvidátor má právo na náhradu účelně vynaložených hotových výdajů v prokázané výši, nejvýše však ve výši odpovídající ceně obvyklé v době a místě uplatnění těchto hotových výdajů.

12. Podle § 82 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění účinném od 1. 6. 2021 (dále též jen „z. v. r.“), jestliže za právnickou osobu podal návrh na výmaz z veřejného rejstříku likvidátor jmenovaný soudem nebo jiným orgánem veřejné moci a je-li k návrhu doloženo prohlášení likvidátora o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání právnické osoby a že majetek této osoby nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení, soud provede zápis na základě tohoto návrhu, aniž by o tom vydával rozhodnutí. Soud provede tento zápis na základě návrhu tohoto likvidátora také tehdy, je-li k návrhu doloženo jeho prohlášení, že nezjistil žádné věřitele právnické osoby ani žádný její majetek. Ustanovení § 90 odst. 1 se nepoužije (odstavec 1). Návrh podle odstavce 1 soud odmítne, jestliže v době rozhodování o návrhu na výmaz probíhá insolvenční řízení, v němž se řeší úpadek nebo hrozící úpadek právnické osoby nebo jestliže v průběhu řízení o tomto návrhu vyšly najevo skutečnosti, které zpochybňují pravdivost prohlášení likvidátora (odstavec 2).

13. Podle § 90 odst. 2 z. v. r. rejstříkový soud také zkoumá, zda provedení zápisu nebrání probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim.

14. Podle § 105a z. v. r. nepředloží-li obchodní korporace řádnou nebo mimořádnou účetní závěrku za nejméně 2 po sobě jdoucí účetní období k založení do sbírky listin, vyzve ji rejstříkový soud, aby ve lhůtě 1 měsíce ode dne doručení výzvy předložila všechny chybějící účetní závěrky k založení do sbírky listin, jinak bude postupovat podle § 104 (odstavec 1). Výzva podle odstavce 1 se doručuje obchodní korporaci do vlastních rukou, náhradní doručení je vyloučeno; předpisy platné pro doručování v občanském soudním řízení se použijí obdobně (odstavec 2). Nepodaří-li se výzvu podle odstavce 1 obchodní korporaci doručit, zahájí rejstříkový soud řízení o jejím zrušení; údaj o zahájení řízení o zrušení obchodní korporace

zapiše rejstříkový soud bez řízení do veřejného rejstříku (odstavec 3). Nevyjde-li v průběhu řízení o zrušení obchodní korporace najevo, že majetek obchodní korporace postačuje alespoň na úhradu nákladů likvidace, rozhodne rejstříkový soud, pokud by tím nebylo podstatně zasaženo do práv třetích osob, o zrušení obchodní korporace bez likvidace; jinak rozhodne o zrušení obchodní korporace s likvidací (odstavec 4). Rejstříkový soud může vydat rozhodnutí o zrušení obchodní korporace bez likvidace nejdříve po uplynutí 1 roku ode dne zápisu údaje o zahájení řízení o zrušení obchodní korporace podle odstavce 3 do veřejného rejstříku (odstavec 5). Rejstříkový soud o zrušení obchodní korporace nerozhodne, jestliže v době jeho rozhodování probíhá insolvenční řízení, v němž se řeší úpadek nebo hrozící úpadek obchodní korporace (odstavec 6). Rozhodne-li rejstříkový soud o zrušení obchodní korporace bez likvidace, provede na základě tohoto rozhodnutí zápis ve veřejném rejstříku. Ustanovení § 78 se nepoužije (odstavec 7).

č. 1

15. Podle § 308 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení.

16. Podle 308 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu, zjistí-li, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty.

17. Podle § 32 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, právnická osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, nemůže být do doby jeho pravomocného skončení zrušena a nemůže dojít k její přeměně, ani k jejímu zániku, s výjimkou případu, kdy by důsledky byly nepřiměřené povaze spáchaného trestného činu; v takovém případě trestní odpovědnost právnické osoby, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, přechází na právního nástupce této osoby. Byla-li právnická osoba založena na dobu určitou nebo k dosažení určitého účelu, a v době od zahájení jejího trestního stíhání uplynula doba, na níž byla založena, nebo se naplnil účel, pro který byla založena, hledí se na ni od tohoto okamžiku, jako by byla založena na dobu neurčitou (odstavec 2). O tom, zda právnická osoba může být zrušena a zda smí dojít k její přeměně, popřípadě k jejímu zániku, rozhodne na návrh této právnické osoby nebo jiné oprávněné osoby v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem předseda senátu (odstavec 3). Orgán veřejné moci nebo osoba, které vedou podle jiných právních předpisů obchodní rejstřík nebo jiný zákonem určený rejstřík, registr nebo evidenci právnických osob, nezapiší zrušení nebo přeměnu právnické osoby do takového rejstříku, registru nebo evidence, ani neprovedou její výmaz bez povolení podle odstavce 3, ledaže se na zrušení nebo přeměnu právnické osoby hledí jako na platné podle odstavce 4 (odstavec 9).

18. Podle § 238 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, daňový subjekt, který je právnickou osobou zanikající bez právního nástupce, je povinen předložit současně se žádostí o výmaz z obchodního rejstříku nebo obdobného veřejného rejstříku souhlas správce daně, u kterého je registrován.

c) Závěry Nejvyššího soudu

19. Právní úprava zásadně vyžaduje, aby po zrušení právnické osoby bez právního nástupce proběhla její likvidace. Zákon totiž vychází z předpokladu, že zrušená právnická osoba má majetek, který je nutné vypořádat (zpeněžit). Z takto získaných finančních prostředků likvidátor především vyrovná dluhy věřitelům právnické osoby a teprve poté, zbude-li likvidační zůstatek, s ním naloží podle zákona (§ 187 odst. 1 o. z.). Při likvidaci právnické osoby proto likvidátor postupuje podle pravidel uvedených v § 187 a násl. o. z., tj. zejména sestaví ke dni vstupu právnické osoby do likvidace zahajovací rozvahu a soupis jmění právnické osoby (§ 199 odst. 1 o. z.) a (mimo jiné) oznámí vstup právnické osoby do likvidace všem známým věřitelům a oznámení vstupu do likvidace bez zbytečného odkladu zveřejní s výzvou pro ostatní věřitele, aby přihlásili své pohledávky (§ 198 o. z.). Účelem tohoto oznámení (výzvy) věřitelům je zjistit konkrétní pohledávky, které mají být z prostředků získaných zpeněžením likvidační podstaty vyrovnány.

20. Z uvedeného vyplývá, že likvidace právnické osoby má smysl pouze tehdy, má-li právnická osoba (alespoň nějaký) majetek.

21. Zákon proto likvidaci právnické osoby nevyžaduje v případech, kdy byl insolvenčním soudem zjištěn její úpadek a na její majetek prohlášen konkurs, který byl posléze insolvenčním soudem zrušen po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, anebo po zjištění, že pro uspokojení věřitelů je majetek právnické osoby zcela nepostačující [§ 173 odst. 2 o. z., § 308 odst. 1 písm. c) a d) insolvenčního zákona].

22. Jde-li o obchodní korporaci, nevyžaduje zákon její likvidaci ani tehdy, nepodaří-li se jí doručit výzvu rejstříkového soudu k založení řádné nebo mimořádné účetní závěrky za nejméně 2 po sobě jdoucí účetní období do sbírky listin, nevyjde-li v průběhu řízení o jejím zrušení najevo, že její majetek postačuje alespoň na úhradu nákladů likvidace, a nebude-li tím podstatně zasaženo do práv třetích osob (§ 105a z. v. r.).

23. Ve shora uvedených případech zákon upouští od likvidace právnické osoby právě z důvodu, že nemá majetek, z něhož by mohly být (alespoň částečně) uhrazeny pohledávky jejich věřitelů.

24. Vstoupí-li právnická osoba, jež nemá žádný majetek, do likvidace a byl-li její likvidátor jmenován soudem nebo jiným orgánem veřejné moci, umožňuje § 82 odst. 1 z. v. r. (za podmínek tam uvedených) její výmaz i bez provedení likvidace, nebrání-li tomu překážky uvedené v § 82 odst. 2 z. v. r., popř. probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim (srov. § 90 odst. 2 z. v. r. ve spojení s § 32 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim).

25. Výkladem § 82 odst. 1 z. v. r., ve znění účinném do 31. 5. 2021, se Nejvyšší soud zabýval již v usnesení ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. [27 Cdo 2143/2017](#), uveřejněném pod číslem 128/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, (dále též jen „R 128/2019“). V něm formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého účelem § 82 z. v. r. je (ve srovnání s dosavadní právní úpravou) usnadnit a urychlit výmaz nuceně zrušených

právnických osob, které jsou v úpadku a u kterých soudem (anebo jiným orgánem veřejné moci) jmenovaný likvidátor nenalezl ani takový majetek, který by postačoval k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Nepostačuje-li majetek právnické osoby k úhradě nákladů insolvenčního řízení, nemohou být uspokojeny ani případné daňové pohledávky státu za takovou právnickou osobou. Smyslem povinnosti uložené § 238 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, je zajistit, aby právnická osoba nezanikla dříve, než splní své daňové závazky vůči státu. Nemůže-li být tento smysl naplněn, tj. nemá-li právnická osoba žádný majetek a není zde ani rozumný předpoklad, že se její majetkové poměry v budoucnu zlepší, ztrácí požadavek na splnění této zákonné povinnosti jakékoliv opodstatnění.

č. 1

26. Novelou provedenou s účinností od 1. 6. 2021 zákonem č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů, byla možnost postupu podle § 82 odst. 1 z. v. r. rozšířena též na případ, kdy likvidátor nezjistil žádné věřitele právnické osoby ani žádný její majetek.

27. Podle důvodové zprávy k návrhu shora citovaného zákona (sněmovní tisk číslo 909/0, str. 271, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 8. volební období 2017-2021; dále též jen „důvodová zpráva“) *„se navrhuje rozšířit využitelnost stávajícího postupu nejen na případy, kdy je právnická osoba v úpadku, avšak její majetek nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení, ale také na případy zcela nemajetných právnických osob, které nemají žádné věřitele (a nejsou tedy v úpadku). Pro úplnost je třeba uvést, že navrhovanou právní úpravou nejsou nijak dotčena pravidla upravující likvidaci podle § 198 občanského zákoníku. Tento postup by měl tedy proběhnout vždy, především se to týká oznámení vstupu do likvidace věřitelům, sestavení zahajovací rozvahy a soupisu jmění právnické osoby a konečné zprávy o průběhu likvidace a závěrečné účetní závěrky. Pro účely samotného výmazu by však mělo ve specifických případech vymezených ustanovením § 82 rejstříkového zákona postačit doložit rejstříkovému soudu pouze zjednodušené prohlášení likvidátora, z něhož budou v nezbytném rozsahu patrné předpoklady pro provedení výmazu. Likvidátor by měl při tomto postupu jednat s péčí řádného hospodáře a v případě nepravdivosti jeho prohlášení by jej měly stíhat negativní následky, které již v současnosti předvídá zákon (odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh podle § 99 insolvenčního zákona). Nedotčena je rovněž možnost obnovení právnické osoby podle ustanovení § 209 občanského zákoníku.“*

28. Ačkoliv je historický výklad (vůle zákonodárce) jednou z obecně uznávaných metod výkladu práva, nelze jeho význam v poměrech posuzované věci přeceňovat. Je tomu tak především proto, že zákonodárce svou vůli ohledně existence povinnosti likvidátora postupovat podle § 198 o. z. i v případě uvedeném v § 82 odst. 1 z. v. r. vyjádřil pouze v důvodové zprávě, nikoli však v samotném textu zákona. Požadavek postupu podle § 198 o. z. v případě právnických osob nemajících žádný majetek se pak přičítá (shora citovanému) smyslu a účelu § 82 odst. 1 z. v. r., jímž je usnadnit a urychlit výmaz těchto právnických osob. Postrádá totiž jakýkoli smysl oznamovat věřitelům vstup do likvidace a vyzývat je k přihlášení pohledávek (a v souvislosti s tím vynakládat peněžní prostředky), nemohou-li tyto pohledávky být (ani částečně) v průběhu likvidace vyrovnány. Jinými slovy, splnění povinnosti zveřejnit

oznámení s výzvou podle § 198 odst. 2 o. z. nemůže nijak ovlivnit skutečnost, že účel likvidace nebude u nemajetné právnické osoby naplněn.

29. Nejvyšší soud připouští, že jazykový výklad § 82 odst. 1 věty druhé z. v. r. naznačuje, že postup podle tohoto ustanovení je vyloučen, má-li právnická osoba být jediného věřitele.

30. Nicméně jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se právní normě obsažené v textu právního předpisu. Podle přesvědčení Nejvyššího soudu lze právě shora provedeným teleologickým výkladem citovaného ustanovení dovodit, že soudem (popř. jiným orgánem veřejné moci) jmenovaný likvidátor může úspěšně podat návrh na výmaz právnické osoby, doloží-li k návrhu své prohlášení, že nezjistil žádný její majetek, aniž by zároveň musel prohlásit, že nezjistil žádné její věřitele.

31. Jak Nejvyšší soud uvedl již v [R 128/2019](#), ochrana práv třetích osob (věřitelů právnické osoby) proti zneužití právní úpravy zakotvené v § 82 odst. 1 z. v. r. je zákonem dostatečně zajištěna. Likvidátor je totiž povinen při výkonu své funkce (tj. i při podání návrhu na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku a při sepsání prohlášení o splnění všech zákonem požadovaných podmínek pro zápis výmazu) postupovat s péčí řádného hospodáře a odpovídá třetím osobám za škodu, kterou jim způsobí porušením této povinnosti (srov. § 159 odst. 1 a 3 a § 193 o. z.). Zjistí-li se neznámý majetek právnické osoby po jejím výmazu z veřejného rejstříku nebo objeví-li se jiný zájem hodný právní ochrany, soud na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, zruší výmaz právnické osoby, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Ten, kdo vede veřejný rejstřík, do něj podle tohoto rozhodnutí zapíše obnovení právnické osoby, skutečnost, že je v likvidaci a údaje o likvidátorovi. Od obnovení se na právnickou osobu hledí, jako by nikdy nezanikla (srov. § 209 odst. 1 o. z.). Byla-li právnická osoba obnovena vzhledem k zjištění neznámého majetku, obnoví se neuspokojené pohledávky jejích věřitelů (srov. § 209 odst. 2 o. z.).

32. Pro posouzení účelnosti výdajů vynaložených likvidátorem jmenovaným soudem (či jiným orgánem veřejné moci) v souvislosti s postupem podle § 198 odst. 2 o. z. bude vždy nutné zabývat se tím, zda likvidátor mohl nejpozději v okamžiku, kdy uplynula lhůta „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu § 198 odst. 2 o. z., důvodně předpokládat, že nezjistí žádný majetek právnické osoby. Typicky půjde o případy právnických osob, které dlouhodobě nevyvíjí žádnou činnost, nemají dlouhodobě obsazený statutární orgán, v rozporu se zákonem nezakládají dlouhodobě listiny do sbírky listin vedené rejstříkovým soudem apod. V takových případech totiž postup podle § 198 odst. 2 o. z. bez předchozího potřebného šetření (provedeného zejména v dokumentech právnické osoby, které jsou likvidátorovi k dispozici, ve veřejně přístupných seznamech a databázích, jakož i v dalších zdrojích, z nichž může čerpat informace – srov. § 192 o. z.), jehož výsledkem bude zjištění majetku právnické osoby, postrádá smysl; výdaje vynaložené v souvislosti s tímto postupem proto zpravidla nebude možné posoudit jako účelné. Naopak, neměl-li likvidátor rozumný důvod pochybovat o tom, že právnická osoba má majetek, který bude možné v likvidaci vypořádat, lze postup podle § 198 odst. 2 o. z. považovat za souladný se smyslem a účelem právní úpravy likvidace; výdaje vynaložené v souvislosti s ním tak bude možné posoudit jako účelné.

33. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že nezjistí-li likvidátor jmenovaný soudem nebo jiným orgánem veřejné moci po provedení potřebného šetření žádný majetek právnické osoby,

podá bez dalšího návrh na její výmaz z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 věty druhé z. v. r., nebrání-li tomu překážky uvedené v § 82 odst. 2 z. v. r., popř. probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim (srov. § 90 odst. 2 z. v.r. ve spojení s § 32 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim). Postup podle § 198 odst. 2 o. z. není v takovém případě zapotřebí.

34. Pro účely posouzení, zda hotové výdaje vzniklé likvidátorovi v souvislosti s postupem podle § 198 odst. 2 o. z. lze považovat za účelně vynaložené ve smyslu § 9 odst. 2 nařízení č. 351/2013 Sb., je nutné zabývat se tím, zda likvidátor mohl nejpozději v okamžiku, kdy uplynula lhůta „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu § 198 odst. 2 o. z., důvodně předpokládat, že nezjistí žádný majetek právnické osoby.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 11

I. Za spolupachatele trestného činu podle § 23 tr. zákoníku lze považovat jen osoby trestně odpovědné, z nichž některé mohou jednat též jako přímí pachatelé (ve smyslu § 22 odst. 1 tr. zákoníku) a jiné jako nepřímí pachatelé (ve smyslu § 22 odst. 2 tr. zákoníku), pokud jednak samy zčásti vykonají činnost v souhrnu tvořící jednání vyžadované příslušnou skutkovou podstatou trestného činu, jednak k tomu zčásti využívají jiného jako tzv. živého nástroje.

Spolupachatel, Pachatel

§ 23, § 22 odst. 1, 2 tr. zákoníku

č. 11

II. Značný prospěch ve smyslu § 251 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je třeba vykládat jako tzv. čistý prospěch, tedy jako výnos z trestné činnosti snížený o náklady vynaložené na jeho dosažení (viz stanovisko č. 1/1990 Sb. rozh. tr.), jehož výše musí dosáhnout hranice podle § 138 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. zákoníku. Pro zjištění celkového čistého prospěchu trestného činu neoprávněného podnikání sestávajícího z více dílčích aktů zahrnutých do souvislého jednání je proto třeba souhrn čistých zisků z úspěšných dílčích aktů snížit o souhrn ztrát z neúspěšných dílčích aktů (spočívajících např. v úbytcích peněz z důvodu dosud zcela nesplacených jistin zápůjček poskytnutých pachatelem). Při stanovení celkového prospěchu přitom nelze vycházet pouze z účetnictví pachatele nebo z podaného daňového přiznání, ale ze skutečně zjištěných veškerých aktivit neoprávněného podnikatele, úspěšných i ztrátových.

Neoprávněné podnikání, Prospěch značný

§ 251 odst. 2 písm. b), § 138 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2023, sp. zn. [5 Tdo 720/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:5.TDO.720.2023.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání, které podal obviněný V. M. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 12 To 198/2021, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Trutnově pod sp. zn. 17 T 31/2018, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. ohledně obviněného V. M. a za použití § 265k odst. 2 a § 261 tr. ř. i ohledně obviněného Ing. V. M. částečně zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 12 To 198/2021, a to ve výroku pod bodem II., podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, s tím, že ve zbývajícím rozsahu zůstalo napadené rozhodnutí nezměněno.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Trutnově ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 17 T 31/2018, byl obviněný V. M. (dále též jen dovolatel či obviněný, nebude-li výslovně uvedeno jinak) uznán vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, odst. 2 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), za který mu byl podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 15 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Tímto rozsudkem Okresní soud v Trutnově rozhodl také o vině Ing. V. M. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození se svými nároky na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

č. 11

2. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 6. 2019, sp. zn. 12 To 58/2019, byl podle § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř. shora označený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušen a podle § 259 odst. 1 tr. ř. byla věc vrácena soudu prvního stupně k novému rozhodnutí.

3. Okresní soud v Trutnově znovu ve věci rozhodl rozsudkem ze dne 26. 8. 2021, sp. zn. 17 T 31/2018, kterým dovolatele opět uznal vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, za který mu uložil podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 15 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození se svými nároky na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních. Tímto rozsudkem soud prvního stupně rozhodl také o vině obviněného Ing. V. M., kterému uložil podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba obvinění, státní zástupce a D. H. odvolání, o nichž rozhodl ve veřejném zasedání (byť v úvodní části je uvedeno nesprávně, že šlo o neveřejné zasedání) Krajský soud v Hradci Králové svým usnesením ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 12 To 198/2021, a to následovně. Pod bodem I. podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítl odvolání D. H. jako odvolání podané neoprávněnou osobou. Pod bodem II. odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obou obviněných V. M. a Ing. V. M. napadený rozsudek zrušil ve výroku o náhradě škody, v ostatních výrociích ponechal napadený rozsudek nezměněný. Pod bodem III. odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání státního zástupce jako nedůvodné.

5. Uvedeného přečinu se měl obviněný dopustit podle rozsudku soudu prvního stupně (zjednodušeně uvedeno) následovně. Společně s Ing. V. M. nejméně v období od 10. 11. 2010 do 22. 11. 2012 poskytli v nejméně šestnácti případech půjčky peněžních prostředků fyzickým osobám, aniž by k této činnosti měli potřebné živnostenské oprávnění v rámci živnosti vázané s předmětem činnosti „Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“ ve smyslu přílohy č. 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů. Při této činnosti využívali zdravotního stavu V. M., která rovněž neměla příslušné živnostenské oprávnění a která byla ve smluvních vztazích vzniklých na základě uzavřených smluv o půjčkách uvedena jako věřitelka, která ale minimálně již od roku 2010 trpěla duševní poruchou,

a sice schizoafektivní psychózou, pro niž byla její schopnost ovládací snížena a schopnost rozpoznávací vymizelá, čehož si byli obvinění V. M. i Ing. V. M. vědomi. Uvedené půjčky byly zprostředkovávány obchodní společností D. k. spol. s r. o., (dále jen „D. k.“ nebo ve zkratce „DK“), v níž byl Ing. V. M. jediným jednatelem a společníkem a jejíž činnost spočívala pouze ve zveřejnění nabídek na poskytnutí půjčky a v některých případech inkasování peněžních odměn za zprostředkování půjčky. Zmíněná obchodní společnost však půjčky neposkytovala, neboť jedinou věřitelkou byla vždy Vl. M. Samotnou činnost obchodní společnosti DK zajišťoval fakticky obviněný V. M., který jménem této obchodní společnosti sjednával inzerci nabídek na zprostředkování půjček a jednal s klienty, zatímco obviněný Ing. V. M. jako jednatel řídil její činnost. V důsledku jejich jednání činil prospěch Vl. M. z uzavřených půjček celkem 1 447 344 Kč, přičemž prospěch ze smluv o půjčkách sjednaných s dlužníky H. T., V. K., D. H., K. S., Z. K., E. K. a Z. P., které sjednával obviněný V. M. přímo jménem Vl. M. jako její zástupce na základě plné moci, vznikl ve výši 280 200 Kč.

II.

Dovolání obviněného

6. Proti shora uvedenému poslednímu usnesení odvolacího soudu (viz bod 4. tohoto usnesení) podal obviněný V. M. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a m) tr. ř. Podle obviněného napadené usnesení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, v řízení učiněná rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy, resp. bylo rozhodnuto o zamítnutí jeho odvolání, ač byly v řízení předcházejícím dány dovolací důvody dříve uvedené.

7. V dalších pasážích ovšem obviněný užil jinou systematiku, pozornost věnoval různým dílčím aspektům v bodech II. až VIII. Zpochybňoval předně správnou aplikaci zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio* (II.), naplnění individuálního objektu (III.), resp. i subjektivní stránky (V.) skutkové podstaty trestného činu kladeného mu za vinu. Dále nesouhlasil, že by mohl být pachatelem uvedeného trestného činu (VI.), když půjčky neposkytoval, ale jen zprostředkoval, nebyl podle svého přesvědčení ani nepřímým pachatelem (VIII), nenaplnil ani znak značného prospěchu (VII.). Namítal též porušení zásady zákazu *reformationis in peius* (IV.). Na počátku každé z těchto podkapitol znovu odcitoval zákonné slovní vymezení všech či některých ze shora uvedených dovolacích důvodů, které podle něj měly odpovídat zde vylíčeným námitkám.

8. Obviněný předně vyjádřil své přesvědčení, že v dané věci byla porušena zásada subsidiarity trestní represe a princip *ultima ratio*. Podle něj nebylo jeho jednání natolik společensky škodlivé, aby bylo posouzeno jako trestný čin. Projednávaná věc podle něj spočívá pouze v tom, že někdo, kdo byl povinen požádat o živnostenský list za 1 000 Kč, tak neučinil. V době, kdy došlo k uzavírání předmětných smluv o půjčce, nebylo poskytování půjček spotřebitelům nijak významně omezeno. Do konce roku 2010 šlo o ohlašovací volnou živnost, následně o živnost vázanou, nároky na získání živnostenského oprávnění však byly minimální. Přestože v daném období živnostenské oprávnění neměl, splňoval požadavky pro jeho získání. Svým jednáním nezasáhl zákonem chráněný zájem, neboť nedošlo k narušení rovnosti subjektů

hospodářské soutěže (každý mohl podnikat bez zásadních omezení) a neohrožoval ani fiskální zájmy státu, jelikož VI. M. odváděla daně. Jeho jednání mělo být posouzeno nanejvýš jako přešupek.

9. Dovolatel dále namítl absenci individuálního objektu trestného činu a k tomu poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [5 Tdo 1482/2016](#), jehož závěry lze podle obviněného zobecnit a aplikovat i na projednávaný případ. Podle něj je objektem trestného činu neoprávněného podnikání zajištění rovnosti jednotlivých subjektů na hospodářském trhu, k narušení hospodářské soutěže nemohlo dojít vzhledem k velkému množství poskytovatelů spotřebitelských půjček a minimální regulaci přístupu na tento trh.

10. Obviněný dále vznesl námitku, že soud prvního stupně ve svém druhém rozsudku (viz bod 3. odůvodnění tohoto usnesení) porušil zásadu zákazu reformace *in peius*. Svou argumentaci podpořil citacemi z judikatury. Porušení této zásady spatřoval v zásazích do popisu skutku soudem prvního stupně v jeho druhém rozsudku, ač ke zrušení prvního rozsudku soudu prvního stupně došlo výlučně z podnětu obviněných. Konkrétně nesouhlasil s tím, že z popisu skutku bylo odstraněno tvrzení, že obviněný V. M. zajišťoval činnost společnosti „jako její zaměstnanec“, namísto toho byla do popisu skutku vložena tato pasáž: „...když se jednalo s ohledem na dobu její provozování a rozsah o činnost soustavnou, provozovanou samostatně vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku“. Protože spojení „jako její zaměstnanec“ vylučuje podle obviněného posouzení skutku jako přečinu neoprávněného podnikání, došlo jeho odstraněním k porušení uvedené zásady.

11. Obviněný podle svého přesvědčení nenaplnil ani subjektivní stránku přečinu neoprávněného podnikání. Trestní zákon k vyvození odpovědnosti za úmyslný trestný čin, kterým je i trestný čin neoprávněného podnikání, vyžaduje alespoň vědomost o tom, že pachatel může svým jednáním ohrozit nebo porušit zájem chráněný zákonem. Obviněný zdůraznil, že nevěděl, že jeho matka, VI. M., neměla živnostenské oprávnění, ani že byla omezena ve svéprávnosti, ani že potřebné živnostenské oprávnění neměl ani jeho otec Ing. V. M. Nevyplývá to z žádného z provedených důkazů. Přitom sám povinnost mít živnostenské oprávnění neměl, neboť byl pouhým zaměstnancem obchodní společnosti.

12. Dovolatel také namítal, že rozsudek soudu prvního stupně je nepřezkoumatelný a současně nesprávný. Okresní soud v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že obchodní společnost D. k. zprostředkovávala spotřebitelské půjčky a obviněný pouze poskytoval zprostředkovatelské služby. Ve skutkové větě však bylo uvedeno, že předmětné půjčky společně poskytli oba obvinění. V tomto směru považoval obviněný rozsudek soudu prvního stupně za vnitřně rozporný. Navíc je nepřezkoumatelnost založena i tím, že soud prvního stupně nehodnotil navržené listinné důkazy. Obviněný se v průběhu celého trestního řízení hájil tím, že byl zaměstnancem obchodní společnosti D. k., což doložil třemi dohodami o provedení práce. Protože obviněný nebyl jako zaměstnanec hlášen na žádné příslušné pobočce České správy sociálního zabezpečení, nebylo podle soudu prvního stupně možné prokázat, zda byla dohoda o provedení práce uzavřena právě toho dne, který na ní byl vyznačen. Soud prvního stupně proto vzal za prokázané, že obviněný V. M. nebyl zaměstnancem uvedené obchodní společnosti. Podle obviněného ale měl soud vycházet z toho, že nevyvrácené tvrzení v jeho prospěch je dáno, chtěl-li tuto okolnost soud prvního stupně pominout, mělo být prokázáno, že smlouvy byly antedatovány. Navíc zaměstnanec ani

zaměstnavatel u dohod o provedení práce sociální a zdravotní pojištění neplatí, pokud výdělek nepřesáhne 10 000 Kč, proto také nebyl u České správy sociálního zabezpečení evidován. Soud prvního stupně ani řádně nevysvětlil, jak hodnotil listinný důkaz v podobě daňového přiznání, který podle dovolatele též dokazoval, že byl zaměstnancem obchodní společnosti. V trestním řízení není úkolem obviněného, aby svá tvrzení prokazoval, naopak je povinností soudu, aby jeho tvrzení vyvrátil řádně provedenými důkazy. Pokud tak soudy neučiní, musí postupovat alespoň v souladu se zásadou *in dubio pro reo*. Soud prvního stupně řádně nehodnotil navržené důkazy a vznikl tak nesoulad mezi obsahem jím provedených důkazů a jeho skutkovými závěry.

13. Soud prvního stupně podle obviněného nesprávně posoudil jeho činnost jako podnikání. Obviněný však nenaplnil všechny definiční znaky podnikání, jak to vyžaduje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, neboť činnost nevykonával samostatně a vlastním jménem. Obviněný finančně nezajišťoval společnost ani poskytování půjček. V žádném smluvním vztahu nevystupoval jako smluvní strana (věřitel) a ani tyto smlouvy nepodepisoval. Též nejednal na vlastní odpovědnost, protože pouze plnil pokyny svého zaměstnavatele a v trestním řízení nebylo prokázáno, že by měl ze smluv o půjčce majetkový prospěch. Za svou činnost dostával pracovní právní odměnu, jeho cílem nebylo dosažení zisku. Závěr soudů nižších stupňů, že by vykonával činnost jako podnikatel, byl proto podle něj nesprávný.

14. Obviněný rovněž nesouhlasil s výší prospěchu, kterou stanovily oba soudy nižších stupňů. Upozornil, že soud druhého stupně ve svém předcházejícím zrušujícím usnesení (viz bod 2. odůvodnění shora) vznesl požadavek, aby soud prvního stupně věnoval stanovení výše prospěchu větší pozornost, aby ji stanovil v souladu s trestněprávní judikaturou a nikoli jen podle znaleckého posudku založeném na postupu podle daňových předpisů. Ve svém druhém rozsudku soud prvního stupně převzal závěry z nově zpracovaného znaleckého posudku, který ale opět stanovil výši prospěchu na základě daňových předpisů, což následně akceptoval i odvolací soud. Soud prvního stupně vypočetl celkový prospěch tak, že u půjček, které byly splaceny, stanovil prospěch jako rozdíl mezi celkovou částkou, kterou měl dovolatel z této půjčky získat a jistinou půjčky, přičemž pokud byla takto vypočtená částka kladná, stanovil prospěch ve výši takto vypočtené částky. Pokud však byla takto vypočtená částka záporná, určil prospěch ve výši 0 Kč. Takto vypočtené výše prospěchu u jednotlivých případů pak sečetl. Dovolatel s takovým postupem výpočtu nesouhlasí, protože při výpočtu prospěchu nebylo vůbec počítáno se ztrátou u těch případů, u nichž nebyla ani vrácena jistina. Celková výše prospěchu by proto měla být snížena o záporné částky z neúspěšných případů. Na podporu svého závěru citoval výklad pojmu čistý prospěch z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. [5 Tdo 136/2008](#). Podle obviněného navíc soudy nižších stupňů pochybily, pokud se nezabývaly platností smluv o půjčkách s ohledem na omezenou svéprávnost VI. M. Pokud by smlouvy byly neplatné, nemohl by vzniknout prospěch, neboť vzájemná plnění stran byla bezdůvodným obohacením, které by si strany byly povinny vrátit.

15. Konečně dovolatel namítl, že není dostatečně prokázáno, jakým způsobem soudy nižších stupňů dospěly k závěru, že obviněný využíval svoji matku VI. M. jako živý nástroj, resp. není prokázáno, že by obviněný nebo jeho otec Ing. V. M. věděli, že VI. M. jednala v duševní poruše již od roku 2010. Upozornil, že jeho matka byla omezena ve svéprávnosti až v roce 2017,

což bylo 5 let poté, co měla být ukončena tvrzená trestná činnost. Obviněný označil závěr soudů o nepřímém pachatelství za nelogický. Pokud by totiž Vl. M. nebyla schopna posoudit následky svého jednání a oba obvinění by ji uváděli jako věřitelku ve smlouvách o půjčce, vystavili by se tím riziku napadnutelnosti uzavřených smluv v rámci civilního řízení, což by mohlo vést k neplatnosti předmětných smluv. Nanejvýš se tak mohlo jednat o skutkový omyl, protože nebylo prokázáno, že by on nebo Ing. V. M. věděli o omezené svéprávnosti Vl. M. do doby, než o ní rozhodl soud. Podle obviněného v jeho prospěch svědčí i to, že Vl. M. měla v rozhodné době platné řidičské oprávnění a sama řídila osobní automobil. Obviněný byl přesvědčen o svéprávnosti Vl. M. a o tom, že pokud měl někdo mít živnostenské oprávnění, tak právě jeho matka, která ho posléze dokonce i získala.

16. Ze všech shora uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadené usnesení odvolacího soudu, tak i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně.

č. 11

III.

Vyjádření k dovolání

17. K dovolání obviněného se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který nejprve shrnul dosavadní průběh trestního řízení a dovolací námitky obviněného.

18. Státní zástupce se nejprve vyjádřil k námitce týkající se individuálního objektu trestného činu neoprávněného podnikání. Státní zástupce s názorem obviněného nesouhlasil, zcela nepřipadný byl i poukaz obviněného na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [5 Tdo 1482/2016](#), které se ale týkalo zcela jiného trestného činu, a sice zneužití informace v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku. Podle státního zástupce obviněný nezohlednil specifičnost objektu trestného činu zneužití informace v obchodním styku, citovanou pasáž rozhodnutí zcela vytrhl z kontextu, nezohlednil zkoumaný skutkový stav a nepřipadně aplikoval uvedené závěry na trestný čin neoprávněného podnikání. Objekt trestného činu neoprávněného podnikání podle státního zástupce nepochybně zasažen byl, není vůbec určující, zda obviněný měl úmysl narušit hospodářskou soutěž, ani to, jak vnímal úroveň regulace trhu spotřebitelských půjček.

19. Státní zástupce nesouhlasil ani s výtkou obviněného, že soudy nižších stupňů neprovedly jediný důkaz, který by dokazoval, že obviněný využil ke spáchání trestného činu svoji matku, Vl. M., jako tzv. živý nástroj. Dovolatel vyloučil své nepřímé pachatelství z důvodu, že nevěděl o nepřičetnosti Vl. M. Podle státního zástupce existuje důkazní podklad pro závěr, že obviněný věděl o nepřičetnosti, resp. omezené způsobilosti k právním úkonům, své matky, závěr o úmyslu využít Vl. M. jako tzv. živý nástroj lze dovodit i z objektivních skutečností, jako např. z povahy činu a způsobu jeho provedení, též ze vzájemných kontaktů mezi nepřímým pachatelem a živým nástrojem, z udržovaného příbuzenského vztahu, z osobního vzájemného jednání, a tedy z dobré znalosti osobnostních rysů, povahových vlastností a zdravotních potíží matky coby živého nástroje, kterého jako pachatel zamýšlel využít ke spáchání trestné činnosti. Obviněný v řízení sám připustil, že mezi ním a jeho rodiči panuje přirozený vztah, kdy si navzájem pomáhají a důvěřují si. Důvěra byla zcela nadstandardní, uváží-li se, že mezi nimi byl praktikován volný a nekontrolovaný přístup k bankovnímu účtu vedenému na jednoho z nich. Obviněný byl zpraven o hospitalizacích Vl. M., a i z tohoto

důvodu docházelo k předání její bankovní karty. Byl s ní taktéž v častém kontaktu, především se společně s ní účastnil právních úkonů, jimiž se VI. M. zavazovala k určitým povinnostem, včetně podepisování exekutorských zápisů. Z uvedených důvodů státní zástupce dospěl k názoru, že dovolatel musel být informován o zdravotním stavu a závažnosti diagnózy své matky VI. M. Ani skutečnost, že VI. M. byla v rozhodné době držitelkou řidičského oprávnění, nepotvrzuje závěr o nevědomosti obviněného o nepříčetnosti jeho matky. Řidičské oprávnění může odejmout obecní úřad obce s rozšířenou působností jen v příslušném správním řízení a z důvodu, že držitel oprávnění pozbyl zdravotní způsobilost. Taková zdravotní nezpůsobilost ale musí být uvedenému úřadu známa, neboť přezkoumání zdravotní způsobilosti může provést jen posuzující lékař na žádost a na náklady držitele řidičského oprávnění. Státní zástupce proto souhlasil se závěry soudů nižších stupňů, že si obviněný byl vědom zdravotních a psychických problémů VI. M. a že měl úmysl využít VI. M. jako živý nástroj.

20. Státní zástupce nesouhlasil s dovolatelem ani v tom, že by bylo nelogické, aby jednali s otcem Ing. V. M. za matku, která nedokázala posoudit následky svého jednání, a vystavili se tak riziku napadnutelnosti smluv pro neplatnost. Obvinění se tomuto riziku totiž vystavili již jen tím, že VI. M., která vystupovala jako poskytovatelka půjček, neměla v předmětné době potřebné živnostenské oprávnění, bylo by tak možné dovolat se neplatnosti smluv pro rozpor se zákonem podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění tehdejších předpisů.

21. Obviněný dále zpochybnil naplnění znaku zavinění ve formě úmyslu, protože nevěděl, že jeho matka VI. M. ani otec Ing. V. M. nemají živnostenské oprávnění k poskytování půjček, navíc on byl pouhým zaměstnancem obchodní společnosti řízené otcem. K tomu státní zástupce uvedl, že role obviněného neodpovídala výkonu pracovní činnosti v rámci zaměstnání. Obviněný aktivně jednal se zájemci o poskytnutí půjčky, činil vlastní právní kroky, např. uzavíral smlouvy o půjčce, za svou matku jednal na základě plné moci udělené mimo jakýkoli vztah s obchodní společností D. k. Za důkaz, že obviněný věděl o skutečnosti, že jeho matka nemá živnostenské oprávnění, státní zástupce označil zjištění, že VI. M. nejednala při poskytování půjček jako osoba podnikající, ale jako fyzická osoba pod svým rodným číslem. Obviněný je osobou podnikání znalou, tudíž musel vědět, že podnikající osoba musí ve smluvních vztazích vystupovat pod označením podnikatele (obchodní firmou), tedy pod svým jménem a příjmením doplněným identifikačním číslem.

22. K námitce, že obviněný v obchodní společnosti D. k. vystupoval jako zaměstnanec v závislém vztahu, státní zástupce uvedl, že pro naplnění znaků trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku není vzhledem ke zjištěným okolnostem rozhodné, zda vystupoval jako zaměstnanec uvedené obchodní společnosti či nikoli. Obviněný totiž nečinil úkony výlučně za uvedenou obchodní společnost, některé úkony prováděl v rámci dvoustranného vztahu s VI. M., kterou použil jako tzv. živý nástroj ke spáchání zmíněného trestného činu. Nebyla mu vytýkána neoprávněná podnikatelská činnost za obchodní společnosti D. k., ale neoprávněné poskytování služeb jménem VI. M. Pokud takto použil jinou osobu jako živý nástroj, není již rozhodné z hlediska naplnění znaků trestného činu neoprávněného podnikání a podmínek pachatelství ve smyslu § 22 odst. 2 tr. zákoníku jeho konkrétní postavení ve zmíněné právní osobě. Obviněný též jednal do jisté míry samostatně a v určitých případech bez souvislosti se svým postavením zaměstnance ve zmíněné obchodní společnosti. Podle státního zástupce obviněný poupravil

skutkové zjištění soudu prvního stupně, když ve svém dovolání uvedl, že soud prvního stupně posoudil jeho činnost jako podnikání s tím, že naplnil všechny znaky podnikání. Uvedené však soud prvního stupně nekonstatoval, což státní zástupce doložil odkazem na body 74. a 79. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně. Státní zástupce dále uvedl, že pro trestní odpovědnost za trestný čin neoprávněného podnikání není rozhodující, zda pachatel naplňuje znaky podnikání podle obchodního práva, neboť rozhodný je faktický stav. Je nutné též zohlednit skutečnost, že osobou, která vykonávala neoprávněnou podnikatelskou činnost, fakticky byla V. M., která však byla využita jako živý nástroj obviněnými. Státní zástupce též nesouhlasil s námitkami, že dovolatel nenaplnil znaky podnikání. Uvedl, že cílem pachatelů bylo bezpochyby dosažení finančního prospěchu, stejně tak byl naplněn i znak soustavnosti jejich činnosti, když se jednalo celkem o 16 půjček uzavřených v průběhu více jak 2 let.

č. 11

23. Státní zástupce odmítl také názor dovolatele, že soudy nižších stupňů nesprávně stanovily výši prospěchu. Podle něj soudy nižších stupňů dostatečně odůvodnily své závěry ohledně výše prospěchu a způsobu jeho určení, které jsou v souladu s požadavky dosavadní rozhodovací praxe. K tomu odkázal na body 41.–42. a 77.–78. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a bod 81. odůvodnění napadeného usnesení. Soudy nižších stupňů přitom nevycházely pouze ze znaleckého posudku, který stanovil výši prospěchu podle daňových předpisů, nýbrž vycházely i z provedených výslechů osob a dalších důkazů. Majetkový prospěch se chápe jako hmotný přírůstek, který nastal v majetkové sféře toho, kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytoval služby nebo provozoval výrobní, obchodní nebo jiné podnikání, je objektivně vyjádřitelný penězi. Je též nutné pamatovat na to, že při spolupachatelství se výše prospěchu určuje součtem prospěchů všech spolupachatelů, což platí i ve vztahu k prospěchu živého nástroje. Státní zástupce nabyl přesvědčení, že soudy nižších stupňů správně posoudily jako naplněný znak kvalifikované skutkové podstaty přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

24. Státní zástupce se dále vyjádřil k námitce, kterou dovolatel upozornil, že soudy nižších stupňů neaplikovaly zásadu subsidiarity trestní represe vyjádřenou v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Podle státního zástupce obviněný založil svůj názor o nedostatku společenské škodlivosti na nepřijatelném a zavádějícím zjednodušení podstaty jím spáchaného skutku, v němž podle dovolatele šlo výhradně o to, že ten, kdo k tomu byl povinen, nepožádal o živnostenský list za úhradu správního poplatku, k jehož výši podotkl, že byla nevýznamná v porovnání s činností popsanou ve výroku rozsudku soudu prvního stupně. Tato obrana obviněného je zcela zcestná, neboť objektem ustanovení § 251 tr. zákoníku není fiskální zájem státu na plnění poplatkové povinnosti, trestný čin neoprávněného podnikání není daňovým trestným činem. Státní zástupce také uvedl, že zásada subsidiarity trestní represe přichází v úvahu pouze ve výjimečných případech, ve kterých jsou okolnosti případu natolik mimořádné a při formulaci skutkové podstaty zákonodárcem nepředpokládané. Skutek obviněného se nijak neodlišuje od obdobně spáchaných skutků, jež vykazují znaky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 tr. zákoníku.

25. Konečně státní zástupce vyjádřil názor, že nedošlo k porušení zásady zákazu *reformationis in peius*. Po kasačním zásahu soudu druhého stupně byl obviněný v novém rozsudku soudu prvního stupně uznán vinným opět přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, tedy stejným a stejně závažným trestným činem. Výrokem o trestu byl obviněnému uložen trest mírnější. Pokud jde o skutková zjištění, není porušením

zákazu *reformationis in peius* doplnění či upřesnění některých rozhodných skutečností v popisu skutku, pokud se tím nemění rozsah ani závažnost trestné činnosti, kterou byl obviněný uznán vinným, její právní kvalifikace ani uložený trest, rozsah náhrady škody apod. Podle názoru státního zástupce soud prvního stupně nepostupoval chybně, pokud skutkovou větu doplnil o formulaci charakterizující zákonné znaky podnikání. Šlo totiž o zpřesnění rozhodných skutečností. Státní zástupce dospěl ke stejnému závěru i ohledně vypuštění poznatku o zaměstnaneckém poměru obviněného k obchodní společnosti D. k., jenž není z hlediska posouzení naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání vůbec určující.

26. Ze všech shora rozvedených důvodů státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné, a učinil tak v neveřejném zasedání v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Vyslovil souhlas s konáním neveřejného zasedání také pro případ jiného než navrhovaného rozhodnutí [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

27. Vyjádření státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněnému, který však tohoto práva nevyužil.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

28. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

29. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

30. Obviněný podle slovního vyjádření (opakovaného na mnoha místech jeho obsáhlého podání) uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a m) tr. ř., byť na tato zákonná ustanovení neodkázal (ač jde podle § 265f odst. 1 tr. ř. o obligatorní náležitost dovolání).

31. Podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. lze namítat, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Ze slovního vyjádření dovolacího důvodu je zřejmé, že obviněný chtěl uplatnit tento dovolací důvod v jeho druhé alternativě, která spočívá v tom, že rozhodnutím soudu druhého stupně bylo zamítnuto jeho odvolání jako řádný opravný prostředek, ač v řízení mu předcházejícím byly dány dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Již zde je možno uvést, že tento důvod zjevně nemohl být naplněn,

neboť v dané věci odvolací soud odvolání obviněného nezamítl (a ani neodmítl), naopak mu (byť jen v okrajové části) vyhověl, když z jeho podnětu zrušil výrok o náhradě škody. Podle trestněprocesní nauky i aplikační praxe je odvolání (stejně jako jiné opravné prostředky) nedělitelné, je možno o něm rozhodnout jediným způsobem, nelze mu zčásti vyhovět a zčásti jej zamítnout či odmítnout (jak je tomu v civilním soudním řízení). Proto vyhověli-li v trestní věci odvolací soud, byť v marginální části, podanému odvolání, již nemůže dalším výrokem odvolání ve zbytku zamítnout, s dalšími námitkami, jimž nevyhověl, je pouze povinen se vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí (viz k tomu též sjednocující stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2022, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 56/22](#)). Proto označený důvod v dané věci vůbec nemohl být naplněn, neboť odvolací soud odvolání obviněného nezamítl.

32. Obecně lze dále konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

33. V tomto duchu musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. zjevného (extrémního) nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná

rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce nevin. Taková existence zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS st. 38/14](#).

b) K námitkám neodpovídajícím dovolacím důvodům a k námitkám zjevně neopodstatněným

34. Předně je třeba uvést, že obviněný svou argumentaci ve více bodech svého dovolání sice koncipoval jako polemiku s hmotněprávním posouzením skutku soudy nižších stupňů, nicméně svou obranu založil na odlišném hodnocení důkazů a odlišné verzi skutkového děje, než k jaké dospěly soudy nižších stupňů. Jak ale bylo vysvětleno shora, taková argumentace v zásadě neodpovídá žádnému z dovolacích důvodů.

35. V této spojitosti Nejvyšší soud dále obecně připomíná, že dovolací soud zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné dovolání založené na námitkách, které dovolatel uplatnil již v předchozí fázi řízení a s nimiž se soudy nižších stupňů v dostatečné míře a správně vypořádaly (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), publikované pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002). Tak tomu bylo v daném případě prakticky s veškerými námitkami, které obviněný uplatnil v dovolání, neboť vlastně stejnou obhajobu uplatňoval již dříve v předcházejících stadiích trestního řízení. Soudy nižších stupňů se s ní též vypořádaly, a to až na jedinou výjimku v podobě stanovení rozsahu prospěchu, jak bude rozvedeno v další pasáži pod bodem IV. c) odůvodnění tohoto usnesení. Ve zbývajícím rozsahu lze především odkázat na odůvodnění soudů nižších stupňů, které se se stejnými námitkami v zásadě dostatečně vypořádaly (dovolací soud však nepovažuje za správný způsob, jakým odvolací soud koncipoval odůvodnění svého rozhodnutí – viz k tomu níže). Stejně tak je možno odkázat i na vyjádření státního zástupce, s nímž dovolací soud s uvedenou výjimkou též souhlasí.

36. Jde-li o námitky obviněného proti skutkovým závěrům, obviněný namítal, že jsou v tzv. extrémním rozporu s obsahem důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků. Existence takového zjevného (extrémního) rozporu by mohla být důvodem pro zásah dovolacího soudu, ovšem v daném případě žádný takový rozpor zjištěn nebyl (nepočítaje v to skutkové závěry pro stanovení výše prospěchu – viz k tomu dále). Obviněný při své argumentaci totiž pomíjel, že rozhodnutí soudů nižších stupňů jsou založena na rozhodných skutkových zjištěních vycházejících z jedné skupiny důkazů podporujících tvrzení veřejné žaloby, zatímco nevyhověly verzi obhajoby opřené o jinou skupinu důkazů,

resp. zpochybňující důkazy obžaloby. V tom ale tzv. extrémní (či lépe zjevný) rozpor spočívat nemůže, jak ostatně vyplývá z ustálené judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu. V takovém případě jde o pouhou polemiku se soudy nižších stupňů, které dokazování v potřebném rozsahu provedly, důkazy hodnotily a na jejich základě učinily skutkové závěry, zároveň sdělily důvody, proč tak učinily, takže jejich postup nevykazuje prvky libovůle. Vlastně celé dovolání obviněného je primárně koncipováno jako polemika se skutkovými závěry soudů nižších stupňů, obviněný přestíral vlastní verzi skutkového děje, kterou žádal právně posoudit (v konkrétních dílčích aspektech, jak je rozčlenil do jednotlivých bodů svého dovolání). Nejvyšší soud ovšem není další (třetí) soudní instancí s plnohodnotným přezkumem závěrů soudů nižších stupňů, takto jeho role a postavení v trestním řízení nebyly koncipovány, na tom nic nezměnilo ani doplnění nového dovolacího důvodu uvedeného v nynějším § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak bylo rozvedeno shora.

č. 11

37. V tomto směru je třeba připomenout, že dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadami jeho se týkajícími, a to zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpcí neviny. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může konkrétní důkazní prostředek vyhodnotit a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícímu orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, str. 180 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu. Před dovolacím soudem se ale dokazování zásadně neprovádí (viz § 265r odst. 7 tr. ř.). Proto je též zcela důvodná koncepce dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jímž mají být napravovány jen zásadní vady právního posouzení, případně úzce vymezený okruh vad procesních majících povahu zmatečných důvodů, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát. Mezi takové vady se ovšem zásadně neřadí vady dokazování, při němž dochází k utváření závěrů o skutkovém ději, jenž je kladen obviněným za vinu. Naopak Nejvyšší soud, který sám dokazování zásadně neprovádí, musí vycházet ze závěrů soudů nižších stupňů, které samy důkazní prostředky provedly a důkazy z nich vyplývající mohly též náležitě vyhodnotit, jak bylo naznačeno shora.

38. Nejvyšší soud na shora vymezený okruh námitek obviněných ohledně skutkového stavu, rozsahu dokazování, použitelnosti jednotlivých důkazů a případně dalších ryze procesních výhrad nahlížel ve světle judikatury Ústavního soudu, přitom nezjistil ani porušení základních práv obviněného, a to ani práva na spravedlivý proces, porušení spravedlivosti a férovosti řízení, tzv. překvapivého rozhodnutí ani práva na obhajobu, jak namítal obviněný. Dovolací soud přitom interpretoval a aplikoval uvedené podmínky připuštění zmíněných dovolacích námitek tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou a Listinou, a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu [srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599

Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu]. Právě z těchto uvedených hledisek se tedy Nejvyšší soud zabýval naplněním dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání obviněných. V té souvislosti považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že i Ústavní soud výslovně ve svém stanovisku konstatoval, že jeho názor, „... podle kterého nelze nesprávné skutkové zjištění striktně oddělovat od nesprávné právní kvalifikace ... však neznamena, že by Nejvyšší soud v každém případě, kdy dovolání obsahuje argumentaci ve vztahu ke skutkovým zjištěním, musel považovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021) za *prima facie* naplněný. ... Je totiž jediným oprávněným orgánem, kterému v tomto stadiu přísluší posuzovat naplnění konkrétního dovolacího důvodu (viz § 54 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci J. a ostatní proti České republice ze dne 13. října 2011, č. stížnosti [12579/06](#), [19007/10](#) a [34812/10](#)), a toto posouzení je závaznou podmínkou pro případné podání ústavní stížnosti (ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu)“ [srov. bod 23. shora označeného stanoviska pléna Ústavního soudu]. V daném případě dovolací soud takový nesoulad, natožpak extrémní, mezi důkazy vyplývajícími z provedených důkazních prostředků a na jejich základě dovozeným skutkovým stavem neshledal. Soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dostatečné dokazování, aby na jeho základě učinily skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, s nímž souhlasil i odvolací soud.

39. Dovolací soud se k těmto námitkám (mnohdy spojeným s námitkami nesprávného právního posouzení skutku) vyjádří postupně níže.

40. Obviněný ve svém dovolání předně pod bodem II. namítl chybnou aplikaci zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio*. Podle něj vůbec jeho jednání není trestným činem neoprávněného podnikání, ale nanejvýše přestupkem. Posouzení, zda je třeba uplatnit trestní odpovědnost a důsledky s ní spojené, či zda je s ohledem na nižší společenskou škodlivost třeba dovodit, že trestní odpovědnost uplatňována být nemá a postačí vyvodit odpovědnost podle jiného právního předpisu, je možno učinit až v okamžiku, kdy je na jisto postaveno, že jsou naplněny veškeré znaky trestného činu (typové znaky soustředěné ve skutkové podstatě trestného činu, znaky obecné i znak protiprávnosti). Proto je poněkud zvláštní a neorganické zařazení této námítky jako první, pokud obviněný vůbec zpochybňuje naplnění některých typových znaků, jak bude rozvedeno dále. Nejvyšší soud může předběžně uvést, že nesouhlasil s námitkami obhajoby, která zpochybňovala naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání. Bylo by možno přisvědčit názoru státního zástupce i soudů nižších stupňů, že jde o běžný a obvyklý případ neoprávněného podnikání, že snadnost či obtížnost získání oprávnění k provozování určité podnikatelské činnosti není samo o sobě klíčovou okolností pro řešení otázky potřebnosti vyvození trestní odpovědnosti pachatele trestného činu neoprávněného podnikání (srov. k tomu např. postih pachatele za neoprávněné podnikání s předmětem činnosti koupě – prodej v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [5 Tdo 196/2019](#)). Přesto se z výše uvedených důvodů nyní zdá být vypořádání otázky subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio* poněkud předčasné, pokud Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu a zpochybnil naplnění jednoho formálního znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání, byť šlo jen o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v podobě získání značného prospěchu (viz k tomu níže). Jak vyplývá ze shora uvedeného,

náležitě vyhodnotit potřebu uplatnění trestní represe je možno až po ustálení skutkových zjištění, po konstatování, že jsou naplněny veškeré (formální) znaky konkrétního trestného činu, teprve pak je možno s ohledem na všechny konkrétní okolnosti činu posoudit, nakolik jde v intencích § 39 odst. 2 tr. zákoníku o čin natolik společensky škodlivý, že je třeba uplatnit trestní odpovědnost a důsledky s ní spojené (viz k tomu též stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpn 301/2012](#), uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.). Na místě bude třeba zohlednit mimo jiné četnost případů, délku období, po kterou mělo k neoprávněnému podnikání docházet, okolnosti, za nichž byl čin spáchán, osobu pachatele, míru a formu jeho zavinění, jeho pohnutky, tedy důkazně podložená a správně právně posouzená zjištění, ale též i výši dosaženého či zamýšleného prospěchu, tj. otázku jednoznačně dosud zcela nevyřešenou (viz níže).

č. 11

41. Další námitkou zmíněnou pod bodem III. obviněný zpochybnil naplnění individuálního objektu trestného činu. Obviněný přitom poukazoval na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [5 Tdo 1482/2016](#), které se ovšem týkalo zcela jiného trestného činu, jak trefně poukázal i státní zástupce ve svém vyjádření. Nelze souhlasit ani se zužujícím tvrzením obviněného, že objektem trestného činu neoprávněného podnikání je pouze zajištění rovnosti jednotlivých subjektů na hospodářském trhu a rovnosti v přístupu na něj, které s ohledem na snadnost získání živnostenského oprávnění u živností volných nemohl obviněný naplnit, neboť nemohlo dojít k ohrožení trhu (míněno v daném segmentu služeb). Takové zjednodušené tvrzení je neakceptovatelné, ve svých důsledcích (*argumentum ad absurdum*) by přijetí takového názoru znamenalo, že u jakéhokoli oboru podnikání by bylo klíčové, jak snadné je získání oprávnění k podnikání v dané oblasti, tj. zřejmě u podnikání s předmětem činnosti odpovídajícím živnosti volné by postih neoprávněného podnikání vůbec nepřicházel v úvahu. Takto ale právní úprava nebyla vůbec koncipována, zákonodárce neučinil žádnou takovou výluku z trestní odpovědnosti neoprávněného podnikání ve vztahu ke konkrétním předmětům činnosti. Nadto je možno připomenout uznávané názory obsažené v odborné literatuře. Podle velkého komentáře C. H. Beck (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3280, marg. č. 1) ustanovení § 251 tr. zákoníku chrání společenské vztahy související s podnikáním v tržní ekonomice, neboť jeho účelem je zajistit rovnost subjektů v rámci jejich soutěžení zejména na trhu výrobků a služeb, ale i na dalších trzích, a to i ve vztahu k státní ingerenci nebo regulaci v těch oblastech podnikání, ve kterých je třeba zajistit kvalifikovaný výkon určitých živností nebo profesí, zejména z hlediska ochrany spotřebitelů, ale i zajištění bezpečnosti práce, hygienických a jiných společensky důležitých požadavků (objekt trestného činu); vedle rovnosti přístupu na trh jsou tak tímto ustanovením nepřímo chráněny i další zájmy jako ochrana před zdravotně závadným či nebezpečným zbožím nebo takovým zdravotně závadným poskytováním služeb, ale i fiskální zájmy státu apod., kterým však primárně poskytují ochranu jiná ustanovení trestního zákoníku (srov. § 156, 157 nebo § 240, 241 atd.). Jinými slovy zájmy chráněné tímto ustanovením trestního zákoníku jsou mnohem širší, než jak o nich uvažoval v dovolání obviněný. Stát tímto ustanovením chrání vlastní kontrolu nad segmentem společenského života, a sice nad podnikáním, brání tím existenci tzv. černé a šedé ekonomiky, zajišťuje tím, že všechny subjekty vstupující na trh budou postupovat podle stejných pravidel, čímž chrání ve své podstatě ostatní soutěžitele, ale i spotřebitele (v nejširším slova smyslu), ostatní podnikatelé (soutěžitelé vstupující na trh) nebudou znevýhodněni tím, že musí splnit zákonné podmínky pro výkon podnikání, což rozhodně neznamená jen zaplatit správní poplatek za získání živnostenského oprávnění, jak to zjednodušil v dovolání obviněný, ale též že musí splňovat

zákonem stanovené předpoklady, že budou podnikat pod dohledem státních orgánů v daném segmentu podnikatelské činnosti, že budou své poskytované služby nebo nabízené zboží podle právního řádu též danit, že budou před státem takové podnikání přiznávat, o něm účtovat, odvádět z něj povinné odvody apod. Zároveň jsou tím chráněni i adresáti služeb či nabízeného zboží, mají minimální záruku, že spolukontrahent postupuje v souladu s českým právním řádem, že nabízí zboží či služby akceptované státem apod. To vše je též důvodem regulace hospodářských aktivit státem, který dohlíží nad dosahováním podnikatelských cílů společensky akceptovatelným způsobem, aby podnikaly jen subjekty k tomu oprávněné v souladu s mimotrestními předpisy, což pro společnost současně skýtá minimální záruky dodržování veškerých společenských pravidel a právních norem. Podobně k této otázce přistupuje i další odborná literatura (srov. například DRAŠTÍK, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. § 233 až 421. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 1865; SČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2016). Uvedená námitka obviněného je tak zjevně neopodstatněná a nelze ji akceptovat.

42. Obviněný dále pod bodem IV. zpochybnil procesní postup soudu prvního stupně po kasaci jeho prvního rozsudku vyneseno v této věci odvolacím soudem, měl za to, že byla porušena zásada zákazu *reformationis in peius* úpravou popisu skutku (vypuštěním tvrzení, že obviněný jednal jako zaměstnanec a doplněním pasáže ohledně charakteru jeho činnosti odpovídajícího definičním znakům podnikání). V tomto směru je třeba předně upozornit, že taková námitka neodpovídá uplatněným ani žádným jiným dovolacím důvodům. Bylo by ji možno akceptovat pouze jako součást námitky porušení práva na spravedlivý proces a na obhajobu, tedy jako námitku ústavněprávního rozměru týkající se zásahu do základních práv a svobod. V těchto intencích se s ní též dovolací soud vypořádá. Nejvyšší soud tyto výhrady obviněného považuje za zjevně neopodstatněné, jde o opakovanou námitku, s níž se správně již dříve vypořádal odvolací soud (byť s ohledem na obsáhlost odůvodnění na jiných místech velmi stručně) v bodě 256. odůvodnění jeho usnesení, stejně tak i státní zástupce ve svém vyjádření, na něž lze odkázat. Zákaz *reformationis in peius* porušen nebyl, protože zákaz změny k horšímu podle § 264 odst. 2 tr. ř. nebránil soudu prvního stupně, aby přizpůsobil popis skutku ve výroku svého rozsudku novým zjištěním tak, aby v něm byly obsaženy též skutečnosti vyjadřující zákonem požadované znaky trestného činu, který je v daném skutku spatřován a jímž byl obviněný uznán vinným již původním rozsudkem soudu prvního stupně. Zde je namístě připomenout uznávanou judikaturu k této otázce, především pak rozhodnutí č. [38/2006-II.](#) Sb. rozh. tr., podle něž zákaz změny k horšímu nebrání doplnění popisu skutku, pokud se neprojeví zpřísněním jeho právní kvalifikace, zvětšením rozsahu a závažnosti následků apod., neboť pak se tím nijak nezhoršuje postavení obviněného. Tak tomu bylo i v daném případě, neboť se neměnila právní kvalifikace, obviněný byl opět uznán vinným tímž přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, tedy stejným a stejně závažným trestným činem, neměnil se nijak ani rozsah trestné činnosti, který byl obviněnému kladen za vinu, a pokud jde o výrok o trestu, byl obviněnému nově uložen dokonce trest mírnější, než tomu bylo v případě rozsudku zrušeného usnesením soudu druhého stupně. Jak ještě bude rozvedeno níže, nemá zjištění, zda byl obviněný zaměstnancem obchodní společnosti D. k., vliv na posouzení jeho trestní odpovědnosti za trestný čin neoprávněného podnikání spočívajícího v poskytování úvěrů jménem VI. M. Uvedeným upřesněním skutkových zjištění, která se promítla do popisu skutku výroku odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, tak nebyl porušen princip zákazu *reformationis in peius*. Kdyby byly opět dále rozvedeny námitky obviněného, vedlo by to ke zcela absurdním

důsledkům (*argumentum ad absurdum*). Akceptace námitek obviněného by v obecné rovině znamenala, že by nikdy nebylo možno odsoudit obviněného, pokud by soud prvního stupně zcela akceptoval obžalobu státního zástupce, který by proto neměl důvod proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně brojit odvoláním, a odvolací soud by pak vyhověl odvolání obviněného s tím, že soudem prvního stupně užitý popis skutku neobsahuje všechny okolnosti odpovídající znakům daného trestného činu (ať již byla v předcházejícím řízení zjištěna či nikoli). Tuto vadu by při takovém výkladu nemohl napravit ani sám, ani by její nápravu nemohl uložit soudu prvního stupně. Takové důsledky jsou ovšem neakceptovatelné, takové vady jsou zcela jistě v dalším řízení napravitelné, a to i z podnětu opravného prostředku podaného obviněným. Takovým doplněním se totiž nijak nezhoršuje postavení obviněného, výsledkem není závažnější delikt, přísnější potrestání, stanovení většího rozsahu činu, výše škody či prospěchu. Není možno v současné době u nás (na rozdíl od minulosti a od sousedních zemí – např. Německa či Rakouska) pro obviněného velmi vstřícně nastavený princip zákazu *reformationis in peius* ještě dále rozšiřovat a dovádět do absurdních krajností výkladem, který by zcela znemožňoval řádný výkon spravedlnosti a paralyzoval trestní řízení (jedinou účinnou obranou by při takovém absurdním výkladu musel být požadavek na podávání opravných prostředků v neprospěch obviněného státním zástupcem ve všech trestních věcech). To jsou též důvody, z nichž vycházel Nejvyšší soud ve shora zmíněném rozhodnutí pod č. [38/2006-II](#). Sb. rozh. tr., na které pak navazovala další bohatá a ustálená judikatura Nejvyššího soudu – srov. například odůvodnění rozhodnutí pod č. [4/2009](#), č. [32/2010](#) nebo č. [40/2017](#) Sb. rozh. tr.

43. Obviněný ve svém dovolání dále pod bodem V. zpochybnil naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání. Obviněný připomněl, že jde o úmyslný trestný čin, úmysl se přitom musí vztahovat na všechny (objektivně deskriptivní i normativní) znaky daného trestného činu, a to včetně znaku neoprávněnosti podnikání. V tomto ohledu lze obecně s obviněným souhlasit. Nicméně dále obviněný již zpochybnil učiněná skutková zjištění, která byla pro soudy nižších stupňů základem pro posouzení formy zavinění. Podle obviněného z žádného provedeného důkazu není patrné, že by věděl, že jeho matka nebo otec nemají potřebné živnostenské oprávnění. Sám totiž zprostředkoval půjčky v závislém vztahu. Základem polemiky obviněného je tak jeho nesouhlas se skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů, nikoli ale nesprávné právní posouzení skutku jinak správně zjištěného soudy nižších stupňů. Jak již bylo zmíněno, ze skutkových zjištění soudu prvního stupně vyplynulo, že obviněný v několika případech vystupoval na základě plné moci udělené mu přímo Vl. M., byl též osobou podnikání znalou, tudíž mu muselo být z plné moci zřejmé, že jeho matka Vl. M. vystupovala jako nepodnikající fyzická osoba a nikoli jako podnikatel při výkonu svého podnikání. Navíc šlo o jeho matku, kterou dobře znal, stýkal se s ní, znal též její zdravotní problémy, pro které soudy nižších stupňů dospěly k závěru, že ve skutečnosti matka sama nebyla schopna smlouvy uzavírat a že byla zcela v područí obviněných otce a syna M. Nelze souhlasit s obviněným, že by z žádného důkazu neplynula jeho vědomost o tom, že matka nebo otec nemají potřebné oprávnění, resp. zda vystupují jako podnikatelé, či naopak jako nepodnikající fyzické osoby, byť v jádru šlo o podnikání.

44. Pokud jde o námitku obviněného uplatněnou pod bodem VI. jeho dovolání, že vykonával činnost jako zaměstnanec obchodní společnosti D. k., a proto nemusel být držitelem živnostenského oprávnění a nemohl se uvedeného trestného činu dopustit, ani v tomto směru nemohl dát odvolací soud obviněnému za pravdu. Naopak lze souhlasit s názorem soudů

nižších stupňů, jakož i státního zástupce, na které Nejvyšší soud může odkázat. I k této námitce tak postačí se jen stručně vyjádřit. Předně i v tomto případě platí, že obviněný při uplatnění své obhajoby v tomto směru zcela pomíjel skutkové závěry soudů nižších stupňů, setrval na vlastní verzi skutkového děje, která byla vyvrácena provedeným dokazováním. Podle soudů nižších stupňů totiž přímo on se svým otcem (Ing. V. M.) organizovali půjčování peněz, přičemž jako živého nástroje společně využívali Vl. M., která pro duševní poruchu nebyla schopna nést za takové jednání trestní odpovědnost (ovšem pokud by mohla, byla by jejich spolupachatelem – viz níže). Rozhodný při této činnosti vůbec nebyl vztah obviněného V. M. k obchodní společnosti D. k. ale způsob jeho činnosti vůči klientům – osobám, kterým byly peníze půjčovány. Navíc obviněný nečinil veškeré úkony v zastoupení za uvedenou obchodní společnost, ale u mnohých se prokazoval plnou mocí udělenou přímo jeho matkou Vl. M. Ze svědeckých výpovědí svědků také vyplývá, že někteří zákazníci nevěděli, že by jednal za zmíněnou obchodní společnost a na její účet. Především ale byla učiněna skutková zjištění, že obvinění otec a syn M. při svém společném neoprávněném podnikání spočívajícím v neoprávněném poskytování finančních služeb v podobě půjček zneužívali jako živého nástroje Vl. M., jejich postavení v rámci obchodní společnosti D. k. a vztah k ní (tvrzený pracovní poměr obviněného) tak není určující ani relevantní. Tvrzení obviněného, že poskytování půjček pouze zprostředkoval, je tak obranou založenou na jiném než soudy nižších stupňů zjištěném skutkovém stavu, který má oporu v důkazech vyplývajících z provedených důkazních prostředků.

č. 11

45. Nejvyšší soud nesouhlasí ani s obranou obviněného pod bodem VIII. jeho dovolání, že ve spise není jediný důkaz, ze kterého by vyplývalo, že si byl vědom trestní neodpovědnosti, resp. nezpůsobilosti k právním úkonům, své matky Vl. M. pro její duševní poruchu. Nejvyšší soud opět připomíná, že zásadně není povolán ke zjišťování či přezkumu skutkového stavu zjištěného před soudy nižších stupňů, takto dovolací řízení od počátku nebylo a ani nyní není koncipováno [nic na tom nemění ani doplnění dovolacího důvodu v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. I v tomto případě je možno odkázat na závěry soudů nižších stupňů, které v odůvodnění svých rozhodnutí shrnuly, na základě jakých důkazů vycházely z verze, že Vl. M. byla pouhým trestně neodpovědným nástrojem ovládaným obviněnými jako nepřímými spolupachateli (viz zejména bod 75. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a body 264.–267. odůvodnění napadeného usnesení odvolacího soudu, byť zde jde zřejmě jen o reprodukci dřívějších rozhodnutí; v případě odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně lze na uvedenou pasáž odkázat s výhradou, že nebyl užit odkaz na § 22 až § 24 tr. zákoníku, ale na ustanovení předchozího trestního zákona, nicméně podstata řešení se nezměnila, nyní je ale na rozdíl od předchozí úpravy nepřímý pachatel v zákoně přímo definován v § 22 odst. 2 tr. zákoníku). V daném případě zjevně šlo o případ kooperace tří vzájemně si blízkých osob, které byly dokonce v blízkém příbuzenském vztahu, a to nejužší rodiny – šlo o rodiče a dítě. Tyto tři osoby úzce kooperovaly při poskytování půjček dalším osobám (klientům), aniž by kterákoliv z nich k tomu měla živnostenské oprávnění, čehož si byly všechny osoby také vědomy. Veškeré aktivity při poskytování půjček přitom vyvíjeli oba obvinění, tedy otec a syn M., a to především právě obviněný V. M., který jednal s klienty (srov. k tomu rozbor jeho aktivit v bodě 72. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně), zatímco peníze fakticky poskytoval obviněný Ing. V. M. (který též coby jednatel obchodní společnosti D. k. vyhledával zájemce o poskytnutí půjček), avšak formálně deklarovali jako poskytovatele půjček matku Vl. M., která již v té době trpěla duševní poruchou, pro kterou byla později omezena ve svéprávnosti. Lze tak říci, že šlo o rodinnou spolupráci, při níž si všichni tři uvedení

rozdělili své úlohy. Kdyby nebylo nepřičetnosti VI. M., bylo by možno je všechny tři označit za spolupachatele, protože se na uvedeném neoprávněném podnikání všichni tři významnou měrou podíleli, měli přitom rozdělené role, které na sebe vzájemně navazovaly jako nezbytné články řetězu, který teprve ve svém celku naplňoval veškeré znaky uvedené trestné činnosti (třetí forma spolupachatelství – srov. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 317). S ohledem na skutkové závěry soudů nižších stupňů opřené o důkazy týkající se zdravotního stavu VI. M. (zejména o znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, jakož i o následné rozhodnutí o omezení svéprávnosti – viz zejména body 65., 66. a 70. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně), zcela důvodně soudy nižších stupňů uzavřely, že oba obvinění v této věci zneužívali VI. M. jako tzv. živý nástroj, který sám není trestně odpovědný pro nepřičetnost ve smyslu § 22 odst. 2 tr. zákoníku.

č. 11

46. Jde tak o zvláštní případ zčásti vlastního přímého pachatelství (resp. spolupachatelství) a zčásti nepřímého pachatelství (resp. spolupachatelství), tedy o případ, kdy jedná trestně odpovědný pachatel (či spolupachatelé) jednak přímo sám, jednak současně s tím ovládá živý nástroj, který by jinak byl, nebýt jeho trestní neodpovědnosti pro nepřičetnost, sám též spolupachatelem – srov. k tomu obdobně (ještě za předchozí právní úpravy) v judikatuře rozhodnutí pod č. [51/1970-II.](#) Sb. rozh. tr.; z literatury srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 525 a n., marg. č. 5 k § 22, a s. 538, marg. č. 3 k § 23, resp. s. 549 a pozn. pod čarou č. 597). Z uvedených názorů vyplývá, že kdyby obviněný V. M. sám zneužíval VI. M. jako tzv. živý nástroj, byl by jediným pachatelem ve smyslu § 22 odst. 1 tr. zákoníku, protože ale jednal zároveň po předchozí vzájemné dohodě společně se svým otcem Ing. V. M., je opodstatněné posoudit jejich jednání jako spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Oba obvinění (V. M. a Ing. V. M.) přitom nejednali jen jako tzv. nepřímí spolupachatelé (ve smyslu § 22 odst. 2 v kombinaci s § 23 tr. zákoníku) tím, že by jen ovládali VI. M. jako tzv. živý nástroj, která jediná by trestnou činnost sama vlastnoručně provedla, byť by za ni nebyla trestně odpovědná, ale navíc se sami na ní též přímo podíleli jako (přímí) spolupachatelé (ve smyslu § 23 tr. zákoníku v kombinaci s § 22 odst. 1 tr. zákoníku). Obvinění tak byli zároveň přímými i nepřímými spolupachateli.

47. Lze uzavřít, že spolupachateli trestného činu podle § 23 tr. zákoníku mohou být jen osoby trestně odpovědné, které mohou být zčásti spolupachateli přímými (ve smyslu § 22 odst. 1 tr. zákoníku) a zčásti spolupachateli nepřímými (ve smyslu § 22 odst. 2 tr. zákoníku), pokud jednak samy alespoň zčásti vykonají činnost v souhrnu tvořící jednání vyžadované příslušnou skutkovou podstatou trestného činu, jednak zčásti k tomu využívají jiného jako tzv. živého nástroje, který za svou činnost není trestně odpovědný.

c) K důvodu kasačního zásahu Nejvyššího soudu

48. Nejvyšší soud ovšem musel dát obviněnému za pravdu, pokud pod bodem VII. svého dovolání namítal nesprávné stanovení výše prospěchu soudy nižších stupňů. Obviněný zjednodušeně uvedeno sporoval přístup soudů nižších stupňů, které nechtěly při stanovení výše prospěchu dosaženého neoprávněným podnikáním zohlednit neúspěšné případy poskytnutí půjček, které se jim doposud nevrátily a znamenají tak pro ně fakticky ztrátu. S touto kritikou původně (ve svém prvním rozhodnutí) správně souhlasil i odvolací soud, pak však ze svého názoru nedůvodně ustoupil.

49. Nejvyšší soud nejprve stručně připomene postup soudů nižších stupňů v této věci při stanovení výše prospěchu. Soud prvního stupně svůj první rozsudek opřel o znalecký posudek, který ke stanovení výše prospěchu přistupoval podle daňových zákonů a majetkový prospěch určoval součtem všech získaných výnosů z poskytnutí půjček, tedy součtu odměn za půjčení jistiny a skutečně přijatých úroků z poskytnutých půjček, stanovených z rozdílu mezi skutečně přijatou částkou z půjčky a půjčenou jistinou, a to jen v případě, že rozdílová částka byla vyšší než 0. Z takto uvedeného vzorce dospěl znalec k závěru, že majetkový prospěch z hlediska daně z příjmu byl ve výši 1 720 244 Kč. Odvolací soud pak z podnětu odvolání obviněných svým usnesením první rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušil (viz bod 2. odůvodnění tohoto usnesení), a to mimo jiné z důvodu, že uvedený výpočet nebyl v souladu s relevantní judikaturou. Odvolací soud uložil soudu prvního stupně, aby se vypořádal se stanoviskem obhajoby, že celkový čistý prospěch z poskytování půjček nebyl ve skutečnosti žádný, protože obvinění byli fakticky ve ztrátě. Soud prvního stupně poté nechal vyhotovit nový znalecký posudek, ve kterém znalec stanovil výši prospěchu opět s poukazem na zákon o dani z příjmu, přičemž jeho výši upravil na částku 1 711 344 Kč, což soud druhého stupně přijal. Tento svůj postup vysvětlil tak, že VI. M. neměla živnostenské oprávnění k podnikání, a proto nemohla uvést své zdanitelné příjmy v daňovém přiznání, takže si ani nemohla odečíst náklady v paušální výši podle § 7 odst. 7 zákona o dani z příjmu, a protože daňový subjekt nedoložil k daňovému přiznání ani přílohu č. 1, fakticky přiznal, že neměl žádné náklady k danému podnikání. Soud druhého stupně takový názor napodruhé již akceptoval (viz body 280. a 281. odůvodnění jeho usnesení).

č. 11

50. Soudy nižších stupňů tak vlastně vycházely z názoru znalce, že dosažení zisku z kriminální činnosti (zde neoprávněného podnikání) není spojeno s vynaložením žádných nákladů, pokud tyto náklady nejsou uplatněny v daňovém přiznání a neprojeví se v účetnictví pachatele trestné činnosti. To ale zcela popírá dosavadní ustálenou judikaturu soudů, na kterou ještě ve svém prvním kasačním rozhodnutí odvolací soud sám upozorňoval. Z ní totiž vyplývá, že v případě neoprávněného podnikání (podobně jako u mnohých jiných trestných činů) je třeba vycházet z tzv. čistého prospěchu, tj. výnosu z trestné činnosti sníženého o náklady vynaloženými na jeho dosažení – viz již stanovisko publikované pod č. [1/1990](#) Sb. rozh. tr., podobně u jiných trestných činů zejména rozhodnutí pod č. [55/1996](#), č. [4/2009](#) nebo č. [31/2009](#) Sb. rozh. tr. Podobně jako u jiných trestných činů kriminální povahy přitom vůbec nelze vycházet z oficiálního účetnictví pachatele, popř. dokonce z jím podaného daňového přiznání, neboť je zcela zřejmé, že pachatelé svou trestnou činnost před orgány veřejné moci skrývají a nebudou ji přiznávat (a nemohou k tomu být ani tímto způsobem nuceni – zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*). Taková trestná činnost (ať již jde o neoprávněné podnikání, korupci, podílnictví či výnos z nelegálního nakládání s drogami) pak pochopitelně probíhá mimo oficiální systém v rámci tzv. šedé či černé zóny ekonomiky, takže nelze klást požadavek při snižování nákladů na dosažení prospěchu z trestné činnosti, aby se náklady projevovaly v účetnictví pachatele. Jak vyplývá například z odůvodnění rozhodnutí č. [31/2009](#) Sb. rozh. tr., při stanovení tzv. čistého prospěchu je třeba vždy pečlivě prošetřit, jaké výdaje musel pachatel účelně vynaložit při opatřování komodit, jež byly předmětem jeho obchodování vztahujícího se k projednávané trestné činnosti, neboť při zjišťování prospěchu lze od výtěžku pachatelovy činnosti odečíst vše, co pachatel skutečně vynaložil.

51. Dále je třeba zohlednit i zvláštní povahu trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 tr. zákoníku, jehož se dopustí, kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby

nebo provozuje výrobní, obchodní nebo jiné podnikání. Jedním z důležitých znaků objektivní stránky jeho skutkové podstaty, kterým se tento trestný čin odlišuje od méně závažného přestupku, je spáchání činu ve větším rozsahu. V odborné literatuře i judikatuře je dlouhodobě zastáván názor, že musí jít o soustavnou činnost provozovanou takřka po „živnostensku“, přičemž k založení trestní odpovědnosti u neoprávněného provozování služeb nebo provozování výrobního, obchodního nebo jiného podnikání, které má povahu drobného podnikání, jímž pachatel dosahuje příjmy srovnatelné s příjmy z pracovního poměru s běžným výdělkem, je podle soudní judikatury k naplnění znaku „ve větším rozsahu“ třeba, aby trvalo nejméně šest měsíců (srov. rozhodnutí č. [5/1996](#) Sb. rozh. tr.; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3293 a n., marg. č. 7 k § 251). Zpravidla je to více akcí, ale může to být i jedna rozsáhlá akce trvajících po delší dobu (např. déle než šest měsíců) s velkým rozsahem a objemem podnikání (srov. též rozhodnutí č. [6/1976](#) Sb. rozh. tr.). Takovou rozsáhlou akci, která se skládá z více jednotlivých aktů, je však třeba odlišit od jednorázového aktu, např. jednorázového prodeje většího počtu věcí nebo jednorázové služby, který nesplňuje tento znak, neboť zde nejde o soustavnou činnost provozovanou po „živnostensku“. Kritérii bývají zejména délka neoprávněného podnikání nebo poskytování služeb, rozsah takové činnosti, její objem, a to i včetně finančního vyjádření hrubého obrátu, ceny použitého materiálu nebo předmětů určených k prodeji, ceny pracovní síly použité v takovém podnikání apod. Již z toho je zřejmé, že se žádá určité trvání neoprávněného podnikání, resp. určitá četnost případů ve sledovaném časovém období (tj. vlastně hromadnost), které by mělo v zásadě trvat nejméně 6 měsíců. V daném konkrétním případě bylo obviněnému kladeno za vinu poskytnutí služeb v podobě zajištění půjčky peněz v 16 dílčích případech, k nimž došlo k v období 2 let od listopadu 2010 do listopadu 2012.

52. Je zároveň zřejmé, že při více dílčích aktech takového neoprávněného podnikání sice původně zaměřených na dosažení zisku k němu však nutně dojít nemusí, ba dokonce podnikání může zůstat ve ztrátě, neboli zamýšlený a plánovaný výnos nebude získán (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3294, marg. č. 7 k § 251). Pro určení výše prospěchu v podobě čistého výnosu za celé období neoprávněného podnikání je ovšem třeba zohlednit veškeré aktivity neoprávněného podnikatele, nikoli jen ty úspěšné, ale i ty neúspěšné, které byly pro podnikatele ztrátové, neboli je třeba zohlednit veškeré náklady na dosažení výnosu ze všech aktivit souvisejících s neoprávněným podnikáním. Proto je třeba z celkového výnosu trestné činnosti za sledované období odečíst ztrátu z dílčích aktivit, s nimiž neoprávněný podnikatel neuspěl a které pro něj skončily ztrátou. O tuto ztrátu je třeba snížit výnos získaný z jiných dílčích aktů. Jen tak bude zjištěn skutečný čistý zisk, který může být případně značným prospěchem ve smyslu § 251 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. K tomu je ale třeba vést dokazování. Skutkové závěry v tomto směru doposud učiněny nebyly, to bude úkolem soudů nižších stupňů v dalším průběhu trestního řízení.

53. Lze tak shrnout, že značný prospěch jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestného činu neoprávněného podnikání v § 251 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je třeba vykládat jako tzv. čistý prospěch, tedy jako výnos z trestné činnosti snížený o náklady vynaložené na jeho dosažení (viz stanovisko č. [1/1990](#) Sb. rozh. tr.), který musí dosáhnout výše značného prospěchu ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. zákoníku (tj. částky nejméně ve výši 1 000 000 Kč). Pro zjištění celkového čistého prospěchu trestného činu neoprávněného podnikání sestávajícího z více dílčích akcí zahrnutých do souvislého jednání je proto třeba souhrn zisků z úspěšných dílčích aktů (vypočtených uvedeným způsobem) snížit o souhrn ztrát

z neúspěšných dílčích aktů (spočívajících např. v úbytcích peněz z důvodu dosud zcela nesplacených jistin zápůjčky).

V. Závěrečné shrnutí

54. Vzhledem ke shora uvedeným zjištěním Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. ohledně obviněného V. M. (z jeho podnětu) a podle § 265k odst. 2 a § 261 tr. ř. (na základě tzv. *beneficia cohaesionis*, tedy dobrodiní záležející v souvislosti) i ohledně obviněného Ing. V. M. částečně zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, a to ve výroku pod bodem II. Důvodem je, že se odvolací soud řádně nevypořádal s odvoláními obou obviněných, navíc se nedůvodně odchýlil od svého dřívějšího (a správného) právního názoru na stanovení výše prospěchu, jak vyplývá ze shora uvedeného rozboru. Nejvyšší soud zároveň zrušil též všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

55. Bude tedy na Krajském soudu v Hradci Králové, aby se znovu důsledně zabýval danou věcí ve shora naznačeném směru a náležitě se vypořádal s odvoláními obviněných. Soud druhého stupně bude muset stanovit výši prospěchu v souladu s trestněprávní judikaturou a shora vysloveným názorem, tedy po potřebném doplnění dokazování učinit vlastní skutkový závěr, jaká byla skutečná výše čistého prospěchu obviněných z jimi prováděného neoprávněného podnikání, a tomu případně bude muset přizpůsobit výrok rozhodnutí.

56. Zároveň je třeba odvolací soud upozornit, že by bylo vhodné lépe koncipovat odůvodnění jeho vlastního rozhodnutí, které nemá být složeno z neuspořádaných kopií celých podání stran či dřívějších rozhodnutí, ale mělo by být přehledné a stručné, a to zejména v tzv. narativní části, zároveň stylizované a strukturované tak, aby z něj bylo jasně patrné, ve kterých pasážích jde o pouhou reprodukci jiných podání či rozhodnutí a kde již začínají vlastní teze odvolacího soudu, které by měly být nosnou částí odůvodnění jeho rozhodnutí. Takovým požadavkům na přehlednost, srozumitelnost a stručnost vlastního rozhodnutí však odvolací soud naposledy nedostál, odůvodnění jeho rozhodnutí je zcela nepřehledné, obsahuje vnitřní nadpisy týkající se různých otázek (např. návrh na doplnění dokazování, výše a druh trestu, nepřímé pachatelství apod.), pod nimiž jsou mnohdy uvedena různá tvrzení, z nichž vůbec není patrné, kdo je učinil (viz např. body 141. a násl. pod rubrikou značný prospěch). Navíc na srozumitelnosti odůvodnění (v důsledku kopírování) nepřidává ani užívání několika vnořených samostatných číselných řad (přičemž u všech číselných řad je užíváno arabské číslování – viz samostatné číselné řady pod body 3., 8. a 231.) či opakované (duplicitní) reprodukování prakticky totožného textu (viz např. body 3. a 231.). Zřejmě přitom odvolací soud v bodech 1. až 225. a pak znovu v bodech 229. až 276. odůvodnění svého usnesení, které bylo napadeno dovoláním, tj. na celkem 62 z 66 stran téměř bez úprav okopíroval podání stran a dřívější rozhodnutí učiněná v dané věci, jeho vlastní přínos s vypořádáním odvolacích námitek, zdá se, je obsažen na pouhých posledních 4 stranách v bodech 277. až 288., k čemuž lze přičíst body 226. až 228. na str. 42).

57. Nejvyšší soud připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je odvolací soud při novém projednání a rozhodnutí věci vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto

dovolacím rozhodnutí a je povinen respektovat zákaz *reformationis in peius* ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř.

58. Protože vady napadeného rozhodnutí zjištěné na podkladě důvodně podaného dovolání obviněného nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání dovolacího soudu, rozhodl Nejvyšší soud o tomto dovolání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

č. 12

Za odstranění nebezpečí ve smyslu § 20 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku nelze považovat dočasné znepřístupnění internetových stránek, prostřednictvím kterých pachatel uváděl v omyl jiné osoby, aby od nich vylákal peníze na nákup neexistujících dluhopisů v rozsahu způsobení škody velkého rozsahu. Takové jednání není důvodem zániku trestní odpovědnosti za přípravu zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku.

*Dobrovolné upuštění od přípravy, Příprava k trestnému činu, Podvod
§ 20 odst. 1, odst. 3 písm. a), § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku*

č. 12

*Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. [5 Tdo 1023/2022](#),
ECLI:CZ:NS:2023:5.TDO.1023.2022.1*

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného M. K. podané proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 4. 2022, sp. zn. 1 To 123/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 32 T 1/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 10. 2021, sp. zn. 32 T 1/2021, byli obviněný M. K. a právnická osoba – obchodní společnost B. & P. uznáni vinnými přípravou k zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku. Za to byl obviněnému M. K. uložen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání 5 let a 9 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 3 roků. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o souhrnném trestu v rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 18. 9. 2020, sp. zn. 74 T 104/2020, a výrok o trestu v trestním příkaze Okresního soudu v Ostravě ze dne 2. 4. 2020, sp. zn. 7 T 57/2020; zároveň byla zrušena všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto zrušené výroky, pokud jejich zrušením pozbyla podkladu. Obviněné právnické osobě – obchodní společnosti B. & P. byl podle § 16 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, uložen trest zrušení právnické osoby.

2. Skutek, který byl kvalifikován jako příprava k zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, spočíval ve stručnosti v tom, že obviněný M. K. v době od 5. 4. 2018 jako jediný jednatel obchodní společnosti B. & P., oprávněný zastupovat tuto společnost samostatně, a obviněná právnická osoba – obchodní společnost B. & P. na základě jednání svého jediného jednatele M. K., vedeného v jejím zájmu, se záměrem ke škodě předem nezjištěných upisovatelů dluhopisů, jež měly být údajně emitovány obchodní společností SILEDA COMPANY, s. r. o., a obchodní společností Právo a daně, s. r. o., získat

finanční prostředky v celkové výši 50 milionů Kč, přestože jim bylo známo, že obchodní společnost SILEDA COMPANY, s. r. o., ani obchodní společnost Právo a daně, s. r. o., nerozhodly o žádné emisi dluhopisů a nerealizují žádnou emisi dluhopisů, v blíže nezjištěné době nejméně od 5. 4. 2018 do 18. 8. 2019 v Ostravě a z dalších přesně nezjištěných míst zajistili, aby na veřejně přístupných internetových stránkách www.dluhopisyfirem.cz byla v záložce EMITENTI nejméně v období od 18. 8. 2018 do 18. 8. 2019 uveřejněna nepravdivá oznámení o tom, že výše uvedené společnosti nabízí emisi dluhopisů za účelem financování jejich podnikatelských aktivit. V důsledku zjištění takto nepravdivě uveřejněných oznámení o emisích dluhopisů ze strany oprávněných zástupců obchodní společnosti SILEDA COMPANY, s. r. o., a učinění oznámení o nich na Policii České republiky dal obviněný M. K. pokyn k deaktivaci uvedených nabídek, přičemž vzhledem k tomu, že během doby, kdy byla nabídka uveřejněna, se nepřihlásil žádný zájemce o emisi těchto dluhopisů a že obvinění již neučinili žádné další kroky bezprostředně směřující k vylákání peněžních prostředků od potenciálních upisovatelů, nedošlo ke vzniku zamýšlené škody ve výši 50 milionů Kč.

3. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný odvolání, o němž rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 14. 4. 2022, sp. zn. 1 To 123/2021, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Dovolání obviněného a jeho doplnění

4. Proti citovanému usnesení Vrchního soudu v Olomouci podal obviněný M. K. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Obviněný v podaném dovolání především zopakoval své námitky, které uplatnil již v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně.

5. V dovolání obviněný po shrnutí dosavadního průběhu řízení namítl, že zjištěný skutkový děj nenaplnuje znaky trestného činu, protože zde chybí zejména prvek protiprávnosti a nebyla naplněna objektivní ani subjektivní stránka skutkové podstaty přípravy k trestnému činu podvodu podle § 20 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku.

6. Obviněný ve svém dovolání argumentuje tím, že škoda vyčíslená soudy nemohla být způsobena ani osobám, které byly označeny jako „předem nezjištění upisovatelé korporátních dluhopisů“, ani obchodním společností SILEDA COMPANY, s. r. o., a Právo a daně, s. r. o., které byly označeny za poškozené a které nemohly být zavázány k jakémukoliv plnění na základě informací uveřejněných na internetových stránkách a nemohlo po nich být ani nic vymáháno.

7. Soud prvního stupně měl podle názoru obviněného rozhodnout podle § 226 písm. b) tr. ř. a učinit zprošťující výrok, namísto toho však v rozporu s principem *in dubio pro reo* vyslovil odsuzující výrok. Pochybení odvolacího soudu pak spočívalo v tom, že ve svém rozhodnutí nenapravit tuto vadu, v důsledku čehož došlo k porušení práva obviněného na spravedlivý proces, přičemž porušení tohoto práva je subsumovatelné pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

8. Ve svém dovolání poté obviněný opětovně a podrobně poukázal na to, že emise korporátních dluhopisů je velmi složitým a striktním procesem s obligatorními náležitostmi.

V daném případě však nebyly splněny tyto obligatorní podmínky pro uskutečnění emise, proto z pozice obviněného nebylo možné zajistit prodej dluhopisů výše uvedených společností. Jak dále obviněný zdůraznil, na internetových stránkách byly v emisních podmínkách uvedeny velmi kusé informace, na jejichž základě by žádný, byť amatérský investor nepřistoupil k uzavření smlouvy o prodeji a koupi korporátního dluhopisu. Tyto informace byly navíc vnitřně rozporné, a to např. v datech, takže nemohly být způsobilé uvést kohokoliv v omyl a přilákat jej k uzavření smlouvy o prodeji a koupi korporátních dluhopisů.

9. Dále obviněný vytkl chybný a nedostatečný postup orgánů činných v trestním řízení, které měly zjistit, zda nějaký potenciální zájemce o koupi korporátního dluhopisu navštívil internetové stránky, aby se mohl seznámit s emisními podmínkami, a následně, pokud by taková osoba existovala, mohly ji vyslechnout a dotázat se, z jakého důvodu nedošlo k uzavření smlouvy o prodeji korporátního dluhopisu. Podle obviněného tedy měly postavit tyto skutečnosti najisto, proto zmíněný nedostatek nelze klást k jeho tíži. Naopak, pokud nebyla prokázána existence zájemců o koupi dluhopisů, měly soudy dojít k závěru, že žádní takoví potenciální zájemci neexistovali, přičemž tento nedostatek nebyl zhojen i proto, že nebyl opatřen znalecký posudek z oblasti kybernetiky, jehož pořízení obviněný navrhoval a který by dosvědčil, že žádní potenciální zájemci nemohli navštívit zmíněné internetové stránky. Jak navíc obviněný zdůraznil, policejní orgán měl možnost využít při svém postupu také institut předstíraného převodu podle § 158c tr. ř., avšak neučinil tak, proto ve věci byly vysloveny pouze spekulativní úvahy o tom, že vzniku škody zabránila jen obezřetnost neidentifikovaných potenciálních upisovatelů dluhopisů. Podle obviněného je skutečnost taková, že nebyl schopen prodat žádné dluhopisy ani zprostředkovat jejich prodej či koupi, a tedy nebyl schopen ani vylákat jakékoliv peněžní prostředky od případných kupujících.

10. Celý skutkový děj byl podle názoru obviněného založen na nepravdivých tvrzeních svědků L. V. a S. J., k nimž došlo z důvodu rozporů a napjatých vztahů mezi obviněným a těmito svědkyněmi. Obviněný zpochybnil jejich tvrzení o nalezení internetových stránek „náhodně“, protože téměř naprostou nemožnost vyhledat internetové stránky potvrdil svědek P. G. a také svědek M. T., odborník na informační technologie, který popsal, co bylo nezbytné provést, aby zájemci mohli navštívit příslušné internetové stránky. Na tyto stránky nebyly nainstalovány žádné algoritmy, které by je jakkoliv preferovaly v internetových vyhledávacích, což by mohlo být potvrzeno ve prospěch obviněného, kdyby byl proveden důkaz znaleckým posudkem z oblasti kybernetiky. Proto tvrzení soudů nižších stupňů o tom, že internetové stránky byly dostupné široké veřejnosti, považuje obviněný za zavádějící a nepravdivá.

11. Poté obviněný opět poukázal na to, že měl v úmyslu prostřednictvím jím ovládané obchodní společnosti B. & P. v budoucnu nabízet služby podnikajícím právnickým osobám, které by měly zájem na zajištění celého procesu v souvislosti s emisí korporátních dluhopisů sloužících k získání externích finančních zdrojů pro další rozvoj jejich podnikatelské činnosti, což potvrzuje i kontakt s obchodní společností MIRELINA COMPANY, s. r. o., která projevila zájem o tuto službu. Internetové stránky tedy sloužily pouze jako podkladová platforma pro jeho možnou podnikatelskou realizaci v této oblasti, navíc klienty měly být právnické osoby, a nikoliv budoucí upisovatelé korporátních dluhopisů. Celá koncepce obžaloby a rozhodnutí soudů tedy vychází z nesprávného pochopení tohoto budoucího podnikatelského záměru.

12. Podle obviněného nelze odhlédnout od toho, že příslušné internetové stránky byly zneprístupněny ještě předtím, než se dozvěděl o vedení trestního řízení v jeho věci, a proto došlo k zániku jeho případné trestní odpovědnosti z důvodu odstranění nebezpečí, které mělo vzniknout chráněnému zájmu z tvrzené přípravy zločinu podvodu podle § 20 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (byť obviněný odmítá, že by se dopustil takové přípravy). V návaznosti na to obviněný poukázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ve věci vedené pod sp. zn. 2 To 143/2000 a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. [8 Tdo 1296/2011](#), v nichž se řeší právě problematika upuštění od dalšího jednání a odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem.

13. Soud prvního stupně tedy podle názoru obviněného pouze presumoval, nikoliv však prokázal, že by obviněný dal pokyn k deaktivaci internetových stránek až v důsledku zjištění, že na něj bylo podáno trestní oznámení a byly učiněny úkony trestního řízení, protože zde chybí jakékoliv důkazy potvrzující tento závěr. Obviněný nesouhlasí ani s tvrzením soudu prvního stupně, podle něhož měl dát pokyn k deaktivaci internetových stránek také z důvodu vedení trestního řízení proti svědkovi P. G., neboť jde o řízení vedené proti jiné osobě a pro jednání jiné kvality a jiného charakteru.

14. Obviněný nepokládá za řádně podloženou ani výši hrozící škody 50 milionů Kč, protože podle jeho názoru jde pouze o spekulativní úvahu soudu prvního stupně, který stanovil výši hrozící škody pouze na základě finanční hodnoty dluhopisů uvedené na internetových stránkách. Škoda velkého rozsahu ve smyslu § 209 odst. 5 písm. a) tr. zákoníku by mohla nastat pouze v situaci, kdyby potencionální upisovatelé koupili dluhopisy alespoň v nominální hodnotě 10 000 000 Kč, avšak ve skutečnosti nebyl upsán žádný korporátní dluhopis, a nebyla tedy vylákána ani jediná koruna.

15. Podle přesvědčení obviněného se soud prvního stupně řádně nevypořádal s důkazními návrhy, které učinil v rámci své obhajoby a jimž soud nevyhověl, aniž by takový postup byl v jeho rozsudku řádně odůvodněn. Následně ani odvolací soud nenapravit tento postup, a tím i on zatížil své rozhodnutí vadou. Jak dále obviněný zdůraznil, soud prvního stupně je povinen rozhodnout o všech uplatněných důkazních návrzích a své rozhodnutí v odůvodnění vysvětlit, přičemž vysvětlení soudu v tomto směru není přesvědčivé. V návaznosti na to obviněný odkázal na judikaturu Ústavního soudu, která se zabývá problematikou tzv. opomenutých důkazů, zejména pak také na nález ve věci vedené pod sp. zn. [I. ÚS 118/09](#). Podle názoru obviněného došlo taktéž k deformování obsahu provedených důkazů, což podpořil odkazy na různá rozhodnutí Ústavního soudu i Nejvyššího soudu

16. Na základě výše uvedeného se tedy obviněný domnívá, že soud prvního stupně se v odůvodnění svého rozsudku uchýlil k deformování důkazů provedených ve věci a následně na to navázal svými spekulativními a důkazně nepodloženými úvahami, proto jsou pochybnosti o správnosti skutkových zjištění, která učinil soud prvního stupně. Odvolací soud pak nekorigoval toto pochybení, ale sám jej aproboval, ačkoli vykazuje náležitosti tzv. extrémního nesouladu, čímž byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

17. Závěrem obviněný shrnul, že provedeným dokazováním nebyla ve vztahu k němu potvrzena důvodnost podané obžaloby, přesto byl vysloven závěr o jeho vině, který je však produktem pouze neodůvodněných domněnek, úvah a hypotéz soudů, které pomíjí princip *in dubio pro reo*, přičemž jsou projevem také nesprávného právního posouzení skutku

a extrémního nesouladu mezi obsahem provedených důkazů a učiněnými skutkovými zjištěními.

18. Proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil obě rozhodnutí soudů nižších stupňů a aby přikázal Vrchnímu soudu v Olomouci, resp. Krajskému soudu v Ostravě, věc znovu projednat a rozhodnout o ní. Dále také navrhl, aby byl přerušen a odložen jeho výkon trestu odnětí svobody v trvání 5 let a 9 měsíců, když je nepochybné, že neopodstatněný výkon trestu odnětí svobody každým dnem způsobuje odsouzenému nedůvodnou, avšak zejména neodčinitelnou újmu v osobní sféře.

19. Totožné argumenty pak obviněný zopakoval a zčásti rozvedl ve svém dalším podání adresovaném Nejvyššímu soudu, které označil jako „doplnění dovolání“.

20. Nejvyšší státní zástupce se k dovolání podanému M. K. nevyjádřil.

č. 12

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

21. Nejvyšší soud zjistil, že byly splněny všechny formální podmínky k podání dovolání, přičemž obviněný M. K. opřel své dovolání o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

22. Pokud jde o první z nich, jeho podstata spočívá v tom, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Naplnění tohoto dovolacího důvodu tedy vyžaduje významné narušení procesu dokazování, které má za následek deformaci skutkových zjištění v intenzitě, která již v dostatečné míře zasahuje do práva na spravedlivý proces a je způsobilá ovlivnit rozhodnutí soudů v otázce naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu, o který v daném případě šlo. Citovanému dovolacímu důvodu tedy neodpovídají námitky, které toliko obecně vytýkají nesprávné hodnocení důkazů, případně pouze poukazují na jinou verzi skutkového stavu, aniž by z nich byly zřejmé konkrétní a evidentní rozpory mezi obsahem důkazů a jejich interpretací soudy obou stupňů, ani takové námitky, které se týkají jen nepodstatných skutkových zjištění.

23. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Nejvyšší soud připomíná, že je dán především tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovést pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

24. Obviněný měl také správně uplatnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé variantě, která je určena k nápravě vady spočívající v tom, že v řízení předcházejícím rozhodnutí soudu druhého stupně byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., nicméně toto formální pochybení samo o sobě nemá vliv na možnost přezkoumat dovolací námitky uplatněné obviněným a na odmítnutí jeho dovolání.

b) K uplatněným námitkám obviněného

25. Nejvyšší soud připomíná, že trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, jehož přípravou byl M. K. uznán vinným, se dopustí ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku škodu velkého rozsahu. Podle § 209 odst. 6 tr. zákoníku je trestná i samotná příprava tohoto trestného činu ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku.

26. Objektem trestného činu podvodu je cizí majetek. Cizím majetkem se rozumí majetek, který nenáleží pachateli nebo nenáleží výlučně jemu. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel jiného uvede v omyl, využije jeho omylu nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti, v důsledku čehož tato osoba provede majetkovou dispozici, a tím vznikne na cizím majetku škoda a dojde k obohacení pachatele nebo jiné osoby (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2052). Obohacení znamená neoprávněné rozmnožení majetku pachatele nebo někoho jiného. Omyl je rozpor mezi představou a skutečností. Uvedení v omyl je jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Skutková podstata podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku vyžaduje úmyslné zavinění pachatele (§ 13 odst. 2, § 15 tr. zákoníku), ve vztahu ke způsobené škodě velkého rozsahu je postačující, zavinil-li ji pachatel jen z nedbalosti [§ 16, § 17 písm. a) tr. zákoníku].

27. Přípravou podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku je jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu. Příprava tedy musí směřovat ke spáchání zvláště závažného zločinu, a to buď v obecné podobě vytvářením podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, anebo jednotlivými typickými způsoby přípravného jednání výslovně vypočtenými ve výše citovaném ustanovení.

28. Příprava trestného činu vyvolává zatím jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek, který je znakem skutkové podstaty zvláště závažného zločinu. Tím se liší na jedné straně od projevu úmyslu spáchat takový zločin, který ještě nemá uvedenou povahu, a na druhé straně od pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku zvláště závažného zločinu, při němž pachatelovo jednání pokročilo dále než příprava a již bezprostředně směřuje k jeho dokonání. Z toho vyplývá, že zákon vymezuje přípravné jednání poměrně široce a je na judikatuře, aby toto široké vymezení dané „úmyslným vytvářením podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu“ náležitým způsobem konkretizovala. Přípravné jednání může spočívat i v takové formě útoku, která svým charakterem nedosahuje ještě intenzity jednání bezprostředně směřujícího k dokonání zamýšleného zvláště závažného zločinu, vytváří však objektivní podmínky pro následné uskutečnění takového záměru.

29. Pojem „bezprostředního směřování k dokonání zvláště závažného zločinu“ je nutno chápat tak, že pachatel již bezprostředně ohrožuje předmět svého útoku. Jestliže nedojde k takovému přímému působení na předmět útoku, a tím ani k jeho bezprostřednímu ohrožení, je nutno spatřovat v uskutečňování úmyslu pachatele spáchat zvláště závažný zločin jen přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí pod č. [20/1969](#) Sb. rozh. tr. a též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 281).

30. Při určování povahy a závažnosti přípravy je třeba vycházet zejména z povahy zvláště závažného zločinu, k němuž příprava směřovala, dále ze závažnosti použité formy přípravy, z toho, jak byla příprava zorganizována, kolik osob se na ní účastnilo, jak dalece se příprava přiblížila pokusu nebo dokonanému zvláště závažnému zločinu a jak účinné prostředky byly zvoleny k uskutečnění zvláště závažného zločinu (viz rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 1973, sp. zn. 6 To 28/73, uveřejněné pod č. 2 v sešitu 1 Bulletinu Nejvyššího soudu České republiky, ročník 1974).

31. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pod uplatněné dovolací důvody nelze podřadit ty námitky obviněného obsažené v jeho dovolání, jimiž zpochybňoval skutková zjištění učiněná soudy prvního i druhého stupně a jimi provedené hodnocení důkazů. Totéž se týká i výhrad obviněného k tomu, jak se soudy nižších stupňů vypořádaly s jeho obhajobou a s jeho důkazními návrhy. Přitom soudy v nyní posuzované věci ve svých rozhodnutích podrobně a v souladu s principy formální logiky vysvětlily, proč neuvěřily obhajobě obviněného a jeho tvrzením a z jakých důvodů dospěly k závěru o jeho vině přípravou zločinu podvodu podle § 20 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku. Dovolání nenahrazuje řádné opravné prostředky, jeho podání není přípustné ve stejném rozsahu, jaký je charakteristický pro řádné opravné prostředky. Z tohoto hlediska je nutné posuzovat i naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) resp. písm. h) tr. ř., na jehož podkladě nelze zvažovat samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedení dokazování a správnost hodnocení jednotlivých důkazů, jak se toho obviněný domáhal.

32. Ve svém dovolání pak obviněný vytkl i porušení zásady presumpce nevinny a z ní vyplývajícího pravidla *in dubio pro reo*, jakož i dalších zásad trestního řízení. Tyto námitky však založil pouze na svém nesouhlasu s hodnocením provedených důkazů, přičemž zároveň v rámci své obhajoby opětovně polemizoval s jinými možnými skutkovými okolnostmi, které ovšem nebyly v předchozím trestním řízení prokázány. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že v řízení před soudem má hodnotit důkazy výlučně soud a nezáleží na tom, zda s výsledkem tohoto hodnocení obvinění souhlasí nebo nesouhlasí.

33. Stejně tak shledal Nejvyšší soud jako nedůvodné výhrady obviněného týkající se údajného porušení jeho práva na spravedlivý proces. Takové tvrzení samo o sobě neodpovídá žádnému z dovolacích důvodů a ani dodržení práva na spravedlivý proces, k jehož zpochybnění v dané věci nebyly shledány žádné důvody, nezaručuje obviněnému takový výsledek trestního řízení, jaký by si sám přál na základě vlastní interpretace důkazů a skutkových zjištění z nich vyplývajících.

34. V projednávané věci se soudy obou stupňů v zásadě shodly, jak vyplývá z odůvodnění obou rozhodnutí, na tom, že obviněný ve snaze vylákat od nespécifikovaných osob prostřednictvím emise a prodeje dluhopisů částku ve výši až 50 milionů Kč, založil internetové stránky,

na kterých uveřejnil nepravdivé informace o nabízené emisi dluhopisů dvou dotčených obchodních společností za účelem financování jejich podnikatelských aktivit. Obsah těchto stránek tvořily i emisní podmínky společně s určenými daty, v nichž měla emise dluhopisů probíhat, avšak tyto uveřejněné informace byly nepravdivé, neboť žádná z dotčených obchodních společností nenabízela emisi dluhopisů, přičemž po zjištění, že jsou tyto nabídky uveřejněny na internetových stránkách provozovaných obviněným, podala jedna z poškozených obchodních společností SILEDA COMPANY, s. r. o., trestní oznámení na provozovatele internetových stránek.

35. Z uvedeného je tedy zřejmé, že obviněným spáchané jednání, posouzené jako příprava k trestnému činu podvodu, bylo spatřováno v tom, že si bez vědomí poškozených obchodních společností SILEDA COMPANY, s. r. o., a Právo a daně, s. r. o., zcela sám a svévolně vytvořil internetové stránky, jež obsahovaly podklady předstírající, že poškozené obchodní společnosti, jakožto třetí osoby, svěřily obviněnému emisi jejich dluhopisů, avšak tyto společnosti nikdy nechtěly zprostředkovat emisi a prodej svých dluhopisů, které by nabízely. K dokonání činu nedošlo právě v důsledku trestního oznámení jednou z poškozených a následné deaktivaci internetových stránek, čímž bylo jednání obviněného odhaleno dříve, než mohl vylákat peněžní prostředky ve výši až 50 milionů Kč.

36. Stěžejním argumentem obsaženým v dovolání obviněného je to, že z důvodu nulové propagace internetových stránek a zjevných nedostatků uvedených v emisních podmínkách bylo zcela nemožné, aby navštívila internetové stránky, byť bez znalosti problematiky emise dluhopisů, potenciální poškozená osoba, která by měla zájem o nabízené dluhopisy. Přitom i v případě, kdyby došlo k vyhledání internetových stránek, nebylo možné, aby považovala nabídky na nich uveřejněné za reálné, a proto nemohlo hrozit způsobení jakékoliv škody. Navíc podle obviněného k tomu, aby došlo ke skutečné emisi a prodeji dluhopisů, musel by být celý tento proces schválen obchodními společnostmi, o jejichž dluhopisy šlo, proto bylo nemožné, aby se tak stalo bez jejich vědomí a aby tento proces byl zdárně dokončen. Obviněný poukázal taktéž na zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle níž měly soudy nižších stupňů postupovat. Jak dále obviněný zdůraznil, dobrovolně deaktivoval příslušné internetové stránky, což soudy nižších stupňů nezohlednily, ačkoli počínání obviněného měly posoudit jako dobrovolné upuštění od dalšího jednání směřujícího ke spáchání zvláště závažného zločinu, a proto mělo v projednávané věci dojít k zániku trestní odpovědnosti za přípravu z titulu „odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy“ ve smyslu § 20 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

37. Tyto argumenty, které by bylo možno podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) t.ř., však nejsou opodstatněné, protože Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jednání obviněného lze považovat za přípravu k trestnému činu podvodu, byť případně spáchanou i nezpůsobilými prostředky. Přestože výklad pojmu „nezpůsobilé prostředky“ u přípravy trestného činu není v právní teorii samostatně rozpracován, je možné i u přípravy vycházet ze shodného pojetí, jako je tomu v případě nezpůsobilého pokusu, který může být rovněž spáchán buď na nezpůsobilém předmětu útoku, anebo nezpůsobilými prostředky (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. [12/1991](#) Sb. rozh. tr. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. [5 Tdo 1220/2003](#)).

38. Důvodem je, že odlišení mezi vývojovými stadii přípravy a pokusu spočívá v tom, zda pachatel toliko úmyslně vytváří podmínky pro spáchání trestného činu, přičemž takové jednání je přípravou a zatím vyvolává jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek, který je známkou skutkové podstaty trestného činu, zatímco u pokusu již pachatel započal uskutečňovat jednání, které je popsáno ve skutkové podstatě trestného činu a má vést ke způsobení zamýšleného následku, který však nenastane (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. [4/1987](#) Sb. rozh. tr.).

39. O pokus nezpůsobilými prostředky půjde tehdy, jestliže pachatel použil k trestné činnosti takové prostředky, které podle svých objektivních vlastností nemohly vést k dokonání trestného činu (např. slepé náboje u vraždy apod.). Vždy však je třeba uvážit jejich charakter a podle povahy těchto prostředků rozlišovat, co bylo příčinou nedokonání trestného činu.

40. Pro závěr, o jak škodlivý čin, který zůstal nedokonán ve stadiu přípravy, šlo, je nutné vycházet v každém konkrétním případě z posouzení nejen povahy zvoleného prostředku a způsobu, jakým ho pachatel použil, ale i z toho, co vedlo k nedokonání činu. V případě, že se na tom, že nebyl uskutečněn záměr pachatele, podílely okolnosti nezávislé na jeho vůli (náhodné skutečnosti), jde o společensky škodlivé jednání i přesto, že k následku nedošlo, ačkoli k němu vůle pachatele směřovala a zčásti již došlo i k uskutečnění jednání k tomu směřující, avšak jen okolnosti, které pachatel nepředpokládal, zapříčinily, že jím sledovaný objekt činu nebyl zasažen.

41. Pro určení společenské škodlivosti přípravného jednání ve smyslu zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku je u přípravy nutné posuzovat vedle povahy a závažnosti zločinu, k němuž příprava směřovala, i způsob, jakým pachatel realizoval svůj zamýšlený záměr a jak dalece se tato jeho snaha přiblížila k pokusu či k dokonání činu, a povahu použitých prostředků. Pro závěr o tom, zda jde o prostředky nezpůsobilé pro dokonání činu, má význam i to, jakým způsobem je pachatel použil, jaká byla podle objektivních vlastností míra jejich nezpůsobilosti a zda tato nezpůsobilost vycházela již z jejich volby pachatelem, anebo zda byla nezávislá na vůli pachatele a byla dílem náhody.

42. Pro závěr o nízké společenské škodlivosti pokusu (přípravy) zvláště závažného zločinu a neuplatnění trestní odpovědnosti pachatele ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku nepostačuje pouze zjištění, že jde o nezpůsobilé prostředky, neboť příprava je založena na tom, že pachatel jen zajišťuje nebo přizpůsobuje prostředky nebo nástroje k tomu, aby spáchal zvláště závažný zločin, a jde o jednání, které vyvolává jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek předpokládaný ve skutkové podstatě zvláště závažného zločinu.

43. Na základě výše uvedeného tedy nelze přisvědčit argumentům obviněného v tom smyslu, že reálně nedošlo k žádnému ohrožení objektu chráněného trestním právem, neboť z jednání obviněného je zřejmé, že celý svůj záměr detailně promýšlel, dokonce jej i konzultoval se svědkem P. G., který měl zkušenosti s obdobným jednáním, a se svědkem M. T., odborníkem z oblasti informačních technologií, za účelem zprovoznění internetových stránek. Obviněný sice nepřistoupil k placené propagaci těchto internetových stránek, přesto nelze akceptovat jeho tvrzení o nemožnosti vyhledat je v internetovém prohlížeči, jak ostatně vyplývá již ze samotného názvu internetových stránek, který obsahoval právě slovní spojení „dluhopisy firem“, a který tak mohl vést k jejich vyhledání koncovým uživatelem. Proto obviněný nemohl

důvodně spoléhat pouze na to, že vzhledem k neexistenci jeho snahy propagovat příslušné internetové stránky je nenavštíví žádný případný zájemce o nabízené dluhopisy.

44. Stejně tak Nejvyšší soud neakceptoval námitky obviněného ohledně údajně vágních a nedostatečných emisních podmínek, které byly uveřejněny na internetových stránkách, neboť ačkoliv je možné připustit, že by se každý potenciální zájemce o dluhopisy s nimi měl detailněji seznámit, nelze to bez dalšího důvodně očekávat. Proto je nepřesvědčivý i předpoklad, že by případný návštěvník internetových stránek okamžitě odhalil, že na nich uveřejněné nabídky nejsou reálné a internetové stránky jsou pouze v procesu přípravy k jejich spuštění v budoucnu. Navíc na těchto stránkách nebylo žádné sdělení o tom, že by šlo pouze o určitou přípravu k budoucímu podnikatelskému záměru, přestože právě tato informace by mohla návštěvníky internetových stránek obeznámit s tím, že nejde o reálné nabídky emise dluhopisů, ale pouze určitý „formulář“ či „vzor“ sloužící k nastavení jejich rozhraní pro budoucí užití.

č. 12

45. Obviněný argumentoval ve svém dovolání také tím, že v emisních podmínkách bylo jako sídlo provozovatele uvedeno vždy sídlo poškozených obchodních společností, což má svědčit mimo jiné o tom, že uvedené informace byly nezpůsobilé uvést někoho v omyl. Jak ovšem již bylo výše uvedeno, v daném případě nebylo možné bez dalšího se spoléhat na to, že by případní zájemci např. navštívili sídlo poškozených obchodních společností, aby se přímo tam zajímali o nabízené dluhopisy a aby tím mohli dospět ke zjištění, že uveřejněné informace na internetových stránkách jsou nepravdivé. Nelze pak odhlédnout ani od skutečnosti, kterou ve svých rozhodnutích již zmínily soudy nižších stupňů, že na internetových stránkách bylo jako číslo bankovního účtu uvedeno číslo bankovního účtu spoluobviněné právnické osoby B. & P., jejímž jednatelem byl právě obviněný, stejně tak tam bylo uvedeno jako kontakt jeho telefonní číslo. Přitom právě vylákání peněz od případných zájemců o koupi dluhopisů mělo být podstatou podvodu, k jehož spáchání směřovala příprava obviněného.

46. Nejvyšší soud tedy připouští, že v projednávané věci mohlo jednání obviněného naplňovat podstatu přípravy trestného činu spáchanou nezpůsobilými prostředky, přesto bylo jen věcí náhody, že byla poškozená obchodní společnost SILEDA COMPANY, s. r. o., upozorněna na příslušné internetové stránky a v důsledku nepravdivých informací na nich uvedených pak tyto nahlásila a že v době, než došlo k deaktivaci internetových stránek, je nenavštívila žádná osoba, která by měla zájem o zprostředkování koupě nabízených dluhopisů. Proto i za situace, kdyby šlo o přípravu spáchanou nezpůsobilými prostředky, obviněný podléhá trestní odpovědnosti, neboť bez trestu mohou zůstat jen případy, kde prostředky zvolené v důsledku krajní nevědomosti nesvědčí o společenské škodlivosti přípravného jednání, což však v případě obviněného není splněno.

47. Jestliže obviněný ve svém dovolání tvrdil, že reálně nebylo možné, aby posuzovaným jednáním způsobil škodu ve výši 10 milionů Kč, která je potřebná k naplnění znaku škody velkého rozsahu, natož ve výši 50 milionů Kč, jak ji jako hrozící škodu stanovily soudy nižších stupňů, nelze ani s tímto jeho tvrzením souhlasit. Jak již bylo výše uvedeno, to, že příprava trestného činu byla provedena nezpůsobilým prostředkem (v daném případě navíc jen potenciálně nezpůsobilým), neznamená, že zamýšlená škoda, kterou chtěl obviněný způsobit, nemohla dosáhnout této výše. V dané souvislosti totiž nelze odhlédnout od toho, že obviněný sice u České národní banky usiloval o získání licencí pro poskytování služeb v oblasti emise

korporátních dluhopisů, avšak cena nabízených dluhopisů každé z obou obchodních společností uveřejněná na internetových stránkách nepřesáhla hranici 25 milionů Kč, což odpovídá částce, do jejíž výše nemusí být schválen prospekt, který je následně uveřejněn při veřejné nabídce cenných papírů Českou národní bankou (viz bod 62. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Ostravě). Z toho tedy lze usuzovat, že částka uveřejněná obviněným v nabídce na internetových stránkách nebyla zvolena pouze náhodně, tedy za účelem pouhého nastavení rozhraní těchto stránek pro případné pozdější využití v podnikatelském záměru obviněného, ale byla předem promyšlena, a lze proto předpokládat, že obviněný očekával, že by mohl skutečně získat finanční prostředky v této výši od potenciálních zájemců o dluhopisy.

48. Za důvodnou pak nelze považovat ani námitku obviněného o tom, že deaktivací internetových stránek došlo k zániku jeho trestní odpovědnosti za přípravu k trestnému činu podvodu ve smyslu § 20 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Jak už bylo konstatováno v rozhodnutí soudů nižších stupňů, samotnou deaktivaci příslušných internetových stránek nelze považovat za odstranění hrozícího nebezpečí z podniknuté přípravy, protože stránky nebyly zcela smazány a bylo možné je kdykoliv v budoucnu obnovit. Navíc soudy nižších stupňů podle názoru Nejvyššího soudu v odůvodnění svých rozhodnutí dostatečně vyjádřily a argumentačně podložily, proč dospěly k závěru o tom, že pokyn obviněného k jejich deaktivaci nebyl důvodem pro zánik jeho trestní odpovědnosti, a to právě v návaznosti na časové provázání jejich deaktivace s trestním oznámením podaným poškozenou obchodní společností a se zahájenými úkony orgánů činných v trestním řízení proti obviněnému. V jednání obviněného tudíž chybí dobrovolnost jako základní předpoklad zániku trestní odpovědnosti za přípravu.

49. Nejvyšší soud pak dospěl rovněž k závěru, ačkoliv přezkum výroku o trestu nespadá pod dovolací důvody uplatněné obviněným, že trest uložený obviněnému soudem prvního stupně a aprobovaný napadeným rozhodnutím odvolacího soudu byl stanoven řádně a v mezích daných zákonem. Obviněnému byl totiž ukládán souhrnný trest, a to za sbíhající se tři trestné činy, přičemž za dva předchozí byl obviněnému uložen trest odnětí svobody, jehož výkon mu byl sice podmíněně odložen na zkušební dobu, ale výměra uloženého souhrnného trestu vyplývala ze sazby trestu odnětí svobody stanovené za nejzávažnější trestný čin (tj. za přípravu trestného činu podvodu), jejíž dolní hranice činí 5 let (§ 209 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 20 odst. 2 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku), takže u obviněného přicházel v úvahu jen nepodmíněný trest odnětí svobody. I když za určitých okolností je možné, aby soud uložil trest odnětí svobody pod dolní hranici jeho trestní sazby, přičemž jednou z těchto okolností může být právě to, že trestná činnost zůstala „pouze“ ve fázi přípravy (§ 58 odst. 6 tr. zákoníku), nelze odhlédnout od toho, že v případě obviněného šlo již o opětovné páčání trestné činnosti a že mu byl ukládán souhrnný trest, přičemž soudy nižších stupňů nezjistily žádné důvody k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody pod zmíněnou dolní hranici zákonné trestní sazby.

IV.

Závěrečné shrnutí

50. Na základě všech shora popsaných skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněného M. K., přestože bylo částečně založeno na námitkách odpovídajících dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., není opodstatněné. Ostatní námitky obviněného

pak neodpovídají uplatněným, ani žádným jiným dovolacím důvodům. Se vznesenými výhradami se navíc již dostatečným způsobem vypořádaly soudy nižších stupňů. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, takže nepřezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí ani správnost řízení mu předcházejícího. Jde totiž o závěr, který lze učinit bez takové přezkumné činnosti pouze na podkladě spisu a obsahu dovolání, aniž by bylo třeba opatřovat další vyjádření dovolatele či ostatních stran trestního řízení nebo dokonce doplňovat řízení provedením důkazů podle § 265r odst. 7 tr. ř.

51. Nejvyšší soud mohl rozhodnout tímto způsobem o podaném dovolání obviněného podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání, proto tak učinil.

č. 13

Dojde-li v téže věci k opakovanému zadržení obviněného podle § 75 tr. ř. nebo podezřelého podle § 76 tr. ř. z důvodu podstatné změny okolností (např. spáchání další trestné činnosti), počíná okamžikem nového zadržení běžet nová lhůta v trvání 48 hodin ve smyslu § 77 odst. 1 tr. ř.

Zadržení

§ 77 odst. 1, 2 tr. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. [7 Tz 71/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TZ.71.2023.1

č. 13

Nejvyšší soud z podnětu stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněné S. H. podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Okresního soudu pro Prahu 5 ze dne 22. 7. 2022, sp. zn. 37 Nt 1623/2022, byl porušen zákon ve prospěch obviněné v ustanovení § 77 odst. 1, odst. 2 tr. ř.

I.

Shrnutí předcházejícího řízení

1. Obviněná byla dne 20. 7. 2022 v 6:30 hodin zadržena podle § 76 odst. 1 tr. ř. poté, co byla příslušníky Policie České republiky nalezena v prostorách domu na adrese XY v Praze 5, ve kterém bezprostředně předtím v době od 3:45 do 4:05 hodin odcizovala věci. Obviněná ve zmíněnou dobu vnikla přes zábradlí na balkón, následně přes sklopenou ventilačku odjistila okno od tohoto balkónu a vstoupila do cizího bytu, kde odcizila věci v hodnotě cca 15 700 Kč, konkrétně dvě kabelky s jejich obsahem, kterým byl mimo jiné i platební prostředek České spořitelny. Tyto věci měla obviněná při zadržení u sebe. Podle protokolu o zadržení osoby podezřelé byla dána důvodná obava, že obviněná bude opakovat trestnou činnost, proto věc nesnesla odkladu a policejní orgán přikročil k zadržení bez předchozího souhlasu státního zástupce. Obviněná byla následně po zahájení úkonů trestního řízení propuštěna téhož dne v 19:15 hodin.

2. Stejného dne byla obviněná v 23:30 znovu zadržena podle § 76 odst. 1 tr. ř. poté, co vnikla na předzahrádku bytu v bytové zástavbě na adrese XY v Praze 5, odkud však po vyrušení svědkem utekla, ale byla nalezena policisty přibližně 200 metrů od zmíněné předzahrádky, a to na základě popisu, který uvedl zmíněný svědek. V návaznosti na recidivní jednání obviněná tentokrát nebyla policejním orgánem po zahájení úkonů trestního řízení ve vztahu k dalšímu útoku propuštěna, ale zůstala zajištěna, dne 21. 7. 2022 bylo po spojení obou zmíněných věcí zahájeno trestní stíhání pro skutky kvalifikované v bodu 1) jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku, přečin porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku a přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku a v bodu 2) jako přečin krádeže podle

§ 205 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a přečin porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1 tr. zákoníku. Dne 22. 7. 2023 v 12:45 hodin byl potom státním zástupcem Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 5 podán u Obvodního soudu pro Prahu 5 návrh na vzetí obviněné do vazby.

3. Obvodní soud pro Prahu 5 vyhlásil v následně konaném vazebním zasedání usnesení ze dne 22. 7. 2022, sp. zn. 37 Nt 1623/2022, kterým podle § 77 odst. 2 tr. ř. obviněnou propustil ze zadržení na svobodu. K tomu uvedl, že doba prvního zadržení, které trvalo od 6:30 do 19:15 (dne 20. 7. 2022), tedy celkem 12 hodin a 45 minut, se započítává do lhůty 48 hodin spolu s dobou zadržení po druhém útoku. Souhrnně doba zadržení trvala 50 hodin, proto musela být obviněná podle § 77 odst. 2 tr. ř. propuštěna na svobodu.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

4. Proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 22. 7. 2022, sp. zn. 37 Nt 1623/2022, podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněné.

5. Ministr spravedlnosti citoval související ustanovení Listiny základních práv a svobod a trestního řádu a namítl, že soud pochybil, pokud započítal dobu trvání prvního zadržení do lhůty 48 hodin podle § 77 odst. 1 tr. ř., resp. čl. 8 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Tato dvě zadržení totiž nesdílejí lhůtu pro předání zadržené osoby soudu, neboť zmíněná lhůta ve vztahu k těmto zadržením běží pro každé zadržení samostatně, a to na základě právně relevantního nova, kterým byla další trestná činnost obviněné. Skutečnost, že policejní orgán trestní věci spojil ke společnému projednání, na samostatný běh těchto lhůt nemá vliv. Podpůrně bylo poukázáno i na výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství publikované pod č. 1/2020, které vyslovilo shodný názor.

6. Závěrem ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl ve prospěch obviněné porušen zákon v ustanovení § 77 odst. 1, odst. 2 tr. ř.

7. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství se ve svém vyjádření zcela ztotožnil s obsahem stížnosti pro porušení zákona, poukázal na shodný výklad dotčených ustanovení uvedený v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. [12 Ksz 11/2018](#) a připojil se k návrhu na vyslovení, že byl napadeným usnesením porušen zákon ve prospěch obviněné.

8. Obviněná k podanému mimořádnému opravnému prostředku poukázala na příslušná ustanovení trestního řádu a sdělila, že za nezměněných okolností buď nelze tutéž osobu (podezřelého nebo obviněného) zadržet znovu vůbec, a pokud ano, pak maximálně na dobu zbývající do celkové doby 48 hodin. V projednávané věci bylo již první zadržení odůvodněno obavou, že obviněná bude opakovat trestnou činnost, v souvislosti s níž byla zadržena. Pokud byla propuštěna a téhož dne následně zadržena v souvislosti se stejným pokračujícím trestným činem a ze stejných důvodů jako prve, nelze hovořit o relevantní změně skutkových okolností, pokud jde o důvody pro vzetí do vazby. Je proto namístě oba časové úseky sčítat do celkové doby zadržení podle čl. 8 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, která činí maximálně 48 hodin. Tento limit byl v jejím případě překročen o 2 hodiny. Výklad uvedený ve stížnosti

pro porušení zákona by popíral smysl stanovení zmíněné lhůty pro zadržení, a proto obviněná navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost pro porušení zákona zamítl.

III.

Přípustnost a důvodnost stížnosti pro porušení zákona

9. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené usnesení, stejně jako jemu předcházející řízení a shledal, že podaná stížnost pro porušení zákona je důvodná.

10. Nejdříve Nejvyšší soud připomíná, že na ústavní úrovni podle čl. 8 odst. 3 druhá věta Listiny základních práv a svobod platí, že zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Toto pravidlo je na zákonné úrovni vyjádřeno v ustanovení § 77 odst. 1 tr. ř., podle něhož, nenařídil-li státní zástupce propuštění zadržené osoby na podkladě materiálů mu došlých, popřípadě po jejím opětovném výslechu, je státní zástupce povinen odevzdat ji ve lhůtě 48 hodin od zadržení soudu s návrhem na vzetí do vazby. Pokud není zadržená osoba předána soudu včas ani nebyla propuštěna na svobodu, musí ji ve vazebním řízení propustit sám soud (srov. § 75 poslední věta, § 76 odst. 4 poslední věta tr. ř.).

11. Dále je namístě připomenout, že podle § 76 odst. 1 tr. ř. osobu podezřelou ze spáchání trestného činu může, je-li dán některým z důvodů vazby (§ 67 tr. ř.), policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.). K zadržení je třeba předchozího souhlasu státního zástupce. Bez takového souhlasu lze zadržení provést, jen jestliže věc nesnese odkladu a souhlasu předem nelze dosáhnout, zejména byla-li osoba přistižena při trestném činu nebo zastížena na útěku.

12. Policejní orgán může za splnění stanovených podmínek zadržet osobu obviněnou (§ 75 tr. ř.) i podezřelou (§ 76 odst. 1 tr. ř.), nicméně na rozdíl od zadržení podle § 75 tr. ř. je účelem zadržení podle § 76 odst. 1 tr. ř. nejen přezkoumání důvodů vazby a vytvoření předpokladů pro rozhodnutí soudu o vazbě (§ 68 odst. 1, § 73b odst. 1 věta první tr. ř.), ale také provedení všech potřebných úkonů pro prověření podezření ze spáchání trestného činu a pro rozhodnutí zda bude zahájeno trestní stíhání nebo ve zkráceném přípravném řízení podán návrh na potrestání (eventuálně návrh na schválení dohody o vině a trestu). Policejní orgán zde zejména v případech, kdy byla osoba přistižena při trestném činu nebo zastížena na útěku [§ 76 odst. 1 i. f. a § 179a odst. 1 písm. a) tr. ř.], provádí všechny potřebné prvotní (neodkladné) úkony ve smyslu § 158 odst. 3 tr. ř., včetně těch, které směřují k zjišťování totožnosti takové osoby, popř. její další již objasňované nebo vyšetřované trestné činnosti, ověřování předchozích odsouzení apod., což slouží i k zjištění rozsahu trestné činnosti podezřelého a k právní kvalifikaci skutku, pro který bude případně zahájeno trestní stíhání nebo podán návrh na potrestání (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 971). Lze doplnit, že pro účely počítání lhůty samozřejmě není možné doby bezprostředně navazujících na zadržení podle § 76 tr. ř. a § 75 tr. ř. počítat samostatně, ale je nutné je sčítat.

13. K běhu lhůty pro předání zadržené osoby soudu Nejvyšší soud nejdříve obecně konstatuje, že při opětovném zadržení, které vzniklo za nových okolností svědčících o naplnění vazebních důvodů, běží lhůta pro předání zadržené osoby soudu pro toto nové zadržení samostatně.

Z výše uvedeného je totiž zřejmé, že i v případě zadržení (zejména podezřelého) při změně okolností musí mít orgány činné v trestním řízení přiměřenou dobu na zvážení dalšího postupu, tedy zejména zpracování případného návrhu na vzetí (následně) obviněného do vazby. Pokud by totiž v této situaci (opětovného zadržení) mohla doba zadržení činit pouze dobu zbývající ze lhůty 48 hodin po odečtení doby původního zadržení, pak by to často mohlo vést k tomu, že by nebylo vůbec možné stihnout podat návrh na vzetí do vazby (viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. [12 Ksz 11/2018](#)). V této souvislosti nelze přehlédnout ani umožnění obviněnému realizovat jeho právo na obhajobu tím, že si např. v dané lhůtě zvolí obhájce a poradí se s ním.

14. K tomu, aby byla lhůta pro (opětovné) zadržení počítána zmíněným způsobem (samostatně), je nicméně nutné, aby v mezidobí došlo ke změně rozhodných okolností, tedy okolností odůvodňujících zadržení (tj. důvodů vazby). Právě taková změna může založit potřebu, aby orgány činné v trestním řízení nově zvážily další postup. Jak poznamenal Nejvyšší správní soud v citovaném rozhodnutí, pokud má mít lhůta 48 hodin pro případné zadržení nějaký (omezující) smysl, není (naopak) myslitelné, aby bylo možné ji fakticky prodlužovat jen tím, že by podezřelý či později obviněný byl ze zadržení před jejím uplynutím účelově propuštěn a následně by ho bylo možné zadržet za zcela nezměněných okolností znovu opět na 48 hodin. Takové jednání by bylo v demokratickém právním státě zcela nepřijatelné. Pokud by tedy byla osoba opětovně v téže věci zadržena za nezměněných okolností, potom by se doba prvního zadržení započítávala do lhůty pro předání opětovně zadržené osoby soudu.

15. Pokud jde o zmíněnou změnu rozhodných okolností, která odůvodňuje zadržení se samostatně počítanou lhůtou, může jí být změna v objektivním slova smyslu, např. v podobě spáchání další trestné činnosti, ale i o to, že o některých okolnostech při prvním zadržení orgány činné v trestním řízení nevěděly a tyto okolnosti zjistí až později (srov. i nález Ústavního soudu ze dne 2. 7. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 2/97](#)). V každém případě tyto změněné rozhodné okolnosti musí nově nebo výrazněji či silněji podkládat důvodnost zadržení (a návazně vazby).

16. Ke změně rozhodných okolností v podobě spáchání další trestné činnosti lze dodat, že konkrétně v případě obviněné S. H. mělo z její strany dojít ke spáchání dvou útoků a následně ke spojení v návaznosti na to vedených dvou trestních věcí. Takové spojení věcí (k vůbec možnému sčítání dob zadržení při spáchání další trestné činnosti) či naopak neprovedení takového úkonu (k němuž navíc může dojít před rozhodováním o vzetí do vazby, ale i až poté) ovšem zjevně nemůže být pro úvahu o sečítání dob zadržení rozhodující, resp. spojení věcí vedených stran spáchání původní a další trestné činnosti týměž pachatelem nemůže znamenat bez dalšího potřebu lhůty zadržení (k nimž došlo po každé dílčí trestné činnosti) sečíst. Pak by se takový postup odvíjel od – v dané, spíše ranné fázi trestního řízení – nahodilé okolnosti.

17. S ohledem na situaci v nyní posuzované věci, popsanou výše, Nejvyšší soud doplňuje, že na zmíněnou změnu rozhodných okolností nemá bez dalšího zásadní vliv běh času mezi opakovanými zadrženími, tedy jinak řečeno neplatí, že by opakované zadržení v kratším časovém úseku (jako se stalo v nyní posuzované věci) nemohlo podmínku takové změny naplnit. Podstatné je, zda taková relevantní změna nastala či nikoli.

18. Podpůrně lze k popsaným závěrům odkázat i na již výše zmíněné výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství publikované pod č. [1/2020](#), podle kterého dojde-li k opakovanému zadržení obviněného (podezřelého) v téže věci z důvodu podstatné změny okolností, přičemž na základě takové změny je na straně obviněného (podezřelého) dán nově některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a), b) nebo c) tr. ř., počíná okamžikem nového zadržení běžet nová 48 hodinová lhůta. Je namístě doplnit, že z odůvodnění stanoviska rovněž vyplývá, že konečné hodnocení bude vždy záležet na úvaze soudu, přičemž nelze vyloučit ani jeho odlišný názor, proto by mělo být samozřejmostí pečlivé vyložení a odůvodnění stanoviska státního zástupce v návrhu na vzetí obviněného do vazby – což v nyní posuzované věci nebylo zcela respektováno.

19. S ohledem na uvedené je tudíž předmětem tohoto řízení o stížnosti pro porušení zákona především posouzení, zda mezi prvním a druhým zadržením obviněné došlo ke změně rozhodných okolností, či nikoli.

20. Nejdříve Nejvyšší soud shrnuje, že obě zadržení byla podle obsahu protokolů v trestním spisu učiněna z důvodu možného opakování trestné činnosti obviněnou [důvod vazby podle § 67 písm. c) tr. ř.]. Protokoly tento závěr blíže nerozvádějí (nicméně v návazném soudním přezkumu je nutné případné nedostatky zvažovat i z materiálního hlediska, srov. přiměřeně rozhodnutí publikované pod č. [37/2013](#) Sb. rozh. tr.), z opisu z evidence rejstříku trestů a z návrhu na vzetí obviněné do vazby je ovšem zřejmé, že obviněná měla v době zadržení ve zmíněném rejstříku 16 záznamů, především pro spáchání trestných činů krádeže podle § 205 tr. zákoníku, tedy je výraznou speciální recidivistkou opakovaně se dopouštějící právě takových útoků, jaké vedly k jejímu zadržení. Zatímco ovšem v případě prvního útoku (dne 20. 7. 2022 v době od 3:45 do 4:05 hod.) se ho dopustila s určitým časovým odstupem od předcházející (naposled spáchané) trestné činnosti, což následně patrně (případně mimo jiné) vedlo či mohlo vést (po posouzení všech učiněných zjištění) k jejímu propuštění ze zadržení, bezprostředně po něm (po tomto předchozím útoku), resp. v podstatě obratem po propuštění ze zadržení (téhož dne před 23:30 hod.), se obviněná dopustila útoku druhého, dalšího. Tím se změnil soubor rozhodných okolností, jenž se rozšířil právě o zmíněné další jednání, jímž byl velmi intenzivně, resp. takto intenzivně nově, obviněnou projeven záměr dopouštět se další majetkové delikvence, a to navzdory aktuálnímu a poměrně razantnímu varování ze strany orgánů činných v trestním řízení.

21. Jinak řečeno, došlo ke změně rozhodných okolností, v podobě velmi časově blízkého páchaní další trestné činnosti obviněnou. Tento posun byl dostatečný pro závěr, že byl-li v případě prvního zadržení s ohledem na souhrnně a v daném momentu učiněná zjištění (vedle recidivy bylo konstatováno i nestálé bydliště obviněné a její nekontaktnost pro orgány činné v trestním řízení) dovozen závěr o potřebě propustit obviněnou (v danou dobu v postavení podezřelý) ze zadržení, v případě druhého zadržení již zjištění týkající se možné recidivy a návazně existence důvodu vazby podle § 67 písm. c) tr. ř. byla zřetelně odlišná. Proto se doba prvního zadržení neměla započítávat do lhůty pro předání zadržené osoby soudu, ale tato lhůta běžela pro druhé zadržení samostatně, v níž orgány činné v daném řízení nově posoudily celou situaci a nově s ohledem na to rozhodly o dalším postupu.

22. K vyjádření obviněné poskytnutému k podané stížnosti pro porušení zákona je namístě doplnit, že závěr o existenci změny, tedy změny rozhodných okolností, nemůže vyloučit,

že je v konečném důsledku (při dalším zadržení) dovozován shodný důvod vazby či že je dovozováno zjištění obdobného charakteru (např. možnost opakování trestné činnosti), pokud se tyto odvíjí právě od nové či změněné okolnosti (např. v podobě dalšího útoku téže osoby spáchaného v mezidobí).

23. V návaznosti na to je zřejmé, že Obvodní soud pro Prahu 5 svým usnesením ze dne 22. 7. 2022, sp. zn. 37 Nt 1623/2022, pochybil, neboť obě zadržení učiněná ve vztahu k obviněné v (konečném důsledku) téže věci vyhodnotil jako natolik související, že shledal nutným obě doby zadržení sečíst, což ve svém důsledku vedlo k závěru o překročení zákonem (§ 77 odst. 1 tr. ř.) stanovené nejdelší doby zadržení a k nesprávnému rozhodnutí podle § 77 odst. 2 tr. ř.

IV. Závěr

č. 13

24. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 22. 7. 2022, sp. zn. 37 Nt 1623/2022, byl porušen zákon ve prospěch obviněné, a to v § 77 odst. 1, odst. 2 tr. ř.

25. Toto rozhodnutí Nejvyšší soud učinil v souladu s § 274 odst. 3 písm. c) tr. ř. v neveřejném zasedání, a to s vyhlášením rozsudku vyvěšením na úřední desce soudu (§ 274a odst. 2 tr. ř.).

č. 14

Přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku se dopustí i pachatel, který vydá, rozšiřuje, případně jinak veřejně zpřístupňuje cizí dílo, jež svým obsahem popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit genocidium nebo zločiny uvedené ve zmíněném ustanovení, a to i když se v takovém díle, v doprovodném textu či jinak nevyjadřuje způsobem naplňujícím znaky uvedeného přečinu.

Tohoto přečinu se však nedopustí osoba vydávající, rozšiřující nebo veřejně zpřístupňující takové cizí dílo, je-li doplněno o nedílnou část zahrnující vyjádření jejího odmítavého postoje ke konkrétnímu obsahu díla s komentářem, který odpovídá rozsahu a povaze díla a dostatečně reflektuje prokazatelné historické skutečnosti týkající se tématu díla a odborné poznatky o dané problematice.

K naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu podle § 405 tr. zákoníku se nevyžaduje žádný další tzv. fakultativní znak. Motiv pachatele, např. majetkový, k veřejnému popírání, zpochybňování, schvalování či ospravedlňování genocidia nebo dalších zločinů proto není pro naplnění znaků skutkové podstaty tohoto přečinu podstatný.

Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

§ 405 tr. zákoníku

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. [15 Tdo 513/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:15.TDO.513.2023.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné H. F. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 14. 6. 2022, sp. zn. 8 To 89/2022, v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 2 T 145/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 6. 1. 2022, sp. zn. 2 T 145/2021, byla obviněná H. F. (dále též jen „obviněná“) uznána vinnou přečinem popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku a podle téhož ustanovení za použití § 67 odst. 2 písm. b), odst. 3, § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byla odsouzena k peněžitému trestu v celkové výměře 15 000 Kč. Uvedeným rozsudkem došlo i k odsouzení obviněné právnické osoby – obchodní společnosti B. P., s. r. o.

2. Podle skutkových závěrů soudu prvního stupně se obviněná dopustila uvedeného přečinu tím, že v blíže nezjištěné době před 3. 3. 2016 ve faktické provozovně obchodní společnosti B. P., s. r. o., jako jediná jednatelka této společnosti zajistila překlad knihy s původním názvem „The Myth of the Six Milion“ autora Davida L. Hoggana z jazyka anglického do jazyka českého,

příčemž originál je volně dostupný ke stažení na webových stránkách ústavu pro historický přehled a reprodukci na adrese www.ihr.org, a překlad knihy pod názvem „Mýtus 6 milionů“ s ISBN 978-80-87525-28-9 vydala a přinejmenším v období od 17. 4. 2016 do 23. 9. 2019 ji nabízela na webových stránkách www.bodyartbook.cz k prodeji, ačkoliv byla srozuměna s tím, že obsah této knihy patří do diskurzu popírání holokaustu a prostředí lidí popírajících holokaust.

3. Tento rozsudek soudu prvního stupně napadli státní zástupce, obviněná a právnická osoba – obchodní společnost B. P., s. r. o., odvoláními, která Krajský soud v Brně usnesením ze dne 14. 6. 2022, sp. zn. 8 To 89/2022, podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení odvolacího soudu podala obviněná prostřednictvím obhájce dovolání, které opřela o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., přičemž však výslovně uvedla, že napadené usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, což odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“) s ohledem na uvedené vyjádření obviněné a s přihlédnutím k její celkové dovolací argumentaci považoval uplatněný dovolací důvod za odpovídající nyní ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. V rámci dovolání obviněná namítla, že v rozsudku soudu prvního stupně zcela chybí popis úmyslného zavinění, čímž byla ignorována zásada odpovědnosti za zavinění. Podle názoru obviněné rozhodnutím soudu prvního stupně došlo k porušení jejího práva na spravedlivý proces, neboť rozhodnutí nekoresponduje s výsledky provedeného dokazování a vychází z pouhých domněnek a spekulací, které nelze opřít o řádné a reálné důkazní prostředky. Dále připojila i odkazy na judikaturu týkající se obecných východisek úmyslného zavinění a doplnila, že v projednávané věci zcela chybí volní složka zavinění, tudíž nemohlo dojít k naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu. Napadené rozhodnutí podle obviněné nerespektuje recenze ke zmíněné knize a rovněž se nezabývá ani předmluvou, kterou k dané publikaci připojila. Jak dále k tomu zdůraznila, recenze uveřejněná na webových stránkách www.bodyartbook.cz hovoří o tom, že autor knihy ví velice málo o norimberských procesech, nezná základní fakta a v podstatě neví nic o relevantních válečných německých dokumentech, současně uvádí zásadní a neomluvitelné chyby o faktech.

5. Podle přesvědčení obviněné v předmluvě ke knize se má uvádět, že autor knihy zkresloval a zfalšoval některé prameny, jiné zamlčoval a další si vymýšlel. Z toho jasně vyplývá její postoj ke knize i k popírání holokaustu, přičemž vydáním knihy pouze chtěla ukázat čtenářům, jakým způsobem lze také manipulovat s daty a jaké ponaučení je třeba si brát z této i dalších podobných publikací. Důležitým faktorem pro překlad a vydání posuzované publikace měl být rovněž finanční profit, k čemuž obviněná připomněla, že prostřednictvím obchodní společnosti B. P., s. r. o., vydává nejen řadu knih, které kritizují mimo jiné holocaust a antisemitismus, ale taktéž knihy ze zcela jiných oblastí. Při vydávání knih se přitom do jisté míry opírá o názor Centra pro studium demokracie a kultury, že „řešením není reagovat na cenzuru a represí proti závadným myšlenkám škrtnutím a stíháním“. Řešením má být upuštění od kultury strachu, tedy od způsobu myšlení, podle kterého je veškerý obsah, jenž by mohl teoreticky někomu

ublížit či vyvolat nepříjemné pocity, nutné podrobit přezkumu orgánů činných v trestním řízení, popřípadě následně trestnímu stíhání. Podle obviněné je třeba se bránit odbornou debatou a zapojením kritického myšlení, nikdy však zákazy a trestním stíháním nepohodlných autorů a nakladatelů. Ke znaleckému posudku vypracovanému Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity obviněná uvedla, že ten hodnotí pouze samotnou publikaci, nikoli však její předmluvu a recenzi. Ztotožňuje se sice se závěrem zmíněného posudku, avšak nechápe, proč je její zřejmý postoj k publikaci ignorován rozhodnutím odvolacího soudu. Dále obviněná poukázala na závěry vyplývající z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2019, sp. zn. [8 Tdo 314/2019](#), které se týká obdobného případu trestného činu podle § 405 tr. zákoníku.

6. Závěrem svého dovolání obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněné konstatoval, že v něm pouze opakuje obhajobu, kterou uplatnila již před soudem prvního stupně a opětovně ji shrnula i ve svém odvolání. Podle státního zástupce se soudy obou stupňů již vypořádaly s námitkami obviněné, takže se ztotožnil s jejich argumentací a v podrobnostech na ni odkázal. Podle jeho názoru obviněná v podstatě ani nepolemizuje s odůvodněním rozsudku soudu prvního stupně, místo toho jej ignoruje a doslovně opakuje svá tvrzení z odvolání, přičemž se nikterak nevyjadřuje ani k závěru odvolacího soudu, že předložená kniha neobsahuje jí zmiňovanou předmluvu a recenzi. Státní zástupce poukázal i na nejasnost v citaci dovolacího důvodu v dovolání obviněné a s ní související obtížnost zařazení její dovolací argumentace pod zákonné dovolací důvody. Pokud jde o námitky týkající se subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, z popisu skutku lze dovodit, že obviněná jednala přinejmenším v nepřímém úmyslu, tudíž její úmyslné zavinění je v rozsudku obsaženo. S ohledem na uvedené považuje státní zástupce dovolací námitky obviněné za dílem nejasné a dílem za opakovaná tvrzení, s nimiž se soudy obou stupňů již dostatečně a správně vypořádaly.

8. Závěrem proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné, neboť je zjevně neopodstatněné.

III.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

9. Trestní věci obviněné se původně zabýval senát č. 7 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 7“), jemuž byla věc přidělena k rozhodnutí podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 24. 5. 2023, sp. zn. [7 Tdo 384/2023](#), rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia. Senát č. 7 při řešení otázky, zda přečin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku může spáchat i ten, kdo pouze vydá a rozšiřuje knihu (nebo nějaký text, případně film či zvukovou nahrávku apod.) jiného autora, aniž by se on sám v této knize nebo nějakém díle (například v předmluvě nebo v doprovodném či vysvětlujícím komentáři) vyjádřil souhlasným způsobem tak, aby to naplňovalo znaky uvedeného přečinu, dospěl k jinému názoru, než který vyslovil senát č. 8 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 8“) již ve dříve vydaném usnesení ze dne 12. 6. 2019, sp. zn. [8 Tdo 314/2019](#).

10. Senát č. 8 v uvedeném usnesení projednával dovolání nejvyššího státního zástupce týkající se trestných činů podle § 403, § 404 a § 405 tr. zákoníku. Ve svém rozhodnutí tento senát dospěl k závěru, že přečin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku nemohli obvinění spáchat knižním vydáním projevů Adolfa Hitlera, neboť pachatelem by mohl být toliko autor sám, tj. Adolf Hitler, přičemž snahy o ospravedlnění nacistického genocidia či jiných nacistických zločinů nebyly zjištěny ani v samotných předmluvách k vydávané knize (viz odst. 60. uvedeného usnesení). Senát č. 7 se však ve svém usnesení, jímž předložil nyní projednávanou věc velkému senátu trestního kolegia, neztotožnil se závěrem senátu č. 8. Je toho názoru, že pachatelem přečinu podle § 405 tr. zákoníku nemusí být jen autor díla, jehož obsahem je popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování nacistického, komunistického nebo jiného genocidia nebo nacistických, komunistických nebo jiných zločinů proti lidskosti nebo válečných zločinů nebo zločinů proti míru, ale spáchá jej i ten, kdo učiní veřejně přístupným takové dílo jiného autora, jestliže se tak stane před nejméně třemi osobami současně přítomnými nebo obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem. Pachatelem uvedeného přečinu tak podle závěrů senátu č. 7 může být například i vydavatel knihy zpochybňující holocaust, zvláště pokud není z jejího vydání jasně patrné odmítnutí obsahu knihy a patřičné vysvětlení. Protože je uvedený závěr odlišný od právního názoru vyjádřeného v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2019, sp. zn. [8 Tdo 314/2019](#), rozhodl senát č. 7 o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia.

č. 14

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

11. Nejvyšší soud, resp. velký senát jeho trestního kolegia, dospěl k závěru, že s ohledem na rozdílnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu v nastíněné otázce je příslušným k rozhodnutí ve věci jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.). Zároveň shledal, že dovolání obviněné je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením a splňuje též obsahové a formální náležitosti podle § 265f odst. 1 tr. ř. Velký senát trestního kolegia pak z hlediska důvodnosti posoudil dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

12. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

13. Z dikce citovaného ustanovení vyplývá, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné v rámci tohoto dovolacího důvodu vytýkat výlučně vady hmotněprávní. V mezích dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze tedy namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv nejde o trestný čin, nebo že jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

14. Na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. nelze ovšem namítat ani přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř.

ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř., protože tato činnost soudu spočívá v použití ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Dovolání založené na zmíněném dovolacím důvodu totiž lze opírat jen o námitky hmotněprávní povahy, nikoli o námitky skutkové.

15. Současně platí, že obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence použitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., ale nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

16. Velký senát trestního kolegia se v souladu s usnesením senátu č. 7 ze dne 24. 5. 2023, sp. zn. [7 Tdo 384/2023](#), nejprve zabýval spornou otázkou, zda přečin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku může spáchat i ten, kdo pouze vydá a rozšiřuje knihu (nebo nějaký text, případně film či zvukovou nahrávku apod.) jiného autora, aniž by se i on sám v této knize nebo nějakém díle (například v předmluvě nebo v doprovodném či vysvětlujícím komentáři) vyjádřil souhlasným způsobem tak, aby to naplňovalo znaky uvedeného přečinu.

17. Úvodem je namístě konstatovat, že přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické, komunistické nebo jiné genocidium nebo nacistické, komunistické nebo jiné zločiny proti lidskosti nebo válečné zločiny nebo zločiny proti míru.

18. Podle článku II. Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia (uveřejněné jako vyhláška ministra zahraničních věcí č. 32/1955 Sb.) se genocidiem rozumí níže uvedené činy spáchané v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou, a to: a) usmrcení příslušníků takové skupiny, b) způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny, c) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení, d) opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí, e) násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.

19. Popírání ve smyslu § 405 tr. zákoníku se pachatel dopustí, jestliže bude tvrdit, že k určitým historickým událostem, o jejichž realitě není žádných pochyb a které naplňují znaky genocidia nebo jiných zločinů proti lidskosti, proti míru nebo válečných zločinů podle mezinárodního práva, které byly jako takové uznány, vůbec nedošlo. Zpochybňováním těchto zločinů bude za stejných podmínek relativizování jejich závažnosti, zlehčování, tvrzení, že k těmto událostem sice došlo, ale nikoli za takových podmínek a v takovém rozsahu apod. Pouhé zpochybňování, popřípadě popírání nepodstatných jednotlivostí nebo podružných vedlejších věcí by nemělo být trestné, protože účelem zákona je postih hrubého popírání či zpochybňování historicky uznaného rozsahu těchto zločinů. Schvalování bude spočívat ve veřejném vyjádření souhlasu s těmito zločiny. Pachatel tak dává najevo svůj souhlas se spáchaným činem, a tím se staví na stranu jeho pachatele. Snahami o ospravedlnění budou poukazy na historickou situaci a na to, že např. spojenci páchali tytéž zločiny, popřípadě ještě horší (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník III. § 272 až 421. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4796).

20. Z hlediska subjektivní stránky jde v § 405 tr. zákoníku o úmyslný trestný čin, přičemž postačí úmysl eventuální. Vzhledem k tomu, že popírat lze pouze skutečnosti, u kterých byla prokázána historická správnost, u úmyslného popírání by muselo jít o výroky, o jejichž nepravdivosti pachatel ví, přičemž je s jejich možnou nepravdivostí alespoň srozuměn, bez ohledu na to, že pro jiného je tato otázka naprosto zřejmá. Pouhé popírání z nevědomosti či neznalosti nestačí pro naplnění skutkové podstaty posuzovaného trestného činu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník III. § 272 až 421. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4797).

21. Co se týče podmínky veřejného spáchání, lze pro úplnost dodat, že podle § 117 tr. zákoníku je trestný čin spáchán veřejně, jestliže je spáchán a) obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo b) před nejméně třemi osobami současně přítomnými.

č. 14

22. Jak již bylo konstatováno výše, senát č. 8 v usnesení ze dne 12. 6. 2019, sp. zn. [8 Tdo 314/2019](#), ve stručnosti uzavřel, že přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku se nedopustí ten, kdo šíří neokomentované projevy Adolfa Hitlera, neboť pachatelem by mohl být toliko autor sám, tedy Adolf Hitler. S ohledem na dále uvedené se však velký senát trestního kolegia neztotožnil s tímto závěrem senátu č. 8.

23. Předně je nutné připomenout, že objektem trestného činu podle § 405 tr. zákoníku je ochrana společnosti před popíráním, zpochybňováním, schvalováním a ospravedlňováním genocidia a jiných zločinů proti lidskosti, válečných zločinů či zločinů proti míru. Citované ustanovení je tak nutno vykládat právě v kontextu s ochranou společnosti před těmito značně negativními jevy, které svým zaměřením napadají základní myšlenky humanismu a napomáhají šířit uvažování, jež je zcela neslučitelné se základními lidskými právy a svobodami. V tomto ohledu nemá přímý vliv skutečnost, zda se k dílu, naplňujícímu výše uvedené znaky, dostane potenciální divák či čtenář přímo od autora díla, nebo od publikující osoby, která dále šíří cizí dílo, neboť důležité je právě to, že se mu otevře přístup k závadnému dílu, resp. jeho obsahu. Lze přitom zdůraznit, že to, zda dané dílo naplňuje znak „popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování“, je třeba dovozovat z celkové povahy publikovaného díla a z kontextu jeho uveřejnění, tedy z toho, jak je prezentováno a jak působí na třetí osoby. Určité dílo může takto negativně působit bez ohledu na okolnost, zda je prezentováno přímo jeho autorem, či jinou osobou, která jeho obsah v nezměněné podobě zprostředkovává. Pokud tedy někdo bez náležitého komentáře dále veřejně šíří a zpřístupňuje cizí dílo, které popírá, zpochybňuje, schvaluje či ospravedlňuje uvedené zločiny, pak je důvodné shledat ho vinným spácháním přečinu podle § 405 tr. zákoníku i přesto, že se sám v šířeném díle nevyjádřil tak, aby i jeho vyjádření mohlo samostatně či ve spojení s obsahem díla naplnit výše uvedené znaky posuzovaného trestného činu, neboť svým jednáním zpřístupňuje dalším osobám obsah, který již sám o sobě odpovídá těmto znakům.

24. K tomu, aby nebyly naplněny uvedené znaky přečinu podle § 405 tr. zákoníku a zároveň byla zachována ochrana společnosti před veřejným popíráním, zpochybňováním, schvalováním a ospravedlňováním genocidia a jiných zločinů proti lidskosti, válečných zločinů či zločinů proti míru, muselo by být příslušné dílo doplněno o nedílnou část obsahující nejen jasně vyjádřený odmítavý postoj publikujícího ke konkrétnímu obsahu takového díla,

ale rovněž i komentář upozorňující cílovou skupinu díla na ahistoričnost či nevědeckost prezentovaných závěrů. V tomto kontextu lze považovat za takový komentář text přiléhavě reflektující prokazatelné historické skutečnosti týkající se tématu díla a odpovídající současnému stavu vědeckého poznání dané problematiky v souladu s historickou vědou, a to i s přihlédnutím k aktuálnímu vědeckému diskursu. Komentář přitom musí být řádně vtělený do textu publikovaného díla, případně jiným způsobem s ním neoddělitelně spojený (v případech, kdy nejde o knižní publikaci). Obsah i formulace komentáře by měly vykazovat evidentní snahu publikujícího vypořádat se se zjevně nesprávným či jinak dezinterpretujícím obsahem, a to takovým postupem, který by konfrontoval konkrétní nepřesnosti způsobem odpovídajícím obsahu prezentovaného díla. Nemělo by tedy jít toliko o obecná sdělení, která dostatečně nereflektují konkrétní obsah díla. Účelem komentáře je, aby byl protiváhou názorů prezentovaných v daném díle a zajistil, aby závěry samotného díla, které popírají, zpochybňují, schvalují či ospravedlňují genocidium nebo jiné zločiny proti lidskosti, válečné zločiny či zločiny proti míru, nemohly být vykládány jednostranně tak, že by je osoby neznalé problematiky nekriticky přejímaly jako historické skutečnosti. Použitý komentář přitom musí být neoddělitelnou součástí díla, aby byla jistota, že se s ním bude mít adresát díla možnost seznámit. Tudíž je zcela nedostačující, pokud by pachatel svůj nesouhlas, resp. odmítavý postoj s vyzněním díla a doplňující komentář uvedl jinde, mimo prezentované dílo. Výše uvedeným je zachována možnost publikovat taková díla, aby mohla být podrobena kritickému historickému rozboru a bylo možné poučit se z jejich obsahu tak, aby se do budoucna lépe předcházelo genocidiu a podobným tragickým událostem, avšak zároveň se tím zabrání zcela nekritickému přijímání chybných, zavádějících a pokřivených náhledů na určité historické události či fakta, jaké tato díla prezentují.

25. Pokud jde o možnou kolizi výše uvedeného s právem na svobodu projevu podle čl. 17 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), je nutné akcentovat, že základní právo na svobodu projevu není bezbřehé; k jeho omezení lze přikročit, a to např. za účelem ochrany práv a svobod jiných (osob), anebo za účelem ochrany veřejné bezpečnosti, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku (čl. 17 odst. 4 Listiny). Zákaz veřejného popírání, zpochybňování, schvalování nebo snahy ospravedlnit genocidium nebo jiné zločiny proti lidskosti, válečné zločiny či zločiny proti míru zakotvený v § 405 tr. zákoníku je přitom omezením, které je v demokratické společnosti nezbytné (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. [I. ÚS 3108/08](#)). K tomu je namísto dále připomenout, že je právem i povinností demokratického státu přiměřenými prostředky bránit sebe sama i společnost, kterou reprezentuje, proti destruktivním útokům ze strany těch hnutí a jednotlivců, kteří popírají a zpochybňují základní demokratické hodnoty. Demokracie, která by bezvýhradně odmítla používat proti svým protivníkům státní moc, otevírala by bránu nejen anarchii, ale i totalitě. Právo menšiny na vyjádření jejího politického postoje nesmí být zaměňováno za právo libovolnými prostředky hlásat zlo; povinnost demokratického právního státu (nesvázaného se žádnou výlučnou ideologií) uplatňovat státní moc v mezích a způsobem stanovenými zákonem pak nelze zaměňovat s rezignací na možnost čelit projevům zla a nenávisti i takovými prostředky, jež se šířitelům těchto projevů mohou jevit jako tvrdé (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 2011/10](#)).

26. Obdobné limity stanovuje rovněž čl. 17 Úmluvy, podle něhož nic v této Úmluvě nemůže být vykládáno tak, jako by dávalo státu, skupině nebo jednotlivci jakékoli právo vyvíjet činnost

nebo dopouštět se činů zaměřených na zničení kteréhokoli ze zde přiznaných práv a svobod nebo na omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu, než to Úmluva stanoví. Přitom i podle rozsáhlé judikatury Evropského soudu pro lidská práva se práva na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy nelze dovolávat v rozporu s ustanovením čl. 17 Úmluvy, a to zejména právě v případech týkajících se popírání holocaustu, propagace nacismu, rasismu či jiné podobné nenávistné ideologie. Zneužívání práva na svobodu projevu je v rozporu s demokracií a lidskými právy a zasahuje do práv ostatních (viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 11. 2004 ve věci *Norwood* proti Spojenému království, č. stížnosti [23131/03](#); rovněž např. rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 6. 9. 1995 ve věci *Remer* proti Německu, č. stížnosti [25096/94](#), rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 2. 2007 ve věci *Ivanov* proti Rusku, č. stížnosti [35222/04](#), rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 9. 2004 ve věci *W. P. a další* proti Polsku, č. stížnosti [42264/98](#), či rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 4. 1999 ve věci *Witzsch* proti Německu, č. stížnosti [41448/98](#)).

č. 14

27. S ohledem na výše uvedená východiska lze v souladu s právním názorem senátu č. 7 uzavřít, že pachatelem přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku může být i ten, kdo veřejně šíří cizí dílo popírající, zpochybňující, schvalující či ospravedlňující genocidium nebo další vyjmenované zločiny, a to aniž by se sám v textu díla, v doprovodném obsahu či jiným způsobem přímo vyjádřil tak, aby to samo o sobě nebo ve spojení s cizím dílem naplňovalo znaky uvedeného přečinu. K tomuto závěru dospěl velký senát trestního kolegia z důvodu, že i v případě, kdy pachatel bez dalšího veřejně šíří dílo jiného autora zmíněného charakteru, zprostředkovává tím třetím osobám jeho obsah, který popírá, zpochybňuje, schvaluje či ospravedlňuje genocidium či jiné podobné zločiny. K tomu, aby prezentované dílo nemohlo svým nenávistným, klamavým či manipulativním obsahem nevhodně ovlivňovat osoby, jimž je určeno k informování o dané problematice, muselo by obsahovat neoddělitelný komentář publikující osoby, která v něm adekvátně odmítne jak samotné vyznění konkrétního díla, tak i dostatečně rozvede relevantní závěry historické vědy o dané problematice. Jen tak je možné bez extenzivních zásahů do svobody projevu zajistit, že nebude šířen obsah, který flagrantním způsobem překrucuje historické skutečnosti, vede k nepřijatelnému ovlivňování méně informovaných osob a v důsledku toho i k ohrožování samotných základních hodnot ústavního liberalismu, k jehož ochraně slouží právě ustanovení § 405 tr. zákoníku.

28. Po vypořádání se s otázkou rozdílné rozhodovací praxe přistoupil velký senát trestního kolegia k rozhodnutí o podaném dovolání obviněné v této věci. Jak již bylo nastíněno výše, naplnění znaků přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku je namíste spatřovat i v jednání, kterým pachatel veřejně zpřístupňuje dílo jiného autora, pokud toto dílo naplňuje znaky uvedené skutkové podstaty a není doplněno o adekvátní komentář. V nyní projednávané věci shledal soud prvního stupně obviněnou vinnou tím, že veřejně zpochybňovala nacistické genocidium, čehož se podle popisu skutku ve skutkové větě měla dopustit ve stručnosti tak, že zajistila překlad knihy „*The Myth of the Six Million*“ autora Davida L. Hoggana z angličtiny do češtiny a toto dílo následně knižně vydala a nabízela k prodeji, ačkoliv byla srozuměna s tím, že obsah knihy patří do diskurzu popírání holocaustu a prostředí lidí popírajících holocaust.

29. V rámci své dovolací argumentace obviněná namítla, že v rozhodnutích soudů nižších stupňů chybí vyjádření subjektivní stránky skutkové podstaty zmíněného přečinu, kterou nemohlo ani její jednání naplnit, a to především s poukazem na recenzi a komentář k danému dílu, stejně jako na finanční motivaci k uvedenému jednání a dostupnost anglického originálu publikovaného díla volně na webových stránkách. Tyto námitky lze podřadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. jen se značnou mírou tolerance, neboť jsou nejen nejasně formulované, ale obviněná je navíc do určité míry staví na zpochybňování ustálených skutkových zjištění soudů.

30. K tomu je vhodné nejprve uvést, že obviněná v rámci své obhajoby ani nepopírá skutečnost, že jí vydaná a prodávaná publikace „Mýtus 6 milionů“ obsahuje závadný obsah zpochybňující holocaust. Pro úplnost lze poukázat na závěry znaleckého posudku Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, podle kterých tato kniha patří jednoznačně do diskurzu popírání, resp. zpochybňování holocaustu a prostředí lidí popírajících holocaust a systematicky porušuje základní principy a pravidla historického výzkumu, dále zamlčuje, zlehčuje či překrucuje relevantní údaje a její závěry nekorespondují s prokazatelnými historickými fakty tak, jak je uznává současná i dobová historická věda. Jak tedy vyplývá z obsahu zmíněné knihy i z uvedeného znaleckého posudku, nejsou zde žádné pochybnosti o tom, že posuzované dílo naplňuje znak spočívající ve zpochybňování holocaustu jako jednoho z možných projevů genocidia ve smyslu § 405 tr. zákoníku a obviněná si i podle vlastních tvrzení musela být vědoma smyslu a vyznění dané publikace, a tudíž i toho, že obsah jí vydávané knihy je značně antisemitský a zpochybňuje holocaust.

31. Jak již bylo konstatováno, přečin podle § 405 tr. zákoníku je úmyslným trestným činem, tudíž vyžaduje úmyslné zavinění podle § 15 tr. zákoníku. V nyní projednávané věci shledal soud prvního stupně jednání obviněné jako spáchané přinejmenším v úmyslu nepřímém (viz odst. 10. jeho rozsudku), přičemž velký senát trestního kolegia se ztotožnil s tímto závěrem soudu prvního stupně. Obviněná si i s ohledem na již uvedené byla zjevně vědoma, že posuzovaná kniha svým obsahem zpochybňuje nacistický holocaust, je celkově antisemitská, a její překlad do češtiny a následné vydání této knihy bez adekvátního komentáře tak může veřejně zpochybňovat genocidium. S tímto následkem přitom musela být i s poukazem na dále rozvedená východiska přinejmenším srozuměna. S odkazem právě na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně lze rovněž dovodit neopodstatněnost námitky obviněné, v níž tvrdí, že se soudy obou stupňů vůbec nezabývaly naplněním subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu podle § 405 tr. zákoníku, když soud prvního stupně svůj závěr o úmyslném zavinění obviněné řádně, byť stručně, odůvodnil. Také odvolací soud se zabýval naplněním znaků subjektivní stránky posuzovaného přečinu, přičemž v jednání obviněné taktéž shledal úmyslné zavinění (viz odst. 7. usnesení odvolacího soudu).

32. Pokud pak obviněná svými značně neurčitými námitkami brojí i proti tomu, že úmysl nebyl výslovně vyjádřen v popisu skutku, lze k tomu doplnit, že skutková věta nemusí obsahovat formulaci o úmyslném zavinění, protože stačí, jsou-li zde uvedeny takové okolnosti, z nichž nepochybně vyplývá existence úmyslu obviněné (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. [8 Tdo 1307/2013](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. [7 Tdo 777/2022](#)). Velký senát trestního kolegia má za to, že tato podmínka byla v nyní projednávané věci splněna, když ze skutkové věty rozsudku soudu prvního stupně dostatečně

vyplývá srozumění obviněné s tím, že vydáním zmíněného díla může zpochybňovat holocaust jako jeden z projevů genocidia.

33. Obviněná ve svém dovolání dále uvedla, že jí vydaná kniha měla obsahovat předmluvu, v níž se kriticky vyjádřila k obsahu této knihy, a rovněž na webových stránkách publikovala recenzi vyjadřující její negativní postoj ke knize, přičemž soudy měly uvedenou předmluvu i recenzi ignorovat a v důsledku toho pak nesprávně posoudit její úmyslné zavinění. Ani tyto námitky obviněné však nelze shledat důvodnými, když jsou navíc postaveny na tvrzeních, která byla provedeným dokazováním spolehlivě vyvrácena. Stran argumentace obviněné, že na webových stránkách www.bodyartbook.cz publikovala recenzi obsahující její negativní postoj k dané knize i k problematice, kterou se zabývá, je namíště akcentovat, že prezentovaný text na webových stránkách byl umístěn v době, kdy byla kniha vyprodaná (jak vyplývá ze snímku obrazovky na č. l. 202 trestního spisu). Když byla kniha ještě v prodeji, tak se na webových stránkách ke knize nacházel zcela rozdílný text, jenž nelze označit za odmítavý k obsahu publikované knihy (viz snímek obrazovky na č. l. 118 trestního spisu). Navíc uvedená recenze, i kdyby byla umístěna na webové stránky dříve, nebyla nedílnou součástí publikovaného díla, a tudíž by ani tak nesplňovala výše uvedené podmínky vylučující naplnění znaků skutkové podstaty daného přečinu, neboť by nebylo žádným způsobem zajištěno, aby měl každý čtenář dostatečnou možnost seznámit se s obsahem recenze.

34. Co se týče předmluvy, jejíž existenci rovněž obviněná ve své dovolací argumentaci zdůraznila, je třeba konstatovat, že prodávaná kniha obsahovala na samém začátku toliko dvě značně obecné věty znějící tak, že: „vydavatel odmítá a odsuzuje jakékoli projevy antisemitismu, rasismu a xenofobie“ a že kniha „slouží pouze ke studijním účelům“. Takové zcela obecné vymezení se vůči projevům antisemitismu, rasismu a xenofobii, případně poukaz na studijní účel publikace, však nelze v žádném případě označit za adekvátní komentář naplňující výše uvedené podmínky a zmíněné prohlášení ještě samo o sobě neznámá odmítnutí konkrétního obsahu publikované knihy. Text knihy přitom neobsahoval žádný jiný vysvětlující či odmítající komentář, tedy kromě krátkého odstavce v závěrečné části s obecnými informacemi o knize a tvrzením, že jde o „průkopnickou knížečku“, což však skutečně nelze označit za kritický komentář, ale spíše za určitou formu propagace vydané knihy. V tomto případě tedy velký senát trestního kolegia shledal snahu obviněné o distancování se od závěrů tohoto díla za zcela zjevně neadekvátní k jeho rozsahu i obsahu. Je nutné trvat na tom, aby odmítající i vysvětlující komentář díla vycházel ze zaměření jeho textu a přiléhavě na něj reagoval. Nelze proto akceptovat jen obecné proklamace, které nenavazují na obsah díla, případně jsou zcela neproporcionálně stručné oproti rozsahu publikovaného díla.

35. Jak dále obviněná ve své dovolací argumentaci výslovně uvedla, předmluva k vydané knize měla obsahovat i její kritiku v tom smyslu, že „autor této knihy některé prameny zkresloval a zfalšoval, jiné zamlčoval a další si vymýšlel“. K tomuto tvrzení obviněné však velký senát trestního kolegia zdůrazňuje, že posuzovaná kniha neobsahovala žádnou takovou předmluvu s textem, jaký uvedla obviněná (jak vyplývá z výtisku knihy, který je součástí spisového materiálu). Pokud pak obviněná v rámci své obhajoby v řízení před soudy nižších stupňů mimo jiné poukazovala na to, že další případný komentář měl být do knihy vkládán dodatečně, avšak nakonec nebyl vložen v důsledku lidské chyby, nebylo by možné ani takový postup, navíc v trestním řízení neprokázaný žádnými důkazy, považovat za dostatečný,

jelikož by i přesto nebyl požadovaný komentář neoddělitelnou součástí textu publikované knihy, a nebylo by tedy žádným způsobem zaručeno, že se spolu s knihou dostane ke všem čtenářům. Ostatně otázkou existence předmluvy v publikované knize se dostatečným způsobem zabýval i odvolací soud v reakci na odvolací námitky obviněné, přičemž je možno i na jeho závěry pro úplnost odkázat (viz odst. 7. napadeného usnesení odvolacího soudu).

36. Lze tedy uzavřít, že obviněná při zajištění překladu, vydání a prodeji posuzované knihy „Mýtus 6 milionů“ neučinila nic, co by mohlo sloužit jako adekvátní protiváha celkovému negativnímu vyznění díla, které takto flagrantním způsobem zpochybňuje holocaust jako jeden z projevů genocidia. Součástí prodávané knihy nebyl žádný konkrétní komentář odmítající závěry prezentovaného díla, ani žádné jiné vysvětlení dané problematiky. To zcela vylučuje obhajobu obviněné, že by snad kniha měla sloužit ke studijním účelům a že vydáním knihy chtěla toliko poukázat, jakým způsobem lze manipulovat s daty a jaké ponaučení je třeba brát si z této a řady dalších podobných publikací, neboť v takovém případě by kniha zcela jistě obsahovala extenzivní komentář právě za tímto účelem poučení čtenářů. Jak ostatně správně konstatoval i senát č. 7 v usnesení, kterým tuto věc postoupil velkému senátu trestního kolegia, pokud by motivací obviněné mělo být zpřístupnění takové knihy jako studijního materiálu, s nímž by se laický čtenář měl seznámit jakožto dokladem toho, jakým způsobem lze manipulovat s fakty, pak by bylo zcela logické, že kniha by byla doplněna, a to nikoli pouze o předmluvu vyjadřující vztah vydavatele k obsahu, resp. stručný poukaz na to, že autor manipuluje s fakty, ale podrobným vysvětlujícím komentářem ke každému jednotlivému obsaženému tvrzení, který by uváděl věci na pravou míru a odhaloval konkrétní způsoby manipulace. Pouze takovým způsobem by mohl být uskutečněn záměr seznámit čtenáře s obsaženými manipulacemi, a nikoli záměr manipulovat se čtenářem. K obhajobě obviněné je přitom třeba dále zdůraznit, že pro posouzení naplnění znaků uvedené skutkové podstaty není podstatný vnitřní vztah pachatele k dané problematice prokazovaný jinými, k dílu nepřipojenými články, recenzemi či komentáři, u nichž nebude žádným způsobem zajištěno, aby se dostaly ke třetím osobám spolu s publikovaným dílem. S ohledem na uvedené tak obviněná musela být přinejmenším srozuměna s tím, že zajištěním překladu, vydáním a prodejem knihy s obsahem zcela zjevně zpochybňujícím nacistický holocaust, a to bez jakéhokoliv adekvátního komentáře, se dopouští veřejného zpochybňování genocidia, tedy přečinu podle § 405 tr. zákoníku.

37. Ve svém dovolání obviněná taktéž poukázala na to, že důležitým faktorem pro překlad a následné vydání posuzované publikace byl z její strany finanční profit. K tomu je však nutné doplnit, že motiv nebo pohnutka nejsou podstatné pro naplnění znaků skutkové podstaty přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku, ale mohly by mít význam pouze při ukládání trestu [viz např. § 39 odst. 2 či § 42 písm. b) tr. zákoníku]. Pro dovození trestní odpovědnosti za zmíněný přečin proto není rozhodné, že motivem pachatele bylo získání finančního profitu (k tomu lze rovněž rámcově poukázat např. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. [7 Tz 5/2023](#)).

38. Co se týče další neurčité argumentace obviněné, kterou nepřímou poukazuje na potřebu „zachování svobody projevu spolu s odbornou debatou a zapojením kritického myšlení namísto cenzury a represe“, lze odkázat na východiska, která byla rozvedena již výše a z nichž ve stručnosti vyplývá, že ani svoboda projevu není bezbřehá a má svá omezení, kterými jsou např. právě ochrana společnosti vtělená do ustanovení § 405 tr. zákoníku. Velký senát

trestního kolegia se sice v obecné rovině ztotožňuje s názorem obviněné, že řešením této problematiky není absolutní cenzura a zakazování šíření všech děl s takto závadným obsahem, který by sám o sobě mohl naplnit znaky skutkové podstaty posuzovaného trestného činu. Nelze však akceptovat ani šíření zcela jednostranného obsahu popírajícího, zpochybňujícího, schvalujícího či ospravedlňujícího tak závažné zločiny, jako je genocidium, a to bez náležité a jasné prezentace odmítavého postoje publikující osoby a rovněž i neoddělitelného komentáře dostatečně reflektujícího prokazatelná historická fakta nerozporovaná v rámci vědecky relevantního historického diskurzu. Výše uvedenou nutnost neoddělitelného komentáře přitom nelze zaměňovat s cenzurou, která by zcela zabránila vydání podobného díla, když zachovává svobodu projevu a nevyklučuje ani možnost zapojit kritické myšlení při studiu daného textu.

č. 14

39. Konečně pak k poukazu obviněné, že posuzovaná kniha byla již před vydáním v češtině volně dostupná na internetovém portálu v anglickém originále, je vhodné zdůraznit, že ani tento fakt nevyklučuje naplnění subjektivní a objektivní stránky skutkové podstaty přečinu spáchaného obviněnou, neboť jeho podstatou je překlad zmíněné knihy a její následné šíření v českém jazyce, tedy rozšíření dosahu knihy ke zcela nové cílové skupině čtenářů.

40. S ohledem na vše uvedené je namístě shledat dovolací argumentaci obviněné zjevně neopodstatněnou.

41. *Obiter dictum* velký senát trestního kolegia pouze pro úplnost dodává, že obviněná v dovolání do značné míry opakuje argumentaci, kterou uplatnila již v předchozích fázích své obhajoby v řízení před soudy nižších stupňů. V této souvislosti lze poukázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), z něhož vyplývá, že opakuje-li obviněný v dovolání v podstatě jen námitky uplatněné již v řízení před soudy prvního a druhého stupně, s nimiž se tyto soudy obou stupňů v dostatečné míře a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání, které je zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

V.

Závěrečné shrnutí

42. Na základě výše rozvedených východisek dospěl velký senát trestního kolegia k závěru, že přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 tr. zákoníku se dopustí i ten, kdo vydá, rozšiřuje, případně jinak veřejně zpřístupňuje cizí dílo naplňující svým obsahem znaky uvedené skutkové podstaty, i když by se sám v textu díla, v doprovodném obsahu či jiným způsobem přímo nevyjádřil tak, že by to vykazovalo znaky uvedeného přečinu. K tomu, aby veřejné zpřístupnění takového díla nenaplnilo znaky skutkové podstaty ve formě popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování genocidia nebo jiných vyjmenovaných zločinů, musí být doplněno o nedílnou část vyjadřující nejen odmítavý postoj publikující osoby ke konkrétnímu obsahu díla, ale rovněž i komentář přílehlavě reflektující prokazatelné historické skutečnosti týkající se tématu díla a odpovídající současnému stavu vědeckého poznání dané problematiky, k němuž dospěla historická věda. Takový komentář by pak měl proporcionálně odpovídat rozsahu díla. Dále velký senát trestního kolegia uzavřel, že k naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu podle § 405 tr. zákoníku se nevyžaduje žádný další tzv. fakultativní znak, tedy cíl (účel), motiv (pohnutka), záměr či úmysl přesahující objektivní stránku skutkové podstaty. Motiv pachatele, např. majetkový, k veřejnému popírání, zpochybňování, schvalování či ospravedlňování

genocidia a jiných zločinů proti lidskosti, válečných zločinů nebo zločinů proti míru proto není podstatný pro naplnění znaků skutkové podstaty tohoto přečinu.

43. Na podkladě dovolání obviněné pak velký senát trestního kolegia shledal, že obviněná svým jednáním, kterým zajistila překlad knihy jiného autora, tuto následně knižně vydala a nabízela k prodeji, přestože byla srozuměna s tím, že obsah knihy zjevně zpochybňuje nacistický holocaust, naplnila všechny znaky skutkové podstaty přečinu podle § 405 tr. zákoníku, neboť do vydané knihy nepřidala žádný komentář, kterým by odmítla konkrétní vyznění knihy, ani adekvátním vysvětlením relevantních historických skutečností nereagovala na samotný obsah knihy zpochybňující holocaust jako jeden z projevů genocidia.

44. S ohledem na výše uvedené tedy velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu shledal dovolání obviněné zjevně neopodstatněným, a proto je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Toto rozhodnutí přitom učinil v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

č. 15

Ukončeného pokusu zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí i pachatel, jenž zanechá svého útočného jednání vůči poškozenému v okamžiku, kdy ten upadne do bezvědomí, které pachatel vnímá jako jeho usmrcení. Vzhledem k tomu, že v jeho představě jde o dokonáný trestný čin, nelze pak zanechání dalšího útočného jednání hodnotit jako dobrovolné upuštění od pokusu ve smyslu § 21 odst. 3 tr. zákoníku.

Pokus trestného činu, Vražda, Dobrovolné upuštění od pokusu

§ 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 140 odst. 1 tr. zákoníku, § 21 odst. 3 tr. zákoníku

č. 15

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2023, sp. zn. [7 Tdo 258/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.258.2023.1

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného J. B. podané proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 8 To 76/2022, ve věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 34 T 5/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 7. 2022, č. j. 34 T 5/2022-390, byl obviněný J. B. uznán vinným pokusem zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 6 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání devíti let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Současně mu bylo podle § 99 odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zákoníku uloženo ochranné léčení protialkoholní a protitoxikomanické v ústavní formě. Výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

2. Podkladem odsuzujícího výroku bylo v podstatě zjištění, že obviněný dne 6. 2. 2022 kolem 17:00 hodin v rodinném domě na adrese XY, okres Plzeň-jih, ve stavu středně těžké až těžké opilosti náhle zaútočil na poškozenou P. S., u které v té době pobýval na návštěvě, a to tak, že ji z křesla povalil na záda na zem, klekl si nad ni, uchopil ji oběma rukama za krk, který jí intenzivně svíral s cílem ji zardousit, přičemž své jednání doprovázel slovy, že ji uškrtí či zabije, a odpočítával jí čas zbývající do doby, než ji uškrtí. V jednání pokračoval i přes prosby poškozené, aby ji nechal být, a zanechal ho poté, co poškozená ztratila vědomí. Pak z domu odešel, neboť se domníval, že poškozená nežije, což následně sdělil i při volání na tísňovou linku 112. Svým útokem poškozené P. S. způsobil zhmoždění krku v podobě drobných oděrek a ložisek zarudnutí oboustranně na boční straně krku a v oblasti trapézového svalu, pod jazyčkou směrem k ušním boltcům s viditelnými otlaky, přičemž zjištěnou mechanickou kompresí krku rukama, tj. rdoušením, poškozenou P. S. bezprostředně ohrozil na životě procesem dušení, omezením přívodu okysličené krve do mozku a reflexním podrážděním

nervových pletení a chemoreceptorů v oblasti krku s možnou reflexní zástavou srdce. K úmrtí poškozené nedošlo.

3. K odvoláním obviněného a otce obviněného směřovaným do výroků o vině a o trestu byl rozsudek soudu prvního stupně částečně zrušen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 10. 2022, č. j. 8 To 76/2022-507, a to ve výroku o trestu a způsobu jeho výkonu. Nově byl obviněnému podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 6 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání sedmi let se zařazením do věznice s ostrahou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněný podal dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze, který napadl v celém rozsahu s odkazem na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Namítl, že mezi provedenými důkazy a z nich vyvozenými skutkovými závěry jsou zásadní rozpory, v některých směrech soud prvního stupně vyvodil z provedených důkazů závěry opačné, než z jejich obsahu vyplývají. Obviněný zejména zpochybnil subjektivní stránku činu. Namítl, že poškozenou nechtěl usmrtit, nechtěl jí vůbec ublížit. K napadení neměl důvod, absentuje motiv pokusu o usmrcení poškozené. Z toho, že neexistoval žádný rozumný motiv útoku, dovozoval obviněný, že pravděpodobně nejednal vědomě, tedy při zachování složky ovládací a rozpoznávací. Závěr soudů o vygradování jeho verbální agrese je i v rozporu s výpovědí poškozené. Namítl rovněž, že poškozenou neškrtil s konstantní intenzitou. Kdyby ji chtěl usmrtit, bylo by nelogické, aby ji neusmrtil „ihned“. Ani po objektivní stránce nebylo jeho jednání způsobilé přivodit poškozené smrt. Namítl také, že i kdyby se jednalo o pokus usmrcení poškozené, od tohoto pokusu dobrovolně upustil. Když totiž od poškozené odcházel, byla při vědomí. I do telefonu při volání na tísňovou linku sděloval, že poškozená dýchá. Obviněný poukázal rovněž na nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. [I. ÚS 1038/17](#), v němž Ústavní soud posuzoval případ škrcení oběti po kratší dobu a zpochybnil prokazatelnost úmyslu pachatele oběť usmrtit. Obviněný se domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek a odvolacímu soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, případně aby zrušil i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu.

5. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání konstatoval, že dovolání je ze značné části opakováním předchozí obhajoby obviněného, s níž se soudy již dostatečně vypořádaly. Základem dovolání je podle státního zástupce nesouhlas se skutkovými zjištěními, že sevření krku poškozené obviněný nepovoloval proto, aby jí vědomě ulevil, a že své jednání ukončil poté, co upadla do bezvědomí, a tedy ji považoval za mrtvou. Soudy ale řádně odůvodnily, proč dovodily občasné povolování sevření krku poškozené nikoliv z vůle dovolatele, nýbrž z jeho volby velmi obtížné techniky usmrcení, prováděné nadto osobou pod silným vlivem alkoholu. O svém bezvědomí pak vypověděla poškozená, která přitom ani po předmětném skutku zjevně nechtěla dovolateli nijak škodit. Státní zástupce vyložil, že zmíněný nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. [I. ÚS 1038/17](#), se netýkal skutkově obdobné věci, mimo jiné i proto, že v nyní posuzované věci obviněný slovně vyjádřil své přesvědčení, že poškozenou usmrtil. K tomu také státní zástupce podrobněji rozebral vyjádření obviněného v rámci hovoru na tísňovou linku, že poškozená „dýchá i po smrti“, protože démoni dýchají stále, které ve shodě se soudem prvního stupně

považuje za projev víry obviněného v démony. Státní zástupce uzavřel, že námitky obviněného žádnému dovolacímu důvodu neodpovídají, a navrhl, aby bylo dovolání odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

6. Nejvyšší soud shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno obviněným jako oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájce podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e tr. ř. a s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř. Zároveň Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání bylo zčásti podáno z jiného než zákonného dovolacího důvodu, a pokud se zakládá na námitkách, které lze považovat za podřaditelné pod dovolací důvod, je zjevně neopodstatněné.

7. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

8. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 lze dovolání podat, když rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

9. Obviněný v dovolací argumentaci vychází ze své vlastní alternativy skutkového děje, která je v rozporu se zjištěními soudů. Ta mají oporu ve věrohodné, nezaujaté svědecké výpovědi poškozené P. S., v lékařském záznamu o výjezdu záchranné služby, v záznamu volání obviněného na linku 112, ve znaleckém posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství a v dalších důkazech. Nejde o situaci, že by zjištění soudů neměla vůbec podklad v obsahu důkazů nebo že by byla dokonce přímým opakem tohoto obsahu, ani že by skutkové závěry soudů nepřicházely v úvahu při žádném z možných způsobů zhodnocení důkazů neodporujících pravidlům logiky.

10. Zejména obviněný tvrdil, že poškozené „nikdy nechtěl ublížit“, ačkoli soudy zjistily, že ji chtěl zardousit a přestal ji rdousit až v okamžiku, kdy měl za to, že zemřela. Soudy přesvědčivě dovodily úmysl obviněného poškozenou usmrtit jednak ze způsobu, intenzity a délky jeho útoku, jednak z jeho slovního doprovodu v průběhu útoku i následných vyjádření po jeho ukončení. Správně poukázaly i na to, že není jasné, co jiného by obviněný svým jednáním sledoval. Vlastní skutkovou verzi obviněný nabízí i k otázce, proč intenzita rdoušení nebyla konstantní. I k tomu se soudy vyjádřily. Především soud prvního stupně připomněl, že ani obviněný nevyprávěl, že by záměrně uvolňoval stisk proto, aby se poškozená mohla nadechnout. Je přirozené, že poškozená se bránila. Kromě toho je zřejmá vysoká obtížnost zcela neměnného, velmi pevného sevření krku rukama po delší dobu, tím spíše pro opilého útočníka. Navíc, i kdyby obviněný z nějakého důvodu rdoušení na okamžik (nebo více okamžiků) záměrně zmírnil a poté v něm opět pokračoval plnou intenzitou, nic by to na posouzení činu neměnilo. Obviněný například v průběhu útoku řekl poškozené, že jí uplynula poslední minuta a že ji jde uškrtnit. Podstatné je zjištění soudů, že obviněný měl záměr

rdousit poškozenou po určitou delší dobu (soud prvního stupně uvádí dobu minimálně „desítek vteřin až minuty či více“) a ten také realizoval. Námitka obviněného, že kdyby ji chtěl uškrtnit, tak by ji usmrtil „ihned“, je nelogická a je v rozporu s jinou jeho námitkou (obecně správnou), že k zardoušení udušením je třeba i několika minut. Také tvrzení obviněného, že poškozená neztratila vědomí, je v přímém rozporu se zjištěními soudů vyjádřenými výslovně i v tzv. skutkové větě výroku rozsudku soudu prvního stupně.

11. K námitce obviněného, že mu chyběl motiv a (logický, rozumný) důvod k usmrcení poškozené, se dostatečně vyjádřil již odvolací soud v bodu 19 odůvodnění napadeného rozsudku. Nejvyšší soud se ztotožňuje s tím, že motiv není zákonným znakem zločinu vraždy, a dodává, že zpravidla je obtížné najít nějaký jasný a pro rozumného člověka srozumitelný důvod k usmrcení jiného člověka, přesto k takovým činům dochází. Zvláště obtížné je – jak připomněl i odvolací soud – hodnotit motivaci takového činu u osoby deprivované nadměrným a soustavným požíváním alkoholu a drog. Kromě toho soudy v daném případě podklad pro zjištění předpokládaného motivu měly. Závěr o gradaci určité verbální agrese totiž není v rozporu s výpovědí poškozené, jak tvrdí obviněný, a to i přesto, že šlo pouze o jakousi nepřímou verbální agresi. Je nesporné, že návštěva obviněného u poškozené souvisela s řešením platby za obviněným poškozený plot P. S. Návštěvu obviněný uskutečnil (patrně po určitém tlaku ze strany jeho rodičů), aby záležitost řešil, přičemž celou situaci pociťoval jako problém, za který činil odpovědnou poškozenou, která událost nahlásila na pojišťovnu, takže obviněný měl platit snad 8 000 Kč, které údajně neměl. Během návštěvy (a se zvyšujícím se množstvím vypitého alkoholu) si obviněný stěžoval na své špatné osobní a finanční poměry a v podstatě vyčítal poškozené, že se má lépe než on, na což mu ona odpovídala tak, že každý si za svou situaci může sám. Obviněný také řekl poškozené, že lidí jako je ona má „plné zuby“ (obviněný později vysvětlil, že tím mínil lidi falešné). Podobné agresivní vyjadřování obviněného vůči poškozené bylo kontinuální a probíhalo před útokem i v jeho průběhu, kdy také poškozené odpočítával poslední minuty života a říkal jí, že nikoho nemá a že ji nikdo nenajde.

12. Nelze se tedy ztotožnit s tvrzením obviněného, že nebyl prokázán motiv činu. Z provedeného dokazování vyšlo celkem jasně najevo, že ačkoli měli poškozená a obviněný (a jeho rodina) spíše přátelský vztah, nešlo rozhodně o přátelství oboustranně čisté a upřímné. Z výpovědi poškozené vyplynulo, že obviněný jí opakovaně odcizoval věci. V reakci na její aktivitu se s ní vždy následně on či jeho rodina sice nějakým způsobem vyrovnali, je však zřejmý závistivý postoj k poškozené, který obviněný následně vyjádřil i bezprostředně před spácháním skutku, kdy poškozené vyčítal, že ona má všechno, zatímco on je na tom zle. Důvodem návštěvy pak bylo, že v důsledku aktivity poškozené musel hradit nemalou finanční částku pojišťovně. Vzhledem k tomu, že škoda vznikla jeho jednáním, nebyl přítom logický důvod, aby záležitost s poškozenou vůbec řešil. Předmětem domluvy tak patrně mělo být, aby se poškozená na náhradě škody, kterou jí před tím vyplatila pojišťovna, nějakým způsobem sama finančně podílela. Ačkoli o tomto v podstatě neoprávněném požadavku (byť poškozená by podle svého vyjádření k tomu zřejmě byla za určitých okolností svolná) nakonec nehovořili, nelze z toho vyvodit, že záležitost obviněnému naprosto „vyvanula“ z mysli a neměla na jeho jednání žádný podíl, jak se snaží tvrdit. Z vyjádření obviněného těsně před spácháním skutku lze naopak dovodit, že ho jeho situace velmi trápila, a pokud ji nekladl poškozené přímo za vinu, minimálně se s její situací porovnával a spatřoval v tom

nespravedlnost vůči své osobě. Smysl jeho vyjádření je tak dostatečně zřejmý a vypovídá dobře o způsobu jeho uvažování.

13. Podstatná část námitek obviněného je v zásadě odvozena od jeho tvrzení, že se během páčání skutku nacházel v jakýchsi fázích, v nichž si střídavě uvědomoval a neuvědomoval, co dělá. Ve chvíli, kdy si své jednání uvědomil, neboli – jak uvedl – kdy se „probral“, tak jej podle svého tvrzení zanechal. I to je pouze verze obviněného, která je v rozporu s jasným zjištěním soudů, že obviněný si naopak po celou dobu uvědomoval, co dělá, a že svého jednání zanechal poté, co poškozená ztratila vědomí, a z domu odešel, neboť se domníval, že poškozená nežije (viz skutková věta výroku rozsudku).

14. Tvrzení obviněného, že si vůbec neuvědomoval, co činí, nemá v provedeném dokazování oporu. Soud prvního stupně se podrobně zabýval subjektivní stránkou jednání, přičemž ze znaleckého posudku MUDr. et Mgr. E. N. a PhDr. K. M. zjistil, že obviněný netrpí ani v době činu netrpěl žádnou duševní poruchou ani poškozením mozku, které by se mělo manifestovat v jeho chování. Obviněný byl v době spáchání skutku ovlivněn alkoholem, znalkyně psychiatricka jeho zjištěnou hladinu hodnotila jako středně těžkou opilost, přičemž schopnosti obviněného rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat byly tím snížené měrou forenzně nevýznamnou. Znalkyně vysvětlila, že obviněný je na užívání alkoholu zvyklý, zná vliv této látky na svou osobu a chování. U „zkušeného“ alkoholika ani vysoká hladina alkoholu nemusí mít výraznější vliv na jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti. Tyto závěry přitom byly v souladu s dalšími důkazy svědčícími o chování obviněného během páčání skutku a po něm, zejména s výpovědí poškozené a záznamem hovoru obviněného na tísňovou linku. Pokud dovolatel tvrdí, že telefonoval na tuto linku „zcela zmateně“, jde opět o tvrzení v příkrém rozporu se zjištěním soudu prvního stupně, že kromě následné zmínky o démonech byla sdělení obviněného při tomto telefonickém hovoru logická, ucelená, věcná a popisující událost tak, jak se měla odehrát, včetně správného označení osoby poškozené, její adresy, vztahu k ní i způsobu útoku. Část sdělení obviněného týkající se démonů přitom soud prvního stupně logicky a v souladu se závěry znalců vyhodnotil jako projev přesvědčení obviněného, nikoli bludů. Soud prvního stupně dospěl tedy k odůvodněnému závěru, že se obviněný v žádném okamžiku páčání skutku nenacházel ve stavu nepřičetnosti. Tento závěr navíc obviněný ve svém dovolání ani nezpochybnil žádnou argumentací, ale pouze setrval na svém odlišném tvrzení. Nelze tedy přikládat žádnou váhu jeho námitkám v tom směru, že změnil své chování v okamžiku, kdy se „probral“ nebo si uvědomil, co dělá.

15. Další námitky obviněného se vztahují k průběhu a trvání skutku, který podle něj nebyl způsobitelný přivodit smrt poškozené prostřednictvím udušení, přičemž další mechanismy jako reflexní zástava srdce nemohly být zahrnuty jeho úmyslem, neboť jejich existence není širší veřejnosti známa a výskyt je zřídka a náhodný. V této souvislosti obviněný podrobně argumentoval zmíněným nálezem Ústavního soudu ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. [I. ÚS 1038/17](#), který se podle něj týkal skutkově obdobné věci. Ve skutečnosti ale existují zásadní odlišnosti mezi posuzovanou věcí a případem, kterým se Ústavní soud zabýval v uvedeném nálezu. Obviněný poměrně intenzivně a nikoli jen po zcela krátkou dobu rdousil poškozenou, přičemž jí tvrdil, že bude mrtvá. Svého jednání zanechal až poté, co poškozená ztratila vědomí.

16. Obecně je rdoušení způsobilé přivodit smrt oběti třemi způsoby zmiňovanými znalcem, tj. (zjednodušeně) udušením, zabráněním přístupu krve do mozku a reflexní zástavou srdce v důsledku podráždění bloudivého nervu.

17. Znalec MUDr. H. Ř. v hlavním líčení vyslovil závěr, že prostřednictvím dušení patrně nebyl útok obviněného způsobilý smrt poškozené vyvolat, a to s ohledem na absenci tečkovitých krevních výronů v obličeji a ve spojivkách. Z jeho vyjádření ovšem nelze vyvodit, jak se o to snaží dovolatel, že stlačení krku v jednotlivém případě nepřesáhlo 15 vteřin. Zásada *in dubio pro reo* se v rámci hodnocení důkazů rozhodně neuplatňuje tím způsobem, že by se např. ze znalce uvedeného rozmezí nějakého údaje „vytrhly“ vždy pro obviněného nejpříznivější hodnoty, které by pak bez ohledu na obsah ostatních provedených důkazů měly být brány jako nezpochybnitelné. Znalec identifikoval u poškozené změny odpovídající druhé fázi dušení. Celkovou dobu rdoušení nebylo možno přesně zjistit, nicméně z vyjádření poškozené vyplynulo, že to byla doba poměrně dlouhá, rozhodně nešlo o 15 vteřin, ale spíše o minuty (oproti tomu srov. vyjádření poškozeného i obviněného v případě citovaného nálezu Ústavního soudu – zde jde právě o jednu ze zásadních odlišností od projednávané věci). Rdoušení bylo přerušováno jednak aktivitou poškozené, které se dařilo obviněnému oddálit prsty z jejího krku, což jí umožnilo se trochu nadechnout, jednak sevření podle vyjádření poškozené povoloval i sám obviněný. Soud prvního stupně učinil závěr, že důvodem povolování sevření ze strany obviněného byla aktivita poškozené, zápas o život z její strany (poškozená dokonce byla schopna rozlomit mobilní telefon obviněného), samotná obtížnost rdoušení jako způsobu usmrcení člověka a ovlivnění obviněného alkoholem, byť poškozená vyslovila domněnku, že obviněný stisk uvolňoval proto, aby ji nechal nadechnout. V této části se ovšem jedná pouze o její domněnku, která je navíc nerozhodná (ostatně z výpovědi poškozené byla patrná přetrvávající určitá náklonost či benevolence vůči obviněnému a tendence skutek a jeho následky mírně bagatelizovat).

18. Je nesporné, že konkrétní způsob, doba a intenzita, jak rdoušení proběhlo (počítaje v to ovšem i obranu poškozené) nebyly ve výsledku způsobilé smrt poškozené udušením přivodit (jinak by poškozená v důsledku útoku zemřela). Nesporné je rovněž to, že ke smrti může v důsledku rdoušení dojít i dalšími dvěma uvedenými mechanismy, které v tomto případě naštěstí nenastaly. Podstatné je, že konkrétní způsob provedení činu měl jednoznačnou souvislost s možností úmrtí, která je běžně rozpoznatelná pro pachatele a která je relativně pravděpodobná. Jak znalec vysvětlil u hlavního líčení, uvedené mechanismy usmrcení (zejména první dva popsané, tj. udušení a zamezení přístupu krve do mozku) působí společně a nelze je od sebe zcela oddělit. Přitom pravděpodobnost usmrcení oběti intenzivním rdoušením je pro běžného pachatele (tj. i pachatele bez lékařského či jiného odborného vzdělání a bez odpovídajících zkušeností) zjevně rozpoznatelná. Jednak je všeobecně známo, že krk člověka je mimořádně zranitelným místem a intenzivní útok na něj je vždy životu nebezpečný, jednak je zřejmé, že nejbohatším zdrojem informací v tomto směru je pro laickou veřejnost obsah filmové produkce, v níž takřka vždy dochází k úmrtí oběti po rdoušení (případně po použití jiného způsobu dušení) trvajícím maximálně desítky vteřin. Fakt, že obviněný poškozené sdělil, že jí zbývá pět minut života, nevypovídá o tom, že by to vztahoval na technický mechanismus usmrcení a že by obviněný na základě nějakých hlubších znalostí věděl, na jak dlouhou dobu je nutno uzavřít dýchací cesty, aby to vedlo ke smrti člověka. V případech rdoušení přitom není rozhodné, zda pachatel zná (z medicínského hlediska) přesný mechanismus usmrcení oběti (podobně jako při bodnutí nožem do břicha

není nutné, aby pachatel věděl, jak rychle a jakým mechanismem dochází ke smrti v případech zasažení toho kterého orgánu). Jen na okraj lze navíc poznamenat, že i možnost okamžité smrti při rdoušení v důsledku reflexní zástavy srdce je dnes již informací, kterou může kterýkoli uživatel internetu zjistit při prvním zadání slov „rdoušení“ nebo „škrčení“. Každý laik se zde ihned dozví, že při rdoušení (a stejně tak při škrčení) zde spolupůsobí tři uvedené mechanismy smrti. Z těchto důvodů není možné dospět k závěru, který požaduje dovolatel, že intenzivním, nikoli zanedbatelnou dobu trvajícím rdoušením poškozené jí nechtěl nijak ublížit.

19. Nelze tudíž považovat za vadu napadeného rozhodnutí, že podle výroku rozsudku soudu prvního stupně obviněný „rdoušením poškozenou P. S. bezprostředně ohrozil na životě procesem dušení, omezením přívodu okysličené krve do mozku a reflexním podrážděním nervových pletení a chemoreceptorů v oblasti krku s možnou reflexní zástavou srdce“.

č. 15

20. Soudy správně dovodily, že obviněný jednal v přímém úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku] poškozenou usmrtit. Obviněný poškozené opakovaně říkal, že ji zabije, upozorňoval na to, že je v domě sama, nikdo ji nenajde. Nelze tu přisvědčit skutkové námitce obviněného, že by to bylo nelogické, neboť pak sám zavolal na tísňovou linku. Soudy ale nedospěly k závěru, že by již v průběhu činu měl obviněný v úmyslu věc potom oznámit (na policii či jinému subjektu), nýbrž důvodně vycházely z toho, že při oznamování, že poškozenou usmrtil, se obviněný pochopitelně nacházel v emočně zcela nové situaci, což jej k oznámení pohnulo. Nelze dále přehlédnout, že obviněný poškozené odpočítával časové údaje do její smrti. Na závěru o úmyslu obviněného by nic neměnilo ani případné záměrné krátkodobé povolování sevření krku poškozené ze strany obviněného. Obecně přichází v úvahu i možnost, že pachatel ve svém úmyslu usmrtit oběť dočasně poleví, například v důsledku jejích proseb nebo vlastního vyčerpání. Také v tomto případě je však rozhodující, zda pachatel nakonec svůj čin dokoná, nebo v případě pokusu alespoň učiní vše, co je v jeho představě potřebné, aby k dokonání činu došlo. Obviněný svého jednání zanechal až ve chvíli, kdy se domníval, že již poškozenou usmrtil.

21. Obviněný rovněž namítl, že od pokusu trestného činu vraždy dobrovolně upustil. Tuto námitku lze s jistou dávkou tolerance podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., obviněný ji však založil na odlišných skutkových zjištěních, než k jakým dospěl soud prvního stupně.

22. Zločinu vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo jiného úmyslně usmrtí. Pokus trestného činu spočívá podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku v jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo. Podle § 21 odst. 3 tr. zákoníku trestní odpovědnost za pokus trestného činu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, nebo b) učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno.

23. Není důvod zpochybňovat závěr, že poškozená byla v době, kdy obviněný své jednání ukončil a její dům opustil, v bezvědomí, přičemž se obviněný domníval, že již nežije. V takovém případě nelze upuštění od dalšího jednání hodnotit jako dobrovolné upuštění od pokusu, neboť obviněný ve své představě učinil vše, aby čin dokonal.

24. Závěr soudu prvního stupně, podle kterého se obviněný domníval, že poškozenou usmrtil, je zcela logický a v souladu s výpovědí poškozené, z níž bylo možno dovodit, že po určité době rdoušení upadla do bezvědomí. To nevyloučil ani znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Je v souladu i se sice přesně nezjištěnou, avšak zřejmě relativně dlouhou celkovou dobou rdoušení. Soud prvního stupně se přitom logicky vypořádal i s faktem, že podle lékařské zprávy měla poškozená bezprostředně po činu uvést, že v bezvědomí nebyla. Jestliže dal v tomto směru přednost výpovědi poškozené před soudem s ohledem na to, že úkolem zdravotníků poskytujících první pomoc není primárně provést přesný a bezchybný záznam sdělených skutečností, a poškozená nejevila jakoukoli tendenci obviněnému svou výpovědí před soudem (a stejně tak v přípravném řízení) uškodit, nelze tomu nic vytknout. Z provedeného dokazování tak bez zásadních pochybností vyplynulo, že obviněný rdousil poškozenou, dokud neupadla do bezvědomí, načež se domníval, že je mrtvá, její dům opustil a zavolal na linku 112, aby svůj čin oznámil a označil jej jako vraždu.

25. V daném případě se tedy jednalo o pokus nejen ukončený (tj. pachatel učinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu), ale dokonce v představě obviněného šlo o již dokonáný trestný čin. O tom svědčí jednak celková doba trvání rdoušení, jak ji bylo možno odhadovat z výpovědi poškozené, jednak skutečnost, že obviněný ve svém jednání ustal a z domu poškozené odešel až v době, kdy upadla do bezvědomí, a tedy nejevila známky života. Ostatně ani v průběhu útoku neuvedl obviněný nic, co by svědčilo o tom, že čin nechce dokonat, tj. že nechce poškozenou skutečně usmrtit. Kromě toho je k dispozici obsah telefonátu obviněného na tísňovou linku 112, kde v rámci rozhovoru s operátorkou třináctkrát různými slovy zopakoval, že zabil člověka, sousedku P. S.

26. Závěr soudů, že nejde o dobrovolné upuštění od pokusu trestného činu, nemůže být zpochybněn ani faktem, že obviněný na dotaz operátorky, zda poškozená dýchá nebo nedýchá, uvedl, že „dýchá perfektně, ale je po smrti“, a „začala dýchat po mém odchodu“ (viz č. l. 265), a v dalším rozhovoru pak začal hovořit o démonech („ty zrůdy, ty démoni dejchaj furt, a já už toho mám plný kecky prostě tady s těma démonama se stýkat“). Tato sdělení soud prvního stupně logicky správně (a v souladu se závěry znalců) hodnotil nikoli jako projev duševní poruchy nebo zpochybnění předchozího sdělení, že poškozená je mrtvá, ale jako projev víry obviněného v demony. Lze souhlasit s vyjádřením státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, že víra v jakoukoli formu posmrtného života nezbavuje pachatele trestní odpovědnosti za trestný čin vraždy; vražda je dokonána tím, že je usmrceno tělo člověka. Vyjádření o dýchajícím démonovi navíc obviněný nesdělil spontánně, ale byl na tuto myšlenku nepřímou naveden dotazy operátorky tísňové linky, zda poškozená dýchá. Je otázka, zda by o dýchání poškozené po smrti vůbec sám od sebe hovořil, nebyl-li by takto dotázan. I následně pak obviněný operátorovi linky 158, kam byl přes své protesty přepojen (v této souvislosti dokonce pohrozil, že zavraždí dalšího člověka) opakoval, že poškozenou zabil. Oproti tomu ani jednou nezmínil, že poškozená žije a měla by jí být poskytnuta první pomoc.

27. Rozhodná skutková zjištění soudů určující pro naplnění znaků trestného činu nejsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů ani nejsou založena na procesně nepoužitelných důkazech ani ve vztahu k nim nedošlo k tomu, že by nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Právní posouzení zjištěného činu obviněného jako

pokus zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku není nesprávným právním posouzením skutku.

IV.

Závěrem k podanému dovolání

28. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud zjevně neopodstatněné dovolání obviněného J. B. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. V souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. o tom rozhodl v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 24

Spor zahájený žalobou podle ustanovení § 91a o. s. ř. směřující do incidenčního řízení o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky má povahu incidenčního sporu [§ 159 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona].

Jelikož popření pohledávky dlužníkem, jehož úpadek je řešen konkursem, nemá vliv na zjištění pohledávky přihlášeného věřitele, není dlužník osobou oprávněnou k zahájení odporového sporu o pravost, výši a pořadí pohledávky takového věřitele, a tudíž ani osobou oprávněnou do tohoto sporu intervenovat prostřednictvím institutu hlavní intervence (§ 91a o. s. ř.).

č. 24

*Insolvenční řízení, Incidenční spory, Popření pohledávky, Žaloba odpůrčí [Žaloba]
§ 9a o. s. ř., § 91a o. s. ř., § 159 odst. 1 písm. a) IZ, § 160 IZ*

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2023, sen. zn. [29 ICdo 23/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.ICDO.23.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 10. 2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou došlou Krajskému soudu v Praze (dále jen „insolvenční soud“) dne 9. 5. 2022 se žalobkyně (V. H.) domáhá vůči žalovaným 1) A. T., s. r. o. /dále též jen „společnost AT“/ a 2) TP Insolvence, v. o. s., jako insolvenčnímu správci žalobkyně] určení, že „právo popírat pohledávky“ přihlášené společností AT do insolvenčního řízení žalobkyně (vedeného u insolvenčního soudu pod označenou spisovou značkou náleží jí a nikoli druhému žalovanému.

2. Žalobkyně – odkazujíc na ustanovení § 91a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) – opírá žalobou uplatněný požadavek o následující skutečnosti:

1) U insolvenčního soudu je vedeno pod označenou spisovou značkou insolvenční řízení na majetek žalobkyně.

2) Na přezkumném jednání dne 28. 3. 2019 popřel (původní) insolvenční správce žalobkyně (Mgr. J. N., LL.M.) pohledávky, které přihlásila do insolvenčního řízení společnost AT; následně společnost AT podala žalobu o určení pravosti přihlášených pohledávek; řízení je vedeno u insolvenčního soudu pod označenou spisovou značkou.

3) Insolvenční soud svolal na 10. 3. 2022 schůzi věřitelů, na které žalobkyně „prezentovala“ své námitky ohledně vad insolvenčního řízení, jež následně doplnila podáními ze dne 14. 3. 2022, 21. 3. 2022 a 25. 3. 2022. Přitom podrobně popsala vady, jimiž insolvenční soud zatížil (podle jejího názoru) insolvenční řízení, s tím, že (označená) soudní rozhodnutí a soudní písemnosti, které byly vydány v rámci insolvenčního řízení, nejsou opatřeny dostatečnou úrovní elektronického podpisu.

3. Proto má žalobkyně za zcela splněné předpoklady pro podání intervenční žaloby, neboť „na její straně je dostatek právního zájmu“ na jejím podání.

4. Usnesením ze dne 23. 6. 2022 insolvenční soud žalobu odmítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

5. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 91a o. s. ř. a z ustanovení § 7 a § 160 odst. 1 a 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. [29 Cdo 617/2009](#), uveřejněný pod číslem 107/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 107/2011“), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. [29 ICdo 33/2014](#), uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 92/2014“) – dospěl k závěru, podle něhož je vyloučena hlavní intervence žalobkyně do incidenčního řízení o určení pravosti pohledávek (vedeného v rámci insolvenčního řízení žalobkyně pod označenou spisovou značkou). Za stavu, kdy žalobkyně (dlužnice) nebyla oprávněna podat incidenční žalobu o popření pohledávky společnosti AT, „nemohla obcházet nedostatek procesního oprávnění prostřednictvím institutu hlavní intervence“.

6. Proto insolvenční soud žalobu odmítl jako podanou neoprávněnou osobou.

7. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně usnesením ze dne 19. 10. 2022 potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí z týchž ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona – se ztotožnil se závěry insolvenčního soudu ohledně nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně k podání žaloby o hlavní intervenci do incidenčního sporu o určení pravosti pohledávky.

9. Pro úplnost dodal, že jediným účinkem popření pohledávky věřitele insolvenčním dlužníkem, na jehož majetek je prohlášen konkurs, je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekučním titulem. Popření však nemá vliv na zjištění pohledávky (§ 192 odst. 3 insolvenčního zákona). Není-li žalobkyně aktivně věcně legitimována k podání žaloby o určení pravosti pohledávek společnosti AT, není (nemůže být) aktivně legitimována ani k podání žaloby o hlavní intervenci do (již) projednávaného incidenčního sporu mezi společností AT a druhým žalovaným o určení pravosti pohledávek.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které má za přípustné (posuzováno podle obsahu dovolání) k řešení právní otázky náležitostí výzvy k odstranění vad žaloby (§ 43 odst. 2 o. s. ř.), kterou odvolací soud vyřešil v rozporu s (označenou) judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, a právní otázky aktivní věcné legitimace k podání žaloby o hlavní intervenci (§ 91a o. s. ř) do incidenčního sporu o určení pravosti pohledávek, dosud (podle jejího názoru) Nejvyšším soudem nezodpovězené.

11. Dovolatelka je přesvědčena, že je z žaloby zřejmé, čeho a na základě jakých skutečností se domáhá, a snáší argumenty ve prospěch závěru, podle něhož je aktivně věcně legitimována k podání žaloby o hlavní intervenci.

12. Přitom zdůrazňuje, že v projednávané věci nejde o incidenční spor, nýbrž o „zvláštní žalobu“ podle občanského soudního řádu. Dospěl-li insolvenční soud k závěru o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně, mohl žalobu (rozsudkem) zamítnout (a nikoli odmítnout podle ustanovení § 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

13. Konečně dovolatelka poukazuje na (dosud neskončené) řízení vedené u insolvenčního soudu (v rámci insolvenčního řízení vedeného na její majetek) pod označenou spisovou značkou, v němž se domáhá proti druhému žalovanému (mimo jiné) určení „neexistence“ pohledávek, které přihlásila do insolvenčního řízení společnost AT.

14. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud se v první řadě zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

16. K zodpovězení právní otázky náležitostí výzvy k odstranění vad žaloby (§ 43 odst. 2 o. s. ř.) není dovolání přípustné (§ 237 o. s. ř.) již proto, že na jejím řešení napadené rozhodnutí nespočívá.

17. Dovolání je však přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení právní otázky, zda je žalobkyně aktivně věcně legitimována k podání žaloby o hlavní intervenci (§ 91a o. s. ř.) do (incidenčního) řízení, v němž se věřitel (zde společnost AT) domáhá vůči insolvenčnímu správci dlužnice (žalobkyně), jejíž úpadek je řešen konkursem, určení pravosti (insolvenčním správcem popřehých) pohledávek, dosud Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Podle ustanovení § 9a o. s. ř. k projednání žaloby podle § 91a jsou příslušné v prvním stupni okresní nebo krajské soudy podle toho, u kterého z těchto soudů probíhá v prvním stupni řízení o věci nebo právu, na něž si žalobce činí nárok.

Podle ustanovení § 91a o. s. ř. kdo si činí nárok zcela nebo částečně na věc nebo právo, o nichž probíhá řízení mezi jinými osobami, může až do pravomocného skončení tohoto řízení podat žalobu proti těmto účastníkům.

Podle ustanovení § 7 insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

Podle ustanovení § 7a insolvenčního zákona krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně a) v insolvenčním řízení, b) v incidenčních sporech, c) ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla porušením povinnosti podat insolvenční návrh, d) ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu, e) ve věcech vyplývajících z právních vztahů mezi dlužníkem a insolvenčním správcem týkajících se majetku patřícího do dlužníkovy majetkové podstaty.

Podle ustanovení § 159 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona incidenčními spory jsou spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek.

Podle ustanovení § 160 insolvenčního zákona incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby (odstavec 1). Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat (odstavec 4).

20. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona již v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužnice (15. 11. 2018) a později nedoznala změn. S přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku dlužnice se přitom pro předmětné insolvenční řízení a incidenční spory jím vyvolané uplatní i v době od 1. 6. 2019 insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019 [srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony].

I. Obecně k žalobě o tzv. hlavní intervenci.

21. Nejvyšší soud v první řadě předesílá, že tzv. hlavní intervence (§ 91a o. s. ř.) je jednou z forem společenství účastníků, která umožňuje, aby nároky více osob ohledně téže věci nebo práva byly projednávány společně a rozhodnuty současně. Žalobcem při hlavní intervenci je osoba, která jednak podala u soudu žalobu a vyjádřila v ní vůli vystupovat jako žalující strana, a jednak o sobě tvrdí, že má zcela nebo částečně nárok („lepší“ právní titul) na věc nebo právo, na něž si činí nárok žalobce. Jako žalovaní jsou při hlavní intervenci procesně legitimováni účastníci původního (již probíhajícího) řízení, jehož předmětem je věc nebo právo, na něž si žalobce činí nárok. Účastenství se při hlavní intervenci zakládá podle ustanovení § 90 o. s. ř., tedy procesním způsobem. Hlavní intervence je namířena proti oběma stranám (žalobci i žalovanému) z probíhajícího řízení, neboť u obou popírá jejich (jimi tvrzené) nároky k věci nebo právu, o něž vedou mezi sebou spor, a vychází z předpokladu, že je to žalobce (tzv. hlavní intervent), komu ve skutečnosti svědčí hmotné právo k této věci nebo právu. Nárok žalobce (tzv. hlavního interventy) tedy může být odvozován pouze z hmotného, a nikoli jen z procesního práva. Petit žaloby, kterou se uplatňuje hlavní intervence, zpravidla je, ale vždy nemusí být, shodný s petitem žaloby, která je projednávána v původním (probíhajícím) řízení. Musí však, buď zcela nebo zčásti (v závislosti na tom, v jakém rozsahu si tzv. hlavní intervent činí na věc nebo právo nárok), představovat konečné řešení právního vztahu nebo práva, o něž v probíhajícím (původním) řízení jde. Věcně příslušným k projednání a rozhodnutí hlavní intervence je ten soud, u něhož probíhá (eventuálně proběhlo) v prvním stupni řízení o věci nebo právu, o něž si žalobce činí nárok (§ 9a o. s. ř.). Stejný soud je rovněž místně příslušný. Úprava věcné a místní příslušnosti tímto způsobem umožňuje, aby probíhající řízení a řízení o hlavní intervenci mohla být spojena ke společnému řízení (§ 112 odst. 1 o. s. ř.); není-li žaloba, kterou byla uplatněna hlavní intervence, po formální stránce vadná nebo zjevně chybná, budou zpravidla vždy dány důvody ke spojení obou věcí ke společnému projednání a rozhodnutí. O tzv. hlavní intervenci musí být vůči oběma žalovaným rozhodnuto stejně; bezdůvodnou žalobu proto musí soud zamítnout rovněž proti oběma žalovaným.

22. Srov. v literatuře Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200a. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 597 až 599); v historické literatuře viz HORA, V. Československé civilní právo procesní. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010 (reprint původního vydání), str. 204 až 208; v judikatuře viz (zčásti) důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. [28 Cdo 1042/2008](#), a ze dne 2. 6. 2014, sp. zn. [28 Cdo 1638/2014](#), a důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. [III. ÚS 2406/20](#).

II. Obecně k povaze řízení o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky.

1) Řízení o žalobě o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky patří mezi spory vyvolané insolvenčním řízením, jejichž prostřednictvím se ve vztahu mezi věřiteli navzájem vymezuje okruh osob oprávněných podílet se na rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku majetkové podstaty (v případě konkursu), míra tohoto uspokojení a pořadí, v jakém dochází k úhradě pohledávek jednotlivých věřitelů. Ve smyslu ustanovení § 2 písm. d) insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 159 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, jde o tzv. incidenční spory. Ustanovení § 192 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona pak ve spojení s ustanovením § 201 insolvenčního zákona vychází z toho, že incidenční žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky se vedou za účelem zjištění popřené pohledávky.

Srov. např. [R 92/2014](#), k jehož závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. v usnesení ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. [29 ICdo 109/2017](#), uveřejněném pod číslem 76/2020 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i v rozsudku ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. [29 ICdo 12/2021](#).

2) Smyslem odporových sporů je přesně určit, s pohledávkou jaké výše (a pořadí) bude věřitel zařazen tam, kde je způsobem řešení úpadku dlužníka konkurs, do rozvrhu (případně zda bude uspokojen v jiném pořadí), neboť jejich cílem je vyřešení otázky zjištění pohledávky v návaznosti na popěrné úkony k tomu oprávněných osob. Nejvyšší soud nemá pochybnosti o tom, že takto deklarovaný smysl a cíl odporových sporů platí pro insolvenční řízení obecně, když předmětem úpravy insolvenčního zákona je řešení úpadku dlužníka některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo (mimo jiné) k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů [§ 1 písm. a) insolvenčního zákona], přičemž konkrétní způsob uspokojení věřitelů závisí na způsobu řešení úpadku (§ 165 odst. 1 insolvenčního zákona).

Srov. např. též důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. [29 Cdo 2753/2019](#), a sen. zn. [29 ICdo 12/2021](#).

3) Nejde-li o případ jiného uplatňování pohledávek (srov. § 165 odst. 3 a § 203 a násl. insolvenčního zákona) nebo o případ, kdy se pohledávka pokládá za „přihlášenou“ ze zákona, musí věřitelé, kteří hodlají být uspokojeni v insolvenčním řízení, podat přihlášku pohledávky [§ 2 písm. h) insolvenčního zákona], v níž (mimo jiné) vylíčí důvod vzniku přihlašované pohledávky uvedením skutečností, na nichž se jejich pohledávka zakládá (§ 174 odst. 2 insolvenčního zákona). Platí tedy, že kromě dlužníka se insolvenčního řízení účastní též věřitelé, kteří předepsaným způsobem uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona).

Z uvedeného je zřejmé, že mechanismus insolvenčního řízení spočívá v tom, že jednotliví věřitelé v něm neztrácejí své individuální postavení v tom smyslu, že musí – jestliže chtějí dosáhnout v insolvenčním řízení uspokojení – sami za sebe (jednotlivě) uplatnit své právo podáním přihlášky pohledávky (popřípadě jiným předepsaným způsobem), v níž vylíčí rozhodující skutečnosti, na nichž se jejich uplatňovaná pohledávka zakládá a které jejich pohledávku odlišují od pohledávek jiných věřitelů nebo od jiných pohledávek přihlášených jimi samými. Přezkoumání, zjištění a (poměrné) uspokojení pak rovněž probíhá samostatně (zvláště) ohledně každé takto individuálně přihlášené pohledávky. Podkladem pro zjištění pohledávky pak je (má být) hmotněprávní vztah mezi věřitelem přihlášené pohledávky a dlužníkem (skutečnost, že věřitel má podle hmotného práva vůči dlužníku právo na peněžité plnění v uplatňované výši a pořadí).

Srov. opět důvody rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 12/2021](#).

4) Za trvání konkursu vedeného na jeho majetek není dlužník osobou oprávněnou k podání incidenční žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky přihlášeného věřitele, bez zřetele k tomu, zda pohledávku popřel; podá-li takovou žalobu, insolvenční soud ji odmítne podle ustanovení § 160 odst. 4 insolvenčního zákona jako podanou neoprávněnou osobou.

Srov. např. opět [R 92/2014](#).

III. K žalobě o tzv. hlavní intervenci ve vztahu ke sporu o určení pravosti pohledávky projednávané v insolvenčním řízení dlužníka, jehož úpadek je řešen konkursem.

23. Pro účely posouzení, zda u odporových sporů vedených podle insolvenčního zákona (sporů o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášených pohledávek, případně sporů o určení pořadí jiným způsobem uplatněných pohledávek) je ve smyslu ustanovení § 7 insolvenčního zákona přiměřeně uplatnitelná úprava tzv. hlavní intervence upravená v ustanovení § 91a o. s. ř. (včetně zvláštního vymezení věcné příslušnosti podle § 9a o. s. ř.), je nezbytné zvážit několik omezujících faktorů.

24. Především je zapotřebí mít na paměti, že incidenčním sporem o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky se sporné otázky pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky řeší [byť rozhodnutí insolvenčního soudu v takovém sporu vydaná jsou účinná (podle § 201 odst. 4 insolvenčního zákona) vůči všem procesním subjektům] jen pro potřeby insolvenčního řízení. Srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2020, sen. zn. [29 ICdo 63/2018](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2021, pod číslem 91, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sen. zn. [29 ICdo 13/2021](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2022, sen. zn. [29 NSČR 92/2021](#)).

25. Dále je nutné vzít v potaz, že tzv. žaloba z hlavní intervence, která by měla směřovat proti (všem) účastníkům odporového (incidenčního) sporu, pro účely vyřešení sporných otázek onou hlavní intervencí zpravidla nebude vždy obsahovat (jak uvedeno shora) stejné žalobní žádání vůči všem účastníkům sporu, do kterého se takto intervenuje. Přitom by zřejmě i v tom rozsahu, v němž žalobní žádání vůči některému z účastníků odporového sporu, do kterého se intervenuje, nemá (nebude mít) podobu požadavku na určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky hlavního intervenenta, nýbrž požadavku na určení, že majitelem pohledávky, jejíž pravost, výši nebo pořadí má být určena odporovým sporem, do kterého se intervenuje, je hlavní intervent (a kdy žalobní žádání bude tímto způsobem vybočovat z mezí odporové žaloby), bylo nutné podřídit žalobu z hlavní intervence procesním pravidlům platným pro odporový (incidenční) spor, do kterého se intervenuje, včetně zvláštní úpravy plynoucí potud nejen z ustanovení § 160 a násl. insolvenčního zákona, nýbrž i z ustanovení § 159 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona.

26. Aniž by Nejvyšší soud v daném procesním rámci musel ve smyslu výše řečeného rozebírat jednotlivé procesní situace založené „konkurencí“ věřitelů téže pohledávky a popěrnými úkony osob nadaných popěrnými právy ohledně takové pohledávky, pro insolvenční řízení, v němž je úpadek dlužníka řešen konkursem, obecně platí, že případné popření pohledávky přihlášeného věřitele dlužníkem má pouze účinky předjímané ustanovením § 192 odst. 3 částí věty za středníkem insolvenčního zákona (srov. v podrobnostech např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2023, sen. zn. [29 ICdo 63/2022](#)). Dlužník „v konkursu“ tak jako osoba, jejíž popěrné právo nemá vliv na zjištění pohledávky přihlášeného věřitele, není osobou oprávněnou k zahájení odporového sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky takového věřitele (srov. § 160 odst. 1 a 4 insolvenčního zákona a opět i [R 92/2014](#)) a tedy ani osobou oprávněnou do takového sporu intervenovat prostřednictvím institutu hlavní intervence podle ustanovení § 91a o. s. ř.

27. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit věcnou správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud (při absenci vad

řízení, k jejich existenci přihlíží z úřední povinnosti – § 242 odst. 3 o. s. ř.) dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

č. 25

Zjistí-li soud prvního stupně ve sporném řízení v době před předložením věci dovolacímu soudu k rozhodnutí o podaném dovolání, že druhý účastník sporu, jímž je právnická osoba, zanikl po zahájení dovolacího řízení výmazem z obchodního rejstříku bez právního nástupce, je sám oprávněn vydat (podle § 107 odst. 5 o. s. ř., ve spojení s § 241b odst. 1 o. s. ř. a s § 243b o. s. ř.) usnesení o zastavení dovolacího řízení.

Dovolání, Podmínky řízení

§ 19 o. s. ř., § 107 o. s. ř., § 210 o. s. ř., § 241b odst. 1 o. s. ř.

č. 25

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. 7. 2023, sp. zn. [74 Co 247/2022](#), ECLI:CZ:KSBR:2023:74.CO.247.2022.1

Krajský soud v Brně usnesením ze dne 24. 7. 2023, sp. zn. 74 Co 247/2022, potvrdil usnesení Okresního soudu Brno-venkov ze dne 7. 10. 2022, sp. zn. 29 C 153/2018, jímž soud prvního stupně zastavil dovolací řízení ve vztahu mezi žalobkyní a druhou žalovanou.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. V záhlaví označeným usnesením Okresní soud Brno - venkov (dále též jen „soud“) zastavil dovolací řízení ve vztahu mezi žalobcem a druhým žalovaným (I. výrok) a rozhodl, že ve vztahu mezi žalobcem a druhým žalovaným nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů dovolacího řízení (II. výrok).

2. Soud – odkazuje na ustanovení § 19 a § 107 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a na ustanovení § 118 a § 185 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“) – vyšel z toho, že druhý žalovaný byl na základě prohlášení své likvidátorky k 29. 8. 2022 vymazán z obchodního rejstříku [§ 82 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. v. r.“)]. Výmazem z obchodního rejstříku druhý žalovaný zanikl a pozbyl způsobilost být účastníkem řízení. Jelikož se tak stalo za dovolacího řízení (poté, co žalobce podal dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. 5. 2022, č. j. 74 Co 120/2021-271) a předtím, než bylo rozhodnuto o dovolání), a druhý žalovaný nemá žádného právního nástupce, postupoval soud podle § 107 odst. 5 o. s. ř. a dovolací řízení ve vztahu mezi žalobcem a druhým žalovaným zastavil.

3. Výrok o nákladech řízení soud odůvodnil ustanovením § 243b o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 146 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení soudu prvního stupně podal žalobce odvolání, které odůvodnil tím, že výmaz druhého žalovaného z obchodního rejstříku byl proveden „automaticky“ (na základě prohlášení likvidátorky dle § 82 odst. 1 z. v. r.), aniž zkoumal, proč likvidátorka prohlášení učinila v okamžiku, kdy má o věci rozhodovat Nejvyšší soud (čímž mohla znemožnit druhému žalovanému získání nemovitostí, o které jde v předmětném řízení). Žalobce měl jednání likvidátorky za neplatné, s tím, že poškozuje likvidovanou společnost. V řízení vedeném u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 60 Cm 20/2022 je přezkoumáván výmaz druhého žalovaného a postup likvidátorky. Proto žalobce požadoval, aby odvolací soud řízení přerušil do pravomocného skončení řízení vedeného u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 60 Cm 20/2022.

III.

Důvodnost odvolání

5. Krajský soud v Brně jako soud odvolací (§ 10 o. s. ř.) po zjištění, že odvolání bylo podáno k tomu oprávněným subjektem (§ 201 o. s. ř.), směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je přípustné (§ 201, § 202 o. s. ř.) a bylo podáno včas (§ 204 odst. 1 o. s. ř.), v souladu s ustanovením § 212a odst. 6 o. s. ř. přezkoumal usnesení soudu prvního stupně a řízení mu předcházející v rozsahu napadeném odvoláním bez nařízení jednání (§ 214 odst. 2 písm. c/ o. s. ř.), a poté dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

6. Odvolací soud předesílá, že pro právní posouzení věci jsou podstatná následující ustanovení občanského soudního řádu (v aktuálním znění, pro věc rozhodném):

§ 19

Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

§ 107

(1) Jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením.

(...)

(3) Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení právnická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou jejím procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří po zániku právnické osoby vstoupili do jejích práv a povinností, popřípadě ti, kteří po zániku právnické osoby převzali práva a povinnosti, o něž v řízení jde.

(...)

(5) Neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví.

§ 210

(...)

(2) Je-li to třeba, vyšetří předseda senátu, zda jsou splněny podmínky řízení, opatří zprávy a listiny, jichž se odvolatel nebo jiní účastníci dovolávají, a provede i jiná podobná šetření.

(...)

§ 241b

(1) Ustanovení § 208 odst. 1, § 209 a 210 platí obdobně.

(...)

7. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především následující skutkové údaje k podmínkám řízení (jak plynou z listin založených ve spisu):

8. Z výpisu z obchodního rejstříku vedeného u Krajského soudu v Brně se podává, že druhý žalovaný zde byl zapsán (v oddílu C, vložce 23593) od 30. 5. 1996. S účinností k 29. 8. 2022 byl druhý žalovaný z obchodního rejstříku vymazán se všemi zápisy z důvodu ukončení likvidace a prohlášení likvidátora dle § 82 odst. 1 z. v. r.

9. Usnesením ze dne 14. 4. 2023, č. j. (18) 60 Cm 20/2022-23, Krajský soud v Brně zamítl návrh žalobce (podání datované 12. 10. 2022) na zrušení výmazu druhého žalovaného.

10. Usnesením ze dne 13. 6. 2023, č. j. 8 Cmo 119/2023-35, Vrchní soud v Olomouci k odvolání žalobce zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 14. 4. 2023 a řízení zastavil (I. výrok). Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (II. výrok). Usnesení nabylo právní moci dne 3. 7. 2023.

11. Vrchní soud v Olomouci v důvodech svého usnesení vysvětlil, že na rozdíl od Krajského soudu v Brně neměl podání žalobce ze dne 12. 10. 2022 za návrh na zahájení řízení (když samotný žalobce v onom podání výslovně uvedl, že o návrh na zahájení řízení nejde). Jako důvod pro zrušení usnesení krajského soudu a zastavení řízení proto uvedl nedostatek podmínky řízení spočívající v tom, že nebyl podán návrh na zahájení řízení.

12. Na výše uvedeném základě činí odvolací soud k odvoláním otevřenou otázku následující závěry:

13. Ustanovení § 208 odst. 1, § 209 a 210 o. s. ř., která je třeba v dovolacím řízení použít obdobně, ukládají soudu prvního stupně, aby před předložením věci dovolacímu soudu k rozhodnutí o podaném dovolání vyšetřil, zda jsou splněny podmínky řízení, včetně podmínky dovolacího řízení spočívající v povinném zastoupení, je-li to třeba. Srov. v literatuře shodně

např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Komentář II.“), str. 1927.

14. Vyšetření podmínek řízení bude namísto zejména tehdy, jestliže dovolatel nebo jiný účastník řízení, namítají jejich nedostatek nebo jestliže to vyžadují skutečnosti, které nastaly po vyhlášení (vydání) rozhodnutí odvolacího soudu (účastník např. ztratil způsobilost být účastníkem řízení). Úkolem soudu prvního stupně je provést všechny úkony potřebné k tomu, aby nedostatek podmínek řízení byl odstraněn, umožňuje-li to jeho povaha, nebo aby byly shromážděny podklady pro zastavení řízení z důvodu nedostatku podmínek řízení, který nelze odstranit; kde je to potřebné, je soud prvního stupně povinen vydat příslušná rozhodnutí, např. usnesení o procesním nástupnictví podle § 107 o. s. ř. Srov. k tomu obdobně (pro odvolací řízení, k výkladu § 210 odst. 2 o. s. ř.) opět Komentář II., str. 1675.

15. Obdobně se k dané problematice vyslovuje literatura při výkladu § 107 o. s. ř. V díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 726, se na dané téma uvádí, že podmínky procesního nástupnictví vyšetří a usnesení o tom vydá odvolací soud, jestliže účastník ztratil způsobilost být účastníkem řízení za odvolacího řízení v době vyřizování věci odvolacím soudem [tj. v době od řádného předložení věci odvolacímu soudu do vyhlášení (vydání) rozhodnutí odvolacího soudu], nebo dovolací soud, jestliže účastník ztratil způsobilost být účastníkem řízení za dovolacího řízení v době vyřizování věci dovolacím soudem [tj. v době od řádného předložení věci dovolacímu soudu do vyhlášení (vydání) rozhodnutí dovolacího soudu].

16. Výmazem z obchodního rejstříku po skončení likvidace druhý žalovaný zanikl (§ 185 o. z.) bez právního nástupce Druhý žalovaný tak ztratil způsobilost být účastníkem řízení (§ 19 o. s. ř.) za dovolacího řízení, v době před předložením věci dovolacímu soudu k rozhodnutí o podaném dovolání. Jde o situaci, kdy povaha věci neumožňuje v řízení pokračovat v rozsahu, v němž zde dříve působil druhý žalovaný (§ 107 odst. 5 o. s. ř.).

17. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu přitom platí, že byla-li právnická osoba vymazána z veřejného rejstříku po zahájení občanského soudního řízení (dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno) a vyšlo-li v průběhu řízení najevo, že u příslušného soudu byl podán návrh na zrušení zápisu o jejím výmazu, soud přeruší řízení podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. do doby, než bude příslušným soudem o tomto návrhu pravomocně rozhodnuto; závěr, že povaha věci neumožňuje pokračovat v řízení s touto právnickou osobou jako s účastníkem řízení, smí učinit a o zastavení řízení podle § 107 odst. 5 o. s. ř. smí rozhodnout pouze tehdy, jestliže příslušný soud návrh na zrušení zápisu o výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku pravomocně zamítl. Srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1067/2015](#), uveřejněné pod číslem 16/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 16/2017“).

18. V předmětné věci byla otázka, zda je zde nevypořádaný návrh na zrušení zápisu o výmazu právnické osoby z obchodního rejstříku definitivně vypořádána k 3. 7. 2023 (kdy nabylo právní moci usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 13. 6. 2023). V intencích závěrů obsažených v [R 16/2017](#) v současné době neexistuje překážka, jež by bránila vydání rozhodnutí podle § 107 odst. 5 o. s. ř. Zbývá tedy pouze určit, zda k vydání usnesení o zastavení dovolacího řízení byl za dané procesní situace povolán (v mezích úkonů podle § 241b odst. 1 o. s. ř.) soud prvního stupně, nebo zda tak měl (mohl) učinit výlučně dovolací soud.

19. Ve shodě se závěry literatury (k nimž se přihlašuje), pak odvolací soud uzavírá, že zjistí-li soud prvního stupně ve sporném řízení v době před předložením věci dovolacímu soudu k rozhodnutí o podaném dovolání, že druhý účastník sporu, jímž je právnická osoba (zde druhý žalovaný) zanikl po zahájení dovolacího řízení výmazem z obchodního rejstříku bez právního nástupce, je sám oprávněn vydat (podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 241b odst. 1 o. s. ř. a s ustanovením § 243b o. s. ř.) usnesení o zastavení dovolacího řízení.

20. Vzhledem k výše uvedenému odvolací soud odvoláním napadené usnesení potvrdil jako věcně správné (§ 219 o. s. ř.), včetně správného (závislého) výroku o náhradě nákladů dovolacího řízení (I. výrok tohoto usnesení).

21. O náhradě nákladů odvolacího řízení rozhodl odvolací soud dle ustanovení § 142 odst. 1 ve spojení s § 224 odst. 1 o. s. ř. ve shodě s tím, že žalobce nebyl s odvoláním úspěšný, zaniklému druhému žalovanému z povahy věci právo na náhradu těchto nákladů vzniknout nemohlo, a prvního žalovaného se předmětné rozhodnutí netýká (II. výrok tohoto usnesení).

č. 26

Při výkonu rozhodnutí (exekuci) příkázáním jiné peněžité pohledávky vedenému proti rozvedeným manželům jako povinným není oprávněný podle § 312 odst. 2 o. s. ř. legitimován k podání žaloby o vypořádání rozvodem zaniklého společného jmění povinných rozvedených manželů.

Exekuce, Společné jmění manželů

§ 312, § 313, § 314a, 314b, 315 o. s. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2023, sp. zn. [20 Cdo 388/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:20.CDO.388.2023.1

č. 26

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti výroku I. rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 58 Co 345/2022; jeho dovolání proti výrokům II. a III. rozsudku odvolacího soudu odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 27. 6. 2022, č. j. 33 C 45/2022-102, zamítl žalobu, aby 2. žalovaná byla povinna zaplatit žalobci částku 22 116 915 Kč (výrok I.), a o nákladech řízení rozhodl tak, že žalobce je povinen zaplatit 1. žalovanému k rukám právního zástupce částku ve výši 194 132,40 Kč (výrok II.) a 2. žalované částku ve výši 129 421,60 Kč (výrok III.).

2. Soud prvního stupně při rozhodování vycházel ze skutečnosti, že žalobce se žalobou spojenou s návrhem na nařízení předběžného opatření domáhal, aby soud vypořádal společné jmění manželů (dále též jen „SJM“) obou žalovaných (bývalých manželů) tak, že uloží 2. žalované povinnost zaplatit žalobci částku 22 116 915 Kč. Žalobce učinil předmětem tohoto řízení vypořádání zaniklého SJM žalovaných pouze v rozsahu „pokud jde o povinnost bývalé manželky nahradit, co bylo ze SJM vynaloženo na její osobní majetek“, jelikož v zaniklém SJM se dosud nachází majetek v zákonném majetkovém režimu, který nebyl dohodou vypořádán. K výši pohledávky žalobce dospěl výpočtem, že jde o 75 % z kupní ceny utržené za prodané nemovité věci náležející do SJM žalovaných. Žalobce svou aktivní věcnou legitimaci dovodil z ustanovení § 312 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „o. s. ř.“, na základě něhož „jednání potřebná k uplatnění práva, která přísluší podle zvláštních právních předpisů povinnému, provádí místo povinného oprávněný“, neboť je oprávněným v exekučním řízení vedeném Obvodním soudem pro Prahu 4 pod sp. zn. 64 EXE 931/2021 s 1. žalovaným jako povinným a 2. žalovanou jako manželkou povinného na základě vykonatelného notářského zápisu sepsaného JUDr. Jaroslavou Voclovou, notářkou, dne 1. 11. 2018 pod sp. zn. N 966/2018, NZ 921/2018. V současné době je exekuce vedena soudním exekutorem Mgr. B. B., který vydal dne

11. 7. 2021 exekuční příkaz, č. j. 194 EX 429/21-50, o přikázání jiné peněžité pohledávky než ze smlouvy o účtu s peněžním ústavem, a to pohledávky, či všech pohledávek, splatných i dosud nesplatných nebo které teprve ze vztahů povinného a jeho dlužníka budou v budoucnu postupně vznikat, vyplývajících především z titulu nároku povinného na vypořádací podíl z vypořádání zaniklého společného jmění s jeho bývalou manželkou M. S., jakož i z titulu nároku na plnění ze všech jejich smluvních i bezesmluvních vztahů jiných. Žalovaní uzavřeli formou notářského zápisu sepsaného dne 26. 9. 2012 Mgr. P. M., notářem, pod sp. zn. N 511/2012, NZ 498/2012, smlouvu o zúžení společného jmění manželů ohledně v budoucnu nabytého majetku a závazků. Manželství žalovaných bylo rozvedeno rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 28. 11. 2019, č. j. 22 C 186/2019-24. Druhá žalovaná uzavřela kupní smlouvu dne 25. 2. 2021, kterou prodala společnosti T. S. s. r. o. jednotky č. 666/29 a 666/103 a spoluvlastnický podíl o velikosti 2/51 na jednotce č. 666/100, vše s příslušným podílem na společných částech domu a na pozemcích. Žalovaní s podanou žalobou nesouhlasili a zopakovali právní závěr Obvodního soudu pro Prahu 8 vyjádřený v usnesení ze dne 8. 2. 2022, č. j. 33 C 45/2022-50, o zamítnutí návrhu žalobce na nařízení předběžného opatření, potvrzený odvolacím soudem usnesením ze dne 28. 3. 2022, č. j. 58 Co 100/2022-75, že žalobce postrádá aktivní věcnou legitimaci. K obsahu žaloby uvedli, že předmětné nemovitě věci nabyta 2. žalovaná za své výlučné prostředky, proto nemohou být předmětem vypořádání SJM.

3. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce k podání návrhu na vypořádání SJM žalovaných není aktivně věcně legitimován, neboť již jen z dikce ustanovení § 765 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „o. z.“, je zřejmé, že takový návrh může podat jen jeden z bývalých manželů. K tomu dále uvedl, že je třeba rozlišovat případnou pohledávku vzniklou z vypořádání společného jmění bývalých manželů a právo navrhnout soudu, aby toto vypořádání provedl. Právo navrhnout vypořádání, přiznané zákonem pouze bývalému manželovi, není právem na plnění a neodpovídá mu žádný dluh, není tudíž pohledávkou. Exekuční příkaz, jímž byly oprávněnému přikázány hypotetické budoucí pohledávky z vypořádání SJM, v sobě nezahrnuje právo učinit jednání či procesní úkon, kterým by teprve taková pohledávka vznikla. Odkaz na ustanovení § 312 odst. 2 o. s. ř. proto není přílehlavý, jelikož zde je zákonem míněno uplatnění přikázané pohledávky, nikoliv jednání vedoucí teprve k vytvoření pohledávky rozhodnutím soudu. U žalobcem specifikované pohledávky není přitom dán ani základ takového práva spočívající v konkrétní právní skutečnosti, ať smlouvě či jiné. Žalobcem uváděná právní skutečnost v podobě rozvodu manželství není v tomto případě relevantní právní skutečností, protože samotným rozvodem nedochází k žádnému automatickému vypořádání SJM, tudíž žádná pohledávka na zaplacení konkrétní částky z titulu vypořádání SJM bez dalšího nevzniká. Právní konstrukce předložená žalobcem by podle soudu prvního stupně mohla vést k absurdním důsledkům, jako například že by mohl za bývalého manžela žalobce vypořádat SJM dohodou s 2. žalovanou. Nadto soud prvního stupně uvedl, že vypořádání SJM se musí vždy týkat nějakých konkrétních položek jmění, ty však v žalobě navrženy nejsou, když jediným obsahem žaloby je vytvoření pohledávky na zaplacení náhrady z titulu vypořádání, avšak není zřejmé čeho. K tomu soud prvního stupně podotkl, že řízení o vypořádání SJM má specifický charakter, jestliže soud v něm není vázán návrhem účastníků (§ 153 odst. 2 o. s. ř.), proto podle okolností by mohl hypoteticky rozhodnout např. tak, že nikoliv 2. žalovaná, ale 1. žalovaný má něco 2. žalované plnit.

4. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 11. 2022, č. j. 58 Co 345/2022-172, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I.) a uložil žalobci zaplatit náhradu nákladů odvolacího řízení 1. žalovanému ve výši 129 421,60 Kč (výrok II.) a 2. žalované ve výši 129 421,60 Kč (výrok III.). Odvolací soud se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně, že žalobce není k podání předmětné žaloby aktivně věcně legitimován, jakož i s jeho odůvodněním, když ani odvolací soud s ohledem na povahu řízení o vypořádání SJM a okruh účastníků v takovém řízení neshledal, že by zde byl dán právní základ dané pohledávky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v celém rozsahu dovoláním, jehož přípustnost spatřoval v dovolacím soudem dosud neřešené otázce procesního práva, a to, zda jednáním ve smyslu ustanovení § 312 odst. 2 poslední věty o. s. ř. může být i „jednání spočívající v možnosti podat proti bývalým manželům návrh na vypořádání SJM a toto řízení vést, pokud exekučně postiženou pohledávkou jsou nároky jednoho z manželů na vypořádání SJM a manželé sami jsou v otázce vypořádání SJM nečinní.“ Dovolatel namítl, že 2. žalovaná kupní smlouvou ze dne 25. 2. 2021 prodala ze SJM nemovité věci a utržené prostředky za tento prodej si ponechala ve svém výlučném vlastnictví, resp. zakoupila za ně do svého výlučného vlastnictví jiné nemovité věci. Žalovanému 1. tak vznikla vůči 2. žalované pohledávka, kterou nicméně nevymáhá, neboť si je vědom toho, že ta je exekučně postižena ve prospěch žalobce jakožto oprávněného. Dovolatel takovéto jednání označil za „tunelování SJM“, vůči kterému se může oprávněný bránit právě prostřednictvím citovaného ustanovení § 312 odst. 2 o. s. ř., tedy že na oprávněného přechází právo konat namísto povinného právní jednání, jež jsou k uplatnění pohledávky postižené exekučním příkazem potřebná. Pokud by tomu tak nebylo, bylo by aprobováno fraudulentní a obstrukční jednání dlužníků, což by se přičilo smyslu a účelu zákona. Ohledně existence pohledávky, příp. alespoň základu takové pohledávky jako jedné z podmínek aplikace ustanovení § 312 odst. 2 o. s. ř., dovolatel uvedl, že v tomto případě je základ nároku dán, když mezi žalovanými je právní vztah – jsou to bývalí manželé, a došlo zde k právní skutečnosti – rozvodu manželství, čímž vzniklo právo žádat v rámci vypořádání SJM náhradu za majetek ze SJM vynaložený na výlučný majetek jednoho z manželů. Jde tak o pohledávku, která je jasně definována, opírá se o již nastalé skutečnosti, je doslova „nachystána“ a je třeba ji pouze uplatnit. Dovolatel rovněž nesouhlasil s výroky týkajícími se nákladů řízení, neboť nemělo být postupováno podle ustanovení § 8 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb /advokátní tarif/, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „AT“, nýbrž podle ustanovení § 8 odst. 6 AT, podle kterého ve věcech vypořádání SJM se vychází z poloviny hodnoty všech jednotlivých věcí, pohledávek a dluhů, které strany učinily předmětem vypořádání. S ohledem na výše uvedené proto navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. První žalovaný ve svém vyjádření uvedl, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je věcně správné a dovolání žalobce není důvodné. Žalobce přehlíží, že ustanovení § 312 odst. 2 o. s. ř., z něhož dovozuje svou aktivní věcnou legitimaci, vymezuje aplikaci na případy postižení pohledávky povinného „ze závazku, jehož je povinný účastníkem“. Společné jmění manželů nicméně závazkovým vztahem z povahy věci není, neboť samo o sobě jednomu z manželů

právo požadovat, aby mu druhý manžel poskytl nějaké konkrétní plnění, nezakládá. Ani právo bývalých manželů podat návrh na vypořádání SJM není právem na plnění nějakých konkrétních hodnot, jelikož o způsobu vypořádání SJM rozhoduje soud, který v tomto typu řízení nadto není vázán návrhy účastníků řízení. K tomu 1. žalovaný doplnil, že žalobce své dovolání staví na tom, jako kdyby bylo jisté a nepochybné, že prodané nemovité věci tvořily součást SJM žalovaných, ačkoliv byl v řízení žalovanými tvrzen a prokázán opak. Stran dovolání proti nákladům odvolacího řízení uvedl, že žalobce se v konečném důsledku domáhá zaplacení konkrétního peněžitého plnění, nikoliv toho, jak má být SJM žalovaných vypořádáno. Proto 1. žalovaný navrhl, aby dovolání žalobce bylo odmítnuto, popř. zamítnuto, a žalobci uložena povinnost zaplatit 1. žalovanému náklady dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle občanského soudního řádu. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.), zabýval nejprve otázkou přípustnosti dovolání.

8. Žalobce napadl rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu, tedy i co do výroků odvolacího soudu o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II. a III.). Podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení. Proti výrokům ohledně náhrady nákladů odvolacího řízení tak není dovolání žalobce přípustné a Nejvyšší soud jej v tomto rozsahu odmítl (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání žalobce proti výroku I. napadeného rozsudku odvolacího soudu shledal dovolací soud podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustným, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, zda je oprávněný aktivně věcně legitimován ve smyslu ustanovení § 312 odst. 2 poslední věty o. s. ř. k podání návrhu na vypořádání SJM podle ustanovení § 765 odst. 2 o. z. namísto povinného, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Dovolání však není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle ustanovení § 312 o. s. ř. výkon rozhodnutí příkázáním jiné peněžité pohledávky povinného než pohledávky z účtu u peněžního ústavu nebo nároku uvedeného v § 299 lze nařídit i v případě, že pohledávka povinného se stane splatnou teprve v budoucnu, jakož i v případě, že povinnému budou dílčí pohledávky z téhož právního důvodu v budoucnu postupně vznikat (odst. 1). Soud postupuje podle odstavce 1 i v případě, že plnění vyplývající ze závazku, jehož je povinný účastníkem, je podmíněno nebo vázáno na dosažení věku nebo jiný běh času. Je-li to účelné, soud po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nahradí svým rozhodnutím prohlášení vůle povinného k výpovědi tohoto závazku nebo k žádosti o plnění. Souhlas třetí osoby, je-li jím právní jednání podmíněno, je nahrazen usnesením o nařízení výkonu rozhodnutí. Jednání potřebná k uplatnění práva, která přísluší podle zvláštních právních předpisů povinnému, provádí místo povinného oprávněný (odst. 2).

10. Podle ustanovení § 765 odst. 2 o. z. nedohodnou-li se rozvedení manželé o vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu.

11. Příkázáním jiné peněžité pohledávky (§ 312 a násl. o. s. ř.) vzniká oprávněnému – při splnění všech zákonných podmínek – k pohledávce povinného za jeho dlužníkem tzv. úkojné právo vůči tomuto dlužníku (poddlužníku), a to až do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství. Do závazkového vztahu mezi povinným a jeho dlužníkem úkojné právo zasahuje jen tím, že oprávněnému (nevyplatí-li poddlužník řádně a včas pohledávku, viz § 314a odst. 2, § 314b odst. 1, 3 o. s. ř.) přiznává formálně právní aktivní legitimaci k tomu, aby se ve sporném nalézacím řízení domohl vlastním jménem na poddlužníku vyplacení příkázané pohledávky. Z hlediska hmotného práva nedochází v daném obligačním právním vztahu – subjektivě (věřitelem dlužníka je nadále povinný), předmětově (určený druh plnění), obsahově (jde-li o práva a povinnosti subjektů vzniklých na základě předpisů objektivního práva) a rovněž co do jeho právního důvodu (titulu) – příkázáním pohledávky k žádné změně. Výrazem toho jsou i omezení účastníků řízení o poddlužnické žalobě týkající se hmotněprávních dispozic s předmětem řízení (srov. § 315 odst. 1, věty druhá a třetí, o. s. ř.). Z uvedeného vyplývá, že poddlužnická žaloba ve smyslu § 315 odst. 1 o. s. ř. je důvodná, jen jestliže by žalovaný – nebýt exekučního postižení pohledávky – měl povinnost uhradit dluh povinnému v okamžiku, kdy mu bylo doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (srov. § 313 odst. 1 o. s. ř.); okolnost, že pohledávka se dosud nestala splatnou, popřípadě že má z téhož právního důvodu vzniknout v budoucnu, je nerozhodná (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2005, sp. zn. [20 Cdo 903/2004](#)).

12. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. [20 Cdo 1128/2004](#), uvedl, že „při postižení pohledávky dle § 312 a násl. o. s. ř. musí jít o pohledávku na základě smlouvy či jiné právní skutečnosti vzniklou či existující v důsledku konkrétního právního vztahu alespoň co do svého základu, jestliže v jeho rámci budou v budoucnu teprve vznikat pohledávky dílčí.“

13. Na základě výše citovaného lze dovodit, že oprávněný namísto povinného činí jednání potřebná k uplatnění práva (míněno pohledávky vyplývající ze závazku), které lze ztotožnit alespoň co do právního základu. V tomto případě se však o takovou pohledávku bezesporu nejedná, jak již bylo správně uvedeno soudem prvního stupně i odvolacím. Právní skutečnost, že mezi manžely došlo k rozvodu manželství, žádný právní základ pohledávky z titulu vypořádání SJM bez dalšího nekonstituuje.

14. Nadto si lze jen těžko představit, že by žalobce mohl namísto 1. žalovaného vyvolat řízení o vypořádání SJM, které je svou povahou tzv. *iudicium duplex*, kdy oba jeho účastníci mají shodné procesní postavení a předem nemohou přesně předvídat konkrétní rozhodnutí soudu, tedy žalobce by nebyl schopen ovlivnit vývoj a zejména výsledek tohoto řízení. Ostatně ačkoliv žalobce návrh na zahájení řízení označil jako „návrh na vypořádání společného jmění manželů“, z jeho obsahu plyne, že se jedná o žalobu na plnění.

15. Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné. Protože nebylo zjištěno, že by řízení bylo postiženo některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 27

Před rozhodnutím o omezení rodičovské odpovědnosti rodiče omezeného ve svéprávnosti ve smyslu ustanovení § 865 odst. 2 o. z. soud vždy musí posoudit, zda je v konkrétním případě v souladu se zájmy dítěte, aby rodičovská odpovědnost (rodiče omezeného ve svéprávnosti) byla omezena (její výkon pozastaven). Soud proto nejen objasní (zejména za pomoci znaleckého posudku), zda (případně do jaké míry) je posuzovaný rodič objektivně schopen výkonu jednotlivých složek rodičovské odpovědnosti ve vztahu ke konkrétnímu nezletilému dítěti, nýbrž je nezbytné, aby pečlivě prošetřil také osobní a majetkové poměry dotčeného nezletilého dítěte, zejména kde a v jakých podmínkách žije, jak je vzhledem k jeho věku zajištěna péče o něj, jakým způsobem je postaráno o jeho potřeby a jeho duševní i fyzický vývoj, do jakých se dostává situací, jež mohou ohrozit jeho zájmy. Je-li dítě ve věku, kdy je již schopno participovat na řízení, je soud povinen přihlédnout i k názoru dotčeného dítěte. Má-li dojít omezením rodičovské odpovědnosti jednoho rodiče ke koncentraci rodičovské odpovědnosti (v rozsahu tohoto omezení) v osobě druhého rodiče, měl by soud vzít v úvahu i osobu druhého rodiče a jeho poměry. Teprve tehdy, má-li soud nejen o rodiči (příp. o obou rodičích), ale především o dítěti a jeho celkových poměrech spolehlivá skutková zjištění, vymezí rozsah omezení rodičovské odpovědnosti rodiče ve smyslu ustanovení § 468a odst. 3 z. ř. s.

Rodičovská odpovědnost (o. z.), Omezení svéprávnosti (o. z.) [Svěprávnost (o. z.)]

§ 57 odst. 1 o. z., § 858 o. z., § 865 odst. 2 o. z., § 866 o. z., § 868 odst. 2 o. z., § 468a z. ř. s.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2023, sp. zn. [24 Cdo 2347/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:24.CDO.2347.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání V. M. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2022, sp. zn. 24 Co 256/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem Městské části Praha 4 (orgánu sociálně-právní ochrany dětí), doručeným soudu prvního stupně dne 24.7.2019 byla zahájena řízení ve věcech svéprávnosti, rodičovské odpovědnosti a opatrovnictví posuzované, která Okresní soud Praha-západ usnesením ze dne 13.8.2019 č.j. 35 Nc 1708/2019-27 podle ustanovení § 468a odst. 1 z. ř. s. spojil ke společnému projednání. Návrh byl podán na podnět porodnice Rakovník, kde se posuzované narodila nezletilá AAAAA, jejíž oba rodiče trpí mentálním postižením. Podle názoru navrhovatelky posuzovaná s ohledem na svůj zdravotní stav „není schopna řádně zabezpečit sebe ani nezl. AAAAA“.

2. Okresní soud Praha-západ rozsudkem ze dne 16.8.2021 č.j. 35 Nc 1708/2019-475, ve znění usnesení ze dne 12.10.2021 č.j. 35 Nc 1708/2019-486, omezil posuzovanou ve svéprávnosti na dobu tří let tak, že „není způsobilá činit právní jednání majetkoprávní povahy ve výši přesahující 500 Kč, není způsobilá k právnímu jednání spočívajícímu v uzavírání smluv o půjčce, úvěru a leasingu a smlouvy se závazkem k finančnímu plnění, nikoli jen jednorázovému nebo smluv obdobné povahy týkajících se finančních služeb, nájemní smlouvy, smlouvy o poskytování sociálních služeb, není způsobilá samostatně právně jednat v pracovněprávních vztazích, není způsobilá samostatně jednat ve věcech dávek státní sociální podpory, dávek hmotné nouze, dávek důchodového pojištění, není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb a důsledky jejich poskytnutí, rozhodovat o zásahu do své duševní a tělesné integrity a podat informovaný souhlas s léčbou, není způsobilá pořizovat pro případ smrti či rozhodovat o vydědění, není způsobilá uzavřít manželství, osvojit dítě, domáhat se určení či popření rodičovství“ (výrok I.), a „není způsobilá vykonávat volební právo“ (výrok III.); současně soud prvního stupně jmenoval posuzované opatrovnici M. A. (matku posuzované) s tím, že opatrovnice je povinna zastupovat posuzovanou ve všech jejích záležitostech, ve kterých nemůže jednat samostatně (výrok II.), omezil rodičovskou odpovědnost posuzované tak, že „posuzované zůstává zachováno právo osobní péče o dítě a právo na osobní styk s dítětem“, přičemž „rozsah rodičovské odpovědnosti posuzované se ve vztahu k nezletilé omezuje tak, že posuzovaná není způsobilá rozhodovat v otázkách zdraví nezletilé, není způsobilá nezletilou zastupovat, není způsobilá rozhodovat o podstatných záležitostech nezletilé a o správě jejího jmění“ (výrok IV.), a závěrem rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výroky V. a VI.). Soud prvního stupně z provedených důkazů (především ze znaleckých posudků a výpovědí znalkyň MUDr. I. S. a MUDr. M. C., svědeckých výpovědí ošetřujících lékařů, rodinných příslušníků i samotné posuzované) zjistil, že posuzovaná trpí duševní poruchou, a to středně těžkou mentální retardací. Problémy mohou nastat za mimořádných situací, patrná je její nezralost, reaguje úzkostně. Posuzovaná s manželem V. M. (který má rovněž určité mentální postižení) má dítě, rodina péči o novorozence zajišťovala za maximální pomoci prarodičů z obou stran, kteří se v domácnosti posuzované za tímto účelem střídali. Později při řešení rodičovské odpovědnosti manželů se začaly vyostřovat neshody mezi přístupy obou rodin manželů, což vedlo k rozpadu manželství posuzované a manželé začali žít odděleně. Posuzovaná nyní žije u rodičů, dítě si rodiny po týdnu střídají. U rodičů má posuzovaná zázemí, rodiče jsou jí oporou. Je schopna péče o dítě v běžných denních aktivitách, které má zažité, ve složitějších situacích (nemoc dítěte, návštěva lékaře, vyřizování úředních záležitostí, správa jmění) potřebuje dopomoci. Schopnost všestranně rozvíjet dceru je u posuzované limitována intelektovým potenciálem, posuzovaná si však dokáže říci o radu. Protože v právních jednáních v určitých oblastech posuzovaná potřebuje zvýšenou ochranu a hrozí jí újma, přistoupil soud prvního stupně k omezení svéprávnosti posuzované v odpovídajícím rozsahu. Jde-li o omezení rodičovské odpovědnosti, soud prvního stupně přihlédl k věku nezletilého dítěte, kdy není zatím potřeba řešit nic zásadního, jde-li o správu jmění a vzdělávání. Komplikovanější jsou záležitosti zdraví vzhledem k nerovnoměrnému a pomalejšímu vývoji dítěte. Shledal, že posuzovaná není schopna dítě zajistit v oblastech, v nichž je sama omezena ve svéprávnosti. Jde-li o osobní péči, přihlédl k tomu, že posuzovaná má silný vztah k dceři, nechce o ni přijít. Pod dohledem svých rodičů je takové péče o dítě schopna a pro její styk s dcerou není potřeba dávat podmínku přítomnosti jiné osoby. Hmotněprávním opatrovníkem posuzované soud prvního stupně jmenoval její matku M. A., neboť jde o její nejbližší osobu, která se posuzované vždy maximálně věnovala,

a přes určité výhrady k alternativnímu stylu života (zejména, jde-li o péči o zdraví), nelze matku posuzované z této funkce vyloučit.

3. K odvolání Městské části Praha 4 a V. M. (do výroků o rodičovské odpovědnosti posuzované a jmenování opatrovníka) Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 3.2.2022 č.j. 24 Co 256/2021-560 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku IV. tak, že „rodičovská odpovědnost posuzované ve vztahu k nezletilé AAAAA se neomezuje“ (výrok I.); současně odmítl odvolání V. M. proti výroku II. tohoto rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o jmenování opatrovníka posuzované (výrok IV.), a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu před soudy obou stupňů (výroky II. a III.). Odvolací soud zdůraznil, že byť je vázán rozhodnutím o omezení svéprávnosti posuzované, které nebylo napadeno odvoláním, je třeba mít na zřeteli, že posouzení rodičovské odpovědnosti posuzované je (ve vztahu k řízení o svéprávnosti) relativně samostatným řízením (se samostatným skutkovým základem), s relativně samostatným okruhem účastníků, kdy výroky v těchto věcech mají rovněž relativně samostatnou povahu, a proto mohou i zásadně samostatně nabýt právní moci. Zabývá se dále samostatně tím, zda zde (ne)jsou dány podmínky pro zásah do rodičovské odpovědnosti posuzované ve vztahu k nezletilé dceři, odvolací soud provedl výklad a porovnání možných právních opatření (formou omezení, pozastavení nebo omezení výkonu rodičovské odpovědnosti) a jejich důsledků se zřetelem na nejlepší zájem dítěte a judikaturou opakovaně zdůrazňovaný princip minimalizace zásahu do práva na rodinný život. S ohledem na uvedené konstatoval, že „v dané konkrétní věci je sice zřejmé, že posuzovaná (matka nezletilé dcery) objektivně není schopna samostatného výkonu rodičovské odpovědnosti ve všech jejích podstatných právech a povinnostech, a to z důvodu její duševní nezpůsobilosti“, avšak že „současně je nutno přihlídnout k tomu, že je zde zajištěno aktuálně v případě výkonu její rodičovské odpovědnosti takové prostředí poskytující matce podporu a pomoc (a to i konkrétním výkonem některých povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti), že jsou vytvořeny rodinné vztahy mezi matkou a dcerou a že nenastala situace, kterou by bylo možno hodnotit tak, že matka svou rodičovskou odpovědnost tímto (specifickým) způsobem nevykonává řádně“. Zároveň „je takto dlouhodobě situace stabilizována a není zde žádný legitimní zájem (odůvodněný ohrožením zájmů nezletilé při tomto výkonu rodičovské odpovědnosti), aby bylo do této situace ze strany soudu zasahováno“. Podle názoru odvolacího soudu „by takový zásah v dané situaci byl zjevně nepřiměřeným zásahem do práva na rodinný život, a to i s přihlédnutím k tomu, že situace rodičovské odpovědnosti matky by ze zákona vedla ke koncentraci rodičovské odpovědnosti do rukou otce a matce by pak v případě pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti či omezení výkonu rodičovské odpovědnosti náleželo jen právo vyplývající z pasivního nositelství rodičovské odpovědnosti“. Takový nový stav „by pak přinášel v neprospěch nezletilé významný prvek nestability ve vztahu k již stabilizované současné situaci“. Odvolací soud proto na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že v dané situaci, kdy „v uplynulém období ve vztahu k rodičovské odpovědnosti zásadně nenastala žádná situace, kterou by matka svým specifickým výkonem rodičovské odpovědnosti fakticky nevyřešila“, „není nutno výslovně zasahovat do rodičovských práv matky soudním rozhodnutím“ a rodičovskou odpovědnost posuzované jakkoli omezovat, přičemž „ze zjištěných skutečností, s přihlédnutím k věku dítěte a jeho aktuálním potřebám i potřebám v blízké budoucnosti ani není důvod předpokládat, že by se tato situace zásadně změnila“. Z uvedených důvodů odvolací soud „nepovažuje za překážku tohoto rozhodnutí ani skutečnost, že matka byla ve svéprávnosti z důvodu duševní poruchy omezena, a to i vzhledem ke zmíněnému zákazu diskriminace z důvodu duševní

nezpůsobilosti rodiče dítěte“. Odmítnutí odvolání V. M. do výroku o jmenování opatrovníka posuzované odůvodnil tím, že odvolání bylo podáno osobou, která k tomuto úkonu nebyla subjektivně legitimována.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu (do měnícího výroku o rodičovské odpovědnosti posuzované) podal V. M. (otec nezletilé AAAAA) dovolání. Vytkl odvolacímu soudu, že na rozdíl od soudu prvního stupně učinil na základě totožného skutkového stavu „diametrálně odlišný“ závěr o „zachování plné rodičovské odpovědnosti“ posuzované ve vztahu k nezletilé dceři, ačkoli podle názoru dovolatele „na základě provedeného dokazování a skutkových zjištění je na místě omezení rodičovské odpovědnosti posuzované“. Vyslovil nesouhlas se závěrem odvolacího soudu, že řízení o omezení svéprávnosti rodiče a řízení o rodičovské odpovědnosti tohoto rodiče (jako „součást“ řízení o svéprávnosti) jsou dvě relativně samostatná řízení. Podle názoru dovolatele je výkon rodičovské odpovědnosti závislý na rozsahu omezení svéprávnosti dotčeného rodiče a musí být o něm rozhodnuto s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Mělo by platit, že „v rozsahu, ve kterém je rodič sám omezen ve svéprávnosti, by měl být omezen v rodičovské odpovědnosti v souladu s ochranou nejlepšího zájmu dítěte“. Rodičovská odpovědnost posuzované by tak podle názoru dovolatele měla být omezena nejen ve všech složkách vyjmenovaných ve výroku soudu prvního stupně, ale též ve složce práva osobní péče o nezletilou, včetně práva na osobní styk s nezletilou. Poukázal především na závěry znalkyň MUDr. S. a MUDr. C., z nichž vyplynulo, že posuzovaná je sice schopna osobní péče o nezletilou, osobního styku s ní, nicméně za předpokladu přítomnosti třetí svéprávné osoby, přičemž potřebuje dopomoc i se zajištěním zcela základních potřeb nezletilé. Toto připouští i odvolací soud (že posuzovaná není samostatného výkonu péče o nezletilou schopna), přesto však rodičovskou odpovědnost posuzované neomezil, ačkoli „vzhledem k projevům posuzované a její neschopnosti samostatné péče o nezletilou“ je zachování současného stavu „pro nezletilou zcela ohrožující a nebezpečné“. V daném případě – jak dovolatel zdůraznil – „je evidentní“, že posuzovaná není schopna jednat samostatně v žádných otázkách týkajících se výkonu rodičovské odpovědnosti a „pro nezletilou je zachování plné rodičovské odpovědnosti včetně jejího výkonu v rukách posuzované krajně ohrožující“ (především s ohledem na skutečnost, že otázky týkající se péče o nezletilou jsou v současné době ponechány v rozhodovací pravomoci matky posuzované) a „zcela jednoznačně odporuje nejlepšímu zájmu nezletilé“. To se projevilo již v okamžiku samotného porodu, kdy posuzovaná na popud své matky (zastánkyně alternativní medicíny) odmítla standardní postup porodní a poporodní péče, a bylo tak „zcela zbytečně hazardováno“ se zdravím posuzované i nezletilé. Za dané situace odvolací soud svým rozhodnutím „de facto nepřímo automaticky přiřkl výkon rodičovské odpovědnosti rodičům posuzované, což je zcela v rozporu s příslušnými ustanoveními občanského zákoníku o rodičovské odpovědnosti“. Dovolatel proto navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu „ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně“ zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci závisí rozsudek odvolacího soudu v dovoláním napadené části (v níž bylo rozhodnuto o rodičovské odpovědnosti posuzované) – mimo jiné – na vyřešení právních otázek, jaký je vztah mezi řízením o svéprávnosti rodiče a řízením o jeho rodičovské odpovědnosti, a jaké jsou předpoklady a důsledky rozhodnutí soudu o omezení rodičovské odpovědnosti rodiče omezeného ve svéprávnosti. Vzhledem k tomu, že první právní otázka doposud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena a druhá právní otázka dosud nebyla vyřešena ve všech souvislostech, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání V. M. (otce nezletilého dítěte) je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

10. Podle ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření (§ 55 odst. 2 o. z.).

Podle ustanovení § 57 odst. 1 o. z. soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil.

Podle ustanovení § 858 o. z. rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový,

rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Podle ustanovení § 865 odst. 2 o. z. rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodne zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti.

Podle ustanovení § 866 o. z. pro rozhodnutí soudu, které se týká rozsahu rodičovské odpovědnosti nebo způsobu či rozsahu, v jakém ji rodiče mají vykonávat, jsou určující zájmy dítěte.

Podle ustanovení § 868 odst. 2 o. z. výkon rodičovské odpovědnosti rodiče, jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena, je po dobu omezení jeho svéprávnosti pozastaven, ledaže soud rozhodne, že se rodiči vzhledem k jeho osobě zachovává výkon povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem.

Podle ustanovení § 468a odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění (dále jen „z. ř. s.“), nebylo-li zastaveno řízení o svéprávnosti rodiče nezletilého dítěte podle § 35 odst. 2, soud zahájí řízení ve věcech rodičovské odpovědnosti a řízení spojí. Pro řízení je příslušný soud, který vede řízení o svéprávnosti (§ 468a odst. 2 z. ř. s.).

Podle ustanovení § 468a odst. 3 z. ř. s. v rozsudku, jímž se omezuje svéprávnost v oblasti rodičovské odpovědnosti, vymezí soud rozsah, v jakém způsobilost posuzovaného omezil, nepostačují-li vzhledem k zájmu dítěte mírnější a méně omezující opatření.

11. Z citovaných ustanovení vyplývá, že soud v řízení o omezení svéprávnosti rodiče je vždy povinen současně rozhodnout i o jeho rodičovské odpovědnosti. Jedná se o obligatorní součást rozsudku. Je-li tedy vedeno řízení o omezení svéprávnosti, je soud povinen z úřední povinnosti (*ex officio*) prověřit, zda posuzovaný je či není rodičem nezletilého dítěte. V kladném případě soud, který vede řízení o svéprávnosti dotčeného rodiče, bez dalšího zahájí řízení ve věci jeho rodičovské odpovědnosti a spojí s ním již vedené řízení o omezení svéprávnosti, případně – tak jako tomu bylo v posuzované věci – obě řízení (spolu s řízením ve věci opatrovnictví posuzovaného rodiče), následně spojená soudem prvního stupně, mohou být též zahájena jedním návrhem. V tomto (spojeném) řízení se pak stanou dalšími účastníky nezletilé dítě (zastoupené kolizním opatrovníkem) a druhý rodič.

12. Obdobně bude soud postupovat, zjistí-li, že osobě již dříve (pravomocně) omezené ve svéprávnosti rozhodnutím soudu se narodilo dítě. V takovém případě již není nezbytné, aby o rodičovské odpovědnosti této osoby (již pravomocně omezené ve svéprávnosti) rozhodoval soud, který vedl řízení o svéprávnosti, ale (samotné) řízení o rodičovské odpovědnosti může vést i soud příslušný ve věcech péče o nezletilé [§ 466 písm. e) a § 467 z. ř. s.]. O rodičovské odpovědnosti přitom soud může rozhodovat jen tehdy, je-li posuzovaný (omezený ve svéprávnosti) již rodičem, a pouze ve vztahu ke konkrétnímu (již narozenému) dítěti, nikoliv do budoucna ve vztahu k doposud nenarozeným dětem. Je tomu tak proto, že rodičovská odpovědnost vzniká (až) narozením dítěte a rodič povinnosti a práva z ní vyplývající může vykonávat nejdříve po narození dítěte (viz § 858 věta první za středníkem o. z.). Předmět řízení o rodičovské odpovědnosti současně zahrnuje toliko

složky rodičovské odpovědnosti vyjmenované v ustanovení § 858 o. z.; nezahrnuje právo posuzovaného dát souhlas k osvojení dítěte, ani právo učinit prohlášení o určení či popření rodičovství, která jsou předmětem řízení ve věci svéprávnosti, a o nichž lze rozhodnout i do budoucna bez vazby ke konkrétnímu dítěti.

13. Současná právní úprava zároveň nabízí odpověď na otázku, jaký je vztah mezi oběma řízeními, tedy řízením o svéprávnosti rodiče a řízením o jeho rodičovské odpovědnosti. Z dikce ustanovení § 468a odst. 1 z. ř. s. jednak vyplývá, že zahájení řízení o rodičovské odpovědnosti je podmíněno vedením řízení o svéprávnosti rodiče. Zjistí-li tedy soud, že osoba, o jejíž svéprávnosti je vedeno řízení, je rodičem, je povinen zahájit řízení o rodičovské odpovědnosti této osoby (rodiče). Současně je soud podle zmíněného ustanovení povinen toto řízení „spojit“ s řízením o svéprávnosti této osoby. Z takto pojaté právní úpravy – jak lze odvolacímu soudu přisvědčit – je zřejmé, že zákon nakládá s řízením o svéprávnosti rodiče a řízením o jeho rodičovské odpovědnosti jako s relativně samostatnými řízeními, jinak by neukládal soudu povinnost tato řízení „spojit“. Tato relativně samostatná povaha řízení o svéprávnosti rodiče a řízení o jeho rodičovské odpovědnosti se projevuje nejen v odlišném okruhu účastníků řízení (v řízení o rodičovské odpovědnosti jsou účastníky též nezletilé dítě, zastoupené kolizním opatrovníkem, a druhý rodič), ale především v odlišném předmětu jednotlivých řízení, z čehož pramení povinnost soudu rozhodnout o svéprávnosti rodiče a jeho rodičovské odpovědnosti samostatnými výroky, které pak zásadně mohou samostatně (nezávisle na sobě) nabýt právní moci (srov. § 206 o. s. ř.). Odlišnost předmětu řízení zároveň znamená, že každé řízení má rovněž svůj vlastní (relativně samostatný) skutkový základ významný pro posouzení věci, který se odvíjí od skutkové podstaty právní normy, která má být v dané věci použita, a tkví především v rozdílných hlediscích, k nimž je soud povinen při svém rozhodování přihlížet. Zatímco pro rozhodnutí soudu ve věci omezení svéprávnosti jsou zásadní zájmy posuzovaného člověka (rodiče) (srov. § 55 odst. 1 o. z.), pro rozhodnutí ve věci jeho rodičovské odpovědnosti jsou rozhodující zájmy dítěte (srov. § 866 o. z.), zejména – jak bude níže podrobněji vysvětleno – jeho právo na rodinný život. Proto, i když je mimo pochybnost, že soud při rozhodování o rodičovské odpovědnosti rodiče omezeného ve svéprávnosti musí přihlídnout též k rozsahu, v jakém byla svéprávnost rodiče omezena, přesto nelze výsledek řízení o rodičovské odpovědnosti bez dalšího předjímat jen na základě výsledku řízení o svéprávnosti rodiče, neboť úsudek soudu o rodičovské odpovědnosti vychází (musí vycházet) z jiných principů a hledisek než rozhodnutí o svéprávnosti rodiče. Uvedené není v rozporu s požadavkem zákonodárce, aby rozsah omezení rodičovské odpovědnosti „nebyl neproporcionální“ vzhledem k rozsahu omezení ve způsobilosti právně jednat (viz důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., změna občanského soudního řádu a dalších zákonů, zvláštní část, část druhá, čl. III. k bodu č. 19 (§ 468a); Poslanecká sněmovna PČR, rok 2016, sněmovní tisk č. 987/0).

14. Nynější postavení rodiče omezeného ve svéprávnosti je zcela odlišné od předchozí právní úpravy obsažené v zákoně 94/1963 Sb., o rodině (ve znění účinném do 31.12.2013), podle níž rodič zbavený či omezený ve způsobilosti k právním úkonům neměl, nevykonával a ani soud mu nemohl přiznat rodičovskou zodpovědnost [(viz. komentář Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975); 2. vydání, 2020, s- 774-782: L. Westphalová)]. Současná právní úprava (účinná od 1.1.2014) přiznává rodiči omezenému ve svéprávnosti nositelství rodičovské odpovědnosti, její výkon je však závislý na rozsahu, v jakém byla svéprávnost rodiče v této oblasti omezena.

15. Omezí-li soud svéprávnost rodiče v oblasti rodičovské odpovědnosti v celém rozsahu, bude rodič i nadále nositelem rodičovské odpovědnosti, nebude ji však vykonávat. Výkon rodičovské odpovědnosti bude po dobu takto omezené svéprávnosti pozastaven ze zákona (*ex lege*) v celém rozsahu (tedy v rozsahu všech složek rodičovské odpovědnosti uvedených v ustanovení § 858 o. z.), ledaže soud rozhodne, že se rodiči vzhledem k jeho osobě zachovává výkon povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem (srov. § 868 odst. 2 o. z.). Zákon současně předpokládá, že může nastat situace, kdy vzhledem k okolnostem konkrétního případu nebude třeba rodiče (omezeného ve svéprávnosti) omezit v oblasti rodičovské odpovědnosti v celém rozsahu, nýbrž pouze v některých jejích složkách (případně konkrétních právních jednáních). Ustanovení § 468a odst. 3 z. ř. s. proto ukládá soudu, aby v rozsudku, kterým omezuje svéprávnost posuzovaného v oblasti rodičovské odpovědnosti, „vymezil rozsah, v jakém způsobilost posuzovaného rodiče omezil“. Výrok rozsudku v takovém případě bude obsahovat taxativní výčet složek rodičovské odpovědnosti (případně konkrétních právních jednání), v jakých je rodičovská odpovědnost posuzovaného rodiče omezena. Výkon rodičovské odpovědnosti pak bude (ze zákona) pozastaven pouze ve složkách (případně konkrétních právních jednáních) vyjmenovaných ve výroku rozsudku. Případá-li ovšem u posuzovaného rodiče v úvahu pouze zachování výkonu povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem, pak je třeba výrok rozsudku přizpůsobit dikci ustanovení § 868 odst. 2 o. z., a omezit rodičovskou odpovědnost posuzovaného rodiče v celém rozsahu, vyjma výkonu povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem. Výkon rodičovské odpovědnosti posuzovaného bude v takovém případě (ze zákona) pozastaven v celém rozsahu, s výjimkou výkonu povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem.

16. Toto ze zákona vzniklé pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti u rodiče omezeného ve svéprávnosti není chápáno (na rozdíl od omezení, příp. omezení výkonu, nebo zbavení rodičovské odpovědnosti plně svéprávného rodiče – srov. § 870 a § 871 o. z.) jako sankce pro rodiče, který řádně neplní své povinnosti nebo porušuje svá práva vůči dítěti. Obdobně je ostatně chápáno i pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti z rozhodnutí soudu u plně svéprávného rodiče, jemuž brání ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti závažná okolnost (srov. § 869 odst. 1 o. z.). Zásadním důvodem, pro který dojde k pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, je jediné skutečnost, že to z objektivních důvodů vyžaduje zájem dítěte. Jak rovněž správně uvedl odvolací soud, pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, vzniklé ze zákona na základě rozhodnutí soudu o omezení rodičovské odpovědnosti rodiče omezeného ve svéprávnosti, zásadně sdílí dobu trvání omezení svéprávnosti rodiče stanovenou soudem podle ustanovení § 59 o. z., a tudíž je svou povahou (stejně tak jako institut omezení svéprávnosti) nikoli trvalým, ale pouze dočasným opatřením (s výhradou změny poměrů posuzovaného rodiče, případně dotčeného dítěte – srov. § 60 o. z.). Z toho vyplývá, že soud při rozhodování o prodloužení omezení svéprávnosti rodiče znovu (nově) musí rozhodnout také o rodičovské odpovědnosti tohoto rodiče na základě okolností existujících v době tohoto nového rozhodnutí. Není přitom vyloučeno, že v případě změny poměrů dotčeného dítěte, která nastane dříve, než uplyne doba, po kterou byla svéprávnost rodiče pravomocně omezena, může vyvstat potřeba zahájit samostatné řízení ve věci rodičovské odpovědnosti ještě předtím, než bude rozhodováno o prodloužení omezení svéprávnosti rodiče. Příslušnost soudu by v takovém případě byla řešena obdobně jako situaci, kdy se rodiči, který byl již dříve pravomocně omezen ve svéprávnosti, narodilo dítě,

tedy (samostatné) řízení o rodičovské odpovědnosti by mohl zahájit a vést také soud příslušný ve věcech péče o nezletilé.

17. Z hlediska důsledků omezení rodičovské odpovědnosti rodiče omezeného ve svéprávnosti je třeba mít na zřeteli, že dojde-li rozhodnutím soudu k omezení rodičovské odpovědnosti v celém rozsahu u jednoho rodiče (a tudíž v celém rozsahu dojde ze zákona k pozastavení výkonu jeho rodičovské odpovědnosti), znamená to, že formálně je tento rodič i nadále nositelem rodičovské odpovědnosti, ale práva a povinnosti z ní vyplývající nemůže vykonávat. Výkon těchto práv a povinností se koncentruje v osobě druhého rodiče, který jediný je oprávněn o dítěti rozhodovat, vychovávat ho, zastupovat ho a spravovat jeho majetek (ke složkám rodičovské odpovědnosti srov. § 858 o. z.). Přistoupí-li soud k omezení rozsahu rodičovské odpovědnosti u daného rodiče jen v některých složkách rodičovské odpovědnosti (a tudíž ze zákona dojde k pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti pouze v rozsahu tohoto omezení), pak v zásadě přechází v dotčeném rozsahu výkon takto omezené (pozastavené) rodičovské odpovědnosti opět na druhého rodiče; právní důsledky a reálné konsekvence jsou tedy i v tomto případě nejen pro rozhodnutím dotčeného rodiče (ale i pro druhého rodiče), jakož i samozřejmě pro nezletilé dítě zásadní (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2018 sp. zn. [30 Cdo 412/2018](#)).

18. Pro rodiče a dítě je možnost být spolu základním prvkem rodinného života. Opatření, která jim v tom brání, představují zásah do práva na rodinný život (srov. čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Takový zásah ze strany státu (soudu) je možný, jen je-li nezbytný a v souladu se zákonem. Nezbytnost znamená, že zásah je založen na naléhavé společenské potřebě, která je zejména přiměřená sledovanému legitimnímu cíli, kterým je ochrana zájmu dětí. Pozastavení či omezení (výkonu) rodičovské odpovědnosti může být vysloveno jen tehdy, kdy podle objektivního důvodu vylučujícího její výkon takové opatření nezbytně vyžaduje zájem dítěte. I v takové situaci, kdy je dán zájem dítěte na úpravě již nastolených rodinných vztahů, je třeba při výběru konkrétního opatření představujícího zásah do práva na rodinný život zvažovat jeho přiměřenost. Jinými slovy, lze-li legitimního cíle dosáhnout mírnějšími prostředky, než jaké jsou některým z účastníků navrhovány, pak je na místě zvažovat tento mírnější zásah (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2012 sp. zn. [30 Cdo 1686/2011](#)).

19. Jak přiléhavě zdůraznil rovněž odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku, uvedená dvě judikатурní hlediska – zásada nejlepšího zájmu dítěte, který musí být předním hlediskem při rozhodování (k nejlepšímu zájmu dítěte srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2012, sp. zn. [30 Cdo 3430/2011](#), uveřejněný pod č. 102 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2012) a princip minimalizace zásahu do práva na rodinný život (srov. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2012, sp. zn. [30 Cdo 1686/2011](#), nebo též rozsudek ESLP ve věci K. a T. proti Finsku ze dne 12.7.2001, stížnost č. [25702/94](#), bod 178) – je nezbytné vzít v úvahu při rozhodování o pozastavení [či omezení (výkonu)] rodičovské odpovědnosti. Odvolací soud současně korektně poukázal i na ustanovení čl. 2 Úmluvy o právech dítěte ze dne 20.11.1989 (vyhlášené sdělením č. 104/1991 Sb.), které obsahuje závazek České republiky „respektovat a zabezpečit“ práva stanovená touto úmluvou každému dítěti „bez jakékoli diskriminace“ mj. z důvodu „tělesné nebo duševní nezpůsobilosti“ jeho rodičů. Podle judikatury ESLP představují duševně nemocné osoby zranitelnou skupinu, jejíž práva vyžadují zvláštní pozornost ze strany státních orgánů (srov. rozsudek ESLP ve věci B.

proti Rumunsku (č. 2) ze dne 19.2.2013, stížnost č. [1285/03](#), body 86 a 114, a rozsudek ESLP ve věci S. S. proti Slovinsku ze dne 30.10.2018, stížnost č. [40938/16](#), bod 84), a těmto osobám také musí být ze strany státu poskytnuta odpovídající pomoc při plnění jejich výchovných povinností (srov. rozsudek ESLP ve věci C. proti Rumunsku ze dne 18.2.2020, stížnost č. [3891/19](#)). V této souvislosti je proto třeba mít na zřeteli, že jakékoli nástroje sociální práce s rodinou, kde jeden nebo oba rodiče trpí duševní poruchou či jinými mentálními omezeními, je třeba zvažovat velmi individuálně s ohledem na konkrétní situaci v rodině a potřeby dítěte.

20. V posuzované věci odvolací soud neomezil rodičovskou odpovědnost posuzovanou ve vztahu k nezletilé dceři AAAAA, ačkoli posuzovaná byla rozsudkem Okresního soudu Praha-západ ze dne 16.8.2021 č.j. 35 Nc 1708/2019-475, ve znění usnesení ze dne 12.10.2021 č.j. 35 Nc 1708/2019-486, pravomocně (v oblastech vyjmenovaných ve výroku I.) omezena ve svéprávnosti, a ačkoli – jak odvolací soud výslovně akcentoval – „je zřejmé, že posuzovaná (matka nezletilé dcery) z důvodu její duševní nezpůsobilosti objektivně není schopna samostatného výkonu rodičovské odpovědnosti ve všech jejích podstatných právech a povinnostech“.

č. 27

21. Je mimo pochybnost, že trvalá duševní porucha, jakou trpí posuzovaná, může být závažnou okolností, která může bránit rodiči ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti jako celku, případně ve výkonu jen některých jejích složek. Jak bylo uvedeno již výše, pro rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti rodiče omezeného ve svéprávnosti je proto jistě významný rozsah, v jakém byla svéprávnost tohoto rodiče omezena. Obecně lze sdílet i názor odborné literatury, na který upozorňuje dovolatel, že „by mělo platit, že v rozsahu, ve kterém je sám (rodič) omezen ve svéprávnosti, by měl být omezen v rodičovské odpovědnosti v souladu s ochranou nejlepšího zájmu dítěte“ (k tomu srov. Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, výklad k § 865 odst. 2). Nelze však přehlédnout, že i tento názor klade důraz na soulad přijatého opatření se zájmy dítěte, a tudíž rovněž předpokládá, že soud vždy musí posoudit, zda je v konkrétním případě v souladu se zájmy dítěte, aby rodičovská odpovědnost (rodiče omezeného ve svéprávnosti) byla omezena (její výkon pozastaven). Ke každému případu soud musí přistoupit individuálně, na základě řádně zjištěného skutkového stavu. Je proto potřeba, aby soud v průběhu řízení nejen objasnil (zejména za pomoci znaleckého posudku), zda (případně do jaké míry) je posuzovaný rodič objektivně schopen výkonu jednotlivých složek rodičovské odpovědnosti ve vztahu ke konkrétnímu nezletilému dítěti, nýbrž je nezbytné, aby pečlivě prošetřil také osobní a majetkové poměry dotčeného nezletilého dítěte, zejména kde a v jakých podmínkách žije, jak je vzhledem k jeho věku zajištěna péče o něj, jakým způsobem je postaráno o jeho potřeby a jeho duševní i fyzický vývoj, do jakých se dostává situací, jež mohou ohrozit jeho zájmy. Je-li dítě ve věku, kdy je již schopno participovat na řízení, je soud povinen přihlídnout i k názoru dotčeného dítěte. Má-li dojít omezením rodičovské odpovědnosti jednoho rodiče ke koncentraci rodičovské odpovědnosti (v rozsahu tohoto omezení) v osobě druhého rodiče, měl by soud vzít v úvahu i osobu druhého rodiče a jeho poměry. Teprve tehdy, má-li soud nejen o rodiči (příp. o obou rodičích), ale především o dítěti a jeho celkových poměrech úplný obraz, může zvolit správné opatření.

22. V projednávané věci bylo z hlediska skutkového stavu – mimo jiné – zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení

§ 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že posuzovaná byla (v rámci tohoto řízení) rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 16.8.2021 č.j. 35 Nc 1708/2019-475, ve znění usnesení ze dne 12.10.2021 č.j. 35 Nc 1708/2019-486, pravomocně (v oblastech vyjmenovaných ve výroku I.) omezena ve svéprávnosti. Nezletilá AAAAA se narodila v roce 2019 z manželství posuzované a V. M. Oba rodiče nezletilé trpí mentálním postižením. Podle závěrů znaleckých posudků MUDr. I. S. ze dne 15.4.2020 a MUDr. M. C. ze dne 3.12.2020 posuzovaná trpí závažnou duševní poruchou (středně těžkou mentální retardací), která závažně ovlivňuje schopnost posuzované právně jednat prakticky ve všech oblastech života ve společnosti. Posuzovaná – kromě jiného – není schopna samostatně zajistit potřebnou péči o dítě, jeho výchovu, vzdělání, správu jmění a zastoupení dítěte; je schopna pouze zajistit základní potřeby dítěte, jde-li o běžné denní aktivity; ve složitějších situacích péče o dítě je vždy potřeba nad posuzovanou vykonávat dohled a poskytovat jí pomoc. Z obsahu znaleckého posudku MUDr. I. S. ze dne 29.4.2021 (viz. č. I. 322), ve kterém se znalkyně vyjadřovala k procesní způsobilosti otce, vyplývá, že otec nezletilé (dovolatel V. M.) trpí lehkou mentální retardací trvalého charakteru, epilepsií a organickou afektivní poruchou, které ovlivňují schopnost otce k výkonu jednotlivých složek rodičovské odpovědnosti. O svéprávnosti, opatrovnictví a rodičovské odpovědnosti otce je vedeno řízení u Okresního soudu Praha – západ pod sp. zn. 35 Nc 1709/2019 (viz. č. I. 117), jeho výsledek však není součástí spisu v posuzované věci.

č. 27

23. Po narození nezletilé AAAAA se rodiče pokusili o společné manželské soužití za celodenní pomoci a podpory ze strany obou rodin (prarodičů nezletilé). V důsledku odlišných přístupů obou pečujících rodin k soužití manželů a péči o nezletilou však vznikaly časté stresové situace, které nepříznivě působily na zdravotní (duševní) stav obou rodičů nezletilé. Z tohoto důvodu začali rodiče nezletilé žít odděleně, každý v rámci nekonfliktního prostředí své rodiny, a současně zahájili (každý za faktické podpory vlastní rodiny) střídavou péči o nezletilou tak, že nezletilá AAAAA nyní (s výjimkou letních měsíců) pobývá střídavě jeden týden v prostředí jednoho rodiče a druhý týden v prostředí druhého rodiče. Posuzovaná v současné době vykonává péči o nezletilou za významné stálé přímé podpory a pomoci svých rodičů ve společném bydlišti s rodiči, kteří nad péčí posuzované vykonávají nejen neustálý dohled, ale také přispívají vlastními výkony v rámci péče o nezletilou, a dopomáhají i řešením ostatních záležitostí souvisejících s rodičovskou odpovědností posuzované. Posuzovaná se vykonávané péče o nezletilou osobně aktivně účastní, má k dceři silné citové pouto a jsou vytvořeny vztahy svědčící o existujícím rodinném životě matky (posuzované) a dcery. Doposud nenastala situace, kdy by byly významným způsobem ohroženy zájmy nezletilé, její vývoj, zdraví, výchova či majetek. Zájmy nezletilé nejsou ohroženy ani současnou faktickou střídavou výchovou v rodinném prostředí obou rodičů.

24. Za daného skutkového stavu, v rámci něhož si odvolací soud opatřil dostatečné skutkové podklady pro svůj úsudek v otázce rodičovské odpovědnosti posuzované, nejsou žádné pochybnosti o tom, že posuzovaná ve vztahu k nezletilé AAAAA z důvodu své duševní poruchy objektivně není schopna samostatného výkonu rodičovské odpovědnosti v podstatě ve všech jejích složkách (vyjma zajištění základních potřeb nezletilé v rámci běžných denních aktivit). Kromě osoby matky nezletilé (posuzované) však odvolací soud – v souladu s výkladem podaným shora – řádně prošetřil též poměry nezletilé AAAAA a důvodně přihlédl k tomu, že u posuzované „je v případě výkonu její rodičovské odpovědnosti aktuálně zajištěno takové prostředí poskytující matce (posuzované) podporu a pomoc (a to i konkrétním výkonem

některých povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti), že jsou vytvořeny rodinné vztahy mezi matkou a dcerou a že nenastala situace, kterou by bylo možno hodnotit tak, že matka svou rodičovskou odpovědnost tímto (specifickým) způsobem nevykonává řádně“, a zároveň – jak dále akcentoval – „je takto dlouhodobě situace stabilizována“. Namítá-li dovolatel, že zachování současného stavu je pro nezletilou „zcela ohrožující a nebezpečné“ (podle jeho názoru mj. proto, že s ohledem na velmi snadnou manipulovatelnost posuzované jsou „otázky péče o nezletilou v současné době ponechány v rozhodovací pravomoci matky posuzované“), potom přehlíží, že odvolací soud se rovněž náležitě zabýval tím, zda v životě nezletilé nastaly (nastávají) situace, v nichž by mohly být ohroženy její zájmy, zejména její zdraví, příznivý vývoj, řádná výchova či majetek. V této souvislosti dovodil, že žádná taková situace, „kterou by matka svým specifickým výkonem rodičovské odpovědnosti fakticky nevyřešila“ a kdy by „v důsledku takto nastaveného stavu (s převahou osobní výpomoci prarodičů) byly nějak významně ohroženy zájmy nezletilé“, v uplynulém období nenastala, a že proto zde (prozatím) „není žádný legitimní zájem (odůvodněný ohrožením zájmů nezletilé při tomto výkonu rodičovské odpovědnosti), aby bylo do této situace ze strany soudu zasahováno“, a že „ze zjištěných skutečností, s přihlédnutím k věku dítěte a jeho aktuálním potřebám i potřebám v blízké budoucnosti, ani není důvod předpokládat, že by se tato situace zásadně změnila“. V neposlední řadě měl pro konečný úsudek odvolacího soudu význam i výše zmíněný důsledek případného omezení rodičovské odpovědnosti posuzované (matky nezletilé) v podobě pozastavení výkonu jejích rodičovských práv a povinností, což by – jak správně zmínil – „ze zákona vedlo ke koncentraci rodičovské odpovědnosti do rukou otce“, a matce „by pak náleželo jen právo vyplývající z pasivního nositelství rodičovské odpovědnosti“ se všemi důsledky z toho plynoucími pro vztahy v rámci širšího rodinného zázemí nezletilé.

25. Z uvedeného je zřejmé, že odvolací soud ve svých úvahách v otázce rodičovské odpovědnosti posuzované byl patřičně veden zájmem nezletilé na stabilizaci současné situace, která jí (prozatím) vzhledem k jejímu nízkému věku přináší prospěch a příznivě působí na její zdraví a vývoj, jestliže – jak rovněž v této souvislosti akcentoval – „prospívání nezletilé a dobrá spolupráce s matkou (jejími rodiči) na straně jedné, spolupráce s otcem a jeho rodiči na straně druhé je ve vztahu ke zdravotnímu stavu nezletilé dobře hodnocena i ošetřující lékařkou nezletilé“. Přes námítky dovolatele jsou odvolacím soudem uvažovaná hlediska vzhledem k okolnostem případu úplná a správná a poskytují náležitý podklad pro jeho závěr, že „v dané situaci (prozatím) není nutno výslovně zasahovat do rodičovských práv matky (posuzované) soudním rozhodnutím“, a nelze mu tudíž důvodně vytýkat, že rodičovskou odpovědnost posuzované ve vztahu k nezletilé AAAAAA neomezil.

26. Nad rámec dovolací soud považuje za vhodné doplnit, že rozhodnutí odvolacího soudu, jímž byla ponechána rodičovská odpovědnost posuzované bez jakéhokoli zásahu, nikterak nebrání orgánu sociálně-právní ochrany dětí (v daném případě Městské části Praha 4) v rámci pomoci poskytované osobám se specifickými potřebami (zde rodičům, kteří trpí mentálním postižením) na nezletilou AAAAAA a prostředí, v němž žije, nadále dohlížet, a v případě, že by se poměry nezletilé změnily natolik, že by stávající stav již neodpovídal jejím zájmům a nepřinášel jí prospěch, dát k příslušnému soudu podnět k novému řízení o (přezkoumání) rodičovské odpovědnosti posuzované. I kdyby však k tomuto kroku (podnětu) ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí nedošlo, není dosavadní stav neměnný (trvalý), neboť – jak bylo uvedeno výše – rozhodnutí soudu o rodičovské odpovědnosti rodiče

omezeného ve svéprávnosti (zde matky nezletilé AAAAA) má toliko dočasný charakter. Při novém rozhodování o prodloužení doby omezení svéprávnosti matky nezletilé (K. M.) se tedy soud bude opětovně zabývat též její rodičovskou odpovědností ve vztahu k nezletilé AAAAA a tuto (nově) posoudí na základě okolností, které tu budou (nastanou) v době nového rozhodování. Rovněž bude povinen přihlížet zejména k zájmům nezletilé AAAAA s ohledem na její aktuální věk a také k možným důsledkům přijatého opatření na její rodinný život. Těmito důsledky by mohla být i výše popsaná koncentrace rodičovské odpovědnosti v osobě otce, která ovšem v první řadě předpokládá způsobilost (schopnost) otce k výkonu práv a povinností v rozsahu (případného) omezení rodičovské odpovědnosti matky. Proto teprve podle případných zjištění v tomto směru (především výsledku odborného posouzení způsobilosti otce vzhledem k jeho, v průběhu řízení zjištěnému zdravotnímu postižení) bude následně možno zvolit vhodné opatření tak, aby nový stav v zájmu nezletilé AAAAA mj. nenastolil mezi oběma rodinami pečujícími o nezletilou (i s ohledem na jejich dosavadní faktické vztahy) nepřiměřenou nerovnováhu a nepřinášel tak – jak důvodně akcentoval již odvolací soud – „v neprospěch nezletilé významný prvek nestability“.

č. 27

27. Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu v části, v níž bylo rozhodnuto o rodičovské odpovědnosti posuzované, je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání V. M. (otce nezletilé) podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 28

Nemohl-li nájemce výše položeného bytu ani při dodržení pravidelných kontrol vodovodních kohoutků předvídat riziko rozlomení chybně namontovaného a vadného ventilu kohoutku ani rozpoznat vadu materiálu či chybnou instalaci ventilu, neporušil povinnost provádět běžnou údržbu předmětu nájmu a neodpovídá za škodu způsobenou protečením vody do níže položeného bytu.

Odpovědnost subjektivní, Smlouva o nájmu bytu

§ 2257 o. z., § 2910 o. z.

č. 28

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2023, sp. zn. [25 Cdo 1999/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:25.CDO.1999.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 16 Co 29/2022, pokud jím byl potvrzen výrok I rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 14 C 35/2018, tak, že rozsudek soudu prvního stupně se mění tak, že se zamítá žaloba na zaplacení 94.380 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 94.380 Kč od 1. 9. 2017 do zaplacení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 30. 9. 2019, č. j. 14 C 35/2018-131, ve spojení s doplňujícím usnesením ze dne 27. 11. 2019, č. j. 14 C 35/2018-135, zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala zaplacení 94.380 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 11. 2. 2020, č. j. 51 Co 16/2020-149, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 28. 1. 2021, č. j. 25 Cdo 1817/2020-167, zrušil obě tato rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

2. Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 10. 11. 2021, č. j. 14 C 35/2018-182, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 94.380 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že dne 22. 10. 2016 v bytě č. 6 ve vlastnictví žalobkyně, nacházejícím se v domě č. p. 1 v ulici U. v P. a obývaném žalovaným jakožto nájemcem, praskl uzávěr vody pod umyvadlem na toaletě a byl vytopen níže položený byt č. 3, rovněž vlastněný žalobkyní. Prasknutí uzávěru bylo způsobeno rozvojem trhliny, která vznikla při vadné montáži důsledkem užití nadměrného množství instalatérského česání k utěsnění závitu. Náklady, jež žalobkyně vynaložila na opravu bytu č. 3 (výměnu podlah, výmalbu, vysoušení a chemickou sanaci stěn) dosáhly výše 94.380 Kč. Nájemní smlouva z 18. 6. 2014 neobsahuje ujednání o povinnostech smluvních stran týkajících se údržby a běžných oprav předmětu nájmu. Soud prvního stupně posoudil věc podle § 2210, § 2257 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), potažmo podle nařízení

vlády č. 308/2015 Sb., o vymezení pojmů běžná údržba a drobné opravy související s užíváním bytu (dále též jen „nařízení č. 308/2015 Sb.“), a uzavřel, že byly splněny předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu, neboť porušil zákonnou povinnost provádět pravidelné prohlídky vodovodních kohoutů, které nejsou vodovodním výtokem, udržovat je ve funkčním stavu a provádět jejich pravidelné výměny, a v příčinné souvislosti s tím pak došlo k poškození uzávěru vody, která následně protékla do spodního bytu a způsobila škodu ve výši uplatněné žalobou.

3. K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 3. 2022, č. j. 16 Co 29/2022-203, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výrocích o platební povinnosti žalovaného a o jeho povinnosti nahradit státu náklady řízení, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Ztotožnil se se skutkovými zjištěními i právním posouzením soudu prvního stupně, který vyšel ze závazného právního názoru Nejvyššího soudu, a uvedl, že skutečnost, zda ventil byl vadný či byl vadně namontován, nemůže mít vliv na odpovědnost žalovaného (podle § 2910 o. z.) za způsobenou škodu protečením vody do bytu nacházejícího se pod bytem, jehož nájemce je žalovaný.

č. 28

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalovaný dovoláním, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v tom, že dosud nebyla řešena v judikatuře Nejvyššího soudu otázka periodicity povinnosti nájemce provádět na předmětu nájmu běžnou údržbu a drobné opravy, kterou občanský zákoník nijak nekonkretizuje. Z toho dovozuje, že takovou povinnost nelze ukládat a vynucovat na základě předpisů nižší právní síly, jak učinily soudy obou stupňů (odkazuje přitom na náleží Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. [Pl. ÚS 13/12](#)). Jelikož je žalovaný jako nájemce slabší smluvní stranou, nelze mu absenci zákonem stanovené četnosti úkonů běžné údržby a drobných oprav přičítat k jeho tíži. Brojí proti závěru odvolacího soudu, že to, zda byl ventil vadný či vadně namontován, nemůže mít vliv na odpovědnost žalovaného. Takový výklad by vedl k absurdní situaci, že nájemce by odpovídal za jakýkoli stavebnětechnický stav nemovitosti i v případě vadných, popř. záměrně zastřených stavebních prací pronajímatele. Nebylo prokázáno, jakou konkrétní povinnost, která by byla v příčinné souvislosti se škodným následkem, žalovaný porušil. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí změnil a žalobu zamítl, popř. je zrušil a vrátil k dalšímu projednání.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky odpovědnosti nájemce za škodu způsobenou vytopením spodního bytu v důsledku prasklého uzávěru vody pod umyvadlem nacházejícím se v horním bytě pronajatém nájemci, která dosud nebyla za daných skutkových okolností dovolacím soudem řešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

8. Podle § 2913 odst. 1 o. z. poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. Podle odst. 2 téhož ustanovení povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě škody nezproští.

9. Již v předchozím rozhodnutí dovolacího soudu v této věci bylo vyloženo, že právní úprava náhrady škody a nemajetkové újmy opustila od 1. 1. 2014 s účinností nového občanského zákoníku dosavadní jednotu civilního deliktu a zavedla odlišnou úpravu smluvní a mimosmluvní povinnosti k náhradě škody. Přes určité terminologické rozdíly oproti předchozí úpravě zůstává zachován jako základní typ tzv. delikt ní odpovědnost (§ 2910 o. z.) založená na protiprávnosti (nyní přesněji řečeno na porušení povinnosti plynoucí ze zákona), jestliže v příčinné souvislosti s tím vznikla poškozenému odčinitelná újma; zavinění se presumuje (§ 2911 o. z.) s tím, že podle standardů náležitě péče odlišné pro osobu běžných vlastností a osobu se zvláštní znalostí, dovedností nebo pečlivostí (§ 2912 o. z.) se může škůdce odpovědnosti zprostit, prokáže-li že újmu nezavinil. Vedle toho zákon zakládá samostatně stojící tzv. kontraktní povinnost k náhradě, jestliže újma (škoda) vznikla porušením smlouvy (nesplněním povinnosti, k níž se účastník smlouvy zavázal) ve smyslu § 2913 o. z. Odpovědnost podle tohoto ustanovení je objektivní, zavinění se nezkoumá a vnitřní vztah škůdce ke vzniku škody je bez významu. Předpokladem vzniku odpovědnosti je porušení smluvní povinnosti škůdcem, jestliže je vznik škody v příčinné souvislosti s tímto porušením smlouvy; tyto skutečnosti je povinen prokázat poškozený. Odstavec druhý citovaného ustanovení zakotvuje možnost liberace z důvodu překážky, která škůdci nezávisle na jeho vůli zabránila ve splnění smlouvy, a to jen tehdy, jde-li o překážku současně mimořádnou, nepředvídatelnou a nepřekonatelnou; důkazní břemeno ohledně důvodu liberace tíží škůdce. Škůdce se nemůže zprostit odpovědnosti poukazem na překážky, jejichž původ leží na jeho straně (překážky z jeho osobních poměrů a ty, které podle smlouvy byl povinen překonat) a překážky, které vznikly až v době škůdce v prodlení se splněním smluvní povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. [25 Cdo 3788/2019](#)).

10. Není pochyb, že žalovaný užíval byt na základě nájemní smlouvy k bytu (§ 2235 a násl. o. z.), jejímž obsahem obvykle bývá i vymezení práv a povinností účastníků, včetně povinností k údržbě a opravě bytu a jeho součástí, jež jinak upravuje ustanovení § 2257 o. z. Vzhledem

k tomu, že nájemní smlouva mezi účastníky takové ujednání neobsahuje, důvodně se odvolací soud zabýval porušením povinností plynoucích ze zákona; smluvní povinnosti jsou v takovém případě totožné. Odvolacímu soudu (ani soudu prvního stupně) nelze vytýkat nerespektování závazného právního názoru obsaženého ve zrušovacím rozsudku dovolacího soudu, který směřoval k nutnosti rozlišení deliktů a smluvní odpovědnosti, posouzení obsahu nájemní smlouvy z hlediska rozsahu povinností nájemce ohledně běžné údržby a běžných oprav souvisejících s užíváním bytu, a odstranění vady původního rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska skutkových zjištění. Soudy obou stupňů těmto požadavkům dostaly doplněním dokazování a výkladem nájemní smlouvy, tedy se v zásadě zachovaly podle pokynu dovolacího soudu a potřebnou problematiku ohledně odpovědnosti podle § 2910 o. z. a povinnosti nájemce podle § 2257 o. z. řádně zdůvodnily.

11. Podle § 2257 odst. 1 o. z. pronajímatel udržuje po dobu nájmu byt a dům ve stavu způsobilém k užívání. Podle odst. 2 téhož ustanovení nájemce provádí a hradí pouze běžnou údržbu a drobné opravy související s užíváním bytu.

Podle § 2 nařízení č. 308/2015 Sb. běžnou údržbou bytu se rozumí udržování a čištění bytu včetně zařízení a vybavení bytu, které se provádí obvykle při užívání bytu. Jde zejména o malování, opravu omítek, tapetování a čištění podlah včetně podlahových krytin, obkladů stěn a čištění zanesených odpadů až ke svislým rozvodům. Dále se běžnou údržbou rozumí udržování zařízení bytu ve funkčním stavu, pravidelné prohlídky a čištění předmětů uvedených v § 4 písm. g), kontrola funkčnosti termostatických hlav s elektronickým řízením, kontrola funkčnosti hlásiče kouře včetně výměny zdroje, kontrola a údržba vodovodních baterií s elektronickým řízením.

Podle § 3 nařízení č. 308/2015 Sb. za drobné opravy se považují opravy bytu a jeho vnitřního vybavení, pokud je toto vybavení součástí bytu a je ve vlastnictví pronajímatele, a to podle věcného vymezení nebo podle výše nákladů.

Podle § 4 písm. e) nařízení č. 308/2015 Sb. podle věcného vymezení se za drobné opravy považují opravy a výměny uzavíracích armatur na rozvodech vody s výjimkou hlavního uzávěru pro byt, výměny sifonů a lapačů tuku [písmeno e)] a opravy vodovodních výtoků, zápachových uzávěrek, odsavačů par, digestoří, mísicích baterií, sprch, ohřivačů vody, bidetů, umyvadel, van, výlevků, dřezů, splachovačů, kuchyňských sporáků, pečicích trub, vařičů, infrazářičů, kuchyňských linek, vestavěných a přistavěných skříní [písmeno g)].

12. V projednávané věci bylo zjištěno (skutková zjištění podle § 241a odst. 1 o. s. ř. dovolacímu přezkumu nepodléhají), že žalobkyně jako pronajímatelka uzavřela dne 18. 6. 2014 s žalovaným jako nájemcem nájemní smlouvu ohledně předmětné bytové jednotky, kde později praskl uzávěr vody pod umyvadlem. Smlouva neobsahuje ujednání o povinnostech smluvních stran týkajících se údržby a běžných oprav předmětu nájmu. Podle odborného vyjádření vypracovaného dne 27. 7. 2018 Z. H. (a jeho výpovědi) a podle znaleckého posudku F. J., ze dne 5. 4. 2019 (a výsledku znalece) způsobil havárii ventilu rozvoj primární montážní trhliny, přičemž důvodem poruchy byla chybná montáž a špatný ventil, tzv. nekvalitní výrobek neznámého výrobce pravděpodobně z Asie (běžné armatury vyrobené v Evropě se vyrábějí z mosazi s přídavkem olova pro drobné obrábění závitů; předmětný ventil byl vyroben ze zinkové nebo jiné bílé slitiny, páčka z plastu). Oba odborníci se shodli, že náhlé rozlomení takového ventilu nemohl nájemce bytu předvídat. Nebylo zjištěno, kdo předmětný ventil

pod umyvadlo nainstaloval, avšak stalo se tak ještě před vznikem nájemního vztahu mezi účastníky řízení.

13. Odvolací soud v posuzované věci postupoval vázán závazným právním názorem zrušovacího rozsudku dovolacího soudu, kde tato otázka nebyla natolik podrobně vyložena, možná proto při své zásadně správné úvaze nepovažoval za důležitou okolnost příčiny prasknutí ventilu pod umyvadlem na toaletě. Z občanského zákoníku, nařízení vlády č. 308/2015 Sb. i judikatury Nejvyššího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 1. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1817/2020](#)) vyplývá povinnost nájemce bytu k běžné údržbě a drobným opravám souvisejícím s užíváním bytu, mimo jiné též k opravám a výměnám uzavíracích armatur na rozvodech vody s výjimkou hlavního uzávěru pro byt. Jinak řečeno nájemce bytu odpovídá za škodu způsobenou na spodním bytě (není-li sjednáno ve smlouvě o nájmu něco jiného) v případech zanedbání prevenční povinnosti (např. nájemce bytu zapomněl uzavřít vodovodní kohout a přeteklo umyvadlo), škod způsobených jeho vlastním spotřebičem přineseným do pronajatého bytu (např. pračka, myčka nádobí ve vlastnictví nájemce,) a v případech zanedbání povinné (běžné) údržby bytu ve smyslu § 2257 o. z. a nařízení vlády č. 308/2015 Sb. Současné platí, že u porušení povinnosti plynoucí ze zákona ve smyslu § 2910 o. z. se zavinění presumuje (§ 2911 o. z.) s tím, že podle standardů náležité péče odlišné pro osobu běžných vlastností a osobu se zvláštní znalostí, dovedností nebo pečlivostí (§ 2912 o. z.) se může škůdce odpovědnosti zprostit, prokáže-li, že újmu nezavinil. Nájemce bytu se tedy může zprostit odpovědnosti za škodu způsobenou vytopením spodního bytu po prasknutí ventilu pod umyvadlem v horním bytě, prokáže-li, že újmu nezavinil, tj. že neporušil povinnost provádět pravidelné prohlídky vodovodních kohoutů, které nejsou vodovodním výtokem, udržovat je ve funkčním stavu a provádět jejich pravidelné výměny, a prokáže-li, z jakého konkrétního důvodu ventil praskl. K obdobnému závěru dospěl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 7. 2022, sp. zn. [25 Cdo 2342/2021](#) (ústavní stížnost proti němu byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 4. 1. 2023, sp. zn. [II. ÚS 2751/22](#)), kde se řešila situace vzniku škody, kterou způsobila věc sama od sebe (přívodní hadička k umyvadlu) podle § 2937 o. z. a otázka liberace, tj. (ne)zanedbání náležitého dohledu nad věcí.

14. Jestliže tedy bylo v projednávané věci ohledně důvodu havárie zjištěno, že rozlomení chybně namontovaného a vadného ventilu nemohl nájemce bytu předvídat ani při dodržení pravidelných kontrol vodovodních kohoutků a že ani při pravidelné kontrole nemohl rozpoznat vadu materiálu ventilu či jeho chybnou instalaci (přičemž nelze pominout, že současně platí povinnost pronajímatele byt předat ve stavu způsobilém k užívání - § 2205 ve spojení s § 2242, 2243 o. z.), nelze dovodit, že by škoda vznikla v důsledku porušení zákonné povinnosti nájemce provádět běžnou údržbu předmětu nájmu. Rozlišení mezi deliktní a smluvní odpovědností z tohoto pohledu nemá význam, neboť rozsah povinnosti je v obou případech totožný. Uzavřel-li za daných skutkových zjištění odvolací soud, že žalovaný jako nájemce bytu nese odpovědnost za škodu způsobenou vytopením spodního bytu, není jeho právní posouzení správné, neboť podmínka porušení zákonné povinnosti nebyla naplněna.

15. Protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že o věci je možné rozhodnout, dovolací soud podle § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 3. 2022, č. j. 16 Co 29/2022-203, pokud jím byl potvrzen výrok rozsudku soudu prvního

stupně o platební povinnosti žalovaného tak, že se rozsudek soudu prvního stupně mění, a to tak, že se zamítá žaloba na zaplacení 94.380 Kč s příslušenstvím.

č. 29

Za návrh na snížení smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. lze považovat takový procesní úkon (námitku) dlužníka (žalovaného), ze kterého je patrné, že se dlužník domáhá (byť i jen částečného) zamítnutí žaloby z důvodu, že má požadovanou smluvní pokutu za nepřiměřenou (popírá přiměřenost její výše); není nezbytné, aby se dlužník výslovně dožadoval aplikace moderačního oprávnění soudem, tj. aby výslovně navrhoval snížení smluvní pokuty.

Smluvní pokuta, Moderační právo soudu

§ 41 odst. 2 o. s. ř., § 2051 o. z.

č. 29

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2023, sp. zn. [23 Cdo 1398/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.1398.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 74 Co 78/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhala po žalované zaplacení smluvní pokuty ve výši 698 000 Kč s příslušenstvím s tvrzením, že její právní předchůdkyně (společnost U. I., a. s.) dne 12. 4. 2017 uzavřela s žalovanou nájemní smlouvu, jejímž předmětem byl nájem plakátovací plochy. Ve smlouvě se žalovaná zavázala mimo jiné při skončení nájmu odstranit veškeré reklamní plakáty tak, aby nejpozději do 7 dnů po skončení nájmu byla reklamní plocha zcela čistá. Žalovaná tuto svou povinnost nesplnila, neboť reklamní plochu pouze překryla čistým papírem, který se v průběhu času odlepil. Právní předchůdkyně žalobkyně proto požadovala zaplacení smluvní pokuty za porušení uvedené povinnosti ve výši 1 000 Kč za každý započatý den, kdy nebyla plakátovací plocha vyčištěna (celkem za 698 dní). Právní předchůdkyně žalobkyně pohledávku postoupila na žalobkyni smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 10. 2. 2020.

2. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby, neboť z její strany nedošlo k žádnému porušení smluvního ujednání, které by zakládalo právo žalobkyně na zaplacení smluvní pokuty. Dovolávala se běžné praxe, kterou není vyčištění plakátovací plochy, nýbrž seškrábání plakátu a jeho přikrytí odolnější krytinou, aby předešlá reklama nebyla nadále viditelná. Samotnou výši smluvní pokuty žalovaná považovala za nepřiměřenou, rozpornou s dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku.

3. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 25. 11. 2020, č. j. 62 C 127/2020-89, ve znění doplňujícího rozsudku téhož soudu ze dne 22. 1. 2021, č. j. 62 C 127/2020-96, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 152 862 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení

(výrok I), zamítl žalobu co do požadavku na zaplacení částky 545 138 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (výrok II), rozhodl, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III) a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni náklady spojené s uplatněním pohledávky ve výši 1 200 Kč (doplněný výrok IV).

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že mezi právní předchůdkyní žalobkyně a žalovanou byla uzavřena smlouva, jejímž předmětem byl nájem reklamní plochy na dobu od 18. 4. 2017 do 18. 4. 2018, nájemné bylo sjednáno ve výši 66 000 Kč bez DPH ročně. Soud zjistil, že podle čl. 3.4 smlouvy byla žalovaná povinna po skončení nájmu odstranit veškeré reklamní plakáty z plakátovací plochy a plakátovací plochu uvést do 7 dnů od skončení nájmu do stavu bez reklamního plakátu. Pro případ porušení této povinnosti byla mezi stranami sjednána smluvní pokuta ve výši 1 000 Kč za každý i započatý den prodlení s odstraněním reklamního plakátu. Ke dni zahájení nájmu byla plakátovací plocha zcela vyčištěná bez polepu. Po skončení nájmu žalovanou zůstal na reklamní ploše reklamní plakát, který následně žalovaná překryla čistým polepem. Žalovaná tak nedostála své povinnosti zanechat při skončení nájmu plakátovací plochu ve stavu, v jakém ji převzala.

5. Při právním posouzení soud prvního stupně neshledal důvodnou námitku žalované o absolutní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy, neboť nepřiměřenost výše smluvní pokuty sama o sobě absolutní neplatnost tohoto ujednání založit nemůže a jiné důvody, pro které by toto ujednání mělo být posouzeno jako neplatné, žalovaná neuvedla, nepodávají se ani z obsahu spisu. Doplnil, že námitka žalované, že právní předchůdkyně žalobkyně mohla kdykoli sama odstranit zbytky reklamního plakátu a po žalované požadovat zaplacení nákladů, v této souvislosti neobstojí. Smlouva byla uzavřena mezi podnikateli, žalovaná si byla vědoma své povinnosti a byla srozuměna i s jejím utvrzením smluvní pokutou. Soud prvního stupně konstatoval, že smyslem a účelem smluvní pokuty je zabránění a sankcionování porušení či nedodržení konkrétní povinnosti, nikoliv řešení následků takového porušení. Podle soudu prvního stupně je zřejmé, že smluvní pokuta byla sjednána pro případ, kdy nájemce pokračuje ve faktickém užívání předmětu nájmu i po skončení nájemního vztahu, tedy čerpá výhody spojené se zveřejněním jeho reklamního sdělení, aniž by za to vlastníkově nosiče tohoto reklamního sdělení cokoli platil. Posuzované ujednání proto soud shledal jako platné. K námitce žalované se zabýval přiměřeností výše smluvní pokuty a dospěl k závěru, že jsou dány předpoklady pro její moderaci podle § 2051 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). V tomto ohledu vyšel ze smyslu ujednání o smluvní pokutě a dospěl k závěru, že pokuta ve výši 1 000 Kč denně, tj. více než pětinasobně převyšující denní nájemné (181 Kč) je nepřiměřená, za přiměřenou shledal smluvní pokutu ve výši denního nájemného, kterou navýšil o 20 % (tj. za 698 dní prodlení žalované smluvní pokutu ve výši 152 862 Kč), aby zůstala zachována sankční i preventivní funkce smluvní pokuty a nájemce byl motivován k jednání o pokračování (novém sjednání) smluvního vztahu v případě, kdy hodlal zveřejnit své reklamní sdělení po dobu přesahující sjednanou dobu nájmu, a současně, aby byl sankcionován za nedodržení povinnosti, k jejímuž splnění se ve smlouvě zavázal.

6. Krajský soud v Brně v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části odvoláním žalobkyně napadeného výroku II, kterým byla zamítnuta žaloba o zaplacení částky 445 324 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (první výrok), změnil rozsudek soudu prvního stupně ve zbývajících částech výroku II tak, že žalovaná je povinna zaplatit

žalobkyni částku 99 814 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (druhý výrok), a rozhodl o povinnosti žalované k náhradě nákladů řízení žalobkyni za řízení před soudem prvního stupně (třetí výrok) a za odvolací řízení (čtvrtý výrok).

7. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ze základu jeho právního posouzení věci, neboť tyto otázky (vyjma otázky moderace smluvní pokuty) nebyly odvoláním napadeny. Dále zdůraznil, že akceptuje implicitní východisko soudu prvního stupně, že námitkou nepřiměřené výše smluvní pokuty spojenou s návrhem na zamítnutí žaloby žalovaná projevila úmysl navrhnout její moderaci ve smyslu § 2051 o. z. Odvolací soud vycházel též z toho, co uvedly účastnice při jednání odvolacího soudu ohledně důvodů pro sjednání smluvní pokuty. Žalobkyně uvedla, že výše smluvní pokuty měla odrážet sankční a preventivní funkci, měla žalovanou především odradit od porušení smluvené povinnosti. Pronajímatel na základě požadavku nájemce před vznikem nájmu plochu zcela očistil a takto ji chtěl převzít na konci vztahu. Žalovaný svou nečinností nechal smluvní pokutu narůst do žalované výše. Žalovaná uvedla, že smlouva z její strany nebyla podrobena kontrole. Smluvní pokutu měla za nepřiměřenou vzhledem k povaze věci, výši nájmu a rovněž v souvislosti s následujícím jednáním pronajímatele, který se nesnažil škodě zabránit nebo ji snížit a ponechal smluvní pokutu v běhu. Žalovaná se pokusila o další odstranění plakátu až v návaznosti na rozhodnutí soudu prvního stupně, plocha byla očištěna pískováním s odhadovanými náklady až 15 000 Kč.

8. Na základě takto zjištěného skutkového stavu věci odvolací soud dovodil, že soud prvního stupně se při určení moderované výše smluvní pokuty soustředil pouze na prevenci a reparaci potenciální újmy a pominul sankční povahu smluvní pokuty. Žalobkyně navíc při jednání odvolacího soudu zdůraznila, že sankční funkce smluvní pokuty byla převažujícím důvodem pro její sjednání. Moderaci na 1,2 násobek denního nájemného proto odvolací soud považoval za neadekvátní a nedostatečně postihující porušení povinnosti ze strany žalované. Nepochyboval o tom, že žalovaná ve vztahu mezi dvěma podnikateli dlouhodobě zjevně porušovala svou smluvní povinnost, která byla utvrzena sjednanou smluvní pokutou, a vzhledem k tomu měl za přiměřenou smluvní pokutu ve výši 252 676 Kč za požadované období 698 dnů prodlení žalované odpovídající výši dvojnásobku denního nájemného (362 Kč denně).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu jeho potvrzujícího prvního výroku podala žalobkyně včasné dovolání. Namítla nesprávné právní posouzení věci a navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že uloží žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 445 324 Kč s úrokem z prodlení a náhradu nákladů dovolacího řízení.

10. Žalobkyně má za nesprávný závěr odvolacího soudu, že námitkou nepřiměřenosti smluvní pokuty spojenou s návrhem na zamítnutí žaloby žalovaná projevila úmysl navrhnout její moderaci podle § 2051 o. z. Jako dosud judikaturně neřešenou formuluje otázku, zda „v řízení o zaplacení smluvní pokuty může soud snížit smluvní pokutu ve smyslu § 2051 občanského zákoníku za situace, kdy žalovaný sice tvrdí, že smluvní pokuta je nepřiměřená, avšak výslovně nenavrhne snížení smluvní pokuty soudem“. Zdůrazňuje, že soud je oprávněn smluvní pokutu snížit pouze tehdy, pokud to dlužník v řízení navrhne, pokud tedy dlužník v řízení snížení smluvní pokuty nenavrhne, nemůže soud k moderaci přistoupit ex offio. Obrana žalované

v řízení přitom spočívala v tom, že smluvní pokuta je „absolutně nepřiměřená“ a v důsledku toho je „ujednání o smluvní pokutě neplatné“, případně, že „výši smluvní pokuty považuje za nepřiměřenou“. Žalobkyně vyjadřuje přesvědčení, že žalovaná soudu prvního stupně ani odvolacímu soudu nenavrhla, aby soud snížil nepřiměřenou smluvní pokutu. Soudy proto podle ní pochybily, pokud vůbec přistoupily k úvahám, zda je smluvní pokuta nepřiměřená a zda ji soud bude snižovat, neboť k takovému postupu nebyly vůbec oprávněny.

11. Podle žalobkyně se odvolací soud dále odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. [33 Cdo 613/2018](#), pokud shledal smluvní pokutu nepřiměřenou, aniž kladl zvláště důraz na to, že žalovaná uzavřela smlouvu dobrovolně s vědomím, že obsahuje ujednání o smluvní pokutě, a musela být tudíž srozuměna s tím, že nesplní-li zajišťovanou smluvní povinnost, bude sjednaným způsobem (tj. denně) sankcionována. S odkazem na závěry výše zmíněného rozhodnutí zdůrazňuje, že oblast soukromého závazkového práva je ovládána zásadou *pacta sunt servanda*, a pokud žalovaná nesplnila svoji smluvní povinnost ani poté, kdy žalobkyně podala žalobu o zaplacení smluvní pokuty, pak tato skutečnost nasvědčuje tomu, že smluvní pokuta nebyla pro žalovanou očividně dostatečnou pobídku a nelze proto akceptovat právní závěr soudů o nepřiměřenosti smluvní pokuty. V této souvislosti žalobkyně též namítá, že soudy nevzaly dostatečně v potaz okolnosti, za kterých došlo k ujednání o smluvní pokutě, neboť smlouva o nájmu reklamní plochy obsahovala také ujednání o protikorupčních zásadách žalované, které se právní předchůdkyně žalobkyně zavázala plnit a jejichž porušení, stejně jako poskytnutí jakéhokoli daru, výhody nebo výhry zaměstnancům žalované (v hodnotě přesahující 100 Kč) bez vědomí jednatele žalované, bylo sankcionováno smluvní pokutou ve výši 500 000 Kč za každé jednotlivé porušení. Dovozuje, že byla-li ze strany žalované vyžadována po právní předchůdkyni žalobkyně smluvní pokuta ve výši 500 000 Kč za každý jednotlivý případ (tedy např. i za poskytnutí daru v hodnotě 200 Kč bez souhlasu jednatele žalované), nemůže se v tomto kontextu smlouvy jevit nepřiměřenou smluvní pokuta postihující žalovanou za porušení její povinnosti odstranit z reklamní plochy veškeré plakáty ve výši 1 000 Kč denně, tj. necelého pětinasobku sjednaného denního nájemného.

12. Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla jeho odmítnutí, případně zamítnutí. Poukazuje na to, že žalobkyně řádně nevymezila přípustnost dovolání, případně má dovolání za nedůvodné. Uvádí, že námitkou nepřiměřené výše sjednané smluvní pokuty spojenou s návrhem na zamítnutí žaloby navrhovala snížit smluvní pokutu až do výše 100 %. Považuje za správné též úvahy odvolacího soudu o nepřiměřenosti smluvní pokuty.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí

na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Námitku, že odvolací soud nebral v potaz okolnosti, za kterých došlo k ujednání o smluvní pokutě, žalobkyně uplatňuje na základě vlastních tvrzení o dalším obsahu smlouvy a jejím výkladu (o sjednání další smluvní pokuty za jiná porušení smlouvy), tj. na základě skutkových zjištění, která odvolací soud neučinil. Při úvaze o tom, zda je právní posouzení věci odvolacím soudem správné, však Nejvyšší soud vychází (musí vycházet) ze skutkových závěrů odvolacího soudu, a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů nejprve zformuluje sám dovolatel (srov. například důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod č. 19/2006 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2006, sp. zn. [29 Odo 1203/2004](#), a ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. [29 Cdo 3829/2011](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4245/2014](#); rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti dostupná na <https://www.nsoud.cz>).

16. Nadto se odvolací soud neodchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, pokud při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty nepřihlížel k případnému smluvnímu ujednání o jiné smluvní pokutě za porušení smluvní povinnosti předchůdkyní žalobkyně, neboť každá smluvní pokuta, jako sankce za neplnění konkrétní povinnosti, je samostatným nárokem, jehož přiměřenost nelze porovnávat s nárokem na zaplacení jiné smluvní pokuty za neplnění jiné povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2400/2012](#)).

17. Námitka, že se odvolací soud odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 613/2018](#), přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. rovněž nezakládá. Odvolací soud se při posouzení přiměřenosti smluvní pokuty neodchýlil od závěrů vyslovených v citovaném rozhodnutí, že „oblast soukromého práva je ovládána zásadou *pacta sunt servanda*“ a že skutečnost, že tamější žalovaná nesplnila svoji povinnost ani poté, kdy žalobce v tam projednávané věci podal žalobu o vyklizení, nasvědčuje tomu, že „sjednaná smluvní pokuta nebyla pro žalovanou očividně dostatečnou pobídkou“, již jen proto, že uvedené závěry Nejvyšší soud učinil v souvislosti s posuzováním absolutní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nikoliv při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. Navíc pokud v tam projednávané věci Nejvyšší soud neshledal jako neplatné pro rozpor s dobrými mravy ujednání o smluvní pokutě ve výši 1 000 Kč za každý den, po který tamější žalovaná zůstala po obdržení kupní ceny hlášena k pobytu v nemovitosti tamějšího žalobce, a to s přihlédnutím k velkému významu porušené povinnosti pro tamějšího žalobce, učinil tak zjevně na základě individuálních okolností dané věci, jež nelze bez dalšího přenášet i do poměrů nyní projednávané věci a do posuzování přiměřenosti nyní požadované smluvní pokuty. Skutečnost, zda smluvní pokuta dostatečně plní (případně v jaké míře) pobídkovou (motivační) funkci, je vždy věcí individuálního posouzení konkrétních skutkových okolností projednávané věci a výše citovaný závěr tak není obecným judikатурním závěrem precedenčního charakteru, od něž by se mohl odvolací soud odchýlit při právním posouzení nyní projednávané věci.

18. Nejvyšší soud však shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky, zda lze považovat za návrh na moderaci smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. i takový procesní úkon (námitku) žalovaného, kterým usiluje o zamítnutí žaloby z důvodu nepřiměřenosti výše smluvní pokuty, ač výslovně nenavrhuje soudu, aby smluvní pokutu snížil. Na jejím řešení napadené rozhodnutí záviselo a tato otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání není důvodné.

20. Podle § 2051 o. z. nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody, vznikne-li na ni později právo, je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty.

21. Podle § 41 odst. 2 o. s. ř. každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně označen.

22. Z ustanovení § 2051 o. z. nepochybně vyplývá, že k moderaci smluvní pokuty soud nemůže přistoupit bez návrhu dlužníka. Úprava v § 2051 o. z. se v tomto ohledu zjevně liší od právní úpravy moderace smluvní pokuty obsažené v § 301 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zrušeného ke dni 1. 1. 2014 (dále jen „obch. zák.“), z jehož výkladu bylo v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dovozováno, že vyjdou-li v průběhu řízení najevo skutečnosti, které odůvodňují závěr, že smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, může ji soud snížit i bez návrhu dlužníka (srov. například rozsudek ze dne 10. 1. 2008, sp. zn. [32 Cdo 3853/2007](#), uveřejněný pod č. 73/2008 Sb. rozh. obč.). K závěru o odlišnosti koncepce občanského zákoníku, podle níž soud může nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížit pouze na návrh dlužníka, od dosavadní rozhodovací praxe týkající se výkladu § 301 obch. zák. dospívá též komentářová literatura [srov. například LASÁK, Jan. § 2051 (Snížení smluvní pokuty soudem). In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1292, marg. č. 11]. Ani tuzemská odborná literatura se však v poměrech úpravy nového soukromého práva doposud nezabývala otázkou, jaký obsah musí mít návrh dlužníka na moderaci smluvní pokuty.

23. Snížení smluvní pokuty soudem pouze k návrhu dlužníka bylo historicky dovozováno v poměrech obecného zákoníku občanského, jenž v § 1336 upravoval možnost snížení konvenční pokuty soudem takto: „... Ve všech případech budiž náhradní částka, prokáže-li dlužník, že je přílišná, zmírněna soudcem po případě po slyšení znalců“. V tehdejší komentářové literatuře byl zastáván názor, že „... Zmírnění se stane jen na žádost dlužníkovu, nikoli z povinnosti úřední. Nárok na zmírnění pokuty není třeba uplatnit výslovně; stačí, když z přednesu strany vyplývá, že vznáší námitku nepřiměřenosti konvenční pokuty“ [srov. KUBEŠ, V. in: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J., a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§ 1090 až 1341). Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937, s. 972, marg. č. 13]. I tehdejší Nejvyšší soud Československé republiky v rozhodnutí ze dne 4. 6. 1936, sp. zn. Rv I 857/34 [dostupném též pod č. 15256 in: VÁŽNÝ, F. (ed.) Rozhodnutí

nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Praha: Právnické vydavatelství, 1939. Sbíрка rozhodnutí nejvyšších stolic soudních republiky Československé.], uvedl, že „... Oprávněna jest však výtka, že odvolací soud nedbal toho, že smluvní pokuta může být podle § 1336 obč. zák. soudcem zmírněna. Nelze ji sice zmírniti z úřední moci, nýbrž je třeba, aby se strana dovolávala tohoto svého práva na zmírnění pokuty. Avšak nemusí tak činiti výslovně, stačí, když dlužník popře v řízení před první stolicí nárok žalobců, na příklad pro nedostatek vlastního provinění pro objektivní nebo nezaviněnou subjektivní nemožnost a podobně, ovšem vždy z důvodu, z něhož je patrné, že ve skutkovém přednesu lze spatřovat i námitku proti přiměřenosti smluvní pokuty (Sb. n. s. 6793, rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudního dvora ve Vídni z 9. ledna 1917 Rv II 604/16, Nowak 1915)“.

24. Obdobně i v zahraničních doktrínách (našemu právnímu řádu blízkých, v nichž je pro snížení smluvní pokuty soudem vyžadován návrh dlužníka) je bez výhrad dovozováno, že pro návrh na moderaci nemusí dlužník výslovně uvádět, že požaduje snížení smluvní pokuty. V rakouské právní nauce je zastáván názor, že nejen tvrzení o nepřiměřenosti ujednání o smluvní pokutě, ale dokonce i samotné popření uplatněného nároku je považováno za žádost o zmírnění v něm obsaženou (GROSS in: SCHAUER, M., KLETEČKA, A. a kol. ABGB-ON - Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Manz, 2020, § 1336 ABGB, Rn. 28. Judikatura rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) v tomto ohledu uvádí, že popření povinnosti zaplatit smluvní pokutu v sobě obsahuje návrh na moderaci (srov. například rozhodnutí OGH ze dne 21. 9. 1994, sp. zn. 3 Ob 558/94). Obdobně je v německé literatuře i judikatuře zastáván názor, že postačí jakýkoli návrh v řízení, z něhož vyplývá, že se dlužník chce smluvní pokuty zcela nebo zčásti zbavit, protože ji považuje za nepřiměřeně vysokou či nepřiměřeně tvrdou [GOTTWALD in: KRÜGER, W. (ed.) a kol. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3. Schuldrecht - Allgemeiner Teil II. C.H. Beck, 2022. BGB § 343, Rn. 13; či rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (BGH) ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III ZR 254/09, bod 32].

25. Je nezbytné současně zdůraznit, že adresátem návrhu dlužníka na snížení smluvní pokuty podle § 2051 o. z. je soud, a tudíž jde zjevně o procesní úkon, pro jehož posouzení podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu není významné, jak jej účastník označil nebo že vůbec nebyl označen, a ani to, jaký obsah mu účastník přisuzuje. Soud vždy uváží obsah (smysl) projevu vůle účastníka a uzavře, o jaký úkon se z tohoto hlediska jedná. Posouzení procesního úkonu podle jeho obsahu však soudu neumožňuje, aby „domýšlel“ obsah úkonu nebo z obsahu úkonu činil závěry, které z něj ve skutečnosti nevyplývají (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [30 Cdo 721/2003](#), ze dne 27. 7. 2007, sp. zn. [21 Cdo 2704/2006](#), či ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. [21 Cdo 369/2015](#); v komentářové literatuře obdobně srov. DRÁPAL, Ljubomír. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 261).

26. Nejvyšší soud se při výkladu § 2051 o. z. ve spojení s § 41 odst. 2 o. s. ř. ztotožňuje se závěry vyjádřenými již v minulosti ve vztahu k hmotněprávní úpravě, která také vyžadovala pro možnost snížení smluvní pokuty soudem návrh dlužníka. Lze tedy uzavřít, že za návrh na snížení smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. lze považovat i takový procesní úkon (námitku) dlužníka (žalovaného), ze kterého je patrné, že se dlužník domáhá (být i jen částečného) zamítnutí žaloby z důvodu, že má požadovanou smluvní pokutu za nepřiměřenou (popírá přiměřenost její výše). Není nezbytné, aby se dlužník výslovně dožadoval aplikace

moderačního oprávnění soudem, tj. aby výslovně navrhol snížení smluvní pokuty. Naproti tomu prosté popření existence (právního základu) nároku na smluvní pokutu samo o sobě nepostačuje k tomu, aby takový úkon dlužníka mohl být považován za návrh na snížení smluvní pokuty. Pokud z projevu vůle dlužníka (jeho smyslu) nelze současně dovodit výhrady dlužníka k přiměřenosti požadované smluvní pokuty, není soud oprávněn si za účastníka takový obsah úkonu domýšlet, tedy činit z něj závěry, které z jeho obsahu ve skutečnosti nevyplývají.

27. Pro úplnost lze dodat, že dlužníka, který navrhl soudu snížení smluvní pokuty, následně v řízení tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně objasnění okolností, z nichž lze usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty. Je tedy jeho povinností tvrdit a prokazovat, v čem konkrétně spočívá nepřiměřenost požadované smluvní pokuty (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. [31 Cdo 2273/2022](#)).

č. 29

28. V projednávané věci odvolací soud vyšel z toho, že žalovaná ve svém vyjádření požadovala zamítnutí žaloby a současně namítla (mimo jiné) nepřiměřenost požadované smluvní pokuty. Takový úkon žalované odvolací soud (shodně jako soud prvního stupně) správně posoudil jako návrh dlužníka na moderaci smluvní pokuty podle § 2051 o. z. Právní posouzení věci odvolacím soudem při řešení otázky, jež byla otevřena dovolacímu přezkumu, je proto v souladu s výše uvedenými závěry Nejvyššího soudu.

29. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud takové vady v projednávané věci neshledal.

30. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl jako nedůvodné.

č. 30

O spotřebitelský úvěr jde vždy, je-li věřitelem ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, poskytovatel (ten, kdo jako podnikatel spotřebitelský úvěr poskytuje). Stejně tak jde o spotřebitelský úvěr, jestliže v procesu úvěrování spotřebitele vystupuje jako prostředník zprostředkovatel (ten, kdo jako podnikatel spotřebitelský úvěr zprostředkovává), i když věřitelem ze smlouvy, ve které se tento úvěr sjednává, není poskytovatel ve výše uvedeném smyslu.

Absence příslušného oprávnění k poskytování spotřebitelských úvěrů nemá sama o sobě vliv na povahu či platnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr.

Smlouva spotřebitelská

§ 5 odst. 2 o. z., § 2390 o. z., § 2 odst. 1, § 3 odst. 1, § 7 zákona č. 257/2016 Sb. ve znění do 30. 6. 2017

č. 30

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2023, sp. zn. [33 Cdo 2919/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:33.CDO.2919.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 6. 2022, sp. zn. 38 Co 109/2021, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou domáhá vrácení zápůjčky.

2. Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) potvrdil rozsudek ze dne 10. 9. 2020, č. j. 4 C 257/2019-133, kterým Okresní soud v Hodoníně (dále jen „soud prvního stupně“) uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 900 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 900 000 Kč od 14. 1. 2020 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení; současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

3. Odvolací soud vyšel ze zjištění soudu prvního stupně, že žalobce (zapůjčitel) a žalovaný (vydlužitel) uzavřeli dne 27. 4. 2017 smlouvu o zápůjčce částky 900 000 Kč. Podle smlouvy byla částka 400 000 Kč poskytnuta bezhotovostním převodem přímo na účet soudního exekutora, částky 150 000 Kč, 250 000 Kč a 100 000 Kč představující provize za sjednání a poskytnutí zápůjčky pak byly poukázány přímo na označené účty osob, které se na sjednání zápůjčky podílely (R. m. o. s.r.o., V. C. a.s. a T. B.). Žalovaný se zavázal zápůjčku vrátit do 26. 8. 2017, byl sjednán úrok ve výši 5 % měsíčně, smlouva obsahovala ujednání o smluvní pokutě a byla zjištěna zástavním právem k nemovitostem.

4. Odvolací soud nepřisvědčil závěru soudu prvního stupně, který smlouvu o zápůjčce posoudil jako smlouvu o spotřebitelském úvěru, neboť žalobce není osobou oprávněnou poskytovat spotřebitelský úvěr (§ 7 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru). Odmítl rovněž námitku žalovaného, že ujednání o úroku a o poskytnutí částky 900 000 Kč jsou vzhledem k okolnostem a způsobu sjednání smlouvy neplatná pro rozpor se zákonem a s dobrými mravy, neboť zneužití tísně či nezkušenosti žalovaného z ničeho nevyplývá. Nepodstatným pro právní posouzení věci shledal to, zda byl žalovaný povinen platit provizi či odměnu za poskytnutí finančních prostředků, případně to, jak došlo ke vzniku původního dluhu žalovaného a k jeho nucenému vymáhání, což vedlo k uzavření smlouvy. Uplatněný nárok na vrácení zápůjčky shledal důvodným.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 30

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný (dále též „dovolatel“) dovolání, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v tom, že napadený rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Má za to, že:

1) Soudy obou stupňů se odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce, „zda je soud povinen posoudit rozpor právního jednání s dobrými mravy“.

2) V rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena otázka, „zda aplikace ZSÚ (zákonu o spotřebitelském úvěru) jako celku a § 87 ZSÚ, dopadá na vztah ze smlouvy o zápůjčce mezi dvěma fyzickými osobami, kdy zapůjčitel nedisponuje oprávněním poskytovat spotřebitelský úvěr dle § 7 ZSÚ a je podnikatelem a vydlužitel spotřebitelem (jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem)“.

3) Dále se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce, „dospěje-li odvolací soud k odlišnému právnímu názoru oproti soudu prvního stupně, zda má s tímto odlišným právním názorem (v souladu se zásadou předvídatelnosti postupu soudu a jeho rozhodnutí) účastníky seznámit (i kdyby jeho aplikace z hlediska skutkového stavu nevyžadovala doplňování nových skutečností a důkazů) a dát jim tak možnost se k takovému právnímu názoru vyjádřit“.

4) Soudy obou stupňů se odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce tzv. „opomenutých důkazů“, tj. důkazů, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, jimiž se soud podle zásady volného hodnocení důkazů nezabýval, spočívali opomenutí v tom, že soud důkazy provede, ale nehodnotí je a jejich neprovedení neodůvodní.

5) A konečně se soudy obou stupňů odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce, „zda nastane koncentrace řízení dle § 118b OSŘ (občanského soudního řádu) při poskytnutí dodatečné lhůty účastníkovi řízení na označení a předložení označených důkazních prostředků, přičemž lhůta počne běžet

od okamžiku, kdy účastníkovi řízení bude doručeno ze strany soudu doplnění skutkového tvrzení a označení důkazů podané protistranou a když soud reálně poskytnutou lhůtu neposkytne z důvodu doručení doplnění skutkového tvrzení a označení důkazů podané protistranou až na jednání soudu, přičemž na tomto jednání ve věci meritorně rozhodne, čímž dojde ke zvýhodnění jedné strany“.

6. Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

10. Přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen dovolací soud (srov. § 239 o. s. ř.).

11. Přípustnost dovolání nezakládá výtku, že se soudy obou stupňů nezabývaly jeho námitkou o rozpor smlouvy s dobrými mravy. Kromě toho, že žalovaný rozpor s dobrými mravy namítal ve vztahu k ujednání o úroku, který však předmětem řízení v projednávané věci nebyl (žalobce v této části vzal žalobu zpět), a odvolací soud tudíž neměl důvod se touto námitkou zabývat, z odůvodnění napadeného rozsudku vyplývá, že žalovaný zneužití jeho tísně či nezkušenosti při uzavření smlouvy netvrdil a z provedeného dokazování ani nevyplývalo.

12. Otázkami 3 až 5, jejichž prostřednictvím vznáší výhrady vůči postupu soudů (že došlo k porušení pravidel zákonné koncentrace řízení, že se odvolací soud nelyžoval s návrhem žalovaného na provedení důkazů v odvolacím řízení, že soud prvního stupně nehodnotil provedené důkazy, neboť je nepovažoval pro posouzení věci za podstatné), dovolatel nenapadá žádný právní závěr odvolacího soudu vyplývající z hmotného či procesního práva, na němž je napadené rozhodnutí založeno, nýbrž mu vytýká, že řízení zatížil vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejde totiž o otázku správnosti či nesprávnosti právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. (tj. o otázku, na jejímž vyřešení napadené rozhodnutí záviselo), nýbrž o otázky případné existence či neexistence vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2758/2013](#), ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. [30 Cdo 185/2014](#), a ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. [30 Cdo 2266/2014](#)). K vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a), b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci – je-li jimi řízení skutečně postiženo – přihlíží dovolací soud pouze v případě, jedná-li se o dovolání přípustné (§ 242 odst. 3 věta druhá

o. s. ř.), musí se však jednat o takové vady, jejichž povaha se musela promítnout do věcné správnosti rozhodnutí v tom směru, že bylo rozhodnuto zákonu neodpovídajícím způsobem. Dovolatel oběma nalézacím soudům vytýká pochybení v jejich postupu, aniž vyložil, v čem se měla promítnout do věcné správnosti rozsudku. Nadto z protokolu o jednání před odvolacím soudem ze dne 16. 6. 2021 (č. I. 225 spisu) se podává, že právní zástupce žalovaného žádné návrhy na provedení důkazů při odvolacím jednání neuplatnil.

13. Otázka, zda smlouva uzavřená mezi účastníky podléhá právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, zakládá přípustnost dovolání, protože jde o otázku dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu a v daných skutkových poměrech neřešenou. Její řešení může mít dopad na posouzení uplatněného nároku z pohledu důsledků plynoucích z neplatnosti smlouvy pro rozpor s § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, a to vzhledem k námitce žalovaného týkající se přiměřenosti doby vrácení poskytnuté jistiny jeho možnostem (§ 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru).

č. 30

IV.

Důvodnost dovolání

14. Nesprávným právním posouzením věci je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. jestliže ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry. Právní posouzení je rovněž nesprávné, není-li úplné, tj. učinil-li soud právní závěr, aniž při jeho utváření zohlednil všechny relevantní skutečnosti.

15. Právní vztah mezi účastníky vychází ze smlouvy uzavřené dne 27. 4. 2017, tudíž pro právní posouzení věci je rozhodné znění právní úpravy k uvedenému datu.

16. Podle § 2390 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v rozhodném znění (dále jen „o. z.“), přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.

Podle § 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v rozhodném znění (dále jen jako „zákon o spotřebitelském úvěru“), tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie a upravuje a) činnost některých osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr, včetně činnosti těchto osob v zahraničí, b) práva a povinnosti při poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru, c) působnost správních orgánů v oblasti poskytování a zprostředkovávání spotřebitelského úvěru.

17. Podle § 2 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru spotřebitelským úvěrem je odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.

18. Podle § 3 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru pro účely tohoto zákona se rozumí

a) poskytováním spotřebitelského úvěru

1. nabízení možnosti sjednat spotřebitelský úvěr vlastním jménem a na vlastní účet,
2. předkládání návrhu na sjednání spotřebitelského úvěru vlastním jménem a na vlastní účet,
3. provádění přípravných prací směřujících vlastním jménem a na vlastní účet ke sjednání spotřebitelského úvěru, včetně poskytování doporučení vedoucího ke sjednání spotřebitelského úvěru,
4. sjednávání spotřebitelského úvěru vlastním jménem a na vlastní účet, nebo
5. výkon práv a plnění povinností ze smlouvy o spotřebitelském úvěru osobou, která spotřebitelský úvěr se spotřebitelem sjednala,

b) zprostředkováním spotřebitelského úvěru

1. nabízení možnosti sjednat spotřebitelský úvěr jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele,
2. předkládání návrhů na sjednání spotřebitelského úvěru jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele,
3. provádění přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru jménem a na účet poskytovatele nebo jménem a na účet spotřebitele, včetně poskytování doporučení vedoucího ke sjednání spotřebitelského úvěru,
4. sjednávání spotřebitelského úvěru jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele, nebo
5. výkon práv a plnění povinností ze smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru osobou, která smlouvu o zprostředkování spotřebitelského úvěru se spotřebitelem uzavřela,

c) posouzením úvěruschopnosti spotřebitele posouzení jeho schopnosti splácet spotřebitelský úvěr,

d) poskytovatelem ten, kdo jako podnikatel poskytuje spotřebitelský úvěr,

e) zprostředkovatelem ten, kdo jako podnikatel zprostředkovává spotřebitelský úvěr,

(...)

19. Podle § 7 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovat spotřebitelský úvěr jako podnikatel je oprávněna pouze

- a) banka, zahraniční banka a zahraniční finanční instituce za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost bank,
- b) spořitelní a úvěrní družstvo za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost spořitelních a úvěrních družstev,
- c) platební instituce a zahraniční platební instituce za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk,
- d) poskytovatel platebních služeb malého rozsahu za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk,
- e) instituce elektronických peněz a zahraniční instituce elektronických peněz za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk,
- f) vydavatel elektronických peněz malého rozsahu za podmínek stanovených zákonem upravujícím platební styk a
- g) nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru (§ 9) za podmínek stanovených tímto zákonem.

20. Podle § 5 odst. 2 o. z. proti vůli dotčené strany nelze zpochybnit povahu nebo platnost právního jednání jen proto, že jednal ten, kdo nemá ke své činnosti potřebné oprávnění, nebo komu je činnost zakázána.

21. Odvolací soud vycházel ze zjištění soudu prvního stupně, že zapůjčené peněžní prostředky ve výši 150 000 Kč, 250 000 Kč a 100 000 Kč představovaly provize za sjednání a poskytnutí zápůjčky osobám, které se na sjednání zápůjčky podílely a s nimiž žalovaný za tím účelem uzavřel smlouvy (R. m. o. s.r.o., V. C. a.s. a T. B.), a že žalobce (osoba zapsaná v živnostenském rejstříku) obdobným způsobem poskytoval finanční prostředky opakovaně a za účelem dosažení zisku (viz odstavec 14 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně).

22. Odvolací soud vyloučil působnost zákona o spotřebitelském úvěru na projednávanou věc proto, že žalobce nelze považovat za osobu oprávněnou poskytovat spotřebitelský úvěr podle § 7 zákona o spotřebitelském úvěru.

23. Tomuto závěru nelze přisvědčit.

24. Zákon o spotřebitelském úvěru zpracovává směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. 2. 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení. Předmětem úpravy je (i) činnost některých osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr (včetně činnosti těchto osob v zahraničí), (ii) práva a povinnosti při poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru a (iii) působnost správních orgánů v oblasti poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru (viz § 1 zákona).

25. Smlouva o spotřebitelském úvěru není samostatným smluvním typem, ze znění § 2 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru vyplývá, že základními definičními složkami pojmu spotřebitelský úvěr jsou (i) financování (aktivní či pasivní formou), (ii) jeho poskytování či zprostředkování a (iii) spotřebitel.

26. Naplnění uvedených definičních znaků znamená posoudit, zda se jedná o finanční službu (úvěr, peněžitá zápůjčka, odklad platby a podobně) a zda je tato (finanční) služba spotřebiteli „poskytnuta nebo zprostředkována“. Pojmy „poskytování“ a „zprostředkování“ spotřebitelského úvěru zákon blíže definuje v § 3 odst. 1 písm. a) a písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru (viz výše).

27. V rozsudku ze dne 21. 9. 2007, č. j. [5 Afs 148/2006-50](#), uveřejněném ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 12/2007, Nejvyšší správní soud uvedl, že k podnikání je způsobilý pouze podnikatel ve smyslu § 2 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen jako „obch. zák.“). Na ty, kdo status podnikatele nemají (nedisponují potřebným oprávněním), pamatuje § 3a obch. zák. a obchodní zákoník se na ně zásadně nevztahuje. Uvedené ustanovení vychází z principu, že nelze činit rozdíl mezi osobami podnikajícími oprávněně a neoprávněně co do obligačních následků jejich úkonů. Stejně např. pro posouzení odpovědnosti za škodu není rozhodující, zda provozovatel má činnost, při jejímž uskutečňování ke škodě došlo, tuto zapsanou v obchodním rejstříku či nikoli. Kdo však podniká bez příslušného živnostenského nebo jiného veřejnoprávního oprávnění, porušuje tím veřejné právo, není tím však zbaven schopnosti uzavírat smlouvy, tedy obchodovat. Oba aspekty, tj. veřejnoprávní a soukromoprávní, je třeba odlišovat. Absence příslušného oprávnění k podnikání ve sféře soukromého práva nemá vliv na platnost soukromoprávního úkonu (nyní jednání).

28. Jde-li o úpravu v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále opět jen „o. z.“), v definičním vymezení podnikatele se odráží dřívější právní úprava obsažená v § 2 obch. zák. V novém pojetí podnikatele však byla opuštěna dřívější podmínka, podle níž je podnikatelem osoba nadaná podnikatelským oprávněním. Podnikatel je tudíž v rámci obecné definice vymezen podle reálné činnosti, nikoliv podle toho, zda má veřejnoprávní oprávnění k podnikání, či nikoliv (srov. Pelikánová, Pelikán In: Švestka, Dvořák, Fiala a kol. 2020 s. 866). Pokud osoba vykonává výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem, tedy činnost, která vykazuje charakteristické znaky podnikatele, ač tuto činnost vykonává neoprávněně (tedy chybí jí příslušné živnostenské nebo jiné oprávnění), považuje se za podnikatele (Lasák, Jan. § 420 [Pojem podnikatele]. In: Lavický, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1318, marg. č. 2.).

29. Na dřívější úpravu § 3a obch. zák., u níž se absence oprávnění či existence zákazu vztahovala pouze k podnikání, navazuje širší úprava § 5 odst. 2 o. z., která brání tomu, aby s absencí veřejnoprávního oprávnění byl spojován závěr o neplatnosti právního jednání bez toho, že by se ho dovolala dotčená strana, nikoliv ten, kdo veřejnoprávní povinnost porušil.

30. Právní závěr odvolacího soudu, že poskytne-li zápůjčku osoba bez příslušného oprávnění k poskytování spotřebitelských úvěrů, nejde o spotřebitelský úvěr a úprava zákona o spotřebitelském úvěru „se na věc nevztahuje“, je v rozporu s § 5 odst. 2 o. z., který stanoví, že proti vůli dotčené strany nelze zpochybnit povahu nebo platnost právního jednání jen

proto, že jednal ten, kdo nemá ke své činnosti potřebné oprávnění, nebo komu je činnost zakázána.

31. Tomu odpovídá i důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru, podle níž „...Definice poskytovatele (v současné právní úpravě "věřitel") je transpoziční, avšak je vázána na definici pojmu poskytování. Pojem je nastaven tak, aby zahrnul všechny osoby, které fakticky činnost vykonávají, bez ohledu na to, zda mají příslušné oprávnění či nikoli.“ (důvodová zpráva k § 3 zákona).

32. Nad výše uvedené - podle dikce § 2 zákona o spotřebitelském úvěru o spotřebitelský úvěr půjde nejen v případě poskytnutí finanční služby spotřebiteli, ale i v případě jejího zprostředkování spotřebiteli. Je tomu tak proto, že „(dalším) prvkem definice spotřebitelského úvěru je jeho poskytnutí nebo zprostředkování spotřebiteli poskytovatelem nebo zprostředkovatelem. To znamená, že se jedná o spotřebitelský úvěr vždy, pokud je věřitelem ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, poskytovatel. Stejně tak se jedná o spotřebitelský úvěr, pokud v procesu úvěrování spotřebitele vystupuje jako prostředník zprostředkovatel. V takovém případě jde o spotřebitelský úvěr, i když věřitelem ze smlouvy, ve které se tento úvěr sjednává, není poskytovatel (ve výše uvedeném smyslu).“ (viz důvodová zpráva k § 2 zákona o spotřebitelském úvěru).

33. Z posledně řečeného vyplývá nesprávnost (dílčího) závěru odvolacího soudu, že pro právní posouzení věci (konkrétně otázky, zda jde o spotřebitelský úvěr) není významné, zda a jaké smlouvy žalovaný uzavřel s osobami, které se na sjednání zápůjčky podílely.

34. Dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl proto uplatněn opodstatněně.

35. Z výše vyložených důvodů dovolací soud rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

36. Právní názor dovolacího soudu je závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř.).

37. Nejvyšší soud již samostatně nerozhodoval o žádosti žalovaného na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí za situace, kdy přikročil k rozhodnutí o samotném dovolání.

č. 31

Ve sporech o náhradu škody způsobené na lesních porostech exhalacemi pocházejícími z průmyslových závodů lze důvodně považovat za zdroj zvýšeného nebezpečí plynné sloučeniny dusíku a síry, jejichž vypouštění a působení nelze zcela eliminovat, takže ani při vynaložení řádné péče nelze vyloučit, že v souhrnném a dlouhodobém působení mohou vést k závažným újmám, za něž odpovídá provozovatel těchto činností podle § 2925 o. z.

Náhrada škody, Dokazování

§ 2924 o. z., § 2925 o. z.

č. 31

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. [25 Cdo 1152/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:25.CDO.1152.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání obou účastníků zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 11. 2020, sp. zn. 84 Co 336/2019, 84 Co 337/2019, a rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 18. 10. 2019, sp. zn. 14 C 5/2017, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 1. 11. 2019, sp. zn. 14 C 5/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Mostě k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Mostě rozsudkem ze dne 18. 10. 2019, č. j. 14 C 5/2017-254, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 1. 11. 2019, č. j. 14 C 5/2017-277, uložil žalované, aby zaplatila žalobci 4.324.330 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Žalobce (subjekt, jemuž je svěřeno hospodaření s lesy ve vlastnictví státu) se domáhá náhrady škody způsobené na lesním půdním fondu a lesních porostech imisemi vypuštěnými do ovzduší v roce 2014 závody provozovanými žalovanou (závod P. – 95,52 tun SO₂ a 2464,71 tun NO_x, teplárna T700 L. – 3763,3 tun SO₂ a 1493,46 tun NO_x, rafinérie L. – 992 tun SO₂ a 283 tun NO_x, rafinérie K. nad V. – 1342 tun SO₂ a 279,7 tun NO_x). Podíl uvedených znečišťujících látek na škodlivém působení na lesní porosty ve správě žalobce byl stanoven na základě znalecky zpracované depoziční studie. Okresní soud již předtím žalobě vyhověl rozsudkem ze dne 18. 10. 2017, č. j. 14 C 5/2017-87, který byl zrušen usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 12. 2018, č. j. 84 Co 10/2018, 84 Co 11/2018-148. Odvolací soud posoudil uplatňovaný nárok jako náhradu škody způsobené provozní činností ve smyslu § 2924 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a nikoliv jako škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným ve smyslu § 2925 o. z., měl však za to, že se soud náležitě nevypořádal s otázkou možné liberace žalované, proto věc vrátil k dalšímu řízení. Okresní soud na základě doplněného dokazování vyšel ze zjištění, že žalovaná provozuje rafinérie L. a K. nad V., teplárnu T700 v L. a závod P., z nichž jsou vypouštěny emise oxidů síry, dusíku a dalších látek, a v roce 2014 tím způsobila škodu na lesních porostech ve vlastnictví státu, k nimž náleží právo hospodaření žalobci. Výše škody pro jednotlivé zdroje znečištění vyplývá z podkladů k náhradě škody vypracovaných žalobcem a ze znaleckého posudku P. H. – v roce 2014 byla všemi

provozovateli zdrojů znečištění způsobena škoda 55.424.870 Kč, přičemž podíl žalované na celkové škodě se opírá o depoziční studii a Gaussův matematický model (rafinérie L. 352.391 Kč, rafinérie K. nad V. 77.999 Kč, závod P. 2.333.895 Kč, teplárna T700 1.690.045 Kč). Soud posoudil nárok podle § 2924 o. z., neboť bez pochyb je činnost žalované činností provozní a v příčinné souvislosti s ní dochází k poškození lesních porostů. Odmítl argumentaci žalobce, že by mělo jít o škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným ve smyslu § 2925 o. z. Obdobné nároky uplatňované žalobcem za účinnosti předchozí úpravy (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013, dále též jen „obč. zák.“) byly vždy posuzovány jako nároky na náhradu škody způsobené provozní činností, byť i tato úprava znala odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným. Žalobce ani netvrdil, že by činnost žalované doznala od roku 2014 takových změn, pro něž by na ni bylo možné hledět jako na provoz ve smyslu § 2925 o. z. Využití metodiky H. při zjišťování škody bylo opakovaně označeno za akceptovatelné (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2003, sp. zn. [25 Cdo 325/2002](#), publikovaný pod č. 46/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní, dále jen „Sb. rozh. obč.“, následně pak např. usnesení téhož soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. [25 Cdo 4425/2016](#)). Byť není do budoucna vyloučeno přesnější stanovení náhrady, bude-li vypracována exaktnější metoda, v dané věci žalovaná takovouto metodu neoznačila. Výše škod zde vyplývá nejen ze znaleckého posudku, ale též z žalobcem předloženého souhrnného přehledu škod způsobených imisemi v roce 2014 a vstupních údajů pro výpočet imisních škod za toto období. Soud odmítl výtku, že by vstupní údaje posudku byly nesprávné, neboť jde o údaje zjišťované na více úrovních při běžné provozní činnosti i třetími osobami při tvorbě lesního hospodářského plánu. Zvolená metodika a postupy H. umožňují vyčíslit škodu postupem podle § 136 o. s. ř. Soud se dále zabýval liberačním důvodem ve smyslu § 2924 věty druhé o. z. spočívajícím ve vynaložení veškeré rozumně požadovatelné péče v zájmu předcházení vzniku škody. Při zhodnocení technických opatření, která žalovaná zavedla ke snížení emisí, jakož i kritérií nejlepších dostupných technik podle referenčních dokumentů, jak byla analyzována ve znaleckém posudku k této otázce, soud dovodil, že žalovaná činí opatření v zájmu splnění požadavků předpisů na ochranu životního prostředí, podrobuje se příslušným kontrolám a činí i dobrovolná opatření zaměřená na zvýšení ochrany životního prostředí, přesto však v roce 2014 neuskutečnila opatření, jimiž mohla emise oxidu siřičitého a oxidů dusíku výrazně snížit (opatření byla provedena až následně). Soud přihlédl k závěrům komentářové literatury, podle níž byť technický rozvoj přináší určitou míru setrvalého škodlivého působení imisí, jež není možné vyloučit, ale toliko ji ovlivňovat, nemůže tím být dotčeno právo na náhradu škody. Důraz na plnou náhradu je zřejmý též z nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. [IV. ÚS 444/11](#). Na odpovědnost za škodu způsobenou emisemi se vztahuje též evropské právo, zejména princip znečišťovatel platí (viz čl. 191 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie, směrnice 2004/35 ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, směrnice 2010/75 EU o průmyslových imisích). Výjimku z odpovědnosti je třeba vykládat restriktivně, je nepřijatelné, aby z pozitivních důsledků provozní činnosti profitoval jejich provozovatel, zatímco negativní důsledky by neslo jeho okolí. Byť žalovaná vynakládala nemalé prostředky na ekologizaci svého provozu, v posuzovaném období nevynaložila veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. I z pohledu ekonomické situace žalované a nákladnosti daných opatření přitom není požadavek na jejich provedení nepřiměřený. Soud tedy neshledal liberační důvod naplněným a žalobě v plném rozsahu vyhověl.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 4. 11. 2020, č. j. 84 Co 336/2019, 337/2019-321, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu co do částky 2.683.685 Kč s příslušenstvím zamítl, ve zbytku jej potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud konstatoval, že okresní soud správně posoudil nárok žalobce podle § 2924 o. z., neboť nepříznivé účinky exhalací vypouštěných do ovzduší jsou typickým případem vlivu provozní činnosti na okolí a není důvodu, aby se veškerá obdobná činnost přesunula do kategorie provozu zvláště nebezpečného, neboť u něj se nepředpokládá nemožnost předejít jakékoliv újmě, nýbrž jen vzniku závažné škody. Rovněž tak soud správně vymezil předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu a její výši a opřel-li své závěry zejména o znalecký posudek, je jeho postup v souladu s ustálenou rozhodovací praxí. Žalovanou navrhané důkazy, jimiž měly být uvedené závěry v odvolacím řízení zpochybněny, odvolací soud neprovedl s ohledem na koncentraci řízení a na to, že provedenými důkazy byly vznik a výše škody, příčinná souvislost a odpovědnost žalované prokázány. Rozdílný názor pak krajský soud zaujal k otázce naplnění liberačního důvodu. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že v případě závodů P., rafinérie L. a rafinérie K. nad V. využívala žalovaná v roce 2014 nejlepší možné technologie k omezení vzniku emisí, v případě závodu teplárny T700 pak nejlepší možná opatření přijata nebyla. Zatímco ve vztahu ke třem podnikům byl liberační důvod naplněn, ve vztahu k závodu T700 nikoliv. Tomu odpovídá rozsah škody ve výši 1.690.045 Kč, vzhledem k dřívějšímu částečnému plnění tak činí povinnost k náhradě 1.640.645 Kč s příslušenstvím; ve zbývajícím rozsahu odvolací soud napadené rozhodnutí změnil tak, že žalobu zamítl.

č. 31

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno zčásti rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žaloba byla zamítnuta, podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z toho, že napadené rozhodnutí spočívá na otázkách hmotného práva doposud neřešených dovolacím soudem, z části pak řešených dovolacím soudem odlišně od závěrů odvolacího soudu, a to především na otázkách posouzení provozu zvláště nebezpečného ve smyslu § 2925 o. z., možnosti zprostit se odpovědnosti za škodu podle § 2924 o. z. i oddělitelnosti odpovědnosti za provoz jednotlivých závodů. Posouzení těchto otázek odvolacím soudem podle dovolatele není věcně správné. Ve vztahu ke škodě vzniklé na lesních porostech oxidy dusíku a síry nebylo pro dobu po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, náležitě vyřešeno, zda se má jednat o škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným (§ 2925 o. z.) či o škodu způsobenou provozní činností (§ 2924 o. z.). Dovolatel poukázal na dosavadní rozhodovací praxi reprezentovanou rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. [25 Cdo 769/2006](#), podle níž veřejnoprávní úprava ochrany ovzduší nevylučuje uplatnění občanskoprávní odpovědnosti vůči poškozeným provozní činností. Činnost žalované je provozem zvláště nebezpečným, jelikož z povahy jejích provozů vyplývá, že vždy bude docházet k určité úrovni produkce škodlivých látek a jejich emitování do ovzduší a zároveň takto bude docházet ke vzniku škod na porostech žalobce. Jedná se přitom o provozy provozované továrním způsobem. S ohledem na to, že škodlivost produkovaných emisí oxidů síry a dusíku na lesy a životní prostředí byla vědecky prokázána, je třeba provoz žalované mít za zvláště nebezpečný ve smyslu § 2925 o. z. Žalovaná není schopna ovlivnit, jak a kde budou emitované látky poškozovat životní prostředí, může jen do určité míry ovlivnit množství vypouštěných škodlivin. I na tuto činnost se tak uplatní judikatorní závěry vyslovené

za účinnosti § 432 obč. zák., podle nichž je zvláště nebezpečným provoz, u něž dochází k využití takových technických prostředků či sil, pro něž je typické, že nejsou plně ovladatelné a kontrolovatelné, takže nelze ani při vynaložení řádné péče vyloučit vznik závažných škod na lesních porostech, například úhyn stromu či okyselení půdy (nepřímé působení), což je potvrzeno i vědeckým zkoumáním. Za chybný má dovolatel i závěr o naplnění liberačního důvodu zbavujícího žalovanou povinnosti k náhradě škody způsobené provozní činností ve smyslu § 2924 o. z.; již samotné znění uvedeného ustanovení vylučuje naplnění liberačního důvodu, neboť žalovaná ani nevynaložila úsilí k tomu, aby škoda nevznikla – spokojila se s tím, že její činností bude vznikat škoda, a toliko sleduje, zda její činnost vyhovuje limitům stanoveným příslušnými předpisy. Odpovědnosti se nelze zprostit pouhou snahou o zmírnění škody. Nadto, i pokud by liberovala pouhá snaha o zmírnění škod, neobstojí podle žalobce závěr odvolacího soudu o liberaci, neboť žalovanou přijatá opatření jsou v podstatě splněním podmínek pro činnost jejího provozu, nikoliv nadstandardní péčí, a to bez ohledu na to, zda žalovaná používá tzv. nejlepší dostupné technologie. Existuje totiž řada způsobů, jimiž lze reálně snížit produkci škodlivých látek (např. použití kvalitnějšího uhlí, nahrazování uhlí štěpkou). Žalovaná je zodpovědná za způsob, jímž energie produkuje, a jsou-li v současné době dostupné technologie umožňující produkci energie bez škodlivých látek, je důvodné požadovat, aby i v případě napadených provozů bylo cílem úplné omezení produkce škodlivých látek. Je povinností žalované předcházet podle § 2900 o. z. vzniku škody a udržuje-li v chodu provozy emitující škodliviny do ovzduší, neplní ani zákonnou prevenční povinnost. Dovolatel má dále za to, že odvolací soud nerespektoval rozhodovací praxi dovolacího soudu, posuzovali ve vztahu k naplnění liberačního důvodu skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí. Rovněž tak odvolací soud nerespektoval dosavadní judikaturu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3268/2008](#)), podle níž plnění zákonných povinností na ochranu ovzduší nezprošťuje provozovatele zdrojů znečištění odpovědnosti za škodu. Obdobně pak podle dovolatele neobstojí „oddělení“ jednotlivých provozů pro posouzení zproštění odpovědnosti, neboť z § 2924 o. z. nevyplývá, že by z hlediska zproštění odpovědnosti bylo možné posuzovat každý závod zvláště; liberační důvod musí být naplněn ve vztahu k celkovému množství produkovaných emisí, respektive ke všem provozovaným závodům. Ani žalovaná přitom netvrdila, že by provozy byly samostatnými závody ve smyslu § 502 o. z. Žalobce navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl částečně potvrzen rozsudek okresního soudu, podala dovolání žalovaná, která dovozuje přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. z toho, že oba soudy v řízení postupovaly v rozporu s právem na spravedlivý proces a zbavily ji práva na účinnou obranu proti tvrzením žalobce. Soudy bez patřičného odůvodnění omezily její právo na provedení navržených důkazů, byť obdobné důkazy svědčící ve prospěch žalobce provedly a hodnotily. Nestandardní postup soudů představuje odchýlení se od rozhodovací praxe Nejvyššího i Ústavního soudu. Soudy porušily stávající rozhodovací praxi, rozhodly-li o žalobě, aniž byl tvrzený nárok osvědčen provedenými důkazy. Dovolatelka spatřuje pochybení v tom, že nebyl proveden důkaz smlouvou mezi žalobcem a taxátorem (tj. zpracovatelem průběžného hodnocení lesa a lesních porostů pro stanovení dalších plánů k péči o les) k tvrzení, že žalobce zkresluje vlastní evidenci, zavazuje-li společnosti provádějící taxační činnost k vykazování jako imisních i poškození vzniklá z jiných příčin. Odvolací soud pak neprovedl ani jeden z navrhovaných znaleckých posudků, jež vznikly v době zpracování studie Ústavu výzkumu globální změny AV ČR v. v. i. (Vliv emisí SO₂ a NO_x na růst smrku),

jež zásadním způsobem měnily pro období po roce 2006 dřívější závěry znalců. Žalovaná má dále za to, že soudy nedostály požadavku rozhodovací praxe vyžadující, aby účastník prokázal pravdivost svých tvrzení (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Cdo 6/2011](#), sp. zn. [25 Cdo 114/2008](#) a sp. zn. [28 Cdo 1396/2010](#)), neboť tvrzení o vzniku škody v důsledku mimořádných opatření zůstalo neprokázáno – žalobce navrhl k prokázání existence škody z mimořádných opatření důkazy, jež soud neprovedl a přímo je zamítl. Přípustnost dovolání zakládá též dovolacím soudem opakovaně řešená otázka způsobu zjištění náhrady škody na lesních porostech, jež by měla být posouzena jinak, a to v souladu s novými poznatky v oboru lesního hospodářství. Judikatura je založena na poznatcích starších více než 25 let a neodpovídá současnému stavu poznání, přičemž názory znalce H. nejsou založeny na žádném konkrétním měření a nelze je mít, jak je vyjádřeno v judikatuře Nejvyššího soudu, za aktuální nejvyšší stupeň současného poznání. Soudy sledované závěry vyslovené v rozhodnutích Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2001, sp. zn. [25 Cdo 62/2000](#), a dne 28. 8. 2003, sp. zn. [25 Cdo 325/2002](#), se tak odvíjejí od již překonaných odborných poznatků. Dovolatelka upozorňuje, že dlouhodobá pozorování a měření prováděná Ústavem výzkumu globální změny AV ČR v. v. i. vedou k závěru, že došlo ke změně stavu lesních porostů, snížení poškození lesů imisemi a objevily se nové stresory. Studie zveřejněná zmíněným ústavem v roce 2019 mění zásadním způsobem názor na chřadnutí lesních porostů a příčinnou souvislost tohoto stavu s imisemi SO₂ a NO_x. Žádný ze zpracovatelů posudků nebo stanovisek citovaných v rozhodnutí soudu se však k závěrům dané studie nevyjádřil. Je přitom povinností soudu, aby ve své rozhodovací praxi vycházel z poznatků vědy, dojde-li ke změně odborného poznání, nemůže soud existenci těchto poznatků přezírat. Dosavadní judikatura dále neřeší způsob prokázání vzniklé škody a způsob výpočtu výše škody na lesních porostech a rovněž se doposud nevyjadřovala k důkazní hodnotě žalobcem předloženého výpočtu celkové škody na lesních porostech. Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil v napadeném rozsahu rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 31

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že obě dovolání byla podána včas, oprávněnými osobami (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky kvalifikovaného zastoupení ve smyslu § 241 o. s. ř. (advokátního zastoupení v případě žalobce, zaměstnance s právnickým vzděláním v případě žalované). Dovolání je přípustné pro otázku pojetí provozu zvláště nebezpečného ve smyslu § 2925 o. z. a jeho odlišení od provozní činnosti ve smyslu § 2924 o. z. v případech vypouštění exhalací při průmyslové činnosti, jíž se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 doposud nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 2895 o. z. škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvláště zákonem.

7. Tato uvozující klauzule zakládá obecné pravidlo tzv. objektivní odpovědnosti, u níž se na rozdíl od tzv. obecné odpovědnosti (§ 2910 a násl. o. z.) nevyžaduje protiprávnost ani zavinění, a naopak vznik povinnosti k náhradě újmy se tu váže na splnění předpokladů

stanovených v jednotlivých ustanoveních zákona (§ 2920 a násl. o. z.), totiž že újma poškozenému vznikne v příčinné souvislosti s některou ze zvláště definovaných kvalifikovaných okolností spojených zpravidla s činnostmi vykazujícími jistou míru nebezpečí pro okolí. Účelem objektivní odpovědnosti je zohlednit stav rizika přesahujícího standardní mez a též posílit ochranu poškozených osob tím, že škůdce, jemuž je odpovědnost za vzniklou újmu přičítána, bude povinen k náhradě újmy ve všech případech, kdy neprokáže specifické důvody, které jej naopak povinnosti k náhradě zprošťují (tzv. liberační důvody). Náhrada újmy je tak dosažitelná jednodušeji, neboť poškozený prokazuje pouze existenci základních předpokladů odpovědnosti, aniž by zavinění bylo významné. Jednotlivé případy povinnosti k náhradě jsou různě přísně nastaveny co do možnosti zprostit se povinnosti k náhradě (liberace). Zatímco např. § 2924 o. z. nebo § 2927 o. z. umožňují škůdci liberovat se, prokáže-li, že neporušil objektivní standard chování, některá ustanovení nedávají téměř žádnou možnost zproštění a jedná se o případy absolutní nebo téměř absolutní objektivní odpovědnosti.

č. 31

8. Toto pojetí odpovídá trendu poskytovat zvýšenou ochranu subjektům nepříznivě dotčeným potenciálně nebezpečnou činností, při níž jsou často využívány technické prostředky a postupy, u nichž nelze vyloučit negativní působení či selhání. Například rakouská literatura pracuje s tezí, že škodu je v těchto případech třeba přičítat tomu, jehož zájmům zdroj zvýšeného nebezpečí slouží, a je tak namístě, aby nevýhody tížily osobu, jíž přináší užitek a která též může daný zdroj ovlivňovat a v rámci možností jej ovládat (viz Koziol, H., Apathy, P., Koch, B. A.: Österreichisches Haftpflichtrecht, Band III, Gefährdungs-, Produkt-, und Eingriffshaftung. Wien: Jan Sramek Verlag, 2014, s. 7). Obdobně hovoří též článek 5:101 odst. 1 Principů evropského deliktního práva (dále též jen „PETL“), podle nějž ten, kdo vykonává abnormálně nebezpečnou činnost, je objektivně odpovědný za škodu charakteristickou pro nebezpečí představované činností a vyplývající z ní. Podle odstavce 2 tohoto článku je činnost abnormálně nebezpečná, jestliže a) vytváří předpověditelné a významné nebezpečí škody, i když při jejím provozu je dodržena veškerá řádná péče a b) není předmětem běžného užívání.

9. Zákon č. 89/2012 Sb., účinný od 1. 1. 2014, stejně jako předchozí úprava stanoví speciální pravidla pro vznik povinnosti k náhradě škody spojené s rizikovými činnostmi mimo jiné též pro případy, v nichž škoda byla vyvolána provozní činností, přičemž rozlišuje v návaznosti na povahu a možné dopady dané činnosti odpovědnost za provozní činnost (prostou) a za provoz zvláště nebezpečný. Tyto skutkové podstaty se liší nejen v dílčích odlišnostech stanovení podmínek vzniku odpovědnosti, ale zejména v rozdílných možnostech liberace škůdce, proto je mezi nimi vždy třeba bedlivě rozlišovat. Oproti předchozí úpravě se nyní výslovně vymezují znaky provozu zvláště nebezpečného, zatímco dříve zákonná definice tohoto pojmu chyběla; nyní účinná právní úprava se mu již blíže věnuje a stanoví přesnější pravidla pro uplatňování nároku na náhradu škody takto způsobené. Zároveň byla nastavena určitá hierarchie mezi provozní činností prostou a zvláště nebezpečnou.

10. Podle § 2924 o. z. kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výtěžné činnosti, nahradí škodu vzniklou z provozu, ať již byla způsobena vlastní provozní činností, věcí při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí. Povinnosti se zprostit, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.

Podle § 2925 odst. 1 o. z. kdo provozuje závod nebo jiné zařízení zvláště nebezpečné, nahradí škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí; provoz je zvláště nebezpečný, nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče. Jinak se povinnosti zproští, prokáže-li, že škodu způsobila zvnějšku vyšší moc nebo že ji způsobilo vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby; ujedná-li se další důvody zproštění, nepřihlíží se k tomu.

Podle § 2925 odst. 2 o. z. je-li z okolností zřejmé, že provoz významně zvýšil nebezpečí vzniku škody, ačkoli lze důvodně poukázat i na jiné možné příčiny, soud zaváže provozovatele k náhradě škody v rozsahu, který odpovídá pravděpodobnosti způsobení škody provozem.

Podle § 2925 odst. 3 o. z. se má za to, že provoz je zvláště nebezpečný, pokud se provozuje továrním způsobem nebo pokud se při něm výbušná nebo podobně nebezpečná látka používá nebo se s ní nakládá.

Podle důvodové zprávy k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účelem nové právní úpravy bylo důsledněji rozlišit podmínky pro náhradu škody způsobené provozem obchodního závodu nebo podobného zařízení a pro náhradu škody způsobené provozem zvláště nebezpečným. Není totiž rozumně možné stanovit tyto podmínky zásadně shodně pro provoz cukrárny i chemické továrny, třebaže obchodním závodem je obojí. Bylo proto navrženo upravit povinnost k náhradě škody způsobené provozní činností – charakterizované v podstatě stejně jako v dosavadním § 420a obč. zák., ale s možností zproštění provozovatele, pokud prokáže, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Výrazem „rozumně požadovat“ je vyjádřeno, že se nemají na mysli jen povinnosti ujednané ve smlouvě nebo stanovené právními předpisy, ale vše, co se v daném ohledu jeví s ohledem na povahu provozu jako racionální. Je tím také vyjádřeno, že požadavky na provozovatele nemohou být přemrštěné – byť jsou formulovány jako objektivní – neboť musí odpovídat tomu, co se od jednajících v daném oboru očekává jako opatrné jednání podle dosažené úrovně poznání i obecné zkušenosti.

11. Které typy provozů spadají pod provozy zvláště nebezpečné, lze vymezit jednak výkladem pojmu zvláštní nebezpečnost, a to ve srovnání s prostou provozní činností, jednak ovšem zejména za použití legálních definic obsažených v § 2925 odst. 1 části první věty za středníkem a v odst. 3 o. z. V první řadě se provoz stává zvláště nebezpečným, nelze-li možnost vzniku závažné (tj. zvláště kvalifikované) škody předem rozumně vyloučit ani při vynaložení řádné péče, již je provozovatel povinován. Zvláštní nebezpečnost provozu se tak odvíjí od zvýšené potenciality vzniku škody, již nelze beze zbytku čelit. Následně se stanoví vyvratitelná právní domněnka zvláštní nebezpečnosti tam, kde jde o činnost provozovanou továrním způsobem (tj. v soustředěné formě za organizovaného využití technologických postupů), a tam, kde se při činnosti využívá nebezpečných látek, jako jsou výbušniny, chemikálie, jedy, biologicky aktivní materiály apod.

12. Být pojem továrna (tovární provoz) není zákonem definován, lze vyjít z obecného významu tohoto slova, jak je chápán v běžné řeči, případně jak je analyticky rozebírán v literatuře. O továrním způsobu tak bude možné hovořit u velkých provozů, kde větší množství lidí a strojů produkuje určité výrobky či služby, kde dochází k sériové či pásové výrobě (Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část /§ 2055–3014/. Komentář, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1608), či jinak pojato, kde provoz probíhá v soustředěné formě

za organizovaného využití technologických postupů. Odvolací soud však v projednávané věci žalobcem poukazovaný tovární způsob výroby v jednotlivých provozních zařízeních žalované nezohlednil a nevyložil, zda a proč považuje tuto právní domněnku za vyvrácenou, resp. s podmínkami § 2925 o. z. vůbec nepracoval a omezil se jen na zjednodušující závěr, že změna právní úpravy nemění náhled na povahu posuzované činnosti žalované. Shledá-li soud, že tvrzení a důkazní návrhy poškozeného nasvědčují tomu, že se jedná o tovární způsob provozu, je zde bez dalšího zkoumání povahy provozu důvod pro závěr, že se jedná o provoz zvláště nebezpečný. Škůdce může tuto domněnku založenou ustanovením § 2925 odst. 3 o. z. vyvrátit důkazem, že o tovární způsob provozu nejde nebo že se nebezpečné látky vůbec nepoužívají či se s nimi nenakládá, případně že tyto okolnosti nejsou v daném případě tak významné a ve svém důsledku nebezpečné, aby zakládaly tuto zpřísněnou odpovědnost. Zákonem stanovenou domněnku pak může žalovaná strana vyvrátit, prokáže-li, že její provoz neodpovídá definici v § 2925 odst. 1 části věty první za středníkem o. z., tedy, že lze předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody při vynaložení řádné péče; tehdy ani provozy splňující jinak požadavky § 2925 odst. 3 o. z. nebudou považovány za zvláště nebezpečné.

č. 31

13. Odvolací soud podrobněji řešil liberační důvod prosté provozní činnosti (§ 2924 věta druhá o. z.). I provozovatel činnosti zvláště nebezpečné má k dispozici liberační důvod, je ovšem postaven jinak než u provozní činnosti, neboť u provozu zvláště nebezpečného se předpokládá, že ani vynaložení řádné péče nemůže předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné újmy, takže není namístě uvažovat o liberaci z důvodu vynaložení veškeré péče. Provozovatel se může povinnosti hradit škodu zprostit tím, že prokáže, že sice škodu vyvolal zdroj zvýšeného nebezpečí, avšak způsobila ji (bezprostřední účinek nebezpečné činnosti iniciovala) a) zvnějšku vyšší moc, b) vlastní jednání poškozeného nebo c) neodvratitelné jednání třetí osoby.

14. Právě okolnost, že vynaložení řádné péče nemůže předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné újmy, je kvalifikační podmínkou provozu zvláště nebezpečného, tedy pokud by v rozhodné době náležitě a v dané oblasti racionálně očekávatelné postupy, standardy a opatření (ať již technologického, organizačního či personálního rázu) nemohly uspokojivě zabránit vzniku závažné škody. Kritérium řádné péče přitom bude třeba posuzovat ve vztahu k určitému odvětví vždy z pohledu rozhodné doby, neboť náhled na korektní a zodpovědné postupy se může v průběhu času měnit, a to jak v návaznosti na technologické možnosti, tak společenské požadavky. Do jisté míry se v něm může promítnout i soudem prvního stupně připomínaný princip „znečišťovatel platí“, etablovaný v evropské i vnitrostátní úpravě ve spojení se zásadou předcházení znečištění přímo u zdroje (viz čl. 191 Smlouvy o fungování Evropské unie, § 17 a § 18 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí), jež ve svém důsledku stvrzuje celospolečenský důraz na to, aby to byl právě původce znečištění, kdo se bude sám snažit omezit dopady svých škodlivých aktivit. Současně zákonodárce prostřednictvím veřejnoprávní úpravy akceptuje (při splnění stanovených podmínek) daný způsob provozu (nehledě na případné škody, jež tak mohou být působeny); v rozporu s tím by bylo požadovat opatření, jež by ve svém důsledku fakticky potlačovala provozní činnost jako takovou. Řádná péče rozumně vylučující vznik škody tedy bude jistým reálně dosažitelným kompromisem mezi požadavky na zamezení škod a udržení provozní činnosti, při jejímž stanovení bude třeba zohlednit obecný stav poznání, technických, organizačních či technologických možností v daném oboru. I komentářová literatura (viz Melzer, F., Tégl, P. a kol.: Občanský zákoník, § 2894-3081, velký komentář, svazek IX, Praha: Leges, 2018, s. 468) poukazuje na obsahovou blízkost termínů „rozumné vyloučení při vynaložení řádné péče“ v ustanovení § 2925 o. z.

a „veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat“ v rámci liberačního důvodu podle § 2924 o. z., což vede k závěru, že lze-li při vynaložení řádné péče možnost škody rozumně vyloučit, pak provozovatel odpovídá podle § 2924 o. z., pokud tuto péči nevynaloží; pouze nelze-li ani takto (tj. řádnou péčí) vznik škody vyloučit, může nastoupit odpovědnost podle § 2925 o. z. Rozdíl mezi oběma zákonem zmíněnými standardy péče by nepochybně byl jen obtížně uchopitelný a identifikovatelný v rámci konkrétní provozní činnosti, jejich rozlišování by tedy bylo nejen neúčelné, ale i právně a fakticky obtížně proveditelné.

15. Ohledně pojetí závažné škody, coby jednoho z definičních prvků provozu zvláště nebezpečného, zákonodárce nadále ponechává značný prostor rozhodovací praxi, aby našla vodítka jejího vymezení. Lze vyjít z toho, že není důvodu a nejevilo by se ani spravedlivé a v souladu se zásadou rovnosti, aby „závažnost“ škody byla vztahována pouze k situacím, v nichž dojde ke škodě náhlým či masivním účinkem provozu (exploze, jednorázový únik jedovaté látky), neboť i pozvolné účinky provozu či postupně narůstající objem škodlivin může mít pro poškozeného srovnatelně negativní následky (shodně viz Melzer, F., Tégl, P. a kol.: Občanský zákoník, § 2894-3081, velký komentář, svazek IX, Praha: Leges, 2018, s. 487-488). Okolnost, že škoda vzniká dlouhodobějším působením provozu, jak tomu je i v projednávané věci, by proto sama o sobě neměla postačovat k vyloučení podmínky závažnosti škody. Stejně tak v rámci objektivního stanovení kritéria nebezpečnosti by mělo být přihlíženo k celkovému potenciálu daného provozu způsobit škodu, tedy nelze škodu poměřovat jen ve vztahu ke konkrétnímu nároku uplatňovanému poškozeným, ale též s přihlédnutím k souhrnným dopadům posuzované činnosti. Pouze tak je možné náležitě postihnout rizikovost provozu; v opačném případě by se úsudek o nebezpečnosti stal nahodilým (závislým na širí okruhu potenciálně dotčených osob) a byli by bezdůvodně zvýhodňováni provozovatelé ohrožující širší okruh potenciálně poškozených, mezi něž by se případná konkrétní škoda rozdělila a dílčí škodní nároky by byly nižší, oproti provozům ohrožujícím toliko několik osob (například jednoho či dva větší pozemkové vlastníky), jejichž případné konkrétní škodní nároky by dosáhly vyšších sum. Při hodnocení závažnosti lze přitom nepochybně přihlídnout k povaze dotčeného statku (statků), jeho (jejich) hodnotě, významu pro konkrétní osobu i společnost jako takovou, a rozsahu jeho (jejich) poškození. Vodítkem může být rovněž orientační peněžité vyčíslení škody, proto o závažnosti bude možné uvažovat zejména tehdy, dosahuje-li celková částka takové sumy, kterou by bylo možné obecně (nikoliv subjektivně, z pohledu konkrétního poškozeného) vnímat jako výrazný a zásadní náklad či ztrátu. Při hodnocení škody jako závažné lze nepochybně, jeví-li se to opodstatněným, zohlednit i další momenty, například možnost uvedení do původního stavu či zjednání nápravy, případně další komplikace a dopady spojené se vzniklým poškozením (do jisté míry lze mít v tomto za inspirativní závěry vyslovené v rozsudku nizozemského haagského soudu /Rechtbank Den Haag/ ze dne 26. 5. 2021, sp. zn. C/09/571932/HAZA-19-379 ve sporu vedeném proti společnosti Royal Dutch Shell Plc – dostupný z: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2021:5339>, v němž byla rozebrána nutnost přihlížet k širším dopadům podnikatelské činnosti na zájmy společnosti a lidská práva). Neobstojí proto blíže neobjasněný, výše uvedené pomíjející a do značné míry implicitní úsudek odvolacího soudu, že se v dané věci o závažnou škodu nejedná, byť byla již ve vztahu k újmě utrpěné přímo žalobcem v celé řadě obdobných případů vyčíslena částkami přesahujícími milionové hodnoty.

16. Tomu ostatně odpovídá i speciální ustanovení § 2925 odst. 2 o. z., které má směřovat k možnosti poskytnout odškodnění v komplikovaných případech těžko prokazatelné míry

účasti kumulovaných příčin na vzniku škody. Ve shodě s obdobně formulovaným článkem 3:103 odst. 1 PETL (Alternativní příčiny – v případě více jednání, z nichž každé by bylo samo dostatečnou příčinou škody, přičemž však zůstává nejistým, které jednání ji ve skutečnosti způsobilo, musí být každé jednání považováno za příčinu v rozsahu pravděpodobnosti, v jaké mohlo způsobit škodu poškozenému.) se ustanovení označuje v důvodové zprávě jako alternativní příčinná souvislost. Současně jde ovšem o modifikaci § 2915 o. z. dávajícího zásadně přednost solidární povinnosti k náhradě škody, neboť obecně platí, že v případě více příčin vzniku škody lze zavázat každého z původců v celém rozsahu s tím, že jejich vzájemné vypořádání podle míry účasti (§ 2916 o. z.) se poškozeného netýká. Nelze přehlédnout, že podobný princip byl soudy uplatňován ve sporech o náhradu škody způsobené na lesních porostech škodlivými exhalacemi již podle § 420a obč. zák. Při prakticky nezjistitelném počtu exhalantů byl podíl každého ze žalovaných určován složitými matematickými propočty zohledňujícími právě rozsah vyloučených škodlivin a modelujícími jejich pravděpodobný dopad ovlivněný geomorfologickými a meteorologickými faktory.

č. 31

17. Lze shrnout, že provoz zařízení využívajících pro své pracovní a výrobní procesy metodu spalování fosilních paliv splňuje v obecné rovině znaky provozu zvláště nebezpečného (zejména výroba elektrické či tepelné energie, paliv a chemických sloučenin). Není pochyb o továrním způsobu takových činností, neboť jsou v návaznosti různých technologických postupů využívány organizovaně fyzikální a chemické procesy ve složitých a sofistikovaných zařízeních. Spotřebovávané i vyrobené energie či jiné produkty lze v jejich množství a koncentraci považovat za nebezpečné látky stejně jako odpadní látky setrvale vypouštěné do ovzduší či vodních toků. Odpovědnost provozovatele podle § 2925 o. z. ovšem nastupuje jen tehdy, způsobil-li újmu zdroj zvýšeného nebezpečí, tedy právě činitelé zakládající znaky provozu zvláště nebezpečného. Opačně platí, že tento typ odpovědnosti nenastoupí, vyvolají-li škodlivý následek takové okolnosti (činnosti), které nejsou podstatným znakem zvláště nebezpečného provozu, jako například pohyb továrních vozidel, působení zvířat při ostraze či stavební nedostatky budov; takové okolnosti, byť mají souvislost s provozováním zvláště nebezpečných činností, nejsou totiž zdrojem zvýšeného nebezpečí ve smyslu § 2925 věty první, části věty před středníkem o. z. Ve sporech o náhradu škody způsobené na lesních porostech exhalacemi pocházejícími z průmyslových závodů tak lze důvodně považovat za zdroj zvýšeného nebezpečí plynné sloučeniny dusíku a síry, jejichž vypouštění a působení nelze zcela eliminovat, takže ani při vynaložení řádné péče nelze vyloučit, že v souhrnném a dlouhodobém působení mohou vést k závažným újmám na lesních a jiných porostech či dokonce na lidském zdraví.

18. Pro posuzovanou věc z toho plyne, že vznikly-li škody podle závěrů odvolacího soudu navzdory řádné péči žalované o provoz závodů P., rafinérie L. a rafinérie K. nad V., podmínka nemožnosti vyloučení vzniku škody při vynaložení řádné péče by měla být splněna. Není ovšem důvodu podrobovat kritice postup odvolacího soudu zkoumající podmínky odpovědnosti samostatně ve vztahu k jednotlivým provozům žalované; již z pohledu gramatického výkladu je zjevné, že obě uvažovaná ustanovení vztahují podmínky vzniku odpovědnosti k určitému provozu. Jak § 2924 o. z., tak § 2925 o. z. sice hovoří jako o subjektu povinném k náhradě o provozovateli závodu nebo jiného zařízení, leč popisují-li dále ve své dikci, jakou škodu je dotýčný povinen nahradit, pak se jedná o škodu vzniklou z konkrétního provozu, respektive z každého jednotlivého zdroje zvýšeného nebezpečí. Opodstatnění nelze přiznat ani dovolací námitce, že odvolací soud nerespektoval judikaturu zdůrazňující, že dodržování zákonných

povinností v oblasti ochrany ovzduší nezprošťuje provozovatele povinnosti k náhradě škody, neboť na takovém závěru napadené rozhodnutí nespočívá. Nejasnou, a tudíž i neopodstatněnou je též výtka zkoumání liberačního důvodu bez odborných znalostí – z rozhodnutí se podává, že odvolací soud v tomto vycházel ze znaleckého posouzení, na něž navázal svým úsudkem o požadované úrovni náležitě péče. Zmiňuje-li žalobce též obecnou prevenční povinnost, je třeba dodat, že není bezbřehá a zahrnuje jen taková opatření, která lze vzhledem ke konkrétní situaci rozumně požadovat, a uplatní se, není-li konkrétní právní úprava vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 3510/2019](#), uveřejněný pod číslem 6/2021 Sb. rozh. obč.). Je-li činnost žalované regulována (což žalobce nespornuje), žalovaná plní své zákonné povinnosti, avšak i tak dochází ke vzniku škod, pak by k nápravě měly sloužit právě specifické skutkové podstaty objektivní odpovědnosti za škodu, nikoliv extenzivní výklad prevenční povinnosti.

č. 31

19. I když žalovaná v dovolání nezpochybňuje pro ni příznivější právní kvalifikaci typu odpovědnosti, je třeba i jí dát zapravdu, a to v námitkách zpochybňujících závěry o rozsahu způsobených škod na lesních porostech spravovaných žalobcem. Akceptoval-li odvolací soud ve své dosavadní rozhodovací praxi jako korektní rozhodnutí založené na rozptylové studii a znaleckých posudcích H., nestanovil tak (a ani nemohl) fixní a neměnné pravidlo o způsobu dokazování imisemi způsobených škod na lesích a její výši. Naopak opakovaně dovodil, že vyvrátí-li aktuální vědecké poznatky správnost daného postupu (a to ve vztahu k posuzovanému období), je nepochybně namístě volit jiné nástroje zjišťování rozhodných skutečností, avšak je nezbytné, aby uvedené skutečnosti byly procesně korektním způsobem zjištěny v průběhu soudního řízení. Tato potřeba je zvýrazněna jak aplikací nové právní úpravy, tak i v nedávné době se projevivšími jinými výraznými faktory škodícími lesním porostům (sucho, kůrovec); žalovaná ostatně v tomto směru činila důkazní návrhy. Konečně nezbytnost doložení přesnější metody stanovení škod, jež by případně nahradila dosavadní nedokonalou metodiku, zmínil i Ústavní soud v usnesení ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. [I. ÚS 933/20](#). Ostatně odborně podložené skutkové závěry o intenzitě negativního působení exhalací se mohou promítnout i do právního závěru o naplnění definičního znaku provozu zvláště nebezpečného, jímž je vznik závažné újmy.

20. Ze všech těchto důvodů je rozsudek odvolacího soudu věcně nesprávný, proto jej Nejvyšší soud v celém rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.); protože tyto důvody se vztahují i k rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud též jeho rozsudek a věc vrátil Okresnímu soudu v Mostě k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 32

Za škodu způsobenou v době od 1. ledna 2013 soudním exekutorem při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem odpovídá pouze stát; ve sporu o náhradu takové škody vedeném proti němu poškozeným není (proto) soudní exekutor pasivně věcně legitimován.

Jestliže v době do skončení propadné přihlašovací lhůty určené rozhodnutím o úpadku (§ 136 odst. 1 písm. d/, § 173 odst. 1 insolvenčního zákona) již poškozený má vůči státu (neuspokojenou) pohledávku z titulu odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím soudního exekutora coby úřední osoby při výkonu státní správy, pak stát může přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek onoho soudního exekutora regresní pohledávku podle § 16 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) jako vázanou na splnění odkládací podmínky (spočívající v tom, že uhradí poškozenému škodu, kterou mu soudní exekutor způsobil).

Insolvenční řízení (účinky, zahájení), Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu], Přihláška pohledávky

§ 3 odst. 1 písm. b), § 4 odst. 1, § 16 odst. 1, § 32 zákona č. 82/1998 Sb., § 140c IZ, § 141a IZ, § 173 odst. 1 IZ, § 173 odst. 3 IZ, § 183 IZ, § 184 IZ

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1838/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.1838.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 16 Co 185/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 1. 6. 2021, č. j. 216 C 14/2020-155, Okresní soud v Bruntále (dále jen „okresní soud“):

[1] Uložil žalovanému (Č. B.) zaplatit žalobci (České republice – Ministerstvu spravedlnosti) do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 207.991 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně za dobu od 30. 7. 2020 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení zákonného úroku z prodlení za dobu od 25. 7. 2020 do 29. 7. 2020 (bod II. výroku).

[3] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 1.817 Kč (bod III. výroku).

2. Okresní soud – vycházejí z označených ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), z ustanovení § 46 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů, z ustanovení § 1968 a § 1970 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a z ustanovení § 140a a § 140b zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování ohledně vyhovujícího výroku o věci samé k následujícím závěrům:

3. Žalovaný (bývalý soudní exekutor) v exekučním řízení vedeném u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 43 EXE 341/2012 (u soudního exekutora pod sp. zn. 005 EX 56/2012) vymohl částky, které v souhrnu představují žalovanou jistinu a které nevyplatil poškozenému [oprávněnému B. K. (dále jen „B. K.“)]; ponechal si je pro sebe, za což byl také pravomocně odsouzen v trestním řízení (v němž byl žalobce odkázán s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních). Žalobce na tomto základě z titulu odpovědnosti státu za škodu (podle zákona č. 82/1998 Sb.) vyplatil B. K. dne 10. 1. 2018 částku, jejíž úhrady se domáhá (z titulu regresní náhrady) po žalovaném.

4. Okresní soud dovedl, že byly splněny všechny předpoklady pro přiznání předmětné regresní náhrady žalobci, s tou odchylkou, že počátek prodlení žalovaného s její úhradou určil (až) k 30. 7. 2020.

5. Nebyly splněny podmínky pro přerušování řízení podle insolvenčního zákona, neboť pohledávka žalobce za žalovaným vznikla až po rozhodnutí o úpadku žalovaného (a po uplynutí lhůty k podání přihlášek věřitelů v insolvenčním řízení). Na tom nemůže nic změnit skutečnost, že žalobce v souladu s ustanovením § 18 odst. 1 insolvenčního zákona vstoupil do insolvenčního řízení jako nabyvatel pohledávky, kterou tam vůči žalovanému uplatnil B. K.

6. Žalovaný v insolvenčním řízení pohledávku popřel, takže žalobce se může domoci vydání rozhodnutí, které by mohlo být exekučním titulem pro vymáhání regresní náhrady (pro případ, že nedojde k uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení), pouze v občanskoprávním řízení. K takovému postupu musel žalobce přistoupit i s přihlédnutím k možnému promlčení práva. Nebyly rovněž splněny předpoklady pro zastavení řízení dle § 107 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“).

7. K odvolání žalovaného (jež nesměřovalo proti zamítavému výroku ve věci samé) Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud“ nebo „insolvenční soud“) usnesením ze dne 25. 10. 2021, č. j. 16 Co 185/2021-191:

[1] Zrušil rozsudek okresního soudu v bodech I. a III. výroku a řízení zastavil (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

[3] Určil, že Česká republika nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (třetí výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 32 exekučního řádu, ze zákona č. 82/1998 Sb. a z ustanovení § 140c, § 183 a § 184 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

9. V posuzovaném případě nejde o pohledávku, která se podle § 170 insolvenčního zákona v insolvenčním řízení neuspokojuje žádným ze způsobů řešení úpadku, nebo o pohledávku, na kterou se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášenou; nejde též o incidenční spor.

10. Ustanovení § 183 odst. 2 a 3 a § 184 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona upravují dvojitý mechanismus, jímž mohou solidární spoludlužníci a ručitelé se svými regresními nároky vůči insolvenčnímu dlužníku vstoupit do insolvenčního řízení.

11. Především mohou tyto osoby předem, aniž by samy plnily, přihlásit regresní pohledávku do insolvenčního řízení jako vázanou na splnění suspenzivní podmínky. Z hlediska hmotného práva nejde o pohledávku podmíněnou, nýbrž buď o pohledávku budoucí, ještě nevzniklou (srov. následný regres podle § 1876 odst. 2 o. z. u solidárních spoludlužníků), nebo o pohledávku sice existující, náležející však (zatím) jinému věřiteli (srov. subrogační regres podle § 1937 odst. 2 o. z. u ručitelů). Prohlášením těchto pohledávek za podmíněné insolvenční zákon umožňuje těmto (budoucím) věřitelům účastnit se insolvenčního řízení, což by jinak nebylo možné.

12. Druhým způsobem uplatnění regresní pohledávky je změna přihlášeného věřitele poté, co věřitel regresní pohledávky uspokojí (mimo insolvenční řízení) původního věřitele (a jen v tomto rozsahu). V tomto případě se regresní věřitel musí spoléhat na to, že původní věřitel vůbec včas pohledávku přihlásí. Zvláštní úpravu obsahuje ustanovení 184 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona pro případ, že původní věřitel vezme zpět přihlášenou pohledávku proto, že ji místo dlužníka uspokojila některá z osob podle § 183 insolvenčního zákona.

13. Stát a soudní exekutor nejsou při plnění pohledávky vzniklé z titulu škody způsobené nesprávným úředním postupem soudního exekutora při výkonu veřejné moci v postavení solidárních dlužníků (a stát nemá ani postavení ručitele za pohledávku poškozeného vůči soudnímu exekutoru). Jde o tzv. nepravou či falešnou solidaritu, kdy plněním jednoho z dlužníků zanikne v rozsahu poskytnutého plnění poškozenému pohledávka vůči druhému z nich. Odvolací soud však nevidí důvod, pro který by se pro uplatnění regresní pohledávky státu vůči soudnímu exekutoru podle § 16 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. v insolvenčním řízení neměl použít režim upravený v § 183 insolvenčního zákona, respektive v § 184 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona; jde o prakticky totožnou situaci.

14. Splní-li (totiž) stát pohledávku z titulu škody způsobené nesprávným úředním postupem soudního exekutora při výkonu veřejné moci, vzniká rovněž tzv. následný regres (stejně, jako u solidárních spoludlužníků, z nichž některý vyrovnal více, než činí jeho podíl). Ostatně, sám žalobce uplatnil regresní pohledávku v insolvenčním řízení podle § 184 odst. 3 insolvenčního zákona. Kdyby měl odvolací soud přisvědčit argumentaci odvolatele, že jde o nově vzniklou pohledávku, která nemohla být uplatněna v insolvenčním řízení přihláškou,

pak by nebylo možné vyhovět návrhu odvolatele na vstup do insolvenčního řízení na místo poškozeného jako původního věřitele.

15. Žalobce (tedy) nemůže uplatňovat pohledávku oběma způsoby (žalobou i přihláškou, respektive vstupem na místo původního věřitele). Regresní pohledávka má charakter pohledávky, která se týká majetkové podstaty a má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou (jako podmíněná); uplatní se proto na ni zákaz zahájení nových řízení podle § 140c insolvenčního zákona, což představuje nedostatek podmínek řízení podle § 103 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti prvnímu výroku usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

[1] Je pohledávka státu vzniklá v době po uplynutí propadlé lhůty k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení poskytnutím plnění přihlášenému věřiteli (poškozenému) z titulu odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem soudního exekutora pohledávkou, která má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou, jež (tedy) podléhá režimu ustanovení § 140c insolvenčního zákona?

[2] Není-li tomu tak, lze o takové pohledávce vést občanskoprávní řízení, jestliže insolvenční soud vyhověl návrhu státu na vstup do insolvenčního řízení místo přihlášeného věřitele (poškozeného)?

17. Dovolatel namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že rozsudek okresního soudu se potvrzuje.

18. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel argumentuje tím, že předmětná pohledávka je nově vzniklou pohledávkou, která nemohla být uplatněna v insolvenčním řízení přihláškou, jelikož v té době neexistovala [vznikla až poté, co bylo rozhodnuto o úpadku dlužníka (žalovaného) a co uplynula lhůta k podávání přihlášek]. Mínil, že pohledávku nemohl uplatnit přihláškou ani jako podmíněnou ve smyslu ustanovení § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, k čemuž odkazuje na závěry obsažené např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. [30 Cdo 193/2017](#) (o tom, že stát odpovídá za nesprávnost výkonu veřejné moci spočívající v činnosti soudního exekutora vymezené ustanovením § 4 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. sám); usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení uvedené v § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona ani účinky zákazu zahájení nových řízení podle § 140c insolvenčního zákona se tak podle dovolatele neuplatní.

19. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné.

III.

Přípustnost dovolání

20. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

21. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (plynoucí ze spisu), z nichž vyšel odvolací soud:

25. Z částky vymožené v exekučním řízení vedeném u soudního exekutora pod sp. zn. 005 EX 56/2012 ve prospěch oprávněného v celkové výši 267.531 Kč v období od 6. 6. 2014 do 9. 7. 2015 bylo oprávněnému (B. K.) vyplaceno jen 59.539,53 Kč; zbylých 207.991,47 Kč žalovaný oprávněnému (B. K.) nevyplatil a na zvláštním účtu, se kterým žalovaný disponoval, se tato částka k 9. 7. 2015 již nenacházela.

26. Nárok na náhradu škody z titulu nesprávného úředního postupu žalovaného jako soudního exekutora při výplatě vymoženého plnění podle ustanovení § 46 odst. 4 exekučního řádu, který u něj oprávněný (B. K.) uplatnil dne 4. 5. 2017, shledal dovolatel opodstatněným a dne 10. 1. 2018 vyplatil B. K. částku 207.991 Kč.

27. Usnesením ze dne 18. 8. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), které konečným způsobem nabylo právní moci dne 19. 9. 2017, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek žalovaného, prohlásil konkurs na jeho majetek a vyzval věřitele, kteří tak dosud neučinili, k podání přihlášek pohledávek do insolvenčního řízení ve lhůtě 2 měsíců ode dne rozhodnutí o úpadku (s poučením o následcích zmeškání).

28. B. K. přihlásil dne 1. 9. 2017 do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalovaného pohledávku ve výši 207.991,47 Kč z titulu náhrady škody způsobené žalovaným jako soudním exekutorem při výkonu exekuční činnosti podle § 32 exekučního řádu. Žalovaný pohledávku popřel.

29. Podáním ze dne 6. 2. 2018 vzal B. K. přihlášku pohledávky zpět s odůvodněním, že celou pohledávku za žalovaného uhradil dovolatel; následně požádal (podáním ze dne 7. 2. 2018), aby insolvenční soud ve smyslu § 184 odst. 3 insolvenčního zákona poskytl dovolateli lhůtu k podání návrhu na vstup do řízení na místo původního věřitele.

30. Usnesením ze dne 20. 2. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 27. 2. 2018), které nabylo právní moci dne 27. 2. 2018, vyhověl insolvenční soud návrhu dovolatele z 15. 2. 2018, aby vstoupil do insolvenčního řízení jako nabyvatel pohledávky věřitele B. K. v částce 207.991,47 Kč.

31. Rozsudkem okresního soudu ze dne 19. 2. 2020, č. j. 1 T 6/2019-1641, ve spojení s rozsudkem odvolacího soudu ze dne 26. 6. 2020, č. j. 4 To 77/2020-1700, byl žalovaný uznán vinným ze spáchání zločinu zpronevěry zahrnujícího mimo jiné skutek spočívající ve zpronevěření částky 207.991,47 Kč, kterou měl vyplatit B. K. v exekučním řízení coby soudní exekutor.

32. Dovolatel byl s nárokem na náhradu škody (odpovídajícím regresní pohledávce), uplatněným v trestním řízení podáním ze 4. 12. 2018, odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, s tím, že přiznání nároku brání ustanovení § 140b insolvenčního zákona.

33. Žalobu v této věci podal dovolatel 16. 7. 2020.

34. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., exekučního řádu a insolvenčního zákona:

§ 3 (zákona č. 82/1998 Sb.)

(1) Stát odpovídá za škodu, kterou způsobily

(...)

b/ právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, (dále jen „úřední osoby“),

(...)

§ 4 (zákona č. 82/1998 Sb.)

(1) Za výkon státní správy podle § 3 odst. 1 písm. b/ se považuje i sepisování veřejných listin o právních úkonech, zápisy skutečností do veřejného rejstříku provedené notářem podle zákona upravujícího veřejné rejstříky právnických a fyzických osob, úkony notáře jako soudního komisaře a úkony soudního exekutora, případně jeho zástupce, zanikl-li exekutorovi výkon exekutorského úřadu a je-li tímto zástupcem exekutorský kandidát, při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu podle zvláštního právního předpisu.

(...)

§ 16 (zákona č. 82/1998 Sb.)

(1) Nahradil-li stát škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem nebo poskytl-li ze stejného důvodu zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, může požadovat regresní úhradu na úředních osobách a na územních celcích v přenesené působnosti, pokud škodu způsobily.

(...)

§ 32 (exekučního řádu)

(1) Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, je exekutor povinen nahradit újmu tomu, komu ji způsobil v souvislosti s činností podle tohoto zákona. Exekutor je povinen nahradit újmu i tehdy, byla-li újma způsobena při výkonu exekuční nebo další činnosti jeho zaměstnancem; případná povinnost této osoby nahradit újmu podle zvláštních předpisů tím není dotčena.

(2) Exekutor se povinnosti podle odstavce 1 zproští, prokáže-li, že újmě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.

(3) Povinnost státu nahradit újmu podle zvláštního právního předpisu tím není dotčena.

§ 140c (insolvenčního zákona)

Nově zahájená řízení

V době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory, ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170).

§ 141a (insolvenčního zákona)

Právní moc rozhodnutí o úpadku

Po právní moci rozhodnutí o úpadku zastaví soud nebo jiný k tomu příslušný orgán řízení o pohledávkách nebo jiných právech, která byla zahájena v rozporu s omezeními podle § 109 odst. 1 písm. a/ a podle § 140c.

§ 173 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení

o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

(...)

(3) Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. Pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací podmínky se považují v insolvenčním řízení za nepodmíněné, dokud rozvazovací podmínka není splněna. Na pohledávky věřitelů vázané na splnění odkládací podmínky nemá zahájení insolvenčního řízení vliv.

(...)

§ 183 (insolvenčního zákona)

č. 32

(1) Přihláškou pohledávky, kterou zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty třetích osob, není dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto zajištění.

(2) Přihláškou pohledávky není dotčeno ani právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoli z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem; o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkovra ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně.

(3) Osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj bez zřetele k tomu, zda ji přihlásily, s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy.

§ 184 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitel, který podal přihlášku pohledávky nebo na něhož se hledí jako na věřitele přihlášeného, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení vzít přihlášku pohledávky zpět. Insolvenční soud vezme zpětvzetí přihlášky na vědomí rozhodnutím, které se zvláště doručuje věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen věřitel nebo osoba, která podala návrh na vstup do řízení na místo věřitele (§ 183 odst. 2). Právní mocí tohoto rozhodnutí věřitelova účast v řízení končí.

(2) Věřitel, který vezme přihlášku pohledávky zpět proto, že ji uspokojila některá z osob, od kterých může požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2, to uvede ve zpětvzetí přihlášky; jestliže tak neučiní, odpovídá takové osobě za škodu nebo jinou újmu tím vzniklou.

(3) V případě uvedeném v odstavci 2 vyrozumí insolvenční soud o zpětvzetí přihlášky osobu, která pohledávku podle zpětvzetí uspokojila, a poskytne jí lhůtu k podání návrhu na vstup do řízení místo věřitele; o zpětvzetí přihlášky rozhodne insolvenční

soud až po uplynutí této lhůty. V rozsahu, v němž insolvenční soud vyhoví návrhu osoby, která pohledávku uspokojila, na vstup do řízení místo věřitele, se ke zpětvzetí přihlášky pohledávky nepřihlíží.

35. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. a exekučního řádu již v době započetí období rozhodného pro zpronevření předmětné částky žalovaným (6. 6. 2014) a později nedoznala změn. Ustanovení insolvenčního zákona pak platila v citované podobě již v době rozhodnutí o úpadku žalovaného a do 31. 5. 2019 nedoznala změn. S přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se přitom uplatnil insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019 v insolvenčním řízení vedeném na majetek žalovaného i v době od 1. 6. 2019.

36. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

[1] K souběhu žaloby a účasti žalobce v insolvenčním řízení vedeném na majetek žalovaného

37. Dovolatel (žalobce) vstoupil do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalovaného jako přihlášený věřitel namísto B. K. v režimu úpravy obsažené v ustanovení § 184 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona.

38. V rozsudku ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. [25 Cdo 970/2006](#), uveřejněném pod číslem 44/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 44/2009“), Nejvyšší soud uzavřel, že za škodu způsobenou soudním exekutorem při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem odpovídá vedle státu též soudní exekutor sám (za podmínek § 32 exekučního řádu). Tímto závěrem se zřejmě řídil B. K., jestliže pohledávku z titulu náhrady škody, která mu vznikla jednáním dlužníka (soudního exekutora), přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (soudního exekutora). V [R 44/2009](#) šlo nicméně o výklad exekučního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2012. S účinností od 1. 1. 2013, po novele provedené zákonem č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byla totiž v § 32 odst. 1 větě první exekučního řádu nahrazena slova „Exekutor odpovídá“ slovy „Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, odpovídá exekutor“ [srov. i citaci § 32 exekučního řádu (v rozhodném znění) shora]. Touto změnou se úprava odpovědnosti soudního exekutora za škodu sjednotila s úpravou odpovědnosti notáře za škodu [srov. § 57 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářského řádu), ve znění pozdějších předpisů], což byl i záměr deklarovaný důvodovou zprávou [srov. bod 19 (§ 32) důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 396/2012 Sb., který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období 2010-2013 jako tisk č. 537)].

39. Jinak řečeno, za škodu způsobenou v době od 1. 1. 2013 soudním exekutorem při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem odpovídá pouze stát; ve sporu o náhradu škody takové škody vedeném proti němu poškozeným, není (proto) soudní exekutor pasivně věcně legitimován.

40. Příímá (samostatná) odpovědnost soudního exekutora za škodu podle § 32 exekučního řádu se vztahuje v době od 1. 1. 2013 již jen na ostatní činnosti, v nichž nejedná v pozici úřední osoby. Srov. k tomu v literatuře např. dílo Vojtek, P., Bičák, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 59, a v judikatuře závěr obsažený (byť jen pro úplnost) v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. [30 Cdo 3359/2022](#).

41. Tím, že na základě usnesení insolvenčního soudu ze dne 20. 2. 2018 vstoupil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (soudního exekutora) na místo B. K. (coby přihlášeného věřitele), se tedy dovolatel ocitl v insolvenčním řízení na místě osoby (toho, koho soudní exekutor poškodil při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem), která podle ustanovení § 32 exekučního řádu (v rozhodném znění) nebyla dlužníkovým věřitelem. Argumentace odvolacího soudu shrnutá v odstavcích 13. a 14. shora (srov. i odstavec 19. odůvodnění napadeného rozhodnutí) je tudíž v dotčeném ohledu nepřesná.

[2] K povaze regresní pohledávky státu

42. U této problematiky Nejvyšší soud úvodem podotýká, že si je vědom toho, že rozsah odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím soudního exekutora coby úřední osoby při výkonu státní správy, která mu byla svěřena zákonem nebo na základě zákona (§ 3 odst. 1 písm. b/, § 4 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.), může být širší (jiný), než následný regres státu uplatněný vůči takovému soudnímu exekutoru postupem podle § 16 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (srov. i liberační důvody, jež má soudní exekutor k dispozici podle § 32 odst. 2 exekučního řádu). To, zda a v jakém rozsahu mu v důsledku náhrady škody poskytnuté poškozenému vzniklo vůči soudnímu exekutoru (coby úřední osobě, z jejíž činnosti taková škoda vzešla) právo požadovat regresní úhradu, je nicméně součástí rozhodnutí, které stát musí přijmout (jako každý jiný věřitel) pro účely úspěšného vymáhání regresní úhrady vždy (bez zřetele k tomu, zda má jít o vymáhání v adhezním řízení, v občanském soudním řízení nebo v řízení insolvenčním).

43. Zbývá proto pouze určit, zda, případně jakým způsobem, je stát oprávněn uplatnit regresní pohledávku v insolvenčním řízení vedeném na majetek úřední osoby, kterou je (byl) soudní exekutor, předtím, než uspokojí (existující) pohledávku poškozeného vůči státu z titulu náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím takové úřední osoby, především zda jde (může jít) o pohledávku, kterou lze přihlásit jako vázanou na podmínku (§ 173 odst. 3 věty první insolvenčního zákona).

44. O pohledávku, jejíž vznik je vázán na splnění rozvazovací podmínky, nejde. Takovou pohledávku (pohledávku vázanou na splnění rozvazovací podmínky) se rozumí pohledávka, o které je známo, že na splnění (smluvené nebo zákonem stanovené) podmínky závisí zánik (již vzniklé) pohledávky; srov. ustanovení § 548 o. z. Proto se považují (podle ustanovení § 173 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona) pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací

podmínky v insolvenčním řízení za nepodmíněné, dokud rozvazovací podmínka není splněna (dokud existující pohledávka nezanikne splněním rozvazovací podmínky).

45. Pohledávkami vázanými na splnění odkládací podmínky jsou pak jen takové pohledávky, u nichž podmínka má oporu v textu zákona nebo ve smluvním ujednání. Pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení se nestává pohledávkou vázanou na odkládací podmínku jen proto, že přihlášený věřitel (bez opory v textu zákona nebo ve smluvním ujednání) nějakou „odkládací podmínku“ v přihlášce sám zformuluje. K tomu srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. [29 ICdo 62/2014](#), uveřejněný pod číslem 85/2015 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. [29 Cdo 561/2017](#), uveřejněný pod číslem 25/2020 Sb. rozh. obč., anebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2022, sen. zn. [29 ICdo 101/2020](#), uveřejněný pod číslem 22/2023 Sb. rozh. obč.

č. 32

46. Z toho, co bylo řečeno shora k povaze odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím soudního exekutora coby úřední osoby při výkonu státní správy, plyne, že poškozený (zde B. K.) může škodu, kterou mu způsobil soudní exekutor takovým jednáním, uplatnit jen vůči státu; nejde tedy o žádný z případů pojmenovaných v ustanovení § 183 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona. Na druhé straně však celá konstrukce vzniku regresní pohledávky státu vůči úřední osobě je (podle zákona) podmíněna tím, že stát odškodní (odškodnil) toho, komu úřední osoba svým jednáním (nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím) způsobila škodu.

47. Jestliže tedy v době do skončení propadné přihlašovací lhůty určené rozhodnutím o úpadku (§ 136 odst. 1 písm. d/, § 173 odst. 1 insolvenčního zákona) již poškozený má vůči státu (neuspokojenou) pohledávku z titulu odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím soudního exekutora coby úřední osoby při výkonu státní správy, pak stát může přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek onoho soudního exekutora regresní pohledávku podle § 16 zákona č. 82/1998 Sb. jako vázanou na splnění odkládací podmínky (spočívající v tom, že uhradí poškozenému škodu, kterou mu soudní exekutor způsobil).

48. Na podporu závěru, že regresní pohledávku podle § 16 zákona č. 82/1998 Sb. může stát přihlásit před uspokojením pohledávky z titulu náhrady škody způsobené poškozenému činností úřední osoby jako vázanou na splnění odkládací podmínky, lze poukázat na to, že obdobný závěr (pro jiný typ regresního nároku) formuloval Nejvyšší soud již při výkladu úpravy obsažené v § 20 odst. 4 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007 (významově srovnatelné s § 173 odst. 3 insolvenčního zákona). Srov. k tomu, k právu věřitele, jehož spoluvěřitel uplatnil vůči společnému dlužníku právo předstihu, přihlásit pohledávku z následného regresu do konkursního řízení vedeného na majetek spoluvěřitele jako vázanou na (odkládací) podmínku, např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2012, sp. zn. [29 Cdo 1702/2010](#), uveřejněný pod číslem 111/2012 Sb. rozh. obč. [k závěrům tohoto rozsudku se Nejvyšší soud dále přihlásil v rozsudku ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. [29 Cdo 663/2012](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročníku 2013, pod číslem 113, v rozsudku ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. [29 Cdo 786/2012](#), v rozsudku ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. [29 Cdo 263/2012](#), nebo v rozsudku ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. [29 Cdo 1788/2012](#)].

49. V poměrech této věci se podává ze skutkových reálií shrnutých shora (v odstavcích 25. až 33.), že poškozený (B. K.) uplatnil pohledávku z titulu náhrady škody, kterou mu (jako oprávněnému) způsobil dlužník coby soudní exekutor nesprávným úředním postupem v exekučním řízení, vůči státu již 4. 5. 2017. Vzhledem k tomu, že insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka (až) 18. 8. 2017, státu nic nebránilo v tom, aby případnou regresní pohledávku vůči dlužníku (coby úřední osobě, která škodu způsobil) uplatnil v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka nejpozději v propadné přihlašovací lhůtě určené rozhodnutím o úpadku jako vázanou na (odkládací) podmínku (§ 173 odst. 3 insolvenčního zákona).

50. Jak v době podání žaloby v této věci (16. 7. 2020), tak v době vydání napadeného rozhodnutí (25. 10. 2021) trvaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka. Konkurs na majetek dlužníka totiž zrušil insolvenční soud až v průběhu dovolacího řízení usnesením ze dne 12. 1. 2023 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 18. 1. 2023), které nabylo právní moci 8. 2. 2023. Šlo přitom o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení (§ 308 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona), konkrétně po splnění usnesení insolvenčního soudu ze dne 9. 12. 2022, v jehož rámci dovolatel obdržel (na místě B. K. coby původního přihlášeného věřitele) na úhradu předmětné regresní pohledávky částku 135.761,82 Kč.

51. Odvolací soud tudíž (přes dílčí nepřesnost ohledně výkladu § 32 exekučního řádu) nepochybil, jestliže rozsudek okresního soudu zrušil a řízení zastavil podle § 141a insolvenčního zákona pro překážku plynoucí z ustanovení § 140c insolvenčního zákona (srov. k tomu i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. [29 Cdo 5749/2016](#), uveřejněné pod číslem 128/2018 Sb. rozh. obč.).

52. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 33

Provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) tím, že poskytovatel platebních služeb (peněžní ústav) na základě exekučního příkazu odepíše vymáhanou pohledávku z účtu povinného (dlužníka) a vyplatí ji oprávněnému (věřiteli), není „právním jednáním povinného“ (dlužníka). Jde naopak o (s)plnění dluhu (závazku) dlužníka (povinného) vynucené státní mocí proto, že dlužník žádnou vůli dluh splnit neprojevuje, nebo dokonce projevuje vůli opačnou (dluh neuhradit).

Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Exekuce, Prikázání pohledávky

§ 235 IZ, § 241 IZ, § 175, § 177, § 178 zákona č. 280/2009 Sb.

č. 33

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2023, sen. zn. [29 ICdo 108/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.ICDO.108.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 1. 2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 21. 9. 2021, č. j. 65 ICm 489/2021-108, Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl odpůrčí žalobu (podanou 22. 2. 2021), kterou se žalobce (L. v. o. s., jako insolvenční správce dlužníka ZJ D. s. r. o.) domáhal vůči žalovanému [Finančnímu úřadu pro Pardubický kraj (dále též jen „finanční úřad“)]:

1) určení, že právní jednání dlužníka, na jehož základě došlo k úhradě pohledávek žalovaného v celkové výši 1.122.548,15 Kč, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné a

2) zaplacení částky 1.122.548,15 Kč do majetkové podstaty dlužníka (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 3 odst. 1, § 7, § 235, § 240 odst. 4 písm. a/ a § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a rozhoduje o věci podle ustanovení § 115a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), jen na základě listinných důkazů – dospěl k následujícím závěrům:

3. Majitel účtu není vlastníkem prostředků uložených na účtu (jejich majitelem je banka). Právní jednání, kterému je odporováno, pak není právním jednáním dlužníka, který nemohl ovlivnit úhradu pohledávek žalovaného na základě exekučních příkazů.

4. Insolvenční soud se přesto dále zabýval tvrzením žalobce, že právní jednání lze zařadit mezi zvýhodňující právní jednání dlužníka, a dospěl k závěru, že o takové právní jednání nešlo, jelikož úhrada daně z přidané hodnoty je právním jednáním obvyklým v obchodním styku (§ 241 odst. 5 písm. b/ insolvenčního zákona) a žalovaný nemohl ani při náležitě pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by toto právní jednání mohlo vést k úpadku dlužníka.

5. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 1. 2022:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 235, § 240 a § 241 insolvenčního zákona a z ustanovení § 178 a § 190 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

7. Daňová pohledávka se nezakládá jednáním správce daně, nelze ji tudíž ztotožňovat s pohledávkami, které vznikají v rámci obchodních či jiných soukromoprávních vztahů. Dlužník tím, že žalovanému včas nehradil daňové nedoplatky, neplnil své zákonné povinnosti. Žalovaný proto přistoupil k vymáhání nedoplatek daňovou exekucí, která byla provedena příkázáním pohledávky z účtu dlužníka. Při úhradě nedoplatek prostřednictvím exekuce nejde o „právní úkon“ dlužníka (ten napadené platby neučinil), který (již) nemohl ovlivnit, zda a kdy dojde k její úhradě.

8. Pro rozhodnutí ve věci není významné, zda žalovaný věděl, že se dlužník nachází v úpadku a zda placení daně z přidané hodnoty a daně z příjmu lze podřadit úkonům obvyklým v obchodním styku. Žalobcem nastíněný postup by pro správce daně znamenal, že by vždy musel na základě včas uplatněné odpůrčí žaloby vracet do majetkové podstaty všechna plnění, která přijal od dlužníka na úhradu daňových pohledávek za řízení, aniž by se mu dostalo jakéhokoliv uspokojení (pohledávku by nemohl včas přihlásit z důvodu jejího zániku před zahájením insolvenčního řízení). Neúčinným „právním úkonem“ navíc není plnění uložené právním předpisem, přičemž plnění daňové povinnosti je nepochybně úkonem podřaditelným ustanovení § 240 odst. 4 písm. a/ insolvenčního zákona.

9. Lze uzavřít, že úhrada nedoplatek daně z přidané hodnoty a daně z příjmu bankou z účtu dlužníka na základě exekučního příkazu vydaného žalovaným podle § 178 a § 190 daňového řádu není (nemůže být) neúčinným (odpůrčí žalobou podle § 239 insolvenčního zákona napadnutelným) „právním úkonem“. Je určující, že k výplatě došlo z příkazu žalovaného, aniž dlužník mohl aktivně zasáhnout do převodu prostředků na účet žalovaného [„právní úkon“ učinila banka k pokynu žalovaného (nikoli k pokynu dlužníka)].

10. Insolvenční soud správně poukázal na to, že majitel účtu (ani jiná osoba, jejíž peněžní prostředky byly vloženy nebo poukázány na účet) není vlastníkem těchto peněžních

prostředků (ty jsou v majetku banky); oprávnění (nároky) majitele účtu spočívají (jen) v tom, aby podle jeho příkazu, nebo podle příkazu jiných k tomu oprávněných osob, byly z peněžních prostředků na účtu uskutečněny výplaty nebo platby, což představuje pouze „pohledávku z účtu u peněžního ústavu“; srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2000, „sen. zn.“ (správně sp. zn.) [21 Cdo 1774/99](#), uveřejněný pod číslem 4/2001 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 4/2001“) [rozsudek je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

11. Pro rozhodnutí věci je významné, že dlužník dobrovolně neplnil daňovou povinnost, následkem čehož mu vznikl nedoplatek, jenž byl uhrazen z jeho účtu bankou na základě exekučního příkazu přikázáním pohledávky žalovaného; nestalo se tak z vůle dlužníka jeho „právním úkonem“ (aktivně) nebo jeho opomenutím (pasivitou). Kdyby odvolací soud přitakal úvaze žalobce, pak by všechny exekuce, prováděné na majetku (budoucích) dlužníků (za zachování lhůt pro odpůrčí žaloby), byly bez dalšího neúčinnými „právními úkony“.

12. Úvaha žalobce (i insolvenčního soudu) je navíc nesprávná, nerozlišuje-li mezi „právním úkonem“ žalovaného a exekučním příkazem k úhradě pohledávek (jejichž výplata byla provedena bez součinnosti dlužníka, nezávisle na jeho vůli) na straně jedné a zajištěním daňové pohledávky [jemuž lze za podmínek určených § 235 odst. 1 a § 241 odst. 1 insolvenčního zákona (úspěšně) odporovat, jde-li o plnění, které dlužník poskytl správci daně na základě zajišťovacího příkazu vydaného podle § 167 daňového řádu k zajištění úhrady daně; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. [29 ICdo 37/2015](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2019, pod číslem 97)].

13. Insolvenční soud správně uvedl, že neúčinným „právním úkonem“ není plnění uložené právním předpisem (§ 240 odst. 4 písm. a/ insolvenčního zákona) a převedení finančních prostředků na účet žalovaného nelze považovat za neúčinný „právní úkon“ podle § 235 a násl. insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí jednak na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, jednak na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

15. Za dovolacím soudem neřešené má dovolatel tyto právní otázky:

[1] Lze podat odpůrčí žalobu podle insolvenčního zákona vůči jednání dlužníka, v jehož důsledku došlo k úhradě nedoplateků daně z přidané hodnoty a daně z příjmů bankou z účtu dlužníka na základě exekučního příkazu na přikázání pohledávky vydaného správcem daně?

[2] Lze považovat za neúčinné právní jednání i opomenutí dlužníka při plnění daňových povinností uložených mu zákonem, které vedou k zahájení daňové exekuce, která zvýhodní věřitele (oprávněného) na úkor ostatních věřitelů?

16. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (K odporovatelnému právnímu jednání)

17. Insolvenční zákon v ustanovení § 235 a násl. nerozlišuje mezi pohledávkami „vykonatelnými“ a „nevykonatelnými“. Ani úprava neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů dle „§ 247“ (míněn zřejmě § 241 insolvenčního zákona) neobsahuje výlukou v podobě pohledávek, na něž bylo plněno v exekuci (na základě exekučního titulu). Dovolatel proto míní, že odpůrcí žalobě není na překážku, že se týká plnění, jehož se věřiteli (byť po právu) dostalo od dlužníka v exekuci.

K otázce č. 2 (K opomenutí dlužníka)

18. Neúčinným právním jednáním dlužníka je i opomenutí dlužníka při plnění daňových povinností uložených mu zákonem, které jsou důvodem následně zahájené daňové exekuce. Skutečnost, že věřitel obdržel plnění na základě příkázání pohledávky z bankovního účtu (tudíž „zdánlivě“ bez volního jednání dlužníka), tento závěr nepochybně. Opomenutí je postaveno na tom, že dlužník, ač byl povinen konat, nekonal, což bylo příčinou určitého právně významného následku. Tím, že zákonodárce označuje v § 235 insolvenčního zákona za neúčinné právní jednání i opomenutí dlužníka, míří právě na případy, kde dlužník nemusí vyvíjet žádnou aktivitu k uspokojení pohledávky, pakliže k uspokojení pohledávky věřitele dojde v souvislosti porušením dlužníkovy povinnosti konat. Jiný výklad právního jednání nenabízí reálné uplatnění v praxi.

K rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu

19. Závěrem vyjádřeným v odstavci 13. odůvodnění napadeného rozhodnutí (srov. i reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavcích 7. a 8.) akcentujícím veřejnoprávní charakter daňové pohledávky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu představované rozsudkem sen. zn. [29 ICdo 37/2015](#), konkrétně tou pasáží jeho odůvodnění, podle níž:

„Právní úprava zvýhodňujících právních úkonů obsažená v insolvenčním zákoně v ustanovení § 241 především nijak nerozlišuje právní úkony dlužníka (z hlediska jejich možné odporovatelnosti) podle toho, zda jimi dlužník plní povinnost smluvní či „zákonnou“. Určujícím kritériem pro posouzení právního úkonu jako zvýhodňujícího pak nepochybně není ani okolnost, že povinnost k plnění byla dlužníku uložena pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu. Z pohledu ustanovení § 241 insolvenčního zákona konečně není žádných rozdílů ani mezi tím, zda právní úkon dlužníka, jímž zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných, se týká závazků, jež mají původ v právu soukromém nebo veřejném.“

20. Při rozhodování o neúčinnosti právního jednání dlužníka odvolací soud též nesprávně aplikoval ustanovení § 240 insolvenčního zákona (ačkoli se dovolatel domáhal vyslovení neúčinnosti zvýhodňujícího právního jednání dlužníka podle § 241 insolvenčního zákona).

III.

Přípustnost dovolání

21. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

22. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním otevřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

23. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

24. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

25. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

26. Exekučním příkazem ze dne 17. 1. 2019, č. j. 53270/19/2801-80541-609422, nařídil finanční úřad vůči dlužníku (jako povinnému) daňovou exekuci příkázáním pohledávky z účtu dlužníka u České spořitelny, a. s. (dále jen „banka“), k vymožení částky 586.538,10 Kč podle vykonatelného výkazu nedoplatků sestaveného k 16. 1. 2019, s tím, že vymáhaná částka sestává z nedoplatku na dani z přidané hodnoty ve výši 571.830,10 Kč, z úroku z prodlení kapitalizovaného k 16. 1. 2019 ve výši 3.208 Kč a z exekučních nákladů ke dni nařízení exekuce ve výši 11.500 Kč.

27. Exekučním příkazem ze dne 18. 2. 2019, č. j. 240145/19/2801-80541-609422, nařídil finanční úřad vůči dlužníku (jako povinnému) daňovou exekuci příkázáním pohledávky z účtu dlužníka u banky k vymožení částky 273.321 Kč podle vykonatelného výkazu nedoplatků sestaveného k 15. 2. 2019, s tím, že vymáhaná částka sestává z nedoplatku na dani z přidané hodnoty ve výši 265.996 Kč, z úroku z prodlení kapitalizovaného k 25. 1. 2019 ve výši 245 Kč, z úroku z prodlení kapitalizovaného k 12. 2. 2019 ve výši 1.722 Kč a z exekučních nákladů ke dni nařízení exekuce ve výši 5.358 Kč.

28. Exekučním příkazem ze dne 20. 5. 2019, č. j. 1187462/19/2801-80541-605252, nařídil finanční úřad vůči dlužníku (jako povinnému) daňovou exekuci příkázáním pohledávky z účtu dlužníka u banky k vymožení částky 386.735 Kč podle vykonatelného výkazu nedoplatků sestaveného k 17. 5. 2019, s tím, že vymáhaná částka sestává z nedoplatku na dani z přidané hodnoty ve výši 376.714 Kč, z úroku z prodlení kapitalizovaného k 16. 5. 2019 ve výši 2.439 Kč a z exekučních nákladů ke dni nařízení exekuce ve výši 7.582 Kč.

29. Exekučním příkazem ze dne 28. 6. 2019, č. j. 1330711/19/2801-80542-609603, nařídil finanční úřad vůči dlužníku (jako povinnému) daňovou exekuci příkázáním pohledávky z účtu dlužníka u banky k vymožení částky 18.118 Kč podle vykonatelného výkazu nedoplatků sestaveného k 28. 6. 2019, s tím, že vymáhaná částka sestává z nedoplatku na dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti ve výši 17.618 Kč a z exekučních nákladů ke dni nařízení exekuce ve výši 500 Kč.

30. Banka na základě shora označených exekučních příkazů v době od 29. 1. 2019 do 29. 7. 2019 odepsala z účtu dlužníka a poukázala finančnímu úřadu platby v celkové výši 1.122.548,15 Kč.

31. V insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka zahájeném 20. 12. 2019 (kdy insolvenčnímu soudu došel věřitelský insolvenční návrh) insolvenční soud usnesením ze dne 3. 3. 2020 (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

32. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu:

§ 235 (insolvenčního zákona)

(1) Neúčinnými jsou právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Za právní úkon se považuje též dlužníkovu opomenutí.

(2) Neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůrčí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak.

§ 241 (insolvenčního zákona)

Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

(1) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu.

(2) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.

(3) Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník

a/ splnil dluh dříve, než se stal splatným,

b/ dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch,

c/ prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva,

d/ poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

(4) Zvýhodňujícím právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.

(5) Zvýhodňujícím právním úkonem není

a/ zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu,

b/ právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka,

c/ právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem.

§ 175 (daňového řádu)

Způsoby vymáhání

(1) Správce daně může vymáhat nedoplatek daňovou exekucí nebo zabezpečit vymáhání nedoplatku prostřednictvím soudního exekutora, popřípadě jej uplatnit v insolvenčním řízení nebo přihlásit jej do veřejné dražby.

(...)

§ 177 (daňového řádu)

Vztah k občanskému soudnímu řádu

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, postupuje se při daňové exekuci podle občanského soudního řádu.

(2) Pravomoci správce daně, jakožto exekučního orgánu, upravuje výlučně tento zákon. Tam, kde vystupuje správce daně coby oprávněný z exekučního titulu, použijí se obdobně ustanovení občanského soudního řádu upravující postavení oprávněného.

§ 178 (daňového řádu)
Nařízení daňové exekuce

(1) Daňová exekuce se nařizuje vydáním exekučního příkazu, čímž je zahájeno exekuční řízení.

(2) Výrok exekučního příkazu obsahuje kromě náležitostí podle § 102 odst. 1

a/ způsob provedení daňové exekuce,

(...)

(5) Daňovou exekuci lze provést pouze těmito způsoby

(...)

b/ příkázáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb,

(...)

č. 33

33. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a později nedoznala změn. Citovaná ustanovení daňového řádu platí ve výše uvedené podobě (pro věc opět rozhodné) beze změny od vydání prvního z exekučních příkazů (od 17. 1. 2019).

34. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

35. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), nahradil s účinností od 1. 1. 2014 pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). Ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 235 a násl. insolvenčního zákona. Srov. i argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněném pod číslem 27/2021 Sb. rozh. obč.

K otázce č. 1 (K odporovatelnému právnímu jednání) a k rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu

36. K výkladu „insolvenční neúčinnosti“ ohledně právních jednání, k nimž došlo v době před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka, Nejvyšší soud uvádí, že právním jednáním dlužníka se (obecně vzato) rozumí takový projev vůle dlužníka (ať již ve formě konání nebo opomenutí), jenž vyvolá určité právní následky. Podle ustanovení § 235 a násl. insolvenčního zákona pak lze odporovat jen právním jednáním (včetně opomenutí) „dlužníka“. Právním jednáním „dlužníka“ je i projev vůle, jímž dlužník plní dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, jelikož jde o projev vůle směřující k právnímu následku, jímž je zánik povinnosti splnit dluh (závazek). K tomu srov. např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. [29 Cdo 677/2011](#), uveřejněný pod číslem 60/2014 Sb. rozh. obč.

37. Neúčinným právním jednáním dlužníka může být také plnění dlužníka na již splatný dluh. Prospěch, který se věřiteli dostane v důsledku takového zvýhodňujícího právního jednání dlužníka, totiž nespočívá v tom, že věřitel dostane od dlužníka více, než by mu náleželo (nebýt úpadkové situace dlužníka), ale že je poskytnutým plněním zvýhodněn proti jiným věřitelům (kteří by měli v konkursu pro účely poměrného uspokojení z nedostatečného majetku dlužníka stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávku se dlužník rozhodl takto uspokojit). Právě selektivnímu uspokojování jednoho věřitele v neprospěch ostatních věřitelů má zabránit institut neúčinnosti zvýhodňujících právních jednání upravený ustanovením § 241 insolvenčního zákona. Zásada *par conditio creditorum (pari passu)*, neboli zásada poměrného uspokojování nároků věřitelů (nezajištěných věřitelů), je jednou z hlavních zásad insolvenčního řízení, jež je modifikována zvláštními nároky některých věřitelů. Podstatou neúčinnosti právních jednání podle insolvenčního zákona je především zajištění ochrany věřitelů před právními jednáními dlužníka, které v konečném důsledku krátí věřitele. Je rozhodující, zda dlužník dluh uhradil způsobem (v rozsahu), v jehož důsledku se věřiteli dostalo na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (dle § 241 odst. 1 insolvenčního zákona), čímž věřitele zvýhodnil oproti jiným věřitelům. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 37/2015](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2018, sen. zn. [29 ICdo 84/2016](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 3, ročníku 2020, pod číslem 29.

38. Právní úprava zvýhodňujících právních jednání obsažená v ustanovení § 241 insolvenčního zákona nerozlišuje právní jednání dlužníka (z hlediska jejich možné odporovatelnosti) podle toho, zda jimi dlužník plní povinnost smluvní či „zákonnou“. Určujícím kritériem pro posouzení právního jednání jako zvýhodňujícího pak nepochybně není ani okolnost, že povinnost k plnění byla dlužníku uložena pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu. Z pohledu ustanovení § 241 insolvenčního zákona též není žádných rozdílů mezi tím, zda právní jednání, jímž dlužník zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných, se týká závazků, jež mají původ v právu soukromém nebo veřejném. Srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 37/2015](#) nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sen. zn. [29 ICdo 156/2017](#), uveřejněného pod číslem 61/2020 Sb. rozh. obč.

39. Výkon rozhodnutí (exekuce) slouží nucené realizaci exekučního titulu a jeho bezprostředním cílem je splnění povinnosti, která byla uložena povinné osobě (dlužníku) pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu. Tím je realizován procesněprávní vztah založený mezi oprávněným (věřitelem) a povinným (dlužníkem) pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu odsuzujícím povinného (dlužníka) k určitému plnění. Uskutečnění výkonu rozhodnutí (exekuce) vynucením splnění povinnosti, kterou povinnému (dlužníku) uložil soud (nebo jiný příslušný orgán) pravomocným rozhodnutím, je současně také právní skutečností hmotného práva, totiž skutečností, která má za následek zánik hmotněprávního závazku splněním. Děje se tak bez ohledu na skutečnou vůli dlužníka. Srov. v literatuře např. Macur, J.: Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného. Brno, Masarykova univerzita 1993, str. 137.

40. Výkon rozhodnutí (exekuce) přikázáním pohledávky z účtu se týká pohledávky, kterou má majitel účtu na základě smlouvy o účtu vůči peněžnímu ústavu (bance). Předmětem výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu není věc (ani jiný majetek), ale nárok majitele účtu (povinného) na výplatu peněžních prostředků z účtu (pohledávka

z účtu). Srov. shodně rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. [35 Odo 801/2002](#), uveřejněný pod číslem 50/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 50/2006“).

41. Byl-li exekuční příkaz vydán na přikázání pohledávky na peněžní prostředky daňového dlužníka na účet vedený u banky, lze provést daňovou exekuci jen u pohledávky z účtu, jehož majitelem je povinný (daňový dlužník). Pohledávka z jiného účtu není způsobilým předmětem této exekuce, i kdyby na účtu byly uloženy peněžní prostředky povinného (daňového dlužníka). Srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2002, sp. zn. [20 Cdo 681/2001](#), uveřejněný pod číslem 75/2002 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 50/2006](#). Plní-li banka dle exekučního příkazu, vždy plní „ze svého“ (a nikoli za použití peněžních prostředků majitele účtu) a to na úhradu dluhu majitele účtu (nikoli svého dluhu) s tím, že v rozsahu realizovaného plnění (limitovaného výší částky vymáhané exekučním příkazem) zaniká pohledávka majitele (běžného) účtu za bankou. V takovém případě vždy banka plní a oprávněný plnění přijímá s vědomím, že jde (maximálně však do výše pohledávky z titulu smlouvy o běžném účtu) o plnění na dluh třetí osoby (majitele běžného účtu – povinného dle exekučního příkazu); srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. [29 Cdo 48/2009](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. [29 Cdo 78/2016](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 1, ročníku 2019, pod číslem 5. Provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) přikázáním pohledávky z účtu zákon svěřuje peněžnímu ústavu (bance). Peněžní ústav je proto také zodpovědný za to, že výkon rozhodnutí provede tak, jak mu ukládá zákon, jinak řečeno, že oprávněnému bude zaplacená částka, na kterou by měl právo, kdyby peněžní ústav při provedení výkonu rozhodnutí postupoval správně (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 78/2016](#)).

č. 33

42. Jak z povahy vykonávacího (exekučního) řízení (lhostejno, zda vedeného pro daňovou pohledávku) tak z mechanismu zvoleného způsobu výkonu rozhodnutí (exekuce), jímž byla exekuce přikázáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb (peněžního ústavu), jak jsou popsány shora, plyne, že provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) tím, že poskytovatel platebních služeb (peněžní ústav) na základě exekučního příkazu vydaného soudem nebo jiným oprávněným orgánem odepíše vymáhanou pohledávku z účtu povinného (dlužníka) a vyplatí ji oprávněnému (věřiteli), není „právním jednáním povinného“ (dlužníka). Jde naopak o (s)plnění dluhu (závazku) dlužníka (povinného) vynucené státní mocí proto, že dlužník žádnou vůli dluh splnit neprojevuje, nebo dokonce projevuje vůli opačnou (dluh neuhradit). Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném ohledu správné (a neodporuje ani ustálené rozhodovací praxi Nejvyššího soudu).

K otázce č. 2 (K opomenutí dlužníka)

43. Závěr formulovaný v předchozím odstavci činí bezpředmětnou odpověď na otázku č. 2. Není-li provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) tím, že poskytovatel platebních služeb (peněžní ústav) na základě exekučního příkazu vydaného soudem nebo jiným oprávněným orgánem odepíše vymáhanou pohledávku z účtu povinného (dlužníka) a vyplatí ji oprávněnému (věřiteli) „právním jednáním povinného“ (dlužníka), pak nejde (nemůže jít) ani o takové právní jednání dlužníka, jež má podobu opomenutí.

44. Jen pro úplnost Nejvyšší soud v daných souvislostech poukazuje na to, že dovolací námitky k otázce č. 2 neobstojí ani v rovině své vlastní argumentace. Má-li neúčinné právní jednání

dlužníka spočívat v „opomenutí“ dlužníka konat, jež vedlo k daňové exekuci, pak je otázkou, jakým „konáním“ by dlužník daňové exekuci zabránil. Logickou odpovědí je, že vynucení úhrady daňovou exekucí by dlužník předešel jen tím, že by dluh na daních uhradil dobrovolně. Pak by ovšem neúčinným právním jednáním dlužníka byla (mohla být) právě ona dobrovolná úhrada splatného dluhu. Napadat „opomenutí“ dlužníka v podobě tvrzené dovolatelem tedy žádný smysl nemá.

45. Jelikož dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

46. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalobce bylo zamítnuto a u žalovaného nebyly zjištěny žádné prokazatelné náklady dovolacího řízení.

č. 34

Je věcí insolvenčního správce, zda jako podklad ke zpracování zprávy pro oddlužení využije znalecký posudek o ocenění nemovitých věcí, vyhotovený pro účely exekučního řízení, v němž je dlužník povinným. Pro tyto účely přihledne insolvenční správce zejména k tomu, k jakému datu byly nemovité věci oceněny ve znaleckém posudku.

Znalecký posudek, který je insolvenční správce ve smyslu ustanovení 398a odst. 2 insolvenčního zákona povinen připojit ke zprávě pro oddlužení, je-li v majetkové podstatě nemovitá věc, nemusí splňovat náležitosti vyžadované ustanovením § 127a o. s. ř.

Ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) se nevztahuje na rozhodnutí insolvenčního soudu podle ustanovení § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona o vydání majetku insolvenčnímu správci ke zpeněžení.

č. 34

*Insolvenční řízení, Oddlužení (povolení, schválení), Oceňování majetku, Zpeněžování
§ 43 odst. 3, § 205 odst. 1, § 398 odst. 1, 3, 6, § 398a odst. 2 IZ, § 1 a 2 nařízení vlády
č. 189/2019 Sb.*

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sen. zn. [29 NSČR 35/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.35.2021.3

Nejvyšší soud odmítl dovolání dlužníka v rozsahu, v němž směřovalo proti té části výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 2. 2021, kterou odvolací soud odmítl odvolání dlužníka proti bodu X. výroku usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 10. 12. 2020, ve znění jeho usnesení ze dne 10. 5. 2021, ve zbývajících částech dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 10. 12. 2020, ve znění usnesení ze dne 10. 5. 2021, Krajský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) mimo jiné:

[1] Rozhodl, že dlužník (Z. Š.) je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení (bod I. výroku).

[2] Schválil zprávu o přezkumu ze dne 16. 10. 2020 (bod II. výroku).

[3] Schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod III. výroku).

[4] Uložil dlužníku, aby insolvenční správce vydal ke zpeněžení specifikované nemovité věci (bod VI. písm. c/ ii. výroku).

[5] Vyslovil souhlas s tím, aby insolvenční správkyňe prodala mimo dražbu věci uvedené v bodu VI. písm. b/ ii. výroku (bod X. výroku).

2. Vzhledem k tomu, že v záhlaví tohoto rozhodnutí je insolvenční řízení označeno spisovou značkou s číslem „82“ a jako součást označení rozhodnutí insolvenčního soudu užívá spisovou značku s číslem „70“, Nejvyšší soud již na tomto místě uvádí, že co do střídání čísel „70“ a „82“ nejde o chyby v psaní, nýbrž o projev skutečnosti, že věc vyřizovaná původně v soudním oddělení č. 70 se nyní vyřizuje v soudním oddělení č. 82.

3. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu VI. písm. c/ ii. výroku; odvolání proti bodu X. výroku odmítl.

4. Odvolací soud – cituje § 398 a § 412a odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném od 1. 6. 2019, a § 3 odst. 1 a 2, § 9 odst. 3 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, a dále též § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů–shodně s insolvenčním soudem uzavřel, že dlužník je povinen vydat sporné nemovitosti insolvenční správkyňi ke zpeněžení podle § 398 insolvenčního zákona. K argumentaci dlužníka o nesprávném výpočtu hodnoty chráněného obydlí uvedl, že dlužník se mýlí v tom, že při porovnání ceny nemovitosti a hodnoty chráněného obydlí je třeba vycházet z ceny administrativní (ceny určené podle cenového předpisu). Zdůraznil, že zásadně je nutno vycházet z ceny obvyklé a že v dané věci ani cena určená dle cenových předpisů (domu i nemovitostí jako funkčního celku), kterou dlužník ani nerozporoval, převyšuje hodnotu chráněného obydlí. Vyšel přitom ze zjištění, že do majetkové podstaty dlužníka byly sepsány nemovitosti dlužníka v celkové hodnotě 4 700 000 Kč (v obvyklé ceně stanovené znaleckým posudkem) a výpočtem zjištěná hodnota chráněného obydlí činí 2 846 818 Kč. K námitce dlužníka poznamenal, že znalecký posudek, jenž slouží jako podklad pro ocenění majetkové podstaty insolvenčním správcem, nemusí mít náležitosti předvídané § 127a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“).

5. Odmítnutí odvolání dlužníka proti bodu X. výroku insolvenčního soudu odvolací soud odůvodnil tím, že rozhodnutí, jímž soud uděluje insolvenčnímu správci souhlas se zpeněžením majetkové podstaty prodejem mimo dražbu podle § 289 odst. 1 insolvenčního zákona, je rozhodnutím vydaným při výkonu dohlédací činnosti ve smyslu § 11 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které nebyly v rozhodování Nejvyššího soudu dosud vyřešeny. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení, případně je změnil tak, že zruší rozhodnutí insolvenčního soudu v bodu VI. písm. c/ ii. a v bodu X. výroku.

7. Dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení tyto otázky:

[1] Je pro účely výpočtu hodnoty obydlí dlužníka ve smyslu § 398 odst. 6 věty druhé insolvenčního zákona a nařízení vlády č. 189/2019 Sb. samostatný pozemek (zahrada, nezastavěná, „ani z části domem s obydlím dlužníka“) součástí chráněného obydlí dlužníka – fyzické osoby?

[2] Vztahuje se moratorium prodeje nemovitých věcí, kde má dlužník nebo povinný bydliště ve smyslu § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb. ve znění zákona č. 460/2020 Sb. i na zákaz zpeněžení nemovitostí dlužníka – fyzické osoby v insolvenčním řízení?

8. Dovolatel namítá, že odvolací soud nepostavil najisto hodnotu chráněného obydlí dlužníka a zaujal nesprávný názor na způsob jejího zjištění, který je v rozporu jak s § 398 odst. 6 věty druhé insolvenčního zákona, tak i s prováděcím předpisem. Poukazuje na to, že § 3 a § 4 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. „nepracují s výrazem jako je obvyklá cena a podobně, ale s termínem hodnota obydlí“. Dovolatel míní, že soudy obou stupňů zaměnily obecnou cenu nemovité věci a hodnotu obydlí. V rámci výhrad vůči znaleckým posudkům dovolatel tvrdí, že jejich vypracování nezadal insolvenční soud a posudek znaleckého ústavu nebyl podepsán, neobsahoval znaleckou doložku podle § 127a o. s. ř. a byl vyhotoven pro účely exekučního řízení.

9. Dovolatel prosazuje názor, že pozemek parc. č. 1 neměl být zahrnut do „srovnávací ceny chráněného obydlí“. Uvádí, že jde o zahradu o výměře 539 m² za cenu 451 000 Kč, na níž se nenachází rodinný dům. Přístup do domu je možný i mimo zahradu, neboť dům „téměř sousedí s veřejnou cestou (dotýká se jí na dvou místech)“. Z hlediska zjišťování hodnoty chráněného obydlí zahrada netvoří s domem a jím zastavěným pozemkem funkční celek, a to i proto, že „zahrada není určena k bydlení“.

10. Rozhodnutí odvolacího soudu považuje dovolatel též za nespravedlivé. Jestliže součet přihlášených pohledávek činí cca 910 000 Kč, je dán zřejmý nepoměr mezi prodejem obydlí dlužníka „v pětinasobné ceně, kterou insolvenční správce pokládá za cenu obecnou, a to jen proto, aby se dříve uspokojili věřitelé typu Home Credit apod.“

11. V neposlední řadě dovolatel namítá, že rozhodnutí insolvenčního soudu o vydání nemovitých věcí dlužníka, v nichž má dlužník bydliště, je „neplatné“ z důvodu obcházení zákazu zpeněžovat nemovitost ve smyslu § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb. ve znění zákona č. 460/2020 Sb. V tomto ohledu zdůrazňuje, že postup při zpeněžení v insolvenčním řízení se řídí též předpisy o výkonu rozhodnutí prodejem nemovité věci.

12. Podle dovolatele zpráva pro oddlužení ze dne 15. 10. 2020 neobsahuje podstatné náležitosti, na jejichž základě lze rozhodnout o vydání nemovité věci insolvenčnímu správci ke zpeněžení. Postrádá zdůvodnění a doložení, že hodnota nemovitosti přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Rozdíl mezi administrativní cenou domu č. p. 410 dle posudku z 18. 6. 2020 (ve výši 2 894 838 Kč) a dodatkem posudku ze 7. 10. 2020 ve výši 2 846 818 Kč činí 48 020 Kč, což představuje pouze 1,658 %. Nejde tedy o násobek částky ve smyslu § 398 odst. 6 věty druhé insolvenčního zákona. Závěrem dovolatel zmiňuje, že rozhodnutí obou soudů obsahují

nepřesnosti a nesprávné údaje. Například pozemek parc. č. 2 se má nacházet v katastrálním území S., což neodpovídá výpisu z katastru nemovitostí.

13. Insolvenční správkyň se ve vyjádření k dovolání zcela ztotožňuje se závěry odvolacího soudu. Odmítá tvrzení dovolatele, že v dané věci postupovala nesprávně, jakož i tvrzení, že soupis majetkové podstaty a zpráva pro oddlužení trpí závažnými vadami. Navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolatel napadá usnesení odvolacího soudu dovoláním „v celém jeho rozsahu“. Výslovně uvádí, že dovolání podává proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu, jakož i proti výroku o odmítnutí jeho odvolání proti bodu X. výroku usnesení insolvenčního soudu; Nejvyšší soud se proto nejprve zabýval přípustností podaného dovolání (jež může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř.).

16. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části výroku usnesení odvolacího soudu, kterou odvolací soud odmítl odvolání dlužníka proti bodu X. výroku usnesení insolvenčního soudu, je Nejvyšší soud bez dalšího odmítl jako objektivně nepřipustné podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož přípustnost dovolání proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 o. s. ř., vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. e/ o. s. ř.

17. Na uvedeném závěru přitom nemůže nic změnit ani nesprávné poučení o přípustnosti dovolání, poskytnuté účastníkům odvolacím soudem v písemném vyhotovení napadeného rozhodnutí. K tomu srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, sp. zn. [29 Odo 62/2001](#), a ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [29 Odo 425/2002](#), uveřejněná pod čísly 73/2001 a 51/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 12. 2008, sp. zn. [II. ÚS 323/07](#), uveřejněného pod číslem 210/2008 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

18. Dovolání proti té části výroku napadeného rozhodnutí, jíž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodě VI. výroku ohledně povinnosti dlužníka vydat insolvenční správkyňi ke zpeněžení nemovité věci uvedené pod písm. c/, Nejvyšší soud shledává přípustným podle § 237 o. s. ř. (když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.) pro posouzení dovolatelem předestřených otázek, které nebyly dovolacím soudem dosud řešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

21. Pro právní posouzení jsou rozhodná zejména následující zjištění (z nichž vyšly oba soudy a jež se jako obsah insolvenčního spisu promítají i v insolvenčním rejstříku):

[1] Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 15. 6. 2020, a to na základě insolvenčního návrhu dlužníka spojeného s návrhem na povolení oddlužení.

[2] Usnesením ze dne 16. 7. 2020, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, povolil řešení úpadku dlužníka oddlužením a ustanovil dlužníku insolvenční správkyňi.

[3] Dne 20. 10. 2020 zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku (mimo jiné) zprávu insolvenční správkyňe pro oddlužení ze dne 15. 10. 2020, zprávu insolvenční správkyňe o přezkumu ze dne 30. 9. 2020, soupis majetkové podstaty ze dne 15. 10. 2020, znalecký posudek č. 21331-720/2020 ze dne 18. 6. 2020, dodatek ke znaleckému posudku ze dne 7. 10. 2020 a záznam o jednání s dlužníkem ze dne 30. 9. 2020.

[4] Podle znaleckého posudku ze dne 18. 6. 2020, který vypracovala Oceňovací a znalecká kancelář s. r. o. pro objednatele JUDr. K. U., soudního exekutora, činí celková cena dle cenového předpisu 3 435 559 Kč (z toho dům 2 894 838 Kč a pozemky 540 721 Kč) a cena zjištěná porovnávacím způsobem (obvyklá cena) 4 700 000 Kč, kdy nemovitost byla srovnávána se třemi objekty [rodinný dům S., okres P., část obce H., objekt S. na polosamotě a montovaný objekt (chata) S.].

[5] V dodatku ke znaleckému posudku ze dne 7. 10. 2020, jehož objednatelem je insolvenční správkyňe dlužníka, Ing. T. D. uvedl hodnotu chráněného obydlí ve výši 2 846 818 Kč, s tím, že výpočet provedl na základě součtu statistické hodnoty rodinného domu (1 856 957 Kč) a statistické hodnoty pozemku (495 785 Kč), statistickou hodnotu vynásobil koeficientem růstu cen 1,21 a součin vynásobil koeficientem 1,00 pro dvě osoby (družka a nezletilý syn).

[6] Ve zprávě pro oddlužení insolvenční správkyňe uvedla, že nemovitý majetek byl oceněn částkou 4 700 000 Kč (tuto částku uvedla též jako očekávanou výši výtěžku zpeněžení) a hodnota chráněného obydlí podle cenového předpisu činí 2 846 818 Kč. Navrhla schválit oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

22. Z ustanovení § 43 insolvenčního zákona vyplývá, že soudní exekutor pověřený provedením exekuce v řízení, kde je povinným dlužník, poskytne insolvenčnímu správci součinnost podle odstavce 1 také tak, že na jeho písemnou žádost poskytne insolvenčnímu správci údaje o majetku a závazcích a o jiných zjištěních k hospodářské situaci dlužníka získané v exekučním řízení. Na písemnou žádost vydá nebo zapůjčí insolvenčnímu správci také znalecký posudek vypracovaný k ocenění majetku dlužníka nebo jeho části. Náklady na vypracování znaleckého posudku jsou pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jestliže nebyly v exekučním řízení uhrazeny (odstavec 3).

Podle ustanovení § 205 insolvenčního zákona, jestliže insolvenční návrh podal dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení (odstavec 1).

č. 34

Z ustanovení § 398 insolvenčního zákona plyne, že oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (odstavec 1). Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (odstavec 3). Dlužník není povinen vydat majetek ke zpeněžení podle odstavce 3, vyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, ledaže ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Není-li dále stanoveno jinak, pro účely zpeněžení podle odstavce 3 do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Ustanovení § 409 odst. 4 není dotčeno (odstavec 6).

Podle ustanovení § 398a insolvenčního zákona insolvenční správce ve zprávě pro oddlužení zhodnotí předpokládané plnění věřitelům při realizovaných způsobech oddlužení, odůvodní ocenění položek soupisu a připojí k ní znalecký posudek, je-li v majetkové podstatě nemovitá věc; navrhuje-li insolvenční správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, připojí rovněž propočet předpokládaného uspokojení nezajištěných věřitelů a návrh distribučního schématu splátkového kalendáře pro jednotlivé nezajištěné věřitele a vyjádří se také k návrhu dlužníka podle § 398 odst. 4 (odstavec 2).

Podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. jako obydlí dlužníka v insolvenčním řízení, které není povinen vydat ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, může sloužit a/ každá věc užívaná k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny, zejména dům, jednotka nebo družstevní podíl v bytovém družstvu, nebo b/ část věci užívaná k témuž účelu, jestliže je bytem (odstavec 1). Hodnota dlužníkovy obydlí se určí jako výtěžek zpeněžení obydlí, jehož dosažení je výsledkem zpeněžení věci, která slouží jako dlužníkovo obydlí, a tento výsledek insolvenční správce očekává (odstavec 2). Platí, že obydlí se nachází v místě dlužníkovy bydliště, v němž se převážně zdržuje (odstavec 3).

Dle ustanovení § 2 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. jestliže je stavba, která plní účel obydlí, součástí pozemku nebo práva stavby, považuje se za obydlí tato stavba (odstavec 1). Za součást obydlí se považuje také pozemek nezbytný k řádnému užívání obydlí a tvořící s ním funkční celek; takovým pozemkem může být zejména pozemek, na němž se obydlí nachází, pozemek zajišťující přístup k obydlí a související společně užívaný pozemek, zpravidla pod společným oplocením (odstavec 2).

23. Uvedená ustanovení insolvenčního zákona a nařízení vlády č. 189/2019 Sb. platila v citované podobě, pro věc rozhodné, v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (15. 6. 2020) a později nedoznala změn.

24. V takto ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry.

25. Odvolací soud rozhodnutí o povinnosti dovolatele vydat insolvenční správyni ke zpeněžení předmětné nemovité věci náležející do majetkové podstaty (§ 398 odst. 3 insolvenčního zákona) založil na závěru, že (i) jejich cena určená podle cenových předpisů převyšuje hodnotu chráněného obydlí. Postup, při němž odvolací soud porovnával konkrétní hodnoty nemovitostí, je správný a odpovídá judikatuře Nejvyššího soudu, představované zejména usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. [29 NSČR 42/2021](#), uveřejněným pod číslem 93/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „R 93/2022“ (přijatým po vydání napadeného rozhodnutí).

26. V něm Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, že pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníkovy obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem. Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje. Současně ani dle nařízení vlády č. 189/2019 Sb. se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou uvedeny v tomto nařízení.

27. V [R 93/2022](#) Nejvyšší soud též vysvětlil, že z ustanovení § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona je zřejmé, že z obecné povinnosti dlužníka vydat veškerý svůj majetek ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty existují dvě výjimky. Vedle situace, kdy majetek dlužníka má nízkou hodnotu a jeho zpeněžením by nebylo dosaženo žádného výtěžku použitelného k uspokojení věřitelů, je upravena výjimka v podobě ochrany obydlí dlužníka. Tato výjimka je konstruována tak, že není-li hodnota obydlí dlužníka vyšší, než je hodnota určená prováděcím právním předpisem (nařízením vlády č. 189/2019 Sb.) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti, toto obydlí nebude zpeněžováno a neposlouží k uspokojení pohledávek věřitelů.

28. Námitky, jejichž prostřednictvím se dovolatel vymezuje proti posudku znaleckého ústavu, který insolvenční správyně použila jako podklad pro zpracování zprávy pro oddlužení ze dne 15. 10. 2020, Nejvyšší soud neshledává podstatnými.

29. Především je mylná představa dovolatele, že insolvenční správkyňe nemohla vycházet z posudku znaleckého ústavu, který byl vyhotoven pro účely exekučního řízení. Díkce výše citovaného ustanovení § 43 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona je jasná a nezbuzuje žádné pochybnosti o tom, že soudní exekutor pověřený provedením exekuce v řízení, v němž je povinným dlužník, vydá insolvenčnímu správci na jeho žádost znalecký posudek vypracovaný k ocenění majetku dlužníka. Povinnost poskytnout insolvenčnímu správci tuto součinnost byla soudním exekutorům stanovena novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 64/2017 Sb. s účinností od 1. 7. 2017.

30. To, zda při zjišťování ceny nemovitostí dlužníka využije znalecký posudek vyhotovený pro účely exekučního řízení, záleží pouze na úvaze insolvenčního správce. Pro naplnění smyslu ocenění majetku dlužníka je žádoucí, aby insolvenční správce přihlédl zejména k době (datu), ke které byly nemovitosti v posudku pro exekuční řízení oceněny. V dané věci bylo insolvenční řízení na majetek dlužníka zahájeno 15. 6. 2020 (k insolvenčnímu návrhu dlužníka samotného), znalecký ústav vypracoval posudek dne 18. 6. 2020 a prohlídka nemovitostí znalcem se uskutečnila 1. 6. 2020. I s ohledem na tuto skutečnost insolvenční správkyňe nepochybila, když jako podklad pro rozhodování o schválení oddlužení a jeho způsobu předložila insolvenčnímu soudu zprávu pro oddlužení, v níž vyšla ze závěrů znaleckého posudku vypracovaného pro potřeby exekučního řízení.

31. Neobstojí ani námitka dovolatele, že posudek znaleckého ústavu neobsahoval znaleckou doložku podle § 127a o. s. ř. Z ustanovení § 398a odst. 2 věty první před středníkem insolvenčního zákona neplyne, že znalecký posudek má (musí) splňovat náležitosti požadované ustanovením § 127a o. s. ř. včetně doložky znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku. Je tomu tak zjevně proto, že nejde o znalecký posudek vyžádaný soudem. K důkazu znaleckým posudkem srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. [26 Cdo 3928/2013](#), uveřejněný pod číslem 38/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. [22 Cdo 2975/2013](#).

32. K námitce dovolatele, že pozemek parc. č. 1 (zahrada) netvoří s domem a stavebním pozemkem funkční celek, Nejvyšší soud především podotýká, že nařízení vlády č. 189/2019 Sb., které je prováděcím právním předpisem, podle něhož se určuje hodnota obydlí dlužníka, vymezuje jako obydlí dlužníka (jež v insolvenčním řízení není povinen vydat ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty) každou věc užívanou k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny, zejména dům, jednotku nebo družstevní podíl v bytovém družstvu, nebo část věci užívané k témuž účelu, jestliže je bytem (srov. § 1 odst. 1). Za součást obydlí se považuje také pozemek nezbytný k řádnému užívání obydlí a tvořící s ním funkční celek; takovým pozemkem může být zejména pozemek, na němž se obydlí nachází, pozemek zajišťující přístup k obydlí a související společně užívaný pozemek, zpravidla pod společným oplocením (srov. § 2 odst. 2). Výčet možností, kdy pozemek tvoří s obydlím funkční celek, je v nařízení vlády č. 189/2019 Sb. příkladný; není tedy vyloučeno, aby tímto pozemkem byla cesta, zahrada nebo dvůr. Existenci funkčního celku je nutno posuzovat vždy s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu.

33. V projednávané věci se Nejvyšší soud ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, podle něhož pozemek parc. č. 1 (zahrada) tvoří s domem a stavebním pozemkem funkční

celek. K tomuto závěru odvolací soud dospěl na základě zjištění učiněných ze znaleckého posudku ze dne 18. 6. 2020. V něm znalecký ústav konstatoval, že pozemky leží v mírném sklonitém terénu, tvoří jednotný funkční celek a jsou přístupné po veřejné zpevněné komunikaci na pozemku parc. č. 3 – ostatní plocha, který je ve vlastnictví obce S. (viz část A, bod 5. posudku). Nutno dodat, že odborné hodnocení učinil znalecký ústav po provedeném místním šetření.

34. To, že zahrada není (pojmově ani fakticky) určena k bydlení, není z hlediska zjišťování hodnoty chráněného obydlí podstatné. Pro závěr o naplnění znaků funkčního celku je rozhodné, že zahrada přiléhá ke stavebnímu pozemku (obklopuje jej) a je užívána společně s obydlím a stavebním pozemkem jako pozemkem souvisejícím. Řečené platí v dané věci tím spíše, že stavební pozemek a zahrada jsou pod společným oplocením (viz katastrální mapa jako příloha znaleckého posudku).

35. Jako nedůvodnou hodnotí Nejvyšší soud i námitku dovolatele, že rozhodnutí insolvenčního soudu o vydání jeho nemovitých věcí, je „neplatné“ z důvodu obcházení zákazu zpeněžovat nemovitost ve smyslu § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb. ve znění zákona č. 460/2020 Sb.

36. Dovolatelem odkazované ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb., ve znění pozdějších předpisů, stanoví, že do 31. 1. 2021 soud neprovede výkon rozhodnutí prodejem nemovité věci, ve které má povinný místo trvalého pobytu. Jde však o ustanovení obsažené v části první, hlavy páté, zákona č. 191/2020 Sb. upravující zvláštní opatření ve vztahu k výkonu rozhodnutí a exekucím, nikoliv ve vztahu k insolvenčnímu právu.

37. Otázka vzájemného vztahu exekučního řádu a insolvenčního zákona je řešena v ustanovení § 7 insolvenčního zákona (podle kterého lze ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce použít pro insolvenční řízení jen tehdy, jestliže na ně insolvenční zákon odkazuje). Závěr, podle něhož jsou ustanovení exekučního práva přiměřeně uplatnitelná v insolvenčním řízení, jen pokud na ně insolvenční zákon odkáže, Nejvyšší soud vyslovil již (v době před přijetím zákona č. 294/2013 Sb., který s účinností od 1.1. 2014 změnil insolvenční zákon, včetně textu § 7) v usnesení ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. [29 NSČR 50/2011](#), uveřejněném pod číslem 97/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

38. Lze tedy uzavřít, že ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 191/2020 Sb., jímž se zakazuje provést výkon rozhodnutí prodejem nemovité věci, ve které má povinný místo trvalého pobytu, nedopadá (nevztahuje se) na rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona o vydání majetku insolvenčnímu správci ke zpeněžení.

39. K výhradě dovolatele, že odvolací soud se nevypořádal se všemi jeho odvolacími argumenty Nejvyšší soud dodává, že z ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. ani z práva na spravedlivý proces nelze dovozovat povinnost soudů vypořádat se s každou jednotlivou námitkou účastníka řízení. Jak opakovaně vysvětlil Ústavní soud, není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. [III. ÚS 989/08](#), uveřejněný pod číslem 26/2009 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. [III. ÚS 3122/09](#)).

40. Pro úplnost Nejvyšší soud poznamenává, že v rozhodnutí insolvenčního soudu uvedené nesprávné údaje týkající se záměny obce S. a katastrálního území byly napraveny opravným usnesením insolvenčního soudu ze dne 10. 5. 2021.

41. Nejvyšší soud shrnuje, že v situaci, kdy ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů plyne, že nemovité věci nebyly předmětem zajištění a že hodnota obydlí dlužníka (ve výši 4 700 000 Kč) byla dle ocenění o statisíce korun vyšší než hodnota (2 846 818 Kč) stanovená prováděcím právním předpisem, soudy postupovaly správně, když uložily dovolateli povinnost vydat obydlí (nemovité věci) ke zpeněžení za účelem uspokojení pohledávek jeho věřitelů dle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona.

42. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, přičemž z obsahu spisu neplynou ani jiné vady, k jejichž existenci Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).